

TC. ANADOLU ÜNİVERSİTESİ YAYINI NO: 2248

AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ YAYINI NO: 1247

AÇIKÖĞRETİM FAKÜLTESİ
OKULÖNCESİ ÖĞRETMENLİĞİ LİSANS PROGRAMI

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Yazarlar

Yrd.Doç.Dr. Ayşe Dilek KIRATLI (Ünite 1)

Yrd.Doç.Dr. Burçin TÜRKCAN (Ünite 2)

Prof.Dr. Ayşe Çakır İLHAN (Ünite 3)

Doç.Dr. Suzan Duygu Bedir ERİŞTİ (Ünite 4, 6)

Doç.Dr. Necla COŞKUN (Ünite 5)

Prof.Dr. Melek YILMAZ GÖKAY (ünite 7)

Yrd.Doç.Dr. Adile Aşkım KURT (Ünite 8)

Editör

Doç.Dr. Suzan Duygu Bedir ERİŞTİ

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Anadolu Üniversitesine aittir.
“Uzaktan Öğretim” tekniğine uygun olarak hazırlanan bu kitabın bütün hakları saklıdır.
İlgili kuruluştan izin almadan kitabın tümü ya da bölümleri mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt
veya başka şekillerde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

Copyright © 2011 by Anadolu University
All rights reserved

No part of this book may be reproduced or stored in a retrieval system, or transmitted
in any form or by any means mechanical, electronic, photocopy, magnetic, tape or otherwise, without
permission in writing from the University.

UZAKTAN ÖĞRETİM TASARIM BİRİMİ

Genel Koordinatör

Prof.Dr. Levend Kılıç

Genel Koordinatör Yardımcısı

Doç.Dr. Müjgan Bozkaya

Öğretim Tasarımcısı

Doç.Dr. Müjgan Bozkaya

Grafik Tasarım Yönetmenleri

Prof. Tevfik Fikret Uçar

Öğr.Gör. Cemalettin Yıldız

Öğr.Gör. Nilgün Salur

Dil ve Yazım Danışmanları

Yrd.Doç.Dr. Hülya Pilancı

Okt. Sevgi Çalışır Zenci

Ölçme Değerlendirme Sorumlusu

Öğr.Gör. Bülent Atmacan

Kitap Koordinasyon Birimi

Yrd.Doç.Dr. Feyyaz Bodur

Uzm. Nermin Özgür

Kapak Düzeni

Prof. Tevfik Fikret Uçar

Dizgi

Açıköğretim Fakültesi Dizgi Ekibi

İllüstrasyon

Yrd.Doç.Dr. Suzan Duygu Bedir Erişti

Arş.Gör. Özlem Ayvaz Tunç

Görsel Sanatlar Eğitimi

ISBN
978-975-06-0922-0

1. Baskı

Bu kitap ANADOLU ÜNİVERSİTESİ Web-Ofset Tesislerinde 8.600 adet basılmıştır.
ESKİŞEHİR, Temmuz 2011

İçindekiler

Önsöz	vii
Kullanım Kılavuzu	viii

Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi	I	1. ÜNİTE
GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ.....	3	
Görsel Sanatlar Eğitimi Tanımı ve İşlevi.....	4	
OKULÖNCESİ EĞİTİMİN TARİHÇESİ	5	
OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ	5	
Temel Sanat Eğitimi	7	
OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ	9	
Özet	11	
Kendimizi Sınayalım	14	
Okuma Parçası	15	
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	15	
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	15	
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	15	
Resim Dizini.....	15	

Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminin Kuramsal Temelleri	17	2. ÜNİTE
GİRİŞ	19	
SANAT EĞİTİMİNDE KULLANILAN KURAM VE YAKLAŞIMLAR.....	19	
Sanat Eğitiminde Çoklu Zeka Kuramı	19	
Sanat Eğitiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme	21	
SANAT EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARINA GENEL BİR BAKIŞ.....	23	
DISİPLİNE DAYALI SANAT EĞİTİMİ YAKLAŞIMI	24	
Sanat Tarihi.....	25	
Sanat Eleştirisi.....	26	
Estetik.....	28	
Sanat Uygulamaları.....	28	
SANAT EĞİTİMİNDE YENİ YÖNELİMLER.....	29	
Postmodernizm ve Sanat Eğitimi.....	30	
Görsel Kültür ve Sanat Eğitimi	31	
Çok Kültürlülük ve Sanat Eğitimi.....	33	
Disiplinlerarası Sanat Eğitimi	34	
Özet	36	
Kendimizi Sınayalım	38	
Yaşamın İçinden	39	
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	39	
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	40	
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	41	

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Yaratıcılık.....	43	3. ÜNİTE
GİRİŞ	45	
Yaratıcı Düşünce Bildirgesi	45	
OKULÖNCESİ PROGRAMI VE YARATICILIK.....	46	

OKULÖNCESİ ÖĞRETMENİNİN YARATICILIK ALANINDAKİ YETERLİKLERİ	48
OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE YARATICILIK ALANI VE POTANSİYELİ	49
YARATICI DÜŞÜNCENİN GELİŞTİRİLMESİ VE GÖRSEL SANATIN EĞİTİMİ	50
Çizgi	50
Biçim	51
Renk	51
Uzam (Boşluk)	51
Ton	52
Doku	52
ÇOCUKLARIN SANATSAL ÇALIŞMALARINI YORUMLAMAK	53
Özet	57
Kendimizi Sınayalım	61
Yaşamın İçinden	63
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	63
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	63
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	64

4. ÜNİTE

Okulöncesinde Öğrencilerin Gelişim Alanlarına Göre Görsel Sanatlar Eğitimi.....	65
GİRİŞ	67
OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞİM ALANINA KATKILARI	69
OKUL ÖNCESİNDE ÇOCUK RESİMLERİNİN GELİŞİM EVRELERİ	71
OKULÖNCESİNDE ÇOCUK RESİMLERİNİN ÖZELLİKLERİ	80
OKUL ÖNCESİ GÖRSEL SANAT EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN ROLÜ	83
Özet	88
Kendimizi Sınayalım	91
Yaşamın İçinden	92
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	93
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	93
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	94
Resim Dizini.....	95

5. ÜNİTE

Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamaları ve İlkeleri	97
GİRİŞ	99
OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ UYGULAMALARININ ÖZELLİKLERİ	100
OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ UYGULAMALARININ SEÇİMİ	101
OKULÖNCESİNDE İKİ BOYUTLU ÇALIŞMALAR VE ÖNEMİ	102
OKULÖNCESİNDE ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR VE ÖNEMİ	111
OKULÖNCESİNDE MÜZE EĞİTİMİ VE UYGULAMALARI.....	113
Özet.....	115
Kendimizi Sınayalım.....	117
Yaşamın İçinden.....	118

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	118
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	119
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	119
Resim Dizini.....	120

Okulöncesinde Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar..... 121

6. ÜNİTE

GİRİŞ	123
TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ	124
TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANAT EĞİTİMİNİN ÖNEMİ	127
OKUL ÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE TEKNOLOJİK ORTAMLARIN ÖZELLİKLERİ	129
TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM ORTAMLARI.....	133
İnternet Destekli Öğretim Ortamları	134
Etkileşimli Eğitim CD'leri ile Desteklenmiş Öğretim Ortamları.....	135
Çizgi Film Temelli Etkileşimli Eğitim CD'leri.....	136
Oyun Temelli Etkileşimli Eğitim CD'leri.....	137
Film Temelli Etkileşimli Eğitim CD'leri	138
Simülasyon ve Sanal Gerçeklikle Desteklenmiş Öğretim Ortamları	138
Özet.....	140
Kendimizi Sınayalım.....	143
Yaşamın İçinden.....	144
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	144
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	144
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	145

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmalar..... 147

7. ÜNİTE

GİRİŞ	149
OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLERARASI ÇALIŞMALARIN ÖNEMİ	150
Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğrencilere Katkıları	151
Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğretim Sürecine Katkıları.....	153
OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN FARKLI DİSİPLİNLERLE İLİŞKİSİ.....	155
Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Bilim Alanı.....	156
Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sosyal Alanlar.....	158
Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sanat Alanı	162
Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Teknoloji Alanı.....	166
Özet.....	168
Kendimizi Sınayalım.....	170
Yaşamın İçinden.....	172
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	172
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	172
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	173

8. ÜNİTE

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi Sürecinde Değerlendirme.....	175
GİRİŞ	177
OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRMENİN ÖZELLİKLERİ.....	178
OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİMİNDE DEĞERLENDİRME SÜRECİNİN BİLEŞENLERİ	180
Öğretmen	180
Öğretim Programı.....	181
Öğretim Ortamı	181
Öğretim Yöntemi.....	182
Öğretim İçeriği	182
OKULÖNCESİ SANAT EĞİTİMİNDE SANATSAL GELİŞİMİ DEĞERLENDİRME ARAÇLARI	183
Portfolyolar ya da Süreç Dosyaları.....	184
Gözlemler	184
Görüşmeler	186
Durum Çalışması	187
OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ	188
Gelişimsel (İzlemeye Dönük) Değerlendirme.....	188
Düzyel Belirlemeye Yönelik Değerlendirme.....	188
Ürün ve Ürün Oluşturma Sürecinin Değerlendirilmesi.....	189
OKULÖNCESİ SANAT EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ	190
Keşfetme	190
Araştırmacılık	190
Algılama ve Sezgi	190
İletişim.....	190
Bireysel ve Sosyal Farkındalık.....	190
Beceri Kullanımı.....	190
Yaratıcılık	191
Analiz	191
Eleştiri	191
Özet	193
Kendimizi Sınayalım	195
Yaşamın İçinden	196
Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı	197
Sıra Sizde Yanıt Anahtarı	197
Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar	198
Sözlük	199
Dizin	203

Önsöz

Sevgili Öğrenciler,

Siz okulöncesi öğretmen adayları için hazırlanan “Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi” kitabı, okulöncesi dönemde gerçekleştirilecek sanat etkinliklerinin önemini, gerekliliğini ve sürecin özelliklerini vurgulamakta ve bu yönüyle okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi dersinin etkili işlenişine yönelik olarak öğretmen adaylarına katkı sağlaması amaçlanmaktadır. “Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi” ders kitabı toplam sekiz üniteden oluşmaktadır.

“Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi” isimli birinci ünite, okulöncesi dönemde görsel sanat eğitiminin işlevi, önemi ve gerekliliğine ilişkin konuları inceleme olanağına sahip olabileceksiniz.

“Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminin Kuramsal Temelleri” isimli ikinci ünite, görsel sanatlar eğitimi ve öğrenme kuramları ilişkisi, görsel sanatlar eğitimi sürecinin gelişimi, çocuk merkezci sanat eğitimi yaklaşımı, disiplin temelli sanat eğitimi, post modern sanat eğitimi yaklaşımı ve uygulamalara ilişkin konularda bilgi sahibi olabileceksiniz.

“Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Yaratıcılık” isimli üçüncü ünite, görsel sanatlar eğitimi sürecinde yaratıcılık, yaratıcılığın önemi, yaratıcı öğretmen davranışları, öğrencilerin yaratıcılık gelişimi konularına ilişkin bilgi sahibi olabileceksiniz.

“Okulöncesinde Öğrencilerin Gelişim Alanlarına Göre Görsel Sanatlar Eğitimi” isimli dördüncü ünite, okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitimi sürecinin öğrencilerin gelişim özellikleri dikkate alınarak planlanmasının önemi, sezgisel düşünme, eleştirel düşünme, değer verme ve uygulama süreçlerine yansımaları, görsel sanatlar eğitimi sürecinin gelişim özelliklerine katkıları konularına ilişkin ayrıntılı bilgi sahibi olabileceksiniz.

“Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamaları ve İlkeleri” isimli beşinci ünite, okulöncesi dönemdeki sanat uygulamalarını seçerken dikkat edilmesi gereken ilkeler, okulöncesinde iki ve üç boyutlu çalışma uygulamaları, iki ve üç boyutlu çalışmaların önemi, okulöncesinde müze eğitimi ve önemi konularında gerekli bilgi sahibi olabileceksiniz.

“Okulöncesinde Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar Eğitimi” isimli bir diğer ünite olan altıncı ünite, teknoloji destekli görsel sanatlar eğitimi ortamları ve uygulamaları, teknoloji destekli görsel sanatlar eğitimi etkinliklerinin özellikleri, içerikleri ve seçimine ilişkin konulara ilişkin bilgi sahibi olabileceksiniz.

“Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmalar” isimli yedinci ünite, görsel sanatlar eğitimi ile diğer disiplinler arası ilişki, etkileşim ve uygulamaların hem diğer disiplinlere hem de görsel sanatlar öğretime sürecine katkılarına ilişkin konularda bilgi sahibi olabileceksiniz.

“Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Sürecinde Değerlendirme” isimli son ünite, okulöncesinde gerçekleştirilen görsel sanatlar eğitimi uygulamaları ve sürecine ilişkin değerlendirmenin özelliği, türleri ve ölçütleri konularında gerekli bilgiye sahip olabileceksiniz.

Okulöncesi öğretim süreçlerinde öğrencilerin hem yaratıcılık gelişimi hem de kendilerini ifadelerinde oldukça önemli bir alan olan görsel sanatlar öğretimi sürecinde göz önünde bulundurulması gereken konulara yer veren ‘Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi’ dersinin ve bu ders kitabının siz okulöncesi eğitimi öğretmen adaylarının mesleki yaşamına katkıda bulunmasını diliyorum.

Editör

Doç.Dr. Suzan Duygu Erişti

Özet

Araştırma sonuçları, özellikle de son yıllarda yapılan araştırmalar, bu konuların önemini göstermektedir. Özet, okuyucuların bu konulara hızlıca ulaşmalarını sağlar ve konunun ana noktalarını özetler. Özet, genellikle bir çalışmanın giriş, yöntem, sonuç ve tartışma bölümlerini kapsar. Özet, okuyucuların çalışmanın içeriğini hızlıca anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha derinlemesine girmelerine yardımcı olur. Özet, ayrıca çalışmanın önemini ve katkılarını da gösterir. Özet, okuyucuların çalışmayı değerlendirmelerine yardımcı olur ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar. Özet, okuyucuların çalışmayı daha hızlı ve kolayca anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar. Özet, okuyucuların çalışmayı daha hızlı ve kolayca anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar.

Okuma Parçası

Okuma parçası, okuyucuların bir konuyu daha derinlemesine anlamalarını sağlar. Okuma parçası, genellikle bir çalışmanın giriş, yöntem, sonuç ve tartışma bölümlerini kapsar. Okuma parçası, okuyucuların çalışmanın içeriğini daha detaylı olarak anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha derinlemesine girmelerine yardımcı olur. Okuma parçası, ayrıca çalışmanın önemini ve katkılarını da gösterir. Okuma parçası, okuyucuların çalışmayı değerlendirmelerine yardımcı olur ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar. Okuma parçası, okuyucuların çalışmayı daha hızlı ve kolayca anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar.

Özet: Ünitede ayrıntılı işlenen konuların önemli noktaları tekrar vurgulanır.

Okuma Parçası: Bu bölümde, bazı doğrudan ilişkili bilimsel bir çalışmadan alınan okuma parçalarına yer verilmektedir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdaki ifadeler hangileri doğrudur? (1 puan)

- Yeni bir düşünceyi öğrenmek için önce eskiyi öğrenmek gerekir.
- Her şeyden önce öğrenmek önemlidir.
- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.

2. "Her şeyden önce öğrenmek" ifadesi hangi düşünceyi ifade eder? (1 puan)

- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.
- Öğrenmek sadece konuşarak olur.
- Öğrenmek sadece düşünerek olur.

3. Doğru olanı seçiniz. (1 puan)

- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.
- Öğrenmek sadece konuşarak olur.
- Öğrenmek sadece düşünerek olur.

4. Aşağıdaki ifadeler hangileri doğrudur? (1 puan)

- Yeni bir düşünceyi öğrenmek için önce eskiyi öğrenmek gerekir.
- Her şeyden önce öğrenmek önemlidir.
- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.

5. "Her şeyden önce öğrenmek" ifadesi hangi düşünceyi ifade eder? (1 puan)

- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.
- Öğrenmek sadece konuşarak olur.
- Öğrenmek sadece düşünerek olur.

6. "Her şeyden önce öğrenmek" ifadesi hangi düşünceyi ifade eder? (1 puan)

- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.
- Öğrenmek sadece konuşarak olur.
- Öğrenmek sadece düşünerek olur.

Kendimizi Sınavalım: Ünitede işlenen konuları öğrenip öğrenmediğinizi kendi kendinize ölçmenizi sağlayacak, bir tür sınava hazırlık testidir. Sınavlarda çıkabilecek türde soruları içerir.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı: "Kendimizi Sınavalım" bölümündeki soruların cevaplarını ve ilgili oldukları konuları içerir. Yanlış cevapladığınız sorularla ilgili konuları tekrar etmeniz sınavdaki başarınızı artırabilir.

Yaşamın İçinden

Yaşamın içinden, okuyucuların günlük yaşamla ilgili konulara daha derinlemesine girmelerini sağlar. Yaşamın içinden, genellikle bir çalışmanın giriş, yöntem, sonuç ve tartışma bölümlerini kapsar. Yaşamın içinden, okuyucuların çalışmanın içeriğini daha detaylı olarak anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha derinlemesine girmelerine yardımcı olur. Yaşamın içinden, ayrıca çalışmanın önemini ve katkılarını da gösterir. Yaşamın içinden, okuyucuların çalışmayı değerlendirmelerine yardımcı olur ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar. Yaşamın içinden, okuyucuların çalışmayı daha hızlı ve kolayca anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar.

Okuma Parçası

Okuma parçası, okuyucuların bir konuyu daha derinlemesine anlamalarını sağlar. Okuma parçası, genellikle bir çalışmanın giriş, yöntem, sonuç ve tartışma bölümlerini kapsar. Okuma parçası, okuyucuların çalışmanın içeriğini daha detaylı olarak anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha derinlemesine girmelerine yardımcı olur. Okuma parçası, ayrıca çalışmanın önemini ve katkılarını da gösterir. Okuma parçası, okuyucuların çalışmayı değerlendirmelerine yardımcı olur ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar. Okuma parçası, okuyucuların çalışmayı daha hızlı ve kolayca anlamalarını sağlar ve çalışmaya daha fazla ilgi duymalarını sağlar.

Yaşamın İçinden: Ünitede aktarılan kuramsal açıklamalar ile günlük yaşamımızda karşılaştığımız olaylar arasında ilişki kurmanızı sağlamak için verilmiş haber ve alıntılardır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. Aşağıdaki ifadeler hangileri doğrudur? (1 puan)

- Yeni bir düşünceyi öğrenmek için önce eskiyi öğrenmek gerekir.
- Her şeyden önce öğrenmek önemlidir.
- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.

2. "Her şeyden önce öğrenmek" ifadesi hangi düşünceyi ifade eder? (1 puan)

- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.
- Öğrenmek sadece konuşarak olur.
- Öğrenmek sadece düşünerek olur.

3. Doğru olanı seçiniz. (1 puan)

- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.
- Öğrenmek sadece konuşarak olur.
- Öğrenmek sadece düşünerek olur.

4. Aşağıdaki ifadeler hangileri doğrudur? (1 puan)

- Yeni bir düşünceyi öğrenmek için önce eskiyi öğrenmek gerekir.
- Her şeyden önce öğrenmek önemlidir.
- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.

5. "Her şeyden önce öğrenmek" ifadesi hangi düşünceyi ifade eder? (1 puan)

- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.
- Öğrenmek sadece konuşarak olur.
- Öğrenmek sadece düşünerek olur.

6. "Her şeyden önce öğrenmek" ifadesi hangi düşünceyi ifade eder? (1 puan)

- Öğrenmek sadece okumakla olur.
- Öğrenmek sadece dinlemekle olur.
- Öğrenmek sadece yazarak olur.
- Öğrenmek sadece konuşarak olur.
- Öğrenmek sadece düşünerek olur.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar: İşlenen konulara ilişkin daha geniş bilgi edinmek isterseniz bu bölümde yer alan kaynakları inceleyebilirsiniz.

Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi

özlem ayvaz '08

Okulöncesi dönemdeki çocukların kendilerini ifade etmelerinde en etkili araçlardan biri sanat etkinlikleridir. Bu dönemde çocuklar sanat etkinlikleri yoluyla, duygularını ve düşüncelerini yansıtır. Görsel sanatlar eğitimi, özellikle okulöncesinde çocuğun coşkulu, meraklı, canlı, dış etkenlere açık duygusal özellikleri nedeniyle bu eğitimi alabileceği en iyi dönemdir. Sanatsal etkinliklerle çocuk, içinde yaşadığı çevreyi, ortamı tanır, çizdiği resimlerle kendini çevresine kanıtlamaya çalışır, bir değer olduğunun bilincine varır (Artut, 2004). Bu ünite, okulöncesi dönemde görsel sanat eğitiminin işlevi, önemi ve gerekliliği açıklanacaktır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra,

- Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitimi ve temel ilkelerini açıklayabilecek,
- Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin işlevini açıklayabilecek,
- Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitimi programını açıklayabilecek,
- Okulöncesi eğitimin tarihçesini açıklayabilecek,
- Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin önemini ve gerekliliğini açıklayabileceksiniz,

Örnek Olay

Zebra öğretmen bu yıl okulöncesi öğretmenliği programından mezun olmuş ve atamasını heyecanla bekliyordu. Okulların açılmasından birkaç hafta önce hangi ilde görev yapacağını öğrenmiş ve gitmek için hemen bazırlıklara başlamıştı. Küçük bir ilçenin ilköğretim okulunda anasınıfı öğretmenliği yapacaktı. Göreve ilk başladığı gün bir hayli heyecanlıydı, sınıfında farklı özelliklerde ve farklı gelişim düzeylerinde 20 öğrencisi vardı. Bir haftalık gözlemleri sonunda öğrencilerin kendilerini en rahat, en özgür hissettikleri ve keyifle çalıştıkları etkinliklerin sanat etkinlikleri olduğunu gözlemledi. Aynı zamanda fark etti ki çocuklar, okulöncesi dönemde sahip olmaları gereken bilişsel gelişime dayalı kavramları (farklı renk, şekil, sayı gibi), küçük kas gelişimi ve büyük kas gelişimleri için gerekli olan el becerilerini, akranlarıyla olan sosyal iletişim becerilerini kendiliğinden, doğal ortam içerisinde öğreniyorlardı. Çocukların bu kazanımlarının yanında, aynı zamanda Zebra öğretmende onların yaptıkları resimler yoluyla çocukların iç dünyaları hakkında bilgi ediniyordu. Hatta çocukların yaptıkları sanatsal etkinliklerle, davranış problemleri olan çocukların, davranış problemlerinin azaldığını gözlemlemişti, ayrıca bu problemlerin nedenlerine ilişkin de birçok ipucu elde etmişti. Ayrıca çocuklarla, yaptıkları sanat etkinlikleri üzerine konuşmaları sonucunda çocukların her geçen gün kendilerini sözel olarak da ifade etme becerilerinin geliştiğini görmüştü. Zebra öğretmen iki aylık deneyimi sonunda, programında sanat etkinliklerine daha fazla yer vermesi gerektiğini ve kendisinin de görsel sanatlar eğitimi konusunda kendisini geliştirmesi gerektiğini fark etti ve okulunda bulunan resim öğretmeninden yardım almayı planladı.

Anahtar Kavramlar

- Okulöncesi
- Görsel Sanatlar Eğitimi
- Temel Sanat Eğitimi
- Görsel Sanat Eğitiminin Önemi
- Yaratıcılık

İçindekiler

- GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ
  - Görsel Sanatlar Eğitimi Tanımı ve İşlevi
- OKULÖNCESİ EĞİTİMİN TARİHÇESİ
- OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ PROGRAMI
  - Temel Sanat Eğitimi
- OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Okulöncesi dönem insan yaşamının temelini oluşturur. Bu dönem eğitiminde aile en önde gelen kurum olmakla birlikte, okulöncesi kurumlar (Oktay, 1999) çocukların yaşamında önemli bir yere sahiptir. Burada verilen eğitim ile çocukların; psikomotor, sosyal- duygusal, dil gelişimlerinin desteklenerek, öz bakım becerilerinin kazandırılması ve ilköğretime hazır bulunuşluklarının sağlanması amaçlanmaktadır (M.E.B., 2006). Kuşkusuz okulöncesi eğitimde bu amaçlara ulaşmada görsel Sanatlar eğitiminin rolü büyüktür.

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitimi verilirken, çocuğa resmetme, yaratma, imgeleme gücü ile kendine özgü bir dünya kurma içgüdüsünün gelişmesi için koşullandırılmalı ve sınırsız bir özgürlük tanınmalıdır. Bizim önyargılarımızla kavradığımız dünya yanında, çocuğun dünyası oldukça sade ve sevimlidir. Anaokulu döneminde yapılan sanatsal çalışmalar, çocukların ileriye dönük sanat eğitimlerinde başarısını olumlu yönde etkiler. Bu nedenle sanat eğitimi bu dönemde çocuğa kazandırılmalıdır (Erbay, 1997). Ayrıca sanatsal etkinlikler çocukların duyu ve düşüncelerini aktarabildikleri bir araç konumundadır, iyi analiz edildikleri takdirde çocukları ve onların gelişimlerini bize ayrıntılarıyla yansıtabilirler (Yavuzer, 2001). Bu nedenle çocuklar çalışmalarını yaparken öğretmenler çocukları özgür bırakmalı, resmin yapımına müdahale etmemelidirler.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitiminde dikkate alınması gereken bazı temel ilkeler bulunmaktadır, bu temel ilkeleri Artut (2004) şu şekilde ifade etmektedir;

- Çocukların genel gelişimleri, onların bilişsel, duyuşsal, sanatsal algı, kavram düzeylerinde farklılıklar gösterebileceğinden bu tür bireysel özellikler ve farklılıklar etkinlik sürecinde göz önünde bulundurulmalı, plan ve programların oluşturulmasında öncelikli olarak bu esaslar göz önünde bulundurulmalıdır.
- Okulöncesinde sanat etkinlikleri çocuk merkezli olmalıdır. Sanat eğitimi çocuğun kendini dışı vurmasına olanak sağlayan son derece önemli bir ifade ve dışı vurum etkinliğidir. Çünkü bütün çocuklardan düşüncelerini sözcüklerle ifade etme konusunda gerekli dil gelişimini kazanmış olmaları beklenemez ve genellikle gizli duyu ve düşüncelerini sözcüklerle anlatma yerine daha çok çizimleri ile ifade etmeyi tercih ederler.
- Görsel sanat eğitimi, katı kurallar dizgesi içinde değil, onların yaratıcı gelişmelerine olanak sağlayan, ilgi ortamının oluşturulduğu, fırsatların verildiği iki ve üç boyutlu etkinlikler şeklinde yürütülmelidir. Grup çalışmalarında iki ve üç boyutlu çalışmaları ayrı ayrı yaptırmakta yarar vardır. Örneğin, bir gün kil-plastilin çalışılıyorsa diğer gün pastel kullanarak resim yaptırılabilir. Özellikle çocukların artistik gelişim düzeylerine uygun ortam ve araç-gereçler belirlenerek onların çeşitli gereçleri denemelerine fırsat verilir.
- Başka resimlerden, fotoğraflardan kopya yaptırılmamalıdır. Boyama kitaplarına ilişkin eğilimleri kontrol altına alınmalıdır. Bu durum çocuğun yaratıcı özelliklerini, hayal güçlerini ve kendine olan güvenini kısıtlar.
- Sanat etkinlikleri çekici, zevkli, ilginç duruma getirilmelidir. Konuyu verirken “Şunu çizin veya bunu yapın, boyayın” yerine, konuyu öyküleştirerek, oyunlaştırarak-dramatize ederek ilginç, çekici bir anlatım dili oluşturulabilir. İşlenecek konu çocuğa yaşatılmalı, öğretmen ve çocuk arasında güçlü iletişim sağlanmalıdır. Seçilen konular çocuğun gelişim düzeyine, ilgisine, hayal gücüne, coşku dolu dünyasına uygun olmalıdır.

Görsel sanatlar eğitimi çocuğun eğitiminin hedeflerine ulaşmasında etkin rol oynamaktadır.

- Okulöncesi görsel sanat eğitiminde çocuklar etkinlik sürecinde oluşturdukları ürünlerin büyük bir çoğunluğu içgüdüsel olarak gerçekleşir, estetik kaygı pek güdülmez, yaratıcılığa oldukça yakındırlar, kendilerini yaşamın merkezi olarak görürler. Onların bu özelliklerinden dolayı çocuğun yaptıkları yetişkinler tarafından yaşamın gerçekleriyle çelişkili görülebilir. Örneğin, “Hiç mavi renkli bir kedi olur mu? Çizdiğin bu kız, evden daha büyük olmuş” şeklindeki uyarılar ile yönlendirmeye çalışmak doğru bir yaklaşım değildir. Çocuğun coşku dolu, şiirsel iç dünyasına müdahale edilerek artistik gelişimine ket vurulması, onun bocalayarak özgüveninin yitirilmesine neden olabilir.
- Teorik bilgiler konu öncesi, günlük yaşantılardan basit örneklerle ve çalışmalar sırasında sezdirilerek verilmelidir. Derslerde kuru bilgiler vermekten kaçınılmalı, etkinlikler sıkıcı olmaktan kurtarılmalıdır. Örneğin, renk konusuna ilişkin bilgi verilirken mavi ile sarının karışımından yeşil rengin elde edilebileceği uygulamalar ile gösterilmelidir.
- Bütün çocukların yaratıcı olduğu düşünülerek, çocukların sanatsal çabaları desteklenmeli, onurlandırılmalı gerektiğinde ödüllendirilmelidir. Ancak bir çocuğun yaratıcı özelliğini bir diğerinden üstün tutup başarısı sürekli vurgulanmamalı, model gösterilmemelidir. Ya da başarısızlıklar, yetersizlikler sürekli gündemde tutulmamalıdır.

Görsel Sanatlar Eğitimi Tanımı ve İşlevi

Görsel sanatlar eğitimi; yetişmekte olanlara ve yetişkinlere, güzel sanatların yaşamdaki yerini ve önemini yaşatarak kavrayacak biçimde düzenlenmiş belli programlarla, güzel sanatların türlerini, tarihsel gelişimini, ifade gücünü, insanın temel gereksinimlerinden biri olduğunu örnekleriyle göstererek ve aynı zamanda çeşitli tür ve dallarında beceri kazandırabilecek uygulamalı çalışmalarla, sanatsal olgusunu tanımaya yönelik bir eğitim sürecidir (San, 1987).

Görsel sanatlar eğitiminin, bireyin kendini tanımasına olanak sağlayan bir süreç olduğu düşünülürse, bireyin diğer eğitim süreçlerindeki etkililiğini de olumlu yönde etkileyebileceğini söyleyebiliriz. Okulöncesi eğitim programlarında büyük ölçüde yer alan görsel sanatlar eğitiminin çocuğun gelişim alanlarında birçok işlevi bulunmaktadır.

Bunları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz. Buna göre görsel sanatlar eğitimi çocuğun;

- Yaratıcılığını geliştirmek,
- Özgüvenini geliştirmek,
- Kendini ifade etmesine olanak sağlamak,
- Deşarj olabilme olanağının ve ortamının sağlanmasına,
- Teknik bilgi ve beceri kazandırmak,
- Bağımsız eleştirel düşünebilme becerilerinin gelişimine,
- Sorumluluk kazanmasına,
- Girişimciliğinin gelişimine,
- Sosyal ve duygusal gelişimine,
- Fiziksel gelişimine,
- Bilişsel gelişimine,
- Dil gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Sonuç olarak, çocuğun gelişiminde böylesine önemli işlevleri bulunan görsel sanatlar eğitimi, çocuğun tüm eğitim sürecini daha etkili kılacak bir güce sahiptir.

OKULÖNCESİ EĞİTİMİN TARİHÇESİ

Okulöncesi eğitim, Eflatun'un ve belki ondan önceki düşünürlerin ilk temellerini attıkları bir süreçtir, yaygınlaştırılması ve tüm çocukların hizmetine sunulması ise Froebel'in ilk "kindergarden" düşüncesiyle tüm eğitimcilerin ideallerinde varmak istedikleri bir yüce hedef olmuştur.

Osmanlı döneminde ise, okulöncesi eğitimin ilk uygulamasını Fatih Sultan Mehmet zamanında açılan "sıbyan mektepleri" örnek olarak gösterilebilir. Ancak, bu okulların dini temelli bir eğitim vermesi bakımından cumhuriyet dönemindeki okulöncesi eğitim anlayışından çok farklı bir yapıda olduğu görülmektedir. Cumhuriyet öncesi dönemde, okulöncesi eğitim ile ilgili başka uygulama ve girişimler olmuşsa da bunların istenilen düzeyde sonuçlar vermediği bilinmektedir.

Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda ise ülkenin içinde bulunduğu şartlar nedeniyle ilköğretime öncelik verilmesi gerektiğinden okulöncesi eğitim kurumlarının sayısında bir artış görülmemektedir. Okulöncesi dönem eğitimi ailelerin ve yerel yönetimlerin sorumluluğuna bırakılmıştır. 1927-1928'de İstanbul'da iki yıllık eğitim veren Anaokulu öğretmeni yetiştiren bir okul açılmıştır. 1930-1931'de bu okullar kız teknik okullarına nakledilmiş ve 1933 yılında da kapatılmıştır. 1953'de V. Milli Eğitim Şurası kararlarıyla kapanan okullar yeniden açılmıştır. Okulöncesi eğitim resmi ve resmi olmayan (özel teşebbüs) kurumlara bırakılmıştır. 1974'teki IX. Milli Eğitim Şurası, okulöncesi eğitimin amaç ve görevlerini, Milli eğitimin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak yeniden belirlemiştir. 1981'de gerçekleşen X. Milli Eğitim Şurasında okulöncesi programı daha önceki şuralarda görülmediği şekliyle ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. 1993'deki XIV. Milli Eğitim Şurasında, okulöncesi eğitimin tanımı, kapsamı, önemi gibi konular detaylı bir şekilde ele alınmış ve okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması, öğretmen yetiştirme ve isdiham gibi konularda, okulöncesi eğitim modelleri alt komisyonları oluşturularak çalışmalar yapılmış ve kararlar alınmıştır. 1996'daki XV. Eğitim Şurasında okulöncesi eğitimin gelecek zaman içinde 2 yılının zorunlu eğitim kapsamına alınması konusunda önemli bir karar çıkmıştır.

Bugün ülkemizde okulöncesi eğitim kurumları çeşitli yasa ve yönetmeliklerle, resmi ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli adlarla açılmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun ilgili organlarınca denetlenmektedir (Oktay, 1999).

OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Okulöncesi görsel sanatlar eğitiminde, ilköğretimin planlı, programlı formal eğitim sistemine göre, çocukların gelişimlerini ve yaratıcılıklarını destekleyen daha özgür, daha bağımsız çalışmalara yer verilir.

Okulöncesi dönemde, zorunlu okul çağının temellerini teşkil eden becerileri ve yeterlikleri geliştirebilecek esnek, çocuk merkezli bir eğitim programına gereksinim vardır.

- Belirli hedefleri gerçekleştirmelidir.
- Çocuğun yönlendirdiği etkinliklerle, öğretmenin yönlendirdiği etkinlikler arasında bir denge olmalıdır.
- İnsan ilişkilerine dayalı bir atmosferin gelişimini sağlamalıdır.
- Ana-babaları, çocukların eğitimine katmalıdır.
- Ürünleri değerlendirmelidir.

Eğitim programları arasında geniş farklılıklar olmakla birlikte, ortak olarak gözlenen özellikleri şöyle sıralanabilir;

Bir okulöncesi eğitim programı çocuklarda birçok beceri ve yeterliği geliştirecek nitelikte olmalıdır. Bu yeterliklerden en önemlilerinden biri hiç kuşkusuz yaratıcılık ve estetik beceriler kazandırmaktır (Senemoğlu, 1994). Çocuğun yaratıcılık ve estetik becerilerinin geliştirilmesinde görsel sanatlar eğitimi önemli yer tutmaktadır.

Yaratıcılık uygun bir fiziksel çevre, çocuğa göre hazırlanmış destekleyici bir programla geliştirilebilir. Yaratıcılık eğitimi almak çocukların;

- Karşılaştıkları güçlükleri yenmek için yeni çözüm yolları bulmalarını,
- Her şeyi merak ederek soru sormalarını ve tahminlerde bulunmalarını,
- Araştırma ve deney yapma eğilimlerini arttırmalarını,
- Hayal güçlerini geliştirmelerini,
- Yeni ve değişik buluşlar ortaya koymalarını,
- Bir konu üzerinde ilgi ve dikkatlerini uzun süre tutabilmelerini,
- Yeni oyunlar keşfetmelerini,
- Çevrelerini biçim ve mekân ilişkisiyle görebilmelerini,
- Kendilerine güvenen, kendilerini geliştirip gerçekleştirebilen ve bağımsız olabilen kişilikler geliştirebilmelerini,
- Kendilerini dış dünyaya, birlikte yaşadıkları ve tüm insanlara açık tutabilmelerini,
- Dengeli ve coşkulu, akıllı ve duyarlı kişiler olabilmelerini,
- Duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade edebilmelerini,
- Yeni Yaşantıları denemeye cesaretle katılmalarını,
- Ayrıntılara dikkat ederek, yanlış ve eksiklikleri kolayca fark edebilmelerini sağlar (Ömeroğlu ve Turla, 2001).

Yaratıcılığın desteklenmesinde okulöncesi eğitim kurumlarına büyük görev ve sorumluluklar düşmektedir. Bu dönemde görsel sanatlar eğitimi programları uygun şekilde hazırlandığında çocukların yaratıcılıklarını geliştiren büyük bir potansiyel olabilir. Okulöncesi çocukların görsel sanatlar eğitimi programlarında,

- Hayali oyunlar,
- Hayali resimler,
- Öyküyü tamamlayan resimler,
- Elişi etkinlikleri, artık malzemeyi değerlendirme,
- Yoğurma malzemeleri,

Yaratıcılığa yöneltici etkinlikler olarak sıralanabilir. Bu tür etkinliklerle çocuklar kendilerini ifade etme olanağı bulmakta ve rahatlamakta, kendilerine özgü yeni ürünler oluşturarak doyuma ulaşmaktadırlar. Ayrıca çocukların sanatsal çalışmalarını onların duygu ve düşünceleri hakkında öğretmenlere bilgiler vermektedir.

Çocukların yoğun olan yaratıcılık ve estetik duygularının erken yıllardan itibaren desteklenmemesi ileriki yıllarda yaratıcı, üretken, çevrelerindeki güzellikleri anlayan, algılayan bireyler olmalarını da engelleyebilmektedir. Bu doğrultuda öğretmen çocukları desteklemeli, uygun ortam oluşturmalı, uygulamaları takip edip, gerekli yerlerde rehberlik yapmalıdır (Ulutaş ve Ersoy; Feeney ve Moravcık, 1987).

Temel Sanat Eğitimi

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar etkinlikleri çocuğun, özellikle artistik gelişimi anlamında sürekliliği olan, çağdaş, yaratıcı eğitim anlayışı içinde son derece önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. Çünkü sanat ve çocuk birbirini tanımlayan, sürekli değişen ve gelişen dinamik bir olgudur. Çizme, boyama, yapıştırma, kesme, yırtma, inşa etme gibi sanatsal etkinlikler çocuğun düşünsel ve sezgisel artistik süreçlerinin bir sonucudur. Aynı zamanda gerçekleşen öğrenme eylemi bu deneyimlerinin yanı sıra bir tür düşünme dilini oluşturur.

Sanatsal etkinliklerde farklı araç-gereçlerin kullanımı ve tekniklerin öğretimindeki çeşitlilik çocuğun sanatsal gelişimi için büyük yararlar sağlar. Çünkü bu koşullar çocuğun farklı teknikleri uygulamasına, denemesine ve yaratıcılığına geniş açılımlar sağlamasına neden olacaktır. Bu nedenle çocukların sanat etkinliklerinde hangi malzemelerle nasıl çalışacaklarının da belirlenmesi önemlidir. Öğretmenin sanat etkinliklerini planlama ve uygulama sürecinde bunları dikkate alarak çocukların bilgi, gereksinim ve gelişim düzeylerine göre hazırlanması gerekmektedir.

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar etkinliklerini şu şekilde sıralayabiliriz;

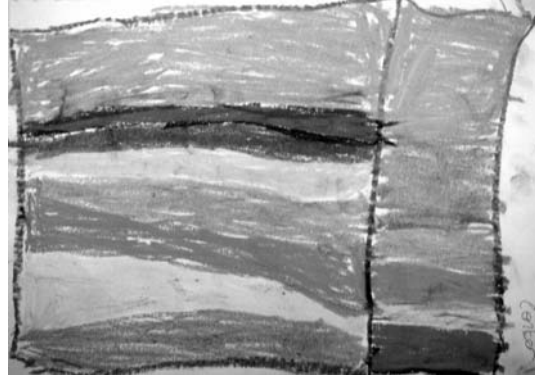
Çizgisel Çalışmalar; Kuru boya, mum boya, pastel boya, farklı kalınlık ve çeşitte fırçalar, kurşunkalem ile yapılan çizimler çocukların görsel ifade biçimlerini ve yorumlarını içerir. Çizmek çocuklar için içgüdüsel bir eylem olup, yapmış olduğu resimlerde sanatsal bir endişe gütmaz. Bu dönemde çocukların küçük kas hareketleri henüz gelişmediğinden çizgisel çalışmalar, çocukların kol ve dirsek hareketlerine olanak verecek şekilde büyük yüzeylerde yapılmalıdır (Şahin, 2004). Çizgisel çalışmalarda yüzey olarak renkli fon kağıtları dahil, her türlü kağıt kullanılabilir.

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar etkinlikleri çizgisel çalışmalar, renkli çalışmalar, üç boyutlu çalışmalar, form çalışmaları olarak sıralanabilir.

Resim 1.1

Resim 1.2

Çizgi Çalışması

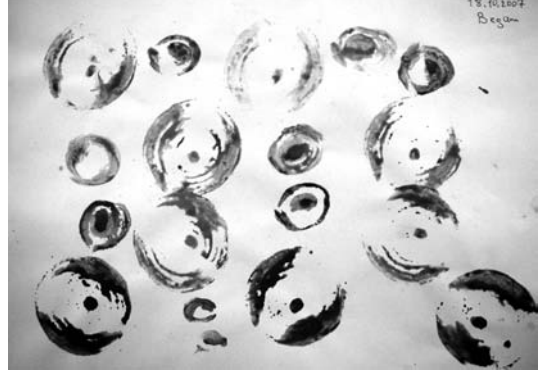
Renkli Çalışmalar; Kuru boya, mum boya, sulu boya, pastel boya, parmak boyası, şeker boyası, renkli farklı keçeli kalemler, mürekkep ile yapılan her türlü renkli çalışmaları içerir. Çalışmalarda renklerin kullanımı, karıştırma, kağıt ve fırça seçiminde esnek davranılmalıdır. Boyama etkinliklerinin 5 veya 10'ar kişilik gruplar halinde planlanıp uygulanmasında yarar vardır. Öğretmen başlangıçta renk seçimi konusunda yönlendirici ve ısrarcı olmamalıdır, çocukların ana renkleri tercih etmeleri yaşlarına göre doğal kabul edilmelidir. Çocuklara büyük veya küçük (Artut, 2004), renkli veya beyaz kağıt seçenekleri sunulmalıdır.

Resim 1.3

Parmak Boya Çalışması

Resim 1.4

Sulu Boya Çalışması

Üç Boyutlu Çalışmalar; Kil, kağıt hamuru, tuz seramiği, oyun hamuru, kağıt ve karton gibi malzemelerle yapılan çalışmalarını içerir. Bu etkinliklerden kuşkusuz en verimli ve etkili olan yoğrumsal maddeler ile yapılan çalışmalardır. Okulöncesinde çeşitli el becerilerine dayalı malzemelerin kullanılması, çocuklarda üç boyut kavramının geliştirilmesi, yaratıcılıklarına ortam oluşturması açısından oldukça ilgi çekici, zevkli, pahalı olmayan etkinliklerdir.

Resim 1.5

Okulöncesinde Üç Boyutlu Sanat Etkinlikleri

Resim 1.6

Form Çalışmaları; Farklı artık malzemeleri kullanarak belli bir bütünü oluşturan tasarımların yapılmasını içerir. Renkli kağıtlar, gazeteler, değişik boyalarda kutular, kablolar, tahta parçaları vb. gibi artık malzemeler kullanılabilir. Sanat etkinliklerinde farklı malzemelerle çalışmak çocuğun yaratıcılığının gelişmesinde önemli bir etmendir. Artık malzemelerle yapılan sanatsal çalışmalar, yerçekimi, ağırlık, genişlik, boşluk, mekan, kitle, hacim, denge gibi kavramların gelişmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca bir iş planlama, başlama ve bitirme becerisini, özgün tasarımlar yapma, küçük ve büyük kas motor gelişimlerini destekler (Artut, 2004).

Görsel sanatlar eğitiminde mümkün olduğunca çocukların özgün çalışmaları sağlanmalıdır. Çocuklar kopyadan daha çok deneysel çalışmalara yönlendirilmeli-

dirler. Bilinmelidir ki, çocuğun sanatının anlamı ve değeri onun özgün etkinliği sonucunda yatar. Bunun yanı sıra zaman zaman çocuklar yaşantıları doğrultusunda belli bir konuya dayalı çalışmalar da yapabilmelidirler. Bu tür çalışmalara başlamadan önce çocukların ifade etmek istedikleri konuyla ilgili duygu, düşünce ve deneyimlerinin olması gerekmektedir. Deneyimlerinin az olması çocukların hep aynı şeyleri çizmelerine neden olmaktadır. Bu nedenle öğretmenler, çocukların mümkün olduğunca doğal ortamda yaparak- yaşayarak deneyim elde etmesini sağlamalıdır (Ulutaş ve Ersoy,2004; Epstein,2001).

Resim 1.7

Resim 1.8

Okulöncesinde Form Çalışmaları

Okulöncesi dönemde görsel sanat etkinliklerini nelerdir?

SIRA SİZDE

2

OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN YERİ VE ÖNEMİ

Görsel sanatlar eğitimi okulöncesi eğitim programlarının vazgeçilmez bir alanıdır. Çocukların okulöncesi dönemde kazanmaları gereken yeterlikleri kazanmalarında sanatsal etkinlikler önemli yer tutmaktadır, ayrıca bu etkinlikler öğrenme ve anlamayı kolaylaştırmakla birlikte öğrenmenin zevkli ve daha kalıcı olabilmesinde özellikle yaratıcılığın gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Okulöncesi eğitim programlarında görsel sanatlar eğitiminin böylesine önemli bir yere sahip olmasının birçok nedeni vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- Görsel sanatlar eğitimi çocuğun yaratıcılığını ve hayal gücünü geliştirmesinde önemli rol oynar.
- Çocuklarda farklı bakış açısı kazandırır, çok boyutlu düşünceyi geliştirir.
- Görsel sanat etkinlikleri, çocuğa kendini ifade etmesi ve bireyselleşmesi için fırsatlar sunar. Duygularını; konuşma, hareket vb. araçlarla ifade edemeyen çocuklar görsel sanat etkinlikleriyle kolayca ifade ederler.
- Sanat etkinlikleri yoluyla çocuklar, sosyal ve duygusal yeterliklerini geliştirme fırsatı bulurlar.
- Çocuğun düşüncelerini yorumlama, problem çözme, anlama ve organize etme gibi zihinsel süreçlerinin gelişimine katkı sağlar.
- Sanat etkinlikleri çocukların çeşitli olaylar karşısında hissettikleri duygularını daha iyi fark etmelerine ve dışa vurmalarına yardımcı olur.

- Görsel sanatlar eğitimi, çocuklarda olumlu tutum ve tavırların gelişmesini sağlar. Etkinlikler sırasında çocuk paylaşmayı, grupta birlikte çalışmayı, sırasını beklemeyi, “teşekkür ederim”, “lütfen” gibi sosyal iletişim sözcüklerini kullanmayı, kültürel değer ve özellikleri kavramayı öğrenir.
- Sanatsal etkinlikler, çocukların makas kullanma, yapıştırma, yoğurma vb. etkinliklerle el-göz koordinasyonunu geliştirir. İyi planlanmış bol ve uygun materyallerle sunulan sanat etkinlikleri çocukların fiziksel gelişimlerine katkı sağlar (Acer ve Ersoy, s.85).
- Görsel sanatlar eğitimi, çocuğun estetik duyarlılık kazanmasını sağlar.
- Çocukların yaptıkları sanat etkinliklerine ilişkin duygu ve fikirlerini başkalarıyla konuşmaları onların dil gelişimlerine katkı sağlar.
- Görsel sanatlar etkinlikleri, çocukların yeni fikirlerini, hissettiklerini açıklamalarını sağladığı gibi, öğretmeninde çocuğu en iyi tanıma yollarından birisidir.
- Görsel sanatlar etkinlikleri, davranış problemleri olan çocuklar için iyileştirici etkiler sağlar. Çocuklar; çizerek, boyayarak yâda yoğurma materyalleriyle etkinlikte bulunarak bazı sorunlarının üstesinden gelebilir.

Yukarıda sıraladığımız görsel sanatlar eğitiminin önemine ilişkin özelliklerin başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi için, başka bir ifadeyle okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için çocuk ve çocuk grubunun gelişim düzeyinin iyi tanınması gerekir. Program uygulanırken yaş grubunun genel özellikleri yanında bireysel özellikler, çocukların kendilerine özgü yetenek ve becerileri de dikkate alınmalıdır. Bütün bunların yanında öğretmenin de yaşamsal rolü vardır. Çocuklar yetişkin baskısı ve müdahalelerden uzak olmalıdır. Ancak, isterlerse çalışmalarını öğretmenleriyle paylaşabilirler. Öğretmenler sık sık teknik bilgiler vermek için çocukların çalışmalarına karışmamalıdır. Sanat yoluyla etkili bir iletişim, ancak rahat, güvenli bir ortamda oluşur. Bunun için öğretmenin çocukların ihtiyaçlarının farkında olması ve onlara karşı duyarlı olması gerekir (Senemoğlu, 1994).

SIRA SİZDE

3

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için nelere dikkat edilmesi gerekir?

Özet

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitimini ve temel ilkelerini açıklayabilecek,

Okulöncesi dönem insan yaşamının temelini oluşturur. Bu dönem eğitiminde aile en önde gelen kurum olmakla birlikte, okulöncesi kurumlar (Oktay, 1999) çocukların yaşamında önemli bir yere sahiptir. Burada verilen eğitim ile çocukların; psikomotor, sosyal- duygusal, dil gelişimlerinin desteklenerek, öz bakım becerilerinin kazandırılması ve ilköğretime hazır bulunmuşluklarının sağlanması amaçlanmaktadır (M.E.B., 2006). Kuşkusuz okulöncesi eğitimde bu amaçlara ulaşmada görsel sanatlar eğitiminin rolü büyüktür. Bir başka ifadeyle görsel sanatlar eğitimi çocuğun eğitiminin hedeflerine ulaşmasında etkin rol oynamaktadır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitiminde dikkate alınması gereken bazı temel ilkeler bulunmaktadır, bu temel ilkeleri Artut (2004) şu şekilde ifade etmektedir;

- Çocukların genel gelişimleri, onların bilişsel, duyuşsal, sanatsal algı, kavram düzeylerinde farklılıklar gösterebileceğinden bu tür bireysel özellikler ve farklılıklar etkinlik sürecinde göz önünde bulundurulmalı, plan ve programların oluşturulmasında öncelikli olarak bu esaslar göz önünde bulundurulmalıdır.
- Okulöncesinde sanat etkinlikleri çocuk merkezli olmalıdır. Sanat eğitimi çocuğun kendini dışı vurmasına olanak sağlayan son derece önemli bir ifade ve dışı vurum etkinliğidir. Çünkü bütün çocuklardan düşüncelerini sözcüklerle ifade etme konusunda gerekli dil gelişimini kazanmış olmaları beklenemez ve genellikle gizli duygu ve düşüncelerini sözcüklerle anlatma yerine daha çok çizimleri ile ifade etmeyi tercih ederler.
- Görsel sanat eğitimi, katı kurallar dizgesi içinde değil, onların yaratıcı gelişmelerine olanak sağlayan, ilgi ortamının oluşturulduğu, fırsatların verildiği iki ve üç boyutlu etkinlikler şeklinde yürütülmelidir. Grup çalışmalarında iki ve üç boyutlu çalışmalarını ayrı ayrı yaptırmakta yarar vardır. Örneğin, bir gün kil-plastilin çalışılıyorsa diğer gün pastel kullanarak resim yaptırılabilir. Özellikle çocukların artistik gelişim düzeylerine uygun ortam ve araç-gereçler belirlenerek onların çeşitli gereçleri denemelerine fırsat verilir.
- Başka resimlerden, fotoğraflardan kopya yaptırılmamalıdır. Boyama kitaplarına ilişkin eği-

limleri kontrol altına alınmalıdır. Bu durum çocuğun yaratıcı özelliklerini, hayal güçlerini ve kendine olan güvenini kısıtlar.

- Sanat etkinlikleri çekici, zevkli, ilginç duruma getirilmelidir. Konuyu verirken “Şunu çizsin veya bunu yapın, boyayın” yerine, konuyu öyküleştirerek, oyunlaştırarak-dramatize ederek ilginç, çekici bir anlatım dili oluşturulabilir. İşlenecek konu çocuğa yaşatılmalı, öğretmen ve çocuk arasında güçlü iletişim sağlanmalıdır. Seçilen konular çocuğun gelişim düzeyine, ilgisine, hayal gücüne, coşku dolu dünyasına uygun olmalıdır.
- Okulöncesi görsel sanat eğitiminde çocuklar etkinlik sürecinde oluşturdukları ürünlerin büyük bir çoğunluğu içgüdüsel olarak gerçekleşir, estetik kaygı pek güdülmez, yaratıcılığa oldukça yakındırlar, kendilerini yaşamın merkezi olarak görürler. Onların bu özelliklerinden dolayı çocuğun yaptıkları yetişkinler tarafından yaşamın gerçekleriyle çelişkili görülebilir. Örneğin, “Hiç mavi renkli bir kedi olur mu? Çizdiğin bu kızı, evden daha büyük olmuş” şeklindeki uyarılar ile yönlendirmeye çalışmak doğru bir yaklaşım değildir. Çocuğun coşku dolu, şiirsel iç dünyasına müdahale edilerek artistik gelişimine ket vurulması, onun bocalayarak özgüveninin yitirilmesine neden olabilir.
- Teorik bilgiler konu öncesi, günlük yaşantılardan basit örneklerle ve çalışmalar sırasında sezdirilerek verilmelidir. Derslerde kuru bilgiler vermekten kaçınılmalı, etkinlikler sıkıcı olmaktan kurtarılmalıdır. Örneğin, renk konusuna ilişkin bilgi verilirken mavi ile sarının karışımından yeşil rengin elde edilebileceği uygulamalar ile gösterilmelidir.
- Bütün çocukların yaratıcı olduğu düşünülerek, çocukların sanatsal çabaları desteklenmeli, onurlandırılmalı gerektiğinde ödüllendirilmelidir. Ancak bir çocuğun yaratıcı özelliğini bir diğerinden üstün tutup başarısı sürekli vurgulanmamalı, model gösterilmemelidir. Ya da başarısızlıklar, yetersizlikler sürekli gündemde tutulmamalıdır.

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin işlevini açıklayabilecek,

Okulöncesi eğitim programlarında büyük ölçüde yer alan görsel sanat eğitiminin çocuğun gelişim alanlarında birçok işlevi bulunmaktadır.

Bunları aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz. Buna göre görsel sanat eğitimi çocuğun;

- Yaratıcılığını geliştirmek,
- Özgüvenini geliştirmek,
- Kendini ifade etmesine olanak sağlamak,
- Deşarj olabileceği ortamının ve ortamının sağlanmasına,
- Teknik bilgi ve beceri kazandırmak,
- Bağımsız eleştirel düşünebilme becerilerinin gelişimine,
- Sorumluluk kazanmasına,
- Girişimciliğinin gelişimine,
- Sosyal ve duygusal gelişimine,
- Fiziksel gelişimine,
- Bilişsel gelişimine,
- Dil gelişimine katkıda bulunmaktadır.

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitimi programını açıklayabilecek,

Okulöncesi görsel sanatlar eğitiminde, ilköğretimin planlı, programlı formal eğitim sistemine göre çocukların gelişimlerini ve yaratıcılıklarını destekleyen daha özgür, daha bağımsız çalışmalara yer verilir.

Okulöncesi dönemde, zorunlu okul çağının temellerini teşkil eden becerileri ve yeterlikleri geliştirebilecek esnek, çocuk merkezli bir eğitim programına gereksinim vardır. Eğitim programları arasında geniş farklılıklar olmakla birlikte, ortak olarak gözlenen özellikleri şöyle sıralanabilir;

- Belirli hedefleri gerçekleştirmelidir.
- Çocuğun yönlendirdiği etkinliklerle, öğretmenin yönlendirdiği etkinlikler arasında bir denge olmalıdır.
- İnsan ilişkilerine dayalı bir atmosferin gelişimini sağlamalıdır.
- Ana-babaları, çocukların eğitimine katmalıdır.
- Ürünleri değerlendirmelidir.

Bir okulöncesi eğitim programı çocuklarda birçok beceri ve yeterliği geliştirecek nitelikte olmalıdır. Bu yeterliklerden en önemlilerinden biri hiç kuşkusuz yaratıcılık ve estetik beceriler kazandırmaktır (Senemoğlu,1994). Çocuğun yaratıcılık ve estetik becerilerinin geliştirilmesinde görsel sanatlar eğitimi önemli yer tutmaktadır.

Yaratıcılık uygun bir fiziksel çevre, çocuğa göre hazırlanmış destekleyici bir programla geliştirilebilir. Yaratıcılık eğitimi almak çocukların;

- Karşılaştıkları güçlükleri yenmek için yeni çözümler bulmalarını,
- Her şeyi merak ederek soru sormalarını ve tahminlerde bulunmalarını,

- Araştırma ve deney yapma eğilimlerini arttırmalarını,
- Hayal güçlerini geliştirmelerini,
- Yeni ve değişik buluşlar ortaya koymalarını,
- Bir konu üzerinde ilgi ve dikkatlerini uzun süre tutabilmelerini,
- Yeni oyunlar keşfetmelerini,
- Çevrelerini biçim ve mekan ilişkisiyle görebilmelerini,
- Kendilerine güvenen, kendilerini geliştirip gerçekleştirebilen ve bağımsız olabilen kişilikler geliştirebilmelerini,
- Kendilerini dış dünyaya, birlikte yaşadıkları ve tüm insanlara açık tutabilmelerini,
- Dengeli ve coşkulu, akıllı ve duyarlı kişiler olabilmelerini,
- Duygu ve düşüncelerini farklı yollarla ifade edebilmelerini,
- Yeni Yaşantıları denemeye cesaretle katılmalarını,
- Ayrıntılara dikkat ederek, yanlış ve eksiklikleri kolayca fark edebilmelerini sağlar (Ömeroğlu ve Turla, 2001).

Okulöncesi eğitimin tarihçesini açıklayabilecek,

Okulöncesi eğitim, Eflatun'un ve belki ondan önceki düşünürlerin ilk temellerini attıkları bir süreçtir, yaygınlaştırılması ve tüm çocukların hizmetine sunulması ise Froebel'in ilk "kindergarden" düşüncesiyle tüm eğitimcilerin ideallerinde varmak istedikleri bir yüce hedef olmuştur.

Osmanlı döneminde ise, okulöncesi eğitimin ilk uygulamasını Fatih Sultan Mehmet zamanında açılan "sıbyan mektepleri" örnek olarak gösterilebilir. Ancak, bu okulların dini temelli bir eğitim vermesi bakımından cumhuriyet dönemindeki okulöncesi eğitim anlayışından çok farklı bir yapıda olduğu görülmektedir. Cumhuriyet öncesi dönemde, okulöncesi eğitim ile ilgili başka uygulama ve girişimler olmuşsa da bunların istenilen düzeyde sonuçlar vermediği bilinmektedir.

Cumhuriyetin kurulduğu ilk yıllarda ise ülkenin içinde bulunduğu şartlar nedeniyle ilköğretime öncelik verilmesi gerektiğinden okulöncesi eğitim kurumlarının sayısında bir artış görülmemektedir. Okulöncesi dönem eğitimi ailelerin ve yerel yönetimlerin sorumluluğuna bırakılmıştır. 1927-1928'de İstanbul'da iki yıllık eğitim veren Anaokulu öğretmeni yetiştiren bir okul açılmıştır. 1930-1931'de bu okullar kız teknik okullarına nakledilmiş ve 1933 yılında da kapatılmıştır. 1953'de V. Milli Eğitim Şurası kararlarıyla kapanan okullar yeniden açılmıştır. Okulöncesi eği-

tim resmi ve resmi olmayan (özel teşebbüs) kurumlara bırakılmıştır. 1974'teki IX. Milli Eğitim Şurası, okulöncesi eğitimin amaç ve görevlerini, Milli eğitimin genel amaç ve ilkelerine uygun olarak yeniden belirlemiştir. 1981'de gerçekleştirilen X. Milli Eğitim Şurasında okulöncesi programı daha önceki şuralarda görülmediği şekliyle ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. 1993'deki XIV. Milli Eğitim Şurasında, okulöncesi eğitimin tanımı, kapsamı, önemi gibi konular detaylı bir şekilde ele alınmış ve okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması, öğretmen yetiştirme ve isdihdam gibi konularda, okulöncesi eğitim modelleri alt komisyonları oluşturularak çalışmalar yapılmış ve kararlar alınmıştır. 1996'daki XV. Eğitim Şurasında okulöncesi eğitimin gelecek zaman içinde 2 yılının zorunlu eğitim kapsamına alınması konusunda önemli bir karar çıkmıştır.

Bugün ülkemizde okulöncesi eğitim kurumları çeşitli yasa ve yönetmeliklerle, resmi ve özel kuruluşlar tarafından çeşitli adlarla açılmakta ve Milli Eğitim Bakanlığı ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun ilgili organlarınc denetlenmektedir (Oktay, 1999).

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin önemini ve gerekliliğini açıklayabileceksiniz,

Görsel sanatlar eğitimi okulöncesi eğitim programlarının vazgeçilmez bir alanıdır. Çocukların okulöncesi dönemde kazanmaları gereken yeterlikleri kazanmalarında sanatsal etkinlikler önemli yer tutmaktadır, ayrıca bu etkinlikler öğrenme ve anlamayı kolaylaştırmakla birlikte öğrenmenin zevkli ve daha kalıcı olabilmesinde özellikle yaratıcılığın gelişmesinde önemli rol oynamaktadır.

Okulöncesi eğitim programlarında görsel sanatlar eğitiminin böylesine önemli bir yere sahip olmasının birçok nedeni vardır. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz;

- Görsel sanatlar eğitimi çocuğun yaratıcılığını ve hayal gücünü geliştirmesinde önemli rol oynar.
- Çocuklarda farklı bakış açısı kazandırır, çok boyutlu düşünceyi geliştirir.
- Görsel sanatlar etkinlikleri, çocuğa kendini ifade etmesi ve bireyselleşmesi için fırsatlar sunar. Duygularını; konuşma, hareket vb. araçlarla ifade edemeyen çocuklar görsel sanatlar etkinlikleriyle kolayca ifade ederler.
- Sanat etkinlikleri yoluyla çocuklar, sosyal ve duygusal yeterliklerini geliştirme fırsatı bulurlar.
- Çocuğun düşüncelerini yorumlama, problem çözme, anlama ve organize etme gibi zihinsel

süreçlerinin gelişimine katkı sağlar.

- Sanat etkinlikleri çocukların çeşitli olaylar karşısında hissettikleri duygularını daha iyi fark etmelerine ve dışa vurmalarına yardımcı olur.
- Görsel sanatlar eğitimi, çocuklarda olumlu tutum ve tavırların gelişmesini sağlar. Etkinlikler sırasında çocuk paylaşmayı, grupla birlikte çalışmayı, sırasını beklemeyi, “teşekkür ederim”, “lütfen” gibi sosyal iletişim sözcüklerini kullanmayı, kültürel değer ve özellikleri kavramayı öğrenir.
- Sanatsal etkinlikler, çocukların makas kullanma, yapıştırma, yoğurma vb. etkinliklerle el-göz koordinasyonunu geliştirir. İyi planlanmış bol ve uygun materyallerle sunulan sanat etkinlikleri çocukların fiziksel gelişimlerine katkı sağlar (Acer ve Ersoy, s.85).
- Görsel sanatlar eğitimi, çocuğun estetik duyarlılık kazanmasını sağlar.
- Çocukların yaptıkları sanat etkinliklerine ilişkin duygu ve fikirlerini başkalarıyla konuşmaları onların dil gelişimlerine katkı sağlar.
- Görsel sanat etkinlikleri, çocukların yeni fikirlerini, hissettiklerini açıklamalarını sağladığı gibi, öğretmeninde çocuğu en iyi tanıma yollarından birisidir.
- Görsel sanat etkinlikleri, davranış problemleri olan çocuklar için iyileştirici etkiler sağlar. Çocuklar; çizerek, boyayarak yâda yoğurma materyalleriyle etkinlikte bulunarak bazı sorunlarının üstesinden gelebilir.

Yukarıda sıraladığımız görsel sanatlar eğitiminin önemine ilişkin özelliklerin başarılı bir şekilde gerçekleşebilmesi için, başka bir ifadeyle okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için çocuk ve çocuk grubunun gelişim düzeyinin iyi tanınması gerekir. Program uygulanırken yaş grubunun genel özellikleri yanında bireysel özellikler, çocukların kendilerine özgü yetenek ve becerileri de dikkate alınmalıdır. Bütün bunların yanında öğretmenin yaşamsal rolü vardır. Çocuklar yetişkin baskısı ve müdahalelerden uzak olmalıdır. Ancak, isterlerse çalışmalarını öğretmenleriyle paylaşabilirler. Öğretmenler sık sık teknik bilgiler vermek için çocukların çalışmalarına karışmamalıdır. Sanat yoluyla etkili bir iletişim, ancak rahat, güvenli bir ortamda oluşur. Bunun için öğretmenin çocukların ihtiyaçlarının farkında olması ve onlara karşı duyarlı olması gerekir (Senemoğlu, 2004).

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi eğitimin amaçlarından **değildir**?

- Öz bakım becerileri kazandırmak
- İlköğretime hazırlamak
- Psikomotor gelişimlerini desteklemek
- Dil becerilerini geliştirmek
- Teknik bilgi ve becerilerini geliştirmek

2. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi görsel sanatlar eğitiminin temel ilkelerinden biri **değildir**?

- Okulöncesinde sanat etkinlikleri çocuk merkezli olmalıdır
- Görsel sanat etkinliklerinde resimlerden, fotoğraflardan kopya yaptırılmamalıdır
- Görsel sanat etkinlikleri çekici, zevkli, ilginç duruma getirilmelidir
- Çocuklar çalışmalarını sırasında uyarılmalı ve yönlendirilmelidir
- Çocukların sanatsal çabaları desteklenmelidir

3. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi görsel sanatlar eğitiminin işlevlerinden biri **değildir**?

- Kendini ifade etmesine olanak sağlar
- Sosyal ve duygusal gelişimine katkıda bulunur
- Yeteneğini geliştirir
- Bilişsel gelişimine katkıda bulunur
- Özgüvenini geliştirir

4. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi eğitim programlarının ortak özelliklerinden **değildir**?

- Çocuklara sınırsız özgürlük tanınmalıdır
- Belirli hedefleri gerçekleştirmelidir
- İnsan ilişkilerine dayalı bir atmosferin gelişimini sağlamalıdır
- Çocuğun yönlendirdiği etkinliklerle, öğretmenin yönlendirdiği etkinlikler arasında bir denge olmalıdır
- Ana-babaları, çocukların eğitimine katmalıdır

5. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi dönemde yaratıcılığa yönelik etkinliklerden **değildir**?

- Fotoğraflardan kopya çalışmaları yaptırmak
- Hayali resimler yaptırmak
- Artık malzemelerle etkinlikler yaptırmak
- Yoğurma malzemeleriyle etkinlikler yaptırmak
- Öyküyü tamamlayan resimler yaptırmak

6. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi dönemde görsel sanat etkinliklerinden **değildir**?

- Üç boyutlu çalışmalar
- Drama çalışmaları
- Renkli çalışmalar
- Çizgisel çalışmalar
- Form çalışmaları

7. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi görsel sanatlar eğitiminin katkılarından biri **değildir**?

- Görsel sanatlar eğitimi çocuğun yaratıcılığını ve hayal gücünü geliştirir
- Görsel sanatlar eğitimi, çocuklarda olumlu tutum ve tavırların gelişmesini sağlar
- Görsel sanatlar eğitimi, çocuğun estetik duyarlılık kazanmasını sağlar
- Çocuklara farklı bakış açısı kazandırır, çok boyutlu düşünceyi geliştirir
- Çocukların yeteneklerini geliştirerek güzel resim yapmalarını sağlar

8. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi görsel sanatlar etkinliklerinde uygulanan çalışmalardan **değildir**?

- Yoğurma malzemeleriyle yapılan çalışmalar
- Kağıt hamuruyla yapılan çalışmalar
- Yağlı boya ile yapılan çalışmalar
- Oyun hamuruyla yapılan çalışmalar
- Pastel boya ile yapılan çalışmalar

9. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi görsel sanatlar eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanması için gereklidir?

- Çocukların gelişim düzeylerinin iyi bilinmesi gerekmektedir
- Etkinlikler süresince öğretmenler sık sık teknik bilgi vermelidirler
- Hazır boyama kitapları kullanılmalıdır
- Öğretmenler çocukların yaptıkları resimlere ilişkin mutlak çocukların konuşmasını sağlamalıdır
- Çocukların yaptıkları resimlere gerektiğinde öğretmenler yardım etmelidir

10. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi görsel sanatlar eğitimi programı için doğru bir ifade **değildir**?

- Çocukların sanatsal çabaları desteklenmelidir
- Çocukların kendilerini dışa vurmasına olanak sağlar
- Görsel sanatlar eğitimi, katı kurallar dizgesi içinde olmalıdır
- Çocukların yaratıcı gelişimlerine olanak sağlar
- Çocukların genel gelişimleri dikkate alınmalıdır

Okuma Parçası

“

Ahmet: (Öğretmeni çağırır). Başka birini istiyorum

Öğretmen: Başka bir renk mi istiyorsun?

Ahmet: Kağıt istiyorum

Öğretmen: Başka bir kağıt istiyorsun ama kağıdında bir çok beyaz boyanmamış yer var. Neden bu boşluklar dolunca yeni kağıt istemiyorsun? Burada kullanman için üç renk var. Bu nedir? Az önce çizdiğin yıldızların yanında ne var?

Ahmet: Anne ve baba.

Öğretmen: Bunlar senin anne ve baban mı?

Ahmet:Evet (arkadaşının resmiyle ilgilenir)

Öğretmen: Neden Ayşe'ye ne çizdiğini sormuyorsun?

Ahmet: Ne çizdin? (Ayşe Ahmet'in kulağına ne çizdiğini fısıldar)

Öğretmen: Biraz utanmış görünüyorsun Ahmet. Sana Ayşe ne söyledi?

Ahmet: İşitemedim (Ayşe Ahmet'in kulağına ne çizdiğini tekrar fısıldar)

Bu konuşmada öğretmen Ahmet'i boş yerleri doldurması ve elindeki malzemeye çalışması şeklinde sınırlandırmaktadır.

Yukarıda verilen diyalog çocukların yapmış olduğu resimler (ürünler) hakkındadır. Çocuklarla yaratıcı çalışmaları ve elde ettiği ürünleri hakkında uzun süre konuşmak onların çalışmalarına değer verildiğini hissettirmekte ve onları yeni çalışmalar yapmaya güdülemektedir. Bu nedenle çocukla sadece ortaya koyduğu ürün hakkında değil bu ürünü elde ettiği süreç hakkında da konuşulmalıdır.

Kaynak: İlkay Ulutaş ve Özlem Ersoy'un "Okulöncesi Dönemde Sanat Eğitimi" başlıklı makalesinden (s.9) <http://www.ksf.gazi.edu.tr/dergi/dergi.htm> adresinden alınmıştır.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. e Yanıtınız doğru değilse "Görsel Sanatlar Eğitimi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
2. d Yanıtınız doğru değilse "Görsel Sanatlar Eğitimi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
3. c Yanıtınız doğru değilse "Görsel Sanatlar Eğitimi Tanımı ve İşlevi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
4. a Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Programı" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
5. a Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Programı" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
6. b Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Programı" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
7. e Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminin Yeri ve Önemi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
8. c Yanıtınız doğru değilse "Temel Sanatlar Eğitimi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
9. a Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminin Yeri ve Önemi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
10. c Yanıtınız doğru değilse "Görsel Sanatlar Eğitimi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Okulöncesi Çocukların görsel sanat eğitimi programlarında,

- Hayali oyunlar,
- Hayali resimler,
- Öyküyü tamamlayan resimler,
- Elishi etkinlikleri, artık malzemeyi değerlendirme,
- Yoğurma malzemeleri,

Yaratıcılığa yöneltici etkinlikler olarak sıralanabilir.

Sıra Sizde 2

Okulöncesi dönemde görsel sanat etkinliklerini şu şekilde sıralayabiliriz;

Çizgisel Çalışmalar; kuru boya, mum boya, pastel boya, farklı kalınlık ve çeşitte fırçalar, kurşunkalem ile yapılan çizimler çocukların görsel ifade biçimlerini ve yorumlarını içerir.

Renkli Çalışmaları; kuru boya, mum boya, sulu boya, pastel boya, parmak boyası, şeker boyası, farklı kalınlıkta renkli keçeli kalemler, mürekkep ile yapılan her türlü renkli çalışmalarını içerir.

Üç Boyutlu Çalışmalar; kil, kağıt hamuru, tuz seramiği, oyun hamuru, kağıt ve karton gibi malzemelerle yapılan çalışmalarını içerir.

Form Çalışmaları; farklı artık malzemeleri kullanarak belli bir bütünü oluşturan tasarımların yapılmasını içerir. Renkli kağıtlar, gazeteler, değişik boylarda kutular, kablolar, tahta parçaları vb. gibi artık malzemeler kullanılabilir.

Sıra Sizde 3

Okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitiminin başarılı bir şekilde uygulanabilmesi için çocuk ve çocuk grubunun gelişim düzeyinin iyi tanınması gerekir. Program uygulanırken yaş grubunun genel özellikleri yanında bireysel özellikler, çocukların kendilerine özgü yetenek ve becerileri de dikkate alınmalıdır. Bütün bunların yanında öğretmeninde yaşamsal rolü vardır. Çocuklar yetişkin baskısı ve müdahalelerden uzak olmalıdır. Ancak, isterlerse çalışmalarını öğretmenleriyle paylaşabilirler. Öğretmenler sık sık teknik bilgiler vermek için çocukların çalışmalarına karışmamalıdır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Abacı, Oya (2000). **Okulöncesi dönem çocuklarında görsel sanat eğitimi**. İstanbul: Morpa Kültür yayınları.
- Acer, D. ve Ersoy, Ö. (2003). Sanat eğitiminin okulöncesi dönem çocuğu için önemi. **Mesleki Eğitim Dergisi**. (5)9.
- Artut, Kazım (2004). **Sanat eğitimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- _____. (2004). **Okulöncesinde resim eğitimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Başal, Handan Asude (1998). **Okulöncesi eğitimine giriş**. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.
- Dodge, D., L Colker and C. Heroman. (2002). **The creative curriculum for preschool teaching strategies**. Washington DC.
- Erbay, Mutlu. (1997). **Plastik sanatlar eğitiminin gelişimi**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.

- Karayağmurlar, B., D. Özen ve N. Şahin (2004). **Okulöncesi resim eğitimi**. Üçüncü Basım. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kehnemuyi, Zerrin. (1995). **Çocuğun görsel sanat eğitimi**. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kırıoğlu, Olcay Tekin. (1991). **Sanat eğitimi görmek anlamak yaratmak**. Ankara: Eğitim Kitapevi.
- M.E.B. (2006). **Okulöncesi eğitim programı**. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- Oktay, Ayla (1999). **Yaşamın sihirli yılları: Okulöncesi dönem**. İstanbul: Epilson Yayıncılık.
- Ömeroğlu, E.ve Turla, A. (2001). Okulöncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve desteklenmesi. **Milli Eğitim Dergisi**, 151.
- San, İnci. (1979). **Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık**. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Senemoğlu, Nuray (1994). Okulöncesi eğitim programı hangi yeterlikleri kazandırmalıdır. **H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi**, 10, 21-30
- Ulutaş, İ. ve Ersoy, Ö. (2004). Okulöncesi dönemde sanat eğitimi. Erişim Tarihi:10.12.2007 Erişim Yeri: <http://www.ksef.gazi.edu.tr/dergi/dergi.htm>
- Yavuzer, Haluk (2001). **Resimleriyle çocuk**. İstanbul: Remzi Kitapevi Yayınları.

Resim Dizini

- Resim 1. Arda Düzyürek (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 2. Damla Tanrıku (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 3. Feraye Alanyalı (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 4. Begüm Uysal (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 5. Çağdaş İlköğretim Okulu Anasınıfı Öğrencileri
- Resim 6. Çağdaş İlköğretim Okulu Anasınıfı Öğrencileri
- Resim 7. Çağdaş İlköğretim Okulu Anasınıfı Öğrencileri
- Resim 8. Çağdaş İlköğretim Okulu Anasınıfı Öğrencileri

Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminin Kuramsal Temelleri

2

özlem ayvaz '08

Çocuğun sanatsal etkinlikleri, onun bir çeşit düşünme dilini oluşturur. Çocuk hiçbir dış baskı görmeden kafasında tasarladığını ve anlatmak istediklerini, farklı araç-gereçlerle özgürce aktardığı bir ortamda kendini ifade eder. Bu ortamda çocuk önce kendini tanıır, sonra içinde bulunduğu toplum ve dünya ile iletişim kurar. Özgün ve yaratıcı bir nitelik kazandığı bu yetilerini yaşamının her alanına transfer edebilen çocuk, estetik bir bilinç kazanarak çevresini güzelleştirebilen ve sanattan anlayan bir birey olarak bilinçli sanat tüketicisi olarak toplumdaki yerini alacaktır. Böylesine önemli işlevleri olan sanat eğitiminin çocuklara doğru bir biçimde verilebilmesi için, kuramsal alt yapısının irdelenmesi gerekmektedir. Bu ünite, hem sanat eğitiminin kuramsal temellerini oluşturan hem de öğretiminde kullanılan kuram ve yaklaşımlara yer verilecek, ardından sanat eğitimi yeni yönelimlere değinilecektir.

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra,

- 👁️ Sanat eğitimi kullanılan kuram ve yaklaşımları açıklayabilmek,
- 👁️ Sanat eğitimi yaklaşımlarını kavrayabilmek,
- 👁️ Sanat eğitimi ortaya çıkan yeni yönelimleri değerlendirebilmek,
- 👁️ Okulöncesi eğitimde sanat eğitimi yaklaşımları ile yeni yönelimleri kullanabilmek için gerekli bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Örnek Olay

Nibal öğretmen, o gün sınıfındaki çocuklarını okul çıkışına hazırlamaya başlamıştı. Her gün çocuğunu almaya gelen velilerden biri olan Bade'nin annesi, Nibal öğretmenle konuşmak üzere yanına geldi. Bade'nin özellikle sanat çalışmalarına çok istekli ve yetenekli olduğunu, evdeki tüm zamanlarını resim yaparak geçirme isteğinde olduğunu söyleyerek Nibal öğretmene bu konuda çok endişeli olduğunu anlattı. Nibal öğretmen sakin bir biçimde bunun doğal bir durum olduğunu, her çocuğun ilgi ve yeteneklerinin farklı alanlarda olabileceği gibi, bu yaştaki gelişim düzeyinde resim dilini sıklıkla kullanma eğiliminin çok doğal bir süreç olduğunu anlatmaya başladı. Bade'nin annesi dikkatle dinlediği bu ifadelerden çok ikna olmamış bir biçimde, "Ama ben çocuğum ressam olsun istemiyorum, babası da ben de tıp okuduk, Bade de ileride böyle bir meslek seçsin isteriz. Resim yapmaya ve diğer sanat etkinliklerine olan ilgisi beni gerçekten şimdiden korkutmaya başladı" dedi. Nibal öğretmen bu konuşmayla velisini ikna edemeyeceğini anlayınca, "Biz bu konuda gelecek ay bir seminer düzenleyeceğiz okul olarak. Öğretmenlerimiz ve velilerimizin davetli olduğu bu seminere sizi de mutlaka bekliyoruz. Bir uzman gelerek bizlere hem farklı zeka alanlarına göre çocuklarımıza nasıl yaklaşmamız gerektiğine ilişkin hem de çocukların sanatsal gelişim basamaklarına ilişkin bir konuşma yapacak. Bu semineri dinledikten sonra sizinle bu konu üzerinde bir kez daha konuşalım" diyerek velisini rahatlatmaya çalıştı. Bu konuşmanın ardından tekrar görüşmek üzere ayrıldılar.

Bade'nin annesinin çocuğuna ilişkin bu kaygıları hissetmesini nasıl değerlendiriyorsunuz? Nibal öğretmenin yerinde siz olsaydınız, konuya ilişkin neler söylediniz?

Anahtar Kavramlar

- Sanat eğitimi
- Sanat eğitimi kuramları
- Postmodernizm
- Görsel kültür
- Çok kültürlülük

İçindekiler

- GİRİŞ
- SANAT EĞİTİMİNDE KULLANILAN KURAM VE YAKLAŞIMLAR
  - Sanat Eğitiminde Çoklu Zeka Kuramı
  - Sanat Eğitiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme
- SANAT EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARINA GENEL BİR BAKIŞ
- DİSİPLİNE DAYALI SANAT EĞİTİMİ YAKLAŞIMI
  - Sanat Eleştirisi
  - Sanat Tarihi
  - Estetik
  - Uygulamalı Çalışmalar
- SANAT EĞİTİMİNDE YENİ YÖNELİMLER
  - Postmodernizm ve Sanat Eğitimi
  - Görsel Kültür ve Sanat Eğitimi
  - Çok Kültürlülük ve Sanat Eğitimi
  - Disiplinlerarası Sanat Eğitimi

GİRİŞ

Günümüz toplumunun gereksinim duyduğu insan tipini yetiştirebilmek için bilgiyi ve değerleri yineleyen bir döngü içinde kullanan bireyler yerine; çoğulcu yaşamın farklı ilişkilerini anlamlandırabilen, yeni düşüncelere açık, düşünce üretebilen, araştırmacı ve sorgulayıcı bireylerin topluma kazandırılması gerekmektedir. Diğer bir deyişle, bireylerin yalnızca akıl varlığı olarak değil; düşünsel, algısal ve duygusal açılardan bir bütün olarak geliştirilmesi anlayışı ön plana çıkmaktadır. Bu durum, eğitim yoluyla bireye bu niteliklerin kazandırılmasında önemli disiplinlerden biri olan “sanat eğitimi” kavramını gündeme getirmektedir.

Sanat eğitimi, sanatın yaşamdaki yerini ve önemini kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlar aracılığı ile çeşitli dallarında beceri de kazandırabilecek uygulama çalışmaları ve sanatsal yaratma olgusunu tanıtmaya yönelik bir eğitim sürecidir (San, 1985, s.5). Sanat eğitimi aracılığıyla eğitim bilgi, beceri ve kültür aktarımının yanı sıra yapıcı, yaratıcı ve üretici bireylerin yetiştirilmesi işlevlerine yönelir. Dolayısıyla eğitim, öğretim boyutundan öte, insanı insan yapan değerlerin kazandırılmasına yönelik bir anlam kazanır. Sanat eğitimi yoluyla birey bakmayı değil, görmeyi öğrenir; olaylara çok yönlü bakarak düşünen, eleştiren, sorgulayan ve en önemlisi çözümler üreten, dolayısıyla kendisiyle barışık, mutlu ve sağlıklı bir kişiliğe erişir. Sanat eğitiminin bu işlevleri yerine getirebilmesinde birtakım yaklaşımların benimsenmesi ve sanat eğitiminin kuramsal temellerinin irdelenmesi gerekmektedir. Bu ünite, sanat eğitiminde sıklıkla kullanılan kuram ve yaklaşımların tanıtımına yer verilmiş; ardından sanat eğitiminin kuramsal temellerini oluşturan yaklaşımlar ile günümüz koşullarını karşılayacak biçimde sanat eğitiminde ortaya çıkan yeni yönelimlere değinilmiştir.

SANAT EĞİTİMİNDE KULLANILAN KURAM VE YAKLAŞIMLAR

Sanat Eğitiminde Çoklu Zeka Kuramı

Eğitim süreci öğrencilerin yetersizliklerine odaklanmaktan çok, onların güçlü oldukları zeka alanlarını belirlemeli ve onlara bu alanlarda başarılı olmaları için yardım etmelidir. Çağdaş eğitim anlayışının önemli bir ilkesi olan “eğitimde olanak eşitliği” her bireye kendi ilgi, yetenek ve zekasını en yüksek düzeyde geliştirme olanağı verilmesi anlamına gelmektedir (Saban, 2002, s.38). Çoklu Zeka Kuramı, bu anlamda öğrencilere olanak eşitliği sağlamada önemli bir bakış açısı getirmektedir.

Gardner, insan zekasının geniş yelpazesinin görmezden gelindiği, çocukların kimi yeteneklerinin fark edilmediği ve böylece onlara haksızlık yapıldığı görüşündedir. Kültürlerin ve bilim adamlarının zekayı çok kısıtlı bir biçimde ele aldıklarını, zekanın bir ya da birkaç etmeden çok daha fazlasını içerdiğini ve her insanda sekiz farklı zekanın bulunduğunu belirten Gardner, insan beynini zeka testlerinin belirlediğinin çok üstünde sayıda zeka içerdiği gerçeğini vurgulamıştır (Yavuz, 2001, s.13). Gardner tarafından önerilen sekiz zeka alanı Çizelge 1’de özetlenmiştir.

Çizelge 2.1

Gardner'in Zeka Alanları

Kaynak: Gardner, H. (1999). *Çoklu zeka-görüşme ve makaleler. İstanbul: Enka Okulları Yayınları, s.14; Mayer, S. ve Sutton, K. (1996). Personality an integrative approach. New Jersey: Prentice Hall, s.33; Saban, A. (2002). Öğrenme öğretme süreci -yeni teori ve yaklaşımlar. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, ss.47-48'den uyarlanmıştır.*

Zeka Türü	Özellikleri
Sözel-Dilsel Zeka	Şiirsel anlatım, yazma ve konuşma sanatı, açıklama yapma
Müziksel-Ritmik Zeka	Beste yapma, şarkı söyleme, müzik dinleme, tempo tutma, sesin perdesini ve ritmini hissetme
Mantıksal-Matematiksel Zeka	Mantıklı düşünmenin derinlemesine incelenmesi, sorgulama ve soyutlamadan hoşlanma
Görsel-Uzamsal Zeka	Şekil ve görüntüleri görsel olarak algılama, görüntüleri zihinsel kullanma
Bedensel-Kinestetik Zeka	Motor davranışlar üzerinde iyi kontrol sağlama, dansçı ve sporcu yeteneklere sahip olma
Özedönük Zeka	Bireyin kendi duygularını açabilmesi, derin düşünme, hayal kurma
Kişilerarası-Sosyal Zeka	Diğer bireylerin duygularına, güdülenmelerine, ruh durumlarına dikkat etme
Doğacı Zeka	Doğaya, doğa olaylarına ve doğal kaynaklara aşırı duyarlı olma

Her birey, Çizelge 1'de görülen zeka topluluğuna sahiptir. Bir anlamda bu zekalar insan türünün entelektüel mirasını temsil eder. Ancak, her birey eşit güçler ve zeka görünümüleri sergilemez. Bazı bireyler bir zeka, diğerleri başka bir zeka alanında güçlüdür. Belirli bir zeka açısından güçlü olmak, diğer bir zeka alanında güçlü ya da güçsüz olmayı gerektirmez. Bireyler, zekalarını uygulamalarla artırabilir ve zeka bakımından güçlü ve güçsüz yönlerini geliştirebilirler (Gardner, 1999, s.177).

Sanat eğitiminde bu zeka türlerinden ağırlıklı olarak, öğrencilerin görsellere ilişkin kendi anlamlarını oluşturmaları bakımından öze dönük zeka, gördüklerini algılaması bakımından görsel-uzamsal zekanın kullanıldığı söylenebilir.

Özedönük zeka, kişinin kendine ilişkin duygu ve düşüncelerini biçimlendirebilmesi, yaşamını sürdürebilmesi ve öğrendikleriyle yaşam felsefesini oluşturabilmesi, yaşamını bu doğrultuda planlayabilmesi, kişisel arzu ve hayaller oluşturabilmesi becerisidir. Bu zekası güçlü olan birey, kendi coşkularının sınırlarını anlayabilen, kendi davranışlarını yönetirken bunlara güvenebilen kişidir (Yavuz, 2001, s.178). Özedönük zeka, bireyin kendini anlaması ve böylece kendini tanıması, hangi duyguları neden hissettiğini bilebilmekle ilgilidir. Sanat eğitimi, yalnızca bakmayı değil, derinlemesine görmeyi öğreteceğinden öğrencilerin gördükleri görsellere ilişkin irdelemeler yapmaları ve ardından kendi anlamlarını oluşturmaları öze dönük zeka ile ilişkilendirilebilir.

Görsel-uzamsal zekada, nesnelere doğru biçimde algılamak, bu nesneyi başka birinin bakış açısından görebilmek, algıları iki ya da üç boyutlu biçimde transfer etmek üzere üç temel yetenek ele alınmaktadır. Görsel-uzamsal zekadaki yetenek, üç boyutlu bir nesnenin biçim ve görüntüsünün ne kadar hayal edilebildiği ile ilgilidir. Burada, nesneyi görmeden zihinde canlandırma ve ayrıntıları görebilme söz konusudur (Demirel, 2003, s.207). Diğer bir deyişle, görsel-uzamsal zeka, bireyin dış dünyayı algılamasıyla ilgilidir ve bu zekaya sahip bireyler gördüklerini sanatsal bir forma dönüştürebilme becerisine sahiptir. Kindler'in (2003, s.292) belirttiği gibi, görsel algılama ve bilişe ilişkin düşüncelerdeki değişimin anahtarı, "görsel beyin" ve "görsel zeka" ile ilişkilidir. Görsel zeka ve görsel beyin aracılığı ile kişinin görsel deneyimlerinin yapılandığı ve beyinin dünyayı algılama ile sanatsal ürün yaratmaya ilişkin bilgiyi elde ettiği görsel uzamsal zeka ile ilişkilendirilebilir.

Sanat etkinlikleri daha önce var olmayan bir şey yaratmak, ortaya düzen getirmek için yapılan bir girişimi içerir. Bu eylem bazı kültürel sembollerin kullanımı bağlamında ruhsal ve fiziksel deneyimleri gerektirir. Diğer bir deyişle, sanat etkinlikleri yalnızca göz ve zihinle yapılan bir eylem değil aynı zamanda kalp ve duygu ile gerçekleştirilen bir akıl eyleminin ellerle ürüne dönüşmesi sürecidir (Anderson, 2004, s.37). Bu bağlamda, sanat eğitiminde ağırlıklı olarak öze dönük zeka ile görsel-uzamsal zeka kullanılsa da, sanatsal üretimde akılsal süreçleri işe koşmada mantıksal-matematiksel zeka, sanatsal bir form oluştururken motor-kas becerilerinin kullanılmasında bedensel-kinestetik zeka özellikle işbirliğine dayalı sanat çalışmalarında ise kişilerarası-sosyal zeka işe koşulabilir.

Sanat Eğitiminde İşbirliğine Dayalı Öğrenme

İşbirliğine dayalı öğrenme, öğrencilerin kendi ve diğer öğrencilerin öğrenmelerini en yüksek düzeye çıkarmak için birlikte çalışmayı sağlayan, küçük grupların öğretimsel kullanımı (Johnson, Johnson ve Holubec, 1994, s.3; Akt: Saban, 2002, s.186) olarak tanımlanabilir. Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, işbirliğine dayalı öğrenmede öğrencinin hem kendi öğrenmelerini sağlarken gruba katkıda bulunması hem de grubun diğer üyelerinin öğrenmelerine katkıda bulunacak eylemlerde bulunması büyük önem taşımaktadır. Bu durum, her grup çalışmasının işbirliğine dayalı öğrenme olarak algılanmaması gerektiğinin de bir göstergesi olarak algılanabilir. Bir grup ya da küme çalışmasının işbirliğine dayalı öğrenme kapsamında olabilmesi için gruptaki öğrencilerin birbiriyle etkileşimleri önemli bir belirleyici niteliğindedir.

İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının eğitim alanında dile getirilmesi eskiye dayanmakla birlikte eğitim araştırmaları ve uygulamalarında son yıllarda önemli bir artış göze çarpmaktadır. İşbirliğine dayalı öğrenme kavramı, sınıf içi öğrenme etkinliklerinde öğrencilerin küçük gruplara ayrılması ve onların grup içi performanslarını belirleme ile ödül alması esasına dayalı bir anlayışı içermektedir. Grupların performansına dayalı olarak ödüllerin cinsi, sıklığı ya da büyüklüğü çalışmanın niteliğine göre değişebilir. Bu bazen öğretmenin sözlü bir onayı, bazen de somut bir ödül biçiminde olabilir (Slavin, 1980, s.315-316). Slavin'in ödül üzerine yaptığı bu vurgu, işbirliğine dayalı öğrenmenin "davranışçı öğrenme kuramı" ile olan bağınyı açıklar. İşbirliğine dayalı öğrenmenin "bilişsel gelişim kuramı" ile olan ilişkisi ise, bireylerin diğer grup üyeleri ile girdiği iletişim ve etkileşim sırasında özellikle konuya ilişkin bilgi, deneyim ve düşüncelerini paylaşmada bilişsel süreçlerini işe koşmaları biçiminde açıklanabilir.

İşbirliğine dayalı öğrenme üzerine etki yapan en önemli kuram "sosyal bağlılık" üzerinde yoğunlaşır. Sosyal bağlılık perspektifi, sosyal bağlılığı yapılandırma yolunun, bireylerin nasıl etkileşimde bulunduğunu ve bu etkileşime bağlı olarak da sonucun nasıl olacağını belirlediğini varsayar. Buna göre, pozitif ya da olumlu bağlılık (işbirliğine dayalı yaklaşım), grubu oluşturan bireyin çabalarını cesaretlendiren, destekleyen ve geliştiren bir etkileşim ile sonuçlanır. Öte yandan, negatif ya da olumsuz bağlılık (rekabetçi yaklaşım), tipik olarak sınıftaki bireylerin başarmak için giriştikleri çabalara engel olan ve onların cesaretlerini kıran karşıt bir etkileşim ile sonuçlanır. Herhangi bir bağlılığın yokluğunda (bireyselci yaklaşım) ise, bireyler birbirinden bağımsız olarak çalıştıklarından herhangi bir yaklaşımdan söz etmek olası değildir (Saban, 2002, ss.188-189).

İşbirliğine dayalı öğrenme, görsel sanatlar eğitiminde de etkin olarak kullanılabilir. Görsel sanatlar eğitimi öğrencilerin hem bireysel hem de

İşbirliğine dayalı öğrenme "sosyal bağlılık kuramı", "bilişsel gelişim kuramı" ve "davranışçı öğrenme kuramı" olmak üzere üç farklı kuramı temel alır.

İşbirliğine dayalı öğrenmenin sanat etkinliklerinde kullanılması, özellikle kendini bu alanda yetersiz gören çocukların grup dinamiği ile kendini ifade etmede bir cesaret kazanmaları bakımından önemli olacaktır.

grup çalışmaları içinde kendilerini ifade ettikleri bir alandır. Sanat eğitiminde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının kullanılması, öğrencilerin bilişsel, duyuşsal ve devinimsel alanlarda gelişimlerini destekleyecek bir etkiye sahiptir. Ayrıca, sanat eğitiminde grup içinde çalışan çocuk bu yolla hem grubun diğer üyelerine saygı göstermeyi öğrenirken hem de kendini ifade etme yönündeki becerilerini geliştirebilecek ve böylece özgüveni artabilecektir.

Eğitim kurumlarında görsel sanat etkinliklerinin bireysel çalışmalar ve grup çalışmaları olarak iki şekilde sürdürüldüğü bilinmektedir. Ancak günümüze değin görsel sanatlar eğitimi çalışmalarına bakıldığında öğretmenlerin grup çalışmalarına yeteri kadar önem vermediği, derslerin bireysel çalışma ağırlıklı işlendiği görülür. Oysa eğitimde çağdaş yaklaşımlar, her iki çalışma modelinin de bir zorunluluk olduğunu ortaya koyar. Çünkü bireysel çalışmalarla bireyin kendi gelişimi hedeflenirken, grup çalışmaları yoluyla bireyin yaşadığı toplumun bir parçası olduğu bilincine varması ve sosyal bir varlık olarak yetişmesi hedeflenir (Yılmaz, 2007, s.747).

Sanat eğitiminde işbirliğine dayalı öğrenmeye yer verilmesi oldukça yenidir. Schiller, sanat eğitiminde ortaklaşa etkinliklerin çeşitli biçimlerde ortaya çıktığını, ancak etkili yöntemlerden biri olan işbirliğine dayalı öğrenmenin, görsel sanatlar eğitiminde çok az ilgi gördüğünü saptayarak; bu durumu, öğretmenlerin yaratıcı süreçte bireysel çabanın daha önemli olduğunu düşünmelerine bağlamaktadır. Bu eğilime karşın, görsel sanatlar eğitiminde duvar resmi çalışmalarının ve diğer büyük projelerin, genel olarak çok kişinin yaratıcı edimiyle ortaya çıktığı belirlenmektedir (Kurtuluş, 2001, s.202).

İşbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının görsel sanatlar eğitiminde uygulanmasında öğretim amaçları; malzeme, teknik, konu, boyut, süre gibi açılardan belirlenir. Gruplar oluşturulduktan sonra görev paylaşımı yapılır ve olumlu bağımlılığın yaratılması için öğrencilerden grup ürünü istenir ya da grup ödülü verilir. Grup çalışmasıyla ilgili becerilerin kazandırılabilmesi için, bir grup çalışmasının nasıl yapılması gerektiği ve öğrencilerin birbirlerine karşı sorumlulukları konusunda öğrencilere bilgi verilir. Uygulama boyunca, öğretmen tarafından öğrencilere rehberlik edilir. Çalışmanın bitiminde öğretmen tarafından bireysel değerlendirmeler, öğrenciler tarafından da grup değerlendirmesi yapılır. Ortaya çıkan çalışmalar tüm sınıfın görebileceği şekilde sergilenerek, öğrenciler tarafından değerlendirilir. (Yılmaz, 2007, s.752).

Görsel sanatlar eğitimi kapsamında işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımına sanat uygulamalarının her türlü çalışmasında yer verilebilir. Örneğin, iki boyutlu çalışmalarını içeren renkli resim teknikleri, kolay baskı teknikleri, kolaj çalışmaları gibi uygulamalar ile üç boyutlu çalışmalarını içeren artık materyallerle çalışmalar, kil, kağıt hamuru, oyun hamuru gibi yoğurma maddeleri ile çalışmalar gibi uygulamaların gerçekleştirilmesinde grup etkinliklerine yer verilebilir. Grup etkinliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımı yansıtması bakımından grup içi etkileşimin gerçekleşmesi sağlanarak böylece, hem yaratıcılıkları ile kendilerini ifade etme becerilerinin cesaretlendirilmesi hem de çocukların kendilerini yetersiz buldukları konularda da cesaret kazanmaları sağlanabilir.

SANAT EĞİTİMİ YAKLAŞIMLARINA GENEL BİR BAKIŞ

Tarihsel süreç içerisinde sanat eğitiminin bir öğretim alanı olarak çalışılmasını sağlayan kimi yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Farklı zamanlarda farklı yaklaşımlar baskın olsa da hepsinin ortak noktası sanat eğitimine ilişkin bilimsel bir çatı oluşturmaktır.

Eisner (1972), sanat eğitimi amaçlarının tarihsel süreç içinde çocuk, toplum ve konu alanı olmak üzere üç temel gerekçeye dayandırıldığını belirtir. Bunlardan çocuk merkezli yaklaşımda, sanat dersinin amacı, çocukların çok yönlü gizil güçlerini ortaya çıkarmak, onun duygu dünyasına sanat yolu ve yaratıcı etkinlikler aracılığı ile çıkış sağlamak olarak belirlenir. Toplum merkezli yaklaşımda sanat derslerinin belirleyicisi toplumun gereksinimleri iken konu alanı merkezli yaklaşımda ise amaçları, ders içeriklerini ve yöntemleri belirleyen sanatın kendine özgü değerleridir (Kırışoğlu, 2009, s.11).

Çağdaş sanat eğitimcilerinden Arthur Efland (1990) ise, sanat eğitimi tarihsel süreçte üç farklı başlık altında sınıflandırmaktadır. Bunlardan dışavurumcu yaklaşım, çocuğun kendi iç dünyasını yaratıcı yollarla anlatmasını bir yöntem olarak kabul eder. Yeniden yapılandırmacı yaklaşım, insan ve toplum yararına olan bilginin sanat adına öğrenilmesini öngörür. Bilimsel rasyonalist yaklaşım ise, sanat alanındaki program geliştirme çalışmalarını bilimsel bir yapıya kavuşturarak temellendirmeyi amaçlar (Leung ve Tam, 2009, s.2).

Bu yaklaşımlardan dışavurumcu yaklaşım, Eisner'in çocuk merkezli yaklaşımı ile örtüşmektedir. Bu yaklaşım üzerinde çalışmalarını yoğunlaştıran en tanınmış sanat eğitimcisi Victor Lowenfeld'dir. Lowenfeld, çocukların ilk çizgilerinden başlayarak belirli yaşlarda belirli çizgiler göstererek gelişeceğini belirterek "evrenselden tikele" görüşünü savunmuştur. Çocuğun ilk çizgileriyle birlikte bir gelişim süreci izlediğine ilk dikkatleri çeken sanat eğitimcileri Britsch (1926) ve ardından Arnheim (1960) olsa da bu konuda en sistematik sıralamayı Lowenfeld yapmıştır. Lowenfeld ile birlikte, çocuk ve sanat arasındaki ilişkinin doğal bir süreç olduğu ve fazla müdahale gerektirmeyerek çocuğun sanatsal sürecinin özgür bırakılabileceği yönündeki anlayış önem kazanmıştır.

Çocuk merkezli yaklaşımda sanat, çocuğun kendiliğinden gelişimini sağlamak, yaratıcı etkinlikler yolu ile onların duygu, düşünce coşkularını dışa vurarak anlatmalarını kolaylaştırmak, böylece dengeli bir kişilik gelişimine yardımcı olmak için izlencelerde yer alır (Kırışoğlu, 2009, s.12). Lowenfeld ve Brittain'e göre, çocukların yeteneklerinin bilişsel, duygusal, sosyal ve fiziksel büyümelerindeki değişimlerle paralel bir biçimde geliştiği görülür. Çocuklar, önceden tahmin edilen şekilde resim içinde gelişim aşamalarına göre ilerler. Okuma ve matematik düzeyi ortalama bir sınıfta çok değişken olabildiği gibi, sanat düzeylerinde de değişken olabileceği doğal karşılanmalıdır (Erickson ve Young, 1996; Akt: Artut, 2004, s.195). Bu özgürlük içinde gelişen süreç çocuğun ruhsal dengesinin korunmasına da yardım edecektir. Lowenfeld'in yaklaşımı, çocuğun yaratıcı potansiyellerini merkeze alan bir anlayışı içermektedir. Sanat eğitimi bu anlayışta yapıldığı sürece çocukların hem içsel dengelerinin sağlanmasına hem de bilimsel süreçlerdeki gelişimlerine katkı sağlanabilecektir (Olson, 2003, s.35).

Lowenfeld, çocukların büyümelerinin resimlerinde fark edilmesini, düşüncelelerinin düzenlenmeye başlamasına ve bilişsel yeteneklerinin gelişmesiyle ilişkilendirir. Yani resimle yapılan anlatımlar, motor becerilerinin, algılama, dil ve sembollerin oluşumu şeklinde yeteneklerin ortaya çıkışı ve gelişimi ile çeşitlenmektedir (Duman, 2006, s.66).

Sanat eğitimine ilişkin yaklaşımlardan çocuk odaklı ve toplum odaklı yaklaşımda sanat bir amaç değil bir "araç" niteliğindedir. Konu alanı (disiplin) odaklı yaklaşımda ise, sanat bir "amaç" olarak ele alınmaktadır.

Efland'ın sınıflandırmasında yer alan dışavurumcu yaklaşım Eisner'in "çocuk merkezli yaklaşımı" ile toplum temelli yaklaşımı "yeniden yapılandırmacı yaklaşım" ile, konu alanı temelli yaklaşım ise "bilimsel rasyonalist yaklaşım" ile benzerlik göstermektedir.

Lowenfeld'in ortaya koyduğu çocuğun sanatsal gelişim basamakları karalama dönemi, şema öncesi dönem, şematik dönem, gerçekçilik dönemi ve görünürde doğalcılık dönemidir.

Çocuk merkezli yaklaşımda Lowenfeld çocukların gelişimlerini 6 aşamada gerçekleştireceğini belirtmektedir. Lowenfeld, bu hiyerarşik gelişim aşamaları sosyal, duygusal, algısal, bilişsel, estetik ve yaratıcı unsurlar olarak sınıflandırmıştır. Bütün çocuklar, belli yaşlarda hemen hemen aynı aşamalardan geçer. Lowenfeld'e göre yalnızca ergenlik dönemindeki çocukların yaratıcılıklarına sosyal etkilenmeler büyük rol oynamaktadır (Zimmerman, 2009, s.300).

Lowenfeld'e göre, sanat eğitiminin amacı çocuktaki yaratıcılık ve duyarlılığın geliştirilmesidir. Çocuk, zaten doğal bir sanatçıdır. Birçok eğitimci bu görüşü benimseyerek çocuktaki yaratıcı dışavurumculuğu herhangi bir öğreti ve müdahale olmaksızın geliştirme yoluna gitmişlerdir. Bu durumu, çocukları özgür bırakmanın sınırlarının genişlemesi ve sanatın oyunla özdeşleşmesi anlayışının hakim olması izlemiştir. Dışavurumcu ya da çocuk merkezli yaklaşımda sanat eğrimi veren öğretmenlere düşen özel roller vardır. Lowenfeld and Brittain (1987) okulöncesi öğretmenin bu rolünü bir "öğretici"den çok "kolaylaştırıcı" olarak betimler. Bu yaklaşımda, çocuğa beceri öğretimi cesaret kırıcı olarak görülür. Bunun yerine öğretmen, çocuğun çevresel etmenlerle etkileşerek kendini özgürce ifade etmesine yardımcı olmalıdır. Diğer bir deyişle, bir okulöncesi öğretmenin sanat eğitimindeki en önemli rolü, çocuğun gelişimine sanat yoluyla eğlenceli ve özgür bir dışavurum ortamı yaratarak katkıda bulunmaktır (Leung ve Tam, 2009, s.3-4).

Lowenfeld'in Çocuk Merkezli Sanat Yaklaşımı, sanat eğitimi anlamında zamanla bir gevşemeye neden olmuş ve bir disiplin alanı olarak sanat öğretimi, çocukların özgür bırakılarak yaratıcı sürecin içine sokulduğu ve çocukların dinlenerek boş zamanların doldurulduğu bir alan olarak algılanmasına da neden olmuştur. Bu durumun, sonuçları günümüze dek yansıyan görsel sanatlar eğitimine ilişkin kimi yanlış algılama ve uygulamalara neden olduğunu ve yalnızca sanat uygulamalarına ağırlık verilerek ele alınmasına temel hazırladığını söylemek yanlış olmayacaktır.

DİSİPLİNE DAYALI SANAT EĞİTİMİ YAKLAŞIMI

Çocuk merkezli yaklaşımda çocukların yaratıcı süreçlerin içine sokularak özgür bırakılmasının yeterli olacağı düşüncesi sanat eğitiminde giderek bir başıboşluğa neden olmuş ve bu alanın öğretimsel anlamda yeniden ele alınması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. 1960'lı yıllardan itibaren, sanat eğitimi bir öğretim alanı olarak yeniden yapılandırılmaya başlanarak disiplin temelli sanat eğitiminin temelleri atılır. Bruner'in Amerika Birleşik Devletleri'nde 1959 yılında düzenlenen bir konferansta sunduğu, daha sonra "Eğitim Süreci 1960" (Process of Education, 1960) adlı bir kitap olarak yayınlanan raporundaki "disiplinler (alanlar)" düşüncesi tüm ders alanlarıyla birlikte görsel sanatlar eğitimini de etkilemiştir (Özsoy ve Alakuş, 2009, s.108).

Disipline Dayalı Sanat Eğitiminin (DBAE) temelleri Elliot Eisner tarafından şekillendirilmiş ve oluşturulmuştur. Eisner, sanatsal öğrenmenin, sanat materyalleri kullanabilmekten daha fazla şeyler içerdiğini, öğretmenin rolünün yalnızca sanat materyallerinin kullanılmasını öğretmek ve duygusal destek sağlamaktan oluşmadığını, daha aktif ve beklentileri olan rolleri olduğunu belirtmektedir. Sanat eğitiminin felsefi değerlerinin kavramları ve uygulamaya yönelik organizasyonlar tasdik olunarak geliştirilmiş ve disiplin temelli sanat eğitimi şeklinde genel bir başlık altında toplanmıştır (Özsoy ve Şahan, 2009, s.208).

Eisner, bu yaklaşımı "Sanat dersi eğitimin bir süsü müdür?" sorusuyla dile getirir. Okul programları çocukların sanat hakkında ve sanat yoluyla sanat üzerinde akıllıca düşüncelerini sağlamalıdır. İnsanın duyularla başlayan sanatı öğrenme serüveni, nitelikli ayrımsama, bu yolla deneyim kazanma, düşünme, hatırlama ve yaratma ile

sürer. Eisner, çocuklara salt gereç sağlayarak ve onların gereçlerle uğraşmalarına olanak tanıyarak sanatı öğreneceklerinin varsayılmayacağını ve bu süreç içinde sanatı kendiliklerinden öğrenemeyeceklerini ileri sürer (Kırıçoğlu, 2009, s.30).

Ortaya konan bu görüş ve içerdiği çeşitli disiplinlerin uygulamaya yansması 1980'li yılları bulur. Amerika Birleşik Devletleri'nde eğitimin geliştirilmesi ve denetlenmesi çalışmalarında ders programları içinde sanata gereken önemin verilmemesi tespit eden ve genel eğitim içinde sanatın merkezi bir konuma sahip olmasını amaçlayan Getty Güzel Sanatlar Eğitim Merkezi, içeriğini sanatsal uygulamalar, sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetiğin oluşturduğu alanların uyumlu bileşkesini öngören bir görsel sanatlar eğitimi yaklaşımını 1982 yılında benimsemiştir (Özsoy ve Alakuş, 2009, s.109).

Getty Araştırma Enstitüsü çalışmalarına göre, adı geçen disiplinler aslında karmaşık, sınırları değişken ve birbirleriyle iç içedir. Çünkü disiplin sınırları genelde değişken olduğundan ilgilendikleri konular da genişlemektedir. Değişik disiplinlerden gelen uzmanlar yaptıkları araştırmalarda disiplini ve disiplin tabanlı terimleri açıklamışlardır. Onların anlayışına göre uygulamalı çalışmalar, sanat eleştirisi, sanat tarihi ve estetik konuları sanat eğitiminin tam olarak verilmesi amacıyla hazırlanmış ve öğretici üniteleri tasarlamak için seçilmiştir. Uzmanlar sanat eğitiminin, yaratıcı etkinliklerin yanında estetik öğrenmeyle birlikte sanat tarihi ve eleştiri çalışmalarını da içermesi gerektiğini vurgulamışlardır. Sanat eğitiminin görevi, bu farklı alanlardaki eğitimi geliştirerek ve uygulayarak birleştirmektir. Aynı zamanda her disiplin diğer disipline yardımcı olmalı, birbirini tamamlamalı ve öğrencinin sanat etkinliklerinde yararlı olmalıdır (Gökay, 1998, s.27).

Doğru bir sanat eğitimi, sıklıkla görüldüğü gibi, öğrencilerin yalnızca sanat uygulamalarıyla sınırlı bir biçimde değil; sanatı anlamada, çözümlenmede ve düşünsel boyutta anlamlandırmada gerekli olan sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi gibi diğer alanların da işe koşulmasıyla olanaklı olacaktır. Kırıçoğlu'nun (2009, s.31) belirttiği gibi, disipline dayalı sanat eğitimi, içerdiği her bir disiplinin diğerini güçlendirerek sanatın öğretiminin yeni bir yapı içerisinde gerçekleşmesine olanak sağlayacaktır. Sanatın öğretim alanları kuramsal ve kılışal olarak ikiye ayrıldığında; estetik, sanat eleştirisi ve sanat tarihinin kuramsal anlamda yaratıcı etkinlikler diye tanımlanan uygulama alanını düşünsel boyutta desteklemesi beklenir. Sanat eğitimi hem bilgi hem de bir uygulama alanıdır. Bu nedenle, yalnızca uygulama ya da yaratıcı etkinlikler sanatın bilgi yönünün öğretilmesinde yetersiz kalmaktadır. Tüm bu gerekçelerle, doğru bir sanat eğitiminin eğitim sitemimizde işlerlik kazanabilmesi bu öğretimi verecek olan öğretmenlerin de bu yönde eğitilmesi ile olanaklı olacaktır. Bu nedenle, sanat eğitiminin içerdiği söz konusu disiplinlerin irdelenmesinde yarar vardır.

Disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımı sanat eğitiminde sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik alanlarını sanat uygulamalarıyla bir arada öğretmeyi amaçlayan bir anlayışı içerir. Bu alanlar, kendi disiplinleri içinde yer alan ilkeleri kazandıracak biçimde sanat uygulamaları yoluyla da işlerlik kazanır.

Sanat Tarihi

Sanat eğitiminin disiplinlerinden biri olan sanat tarihi, sanatın geçmişten günümüze süregelen değişimlerini ele alarak değerlendirilmesini, içinde bulunulan kültürün değerlerinin öğretilmesini öngörür. Sanat eğitiminde öğrenciler, kültürlerle ve tarihsel dönemlere ait örneklerle bilgilendirilerek tanıştırılmalıdır. Öğrencilerin bir bütün olarak, farklı sanat disiplinlerinin nasıl bir kültürlerarası tarihsel gelişim geçirdiğini anlayacak duruma gelmeleri gerekir. Bu, sanatsal yaratmada ve o sanat yapısının tarihsel-kültürel yapısına ilişkin sanatla ilgili yeterlik ve anlayışları karşılaştırma ve birleştirmeyi içerir (Çakır İlhan, 1999, s.347). Ancak, sanat tarihi öğretmenin amacı, ne kuru bir uygarlık tarihi öğretmek, ne de bir sıralama içinde sana-

tın tarihine yaklaşmaktır. Amaç, öğrenciye yaşayan, canlı bir sanat tarihi bilinci kazandırmaktır. Böyle bir sanat tarihi öğretimi; sanatı tanımak, öğrenmek ve seçmek için bir birikim sağlayacağı gibi, öğrencilere yeni biçimler yaratmada temel bir bakış açısı oluşturacaktır (Kırışoğlu, 2002, 136).

Biçimsel olarak sanat tarihi bir sanat yapıtının, sanatçının ve yapıtla ilişkili öteki bilgilerin incelenmesidir. Sanat tarihi, yapıtın yaratıldığı dala bağlıdır ve yaşanan sosyal ve kültürel düzen içinde yaratma sürecinin ve sanat yapıtının araştırmasını kapsar. Sanat tarihi öğretmenin en önemli amacı, belli bir kültürde ve belli bir zaman süreci içinde oluşan sanat tarihi bilgisini ya da bir sanat yapıtının önemini aktarmaktır. Sanat, insanların dünyadaki yerlerini bulmalarına yardımcı olur. Öğretmenler, öğrencilerine sanat yapıtını ve onun toplumdaki yerini daha iyi anlamaları için sanat tarihi öğretirler. Çağdaş sanat eğitimcileri sanat tarihini, bir disiplin (konu alanı) ve bir sanat tarihi anlayışı olarak öğretmektedirler. Sanat öğretmenleri öğrencilerini bir sanat tarihçisinin rolünü üstlenmeye yönelterek onları bir sanat yapıtı ile ilgili sorular sormaya, bir yapıt ve onun kendilerine verdiği kültür hakkında nasıl bilgi edineceklerini öğrenmeye yönlendirebilirler (Kırışoğlu ve Stokrocki, 1997, s.1.33).

Öğretmenler, görsel sanatlar öğretiminde gerçekleştirecekleri konulara ilişkin olarak gereksinim duyacakları sanat tarihi öğretiminde, sanat tarihini bir seyahat, dünyaya açılan bir pencere, öykü anlatımı ve yeni görüş açıları edindirmek gibi çeşitli yöntemlerden yararlanabilirler (Özsoy ve Alakuş, 2009, s.119). Sanatçıların yaşam öykülerini aktarma, sanat eserlerinden örnekler göstererek bu sanat eserine ilişkin sorular sorma, müze gezileri ve müze eğitimi yapma gibi etkinlikler sıklıkla kullanılabilir gibi, sanat tarihi öğretimi öğrencilere öğretimi yapılan diğer sanat eğitimi disiplinleriyle birlikte de işe koşulabilir.

Sanat Eleştirisi

Sanat eleştirisi, genel anlamda, bir sanat eseri üzerinde öğrencilerin soru ve sorgulamalar yoluyla inceleme yapmaları ve böylece kendi anlamlandırmalarını oluşturma amacıyla yapılan bir alandır. Sanat eğitiminin önemli bir amacı olan bilinçli sanat tüketicilerin yetiştirilmesi ve görsel okur-yazarlığın geliştirilmesi gibi amaçlara ulaşmada önemli uygulamaları içeren sanat eleştirisi, aynı zamanda öğrencilerin eleştirel bakış açılarına sahip olma, farklı bakış açılarına saygı gösterme ve bir görme kültürü edinmeleri açısından da önemli bir rol üstlenir.

Öğrencilere verilecek sanat eleştirisi öğretimi sayesinde, insanların dikkat etmedikleri şeyleri görme ve açıklama, eserin elemanları arasındaki ilişkileri çözümleme, arka plandaki anlamları yorumlayıp toplum için önemini yargılayarak bir sanat eserinin anlaşılmasında kolaylıklar sağlama gibi bir eleştiri kültürü edinmelerine yardımcı olunabilir. Sanat eleştirisindeki asıl amaç, bir çocuğun estetik tepkisindeki “kısa bir bakış” atmayı, “sürekli ve anlamlı” bir bakış atmaya dönüştürmeyi sağlamaktır (Alakuş, 2009, s.62).

Sanat eleştirisi, bir sanat araştırması ve sanata karşı duyarlı tepki verme sürecidir. Sanat eleştirisini, bir sanat yapıtı üzerinde tartışmak olarak kabul eden ve bu konuda yöntem geliştiren ilk sanat eğitimcisi E. Feldman (1970)'dir. Öznel ve bağlam içinde olmak üzere iki çeşit sanat eleştirisi vardır. Öznel eleştiri; tek bir sanat yapıtında gözlemlenen ve duyuşal bilgiden doğan anlamları oluşturan özelliklere ilişkin içsel ipuçları üzerinde yoğunlaşır. Bağlam içinde eleştiri ise; sanat yapıtının yapıldığı sosyo-tarihsel zamanlarla ilişkisini kurarak yapılan araştırma yöntemidir. Bu noktada sanat tarihi ve sanat eleştirisi yöntemleri birbiriyle çakışır (Kırışoğlu ve Stokrocki, 1997, s.1.25).

Eleştiri, bir olgunun, bir durumun ya da bir nesnenin, onun o yapan niteliklerinin belirli bir ölçüt esas alınarak saptanması ve ortaya konması demektir. Bu durumda, eleştiri yapmak için bir durum, olgu ya da bir nesne, doğruluğu sınanmış bir ölçüt ve eleştiri yapan bir özne olması gerekmektedir (Erinç, 2004, s.70).

Cole ve Schafer, çocukların gerek sanat eserlerinin tıpkıbasımlarını gerekse kendi çalışmalarını dikkatle incelemelerinin sanat eleştirisi için çok önemli olan karşılıklı konuşma ortamı yarattığını dile getirmektedir (İşler, 2003, s.47). Birçok sanat eğitimcisinin üzerinde anlaşıldığı bir konu, sanat eleştirisinin öğrenciler tarafından aşamalı bir yaklaşımla yapılması gerektiğidir. Buna göre sanat eleştirisinin aşamaları şöyledir:

- Betimleme (Tanımlama)
- Çözümleme
- Yorumlama
- Yargı

Betimleme ya da tanımlama aşaması; bir sanat eserini oluşturan nesne, obje ya da diğer tüm yapı elemanlarının listelenmesini içerir. Diğer bir deyişle, betimleme ya da tanımlama aşamasının esere “ilk bakış” olduğu söylenebilir. Bu aşamada öğrenciler, sanat eserine bakarak gördüklerini söyler ve böylece yorumlama aşamasındaki görüşlerine bir temel oluştururlar. Kırıçoğlu ve Stokrocki (1997, s.1.26), bu aşamada öğrencilere “Orada ne var, ne görüyorsun?” sorusunun altında ana konunun ne olduğu, hangi çizgiler, şekiller ya da renklerin baskın olarak kullanıldığına sorgulanmasını önermektedirler.

Çözümleme aşaması; sanat eserinin içerdiği yöntem-teknik, araç-gereç, şekiller, renkler gibi yapısal elemanların irdelenmesini ve bunların birbiriyle olan ilişkilerinin çözümlenmesini içerir. Diğer bir deyişle sanat eserinin dilinin çözümlenmesi anlamına gelen bu aşamada bir eserin nasıl ortaya çıktığı da analiz edilmiş olur. Kırıçoğlu ve Stokrocki (1997, s.1.27), bu aşamada öğrencilere “Sanat eseri nasıl yapılmış ve oluşturulmuştur?” sorusunun altında şekil, renk, ışık ve değerlerin nasıl düzenlendiği, eserin hangi teknikle yapıldığı gibi soruların yöneltilmesini önermektedirler.

Yorumlama aşaması, sanat eserine ilişkin anlamlar çıkarma ve bu anlamları bireysel bakış açısıyla dile getirmeyi içerir. Diğer bir deyişle, öğrenci betimleme ve çözümleme aşamasından edindiği bilgileri kişisel değerlendirmelerini de katarak yorumlar. Bu aşamada öğrencilere sanat eserinin ne anlatmak istediği sorgulatabilir. Böylece, öğrenci sanat eserinin temasını, kendisine neler hissettirdiğini ve nasıl bir etki bıraktığını analiz etmiş olur.

Yargı aşaması ise, sanat eserinin neden güzel, değerli ya da ünlü olduğunun kişisel bakış açılarından sıyrılıp çeşitli sanat ve estetik kuramları çerçevesinde kararına varmayı içerir. Diğer bir deyişle, yargı aşaması, kişisel beğeni ve tercihlerle değil bir sanat eserinin neden değerli ve önemli olduğunun açıklanmasıyla gerçekleşir.

Okulöncesi dönemde, sanat eleştirisi alanının bu aşamalar çerçevesinde uygulanması için yapılabilecek en uygun çalışmalardan biri, çocukların kendi yaptıkları sanat ürünlerinin incelenmesi olabilir. Çocukların yaptıkları sanat çalışmaları gerek okul gerekse okul dışındaki mekanlarda sergilenmeli ve bu çalışmalar üzerine tartışma ortamı oluşturulmalıdır. Çocuklar, yaptıkları resimleri diğer çocuklara göstermeye ve açıklamaya teşvik edilmelidirler. Öğretmen, sınıf sergileri ya da benzer etkinliklerin planlanmasında çocuklara yardımcı olmalıdır. Gerektiğinde bir tartışma ortamı yaratmak için başka kültürlere ait el sanatı ya da sanat eserlerinin tıpkıbasımları dersliklere getirilmelidir (İşler, 2003, s.48). Tüm bu etkinliklerin uygulanmasında dikkat edilmesi gereken nokta, sanat eleştirisi basamaklarının çocukların seviyesine göre indirgenmesidir.

Sanat eleştirisinde, seçilen sanat eseri ile bu eseri çözümlemeye yarayan soruların öğrencilerin yaş seviyesine uygun biçimde sorulması önemlidir.

Estetik, genel anlamda güzelin ne olduğu sorusunu yanıtlamakla ilgilenen felsefe dalı olarak tanımlanabilir. Bu anlamda estetik 'güzel' ile 'sanat'ın özdeş olduğunu düşünen anlayışın bir ürünüdür (Sözen ve Tanyeli, 1994, s.79).

Estetik

Sanat eğitiminin temel aldığı bir diğer disiplin estetikdir. Bu disiplin aracılığı ile öğrenciler, sanatın ve sanat eğitiminin temel konularından birinin estetik olduğunun farkına varırlar. Sanat eserinin kendisinin estetik bir nesne olduğunu ve bu eserdeki estetik değerleri sezebilen öğrenciler, bu değerleri günlük yaşamlarına transfer edebilir ve böylece yaşadığı çevreyi güzelleştirebilen bir anlayışa sahip olabilirler.

Estetik, sanatın ne olduğu, sanat eserinin niteliğini ve güzelin ne olduğu gibi konuları estetik kuramlar çerçevesinde incelenmesini temel alır. Sanat, sanatçı ve güzel arasındaki ilişkiyi sezdirerek bu kavramlar arasındaki en önemli ortak noktanın güzellik arayışı olduğunun ortaya konmasını sağlar. Gerçekten de, sanatın üreticisi olan sanatçı eserini oluştururken, sanat izleyicisi de sanat eserini tüketirken arayış içinde oldukları kavram hep güzelliktir.

Sanat eğitimi insana haz alma, hoşlanma, zevk alma kavramlarını ve bu duygusal doyum yollarını öğretir. Bu öğrenme sayesinde nelerin, ne gibi ürünlerin zevkler ve renkler tartışılacağı, nelerin evrensel sanat kavramı içinde değerlendirilebileceği anlaşılmış olur. Böylece, önce beğenilerini daha rafine hale getirir, sonra da sanatsal arzın daha üst düzeyde oluşmasına olanak sağlar (Erinç, 2004, s.86).

Estetik eğitim, insanın dünyada estetik değer taşıyan ne varsa bunların tümüyle olan estetik ilintilerinin; yani doğayla, kendi cinsiyiyle, kendisiyle, tüm yaşamsal etkinlik biçimleriyle, insan eliyle yaratılmış ikinci doğayla, yani nesnelere dünyasıyla, en sonunda da, kendine özgü bir estetik değer taşıyıcısı olarak sanatla ilintilerinin biçimlenmesidir (Kagan, 1993; Akt: Akın, 2006, ss.32-33). Estetik öğretiminin amacı, çocuğun sanat üzerine konuşmasını sağlamaktır. Okullarda estetiğin konuları yalnız sanat eserleri ile sınırlı tutulamaz. Çevre, doğa ve insanın günlük yaşamına giren her nesne güzellik yönünden tartışılır. Günlük yaşam söz konusu olduğunda estetik deneyim gündeme gelir. Okullarda çocuklara verilmek istenen estetik eğitimin amacı, onlara önce estetik deneyimi yaşatmak, sonra bunu düşünsel boyuta taşıyarak kendilerine güzellik adına bir birikim sağlamaktır (Kırıçoğlu, 2002, s.138).

Okulöncesi sanat eğitiminin ilk amacı, çocuğa yalnızca sanatta değil tüm ilişkilerinde düşünme alışkanlığını vermektir. Bu sağlandıktan sonra estetik kaygıya geçilebilir. Estetik kaygı, okul dönemi içinde oluşturulur ve bir kişilik özelliği olarak özümsetilir. Bu kaygının, günlük yaşamın vazgeçilmez bir ögesi, bir yaşam tarzı olarak benimsetilmesi sağlanabilir (Erinç, 2004, s. 91). Bu amaçla çocuklarda estetik bir deneyim ve kaygının oluşturulabilmesi için, çevresindeki güzel ve çirkin nesnelere ne olduğunun listelenmesi, bunların neden güzel ya da çirkin bulduklarının sorgulanması ve çirkin olan şeylerin nasıl güzelleştirilebileceği gibi sorularla çocukların estetik eğitimine başlanabilir.

Sanat Uygulamaları

Disipline dayalı sanat eğitiminin alanları olan sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik, kendi disiplinleri içinde yer alan ilkeleri kazandıracak biçimde sanat uygulamaları yoluyla işlerlik kazanır. Diğer bir deyişle, sanat eğitiminin disiplinleri ayrı bir ders saati ya da etkinlik gibi değil sanat uygulamaları ile birlikte verilmektedir.

Sanat uygulamalarında bilgi, beceri ve ustalık deneyimlerle elde edilir. Burada ki bilgi kuramsal öğretimi malzemesi olmaktan çok, her çalışma sonucunda öğrencide oluşan niteliksel birikimdir. Boyanın, kağıdın, kilin başına geçen çocuk tıpkı sanatçıların yaratma süreçlerinde olduğu gibi yapıyla bir etkileşim içine girer. Duy-

gu, düşünce ve imgelerini bir gereçte somutlaştırırken sanata ilişkin deneyim ve birikimlerini oluşturur. Uygulamalı konular içinde öğrenilecek konular şöyle sıralanabilir (Kırıçoğlu, 2002, s.122):

- Görmeyi öğrenmek
- Araç ve gereci beceri ile kullanmayı öğrenmek
- Gerecin sınırlılıkları ve olanakları içerisinde biçimler yaratmayı öğrenmek
- Yaratılan bir formda estetik değerler yanında güçlü bir anlatım yaratmayı öğrenmek.

Sanatsal uygulamalar görmeyi öğrenmek ile başlar. Çünkü yaratmak eyleminin başlangıcında görme ve gördüğünü algılama vardır. Görmeyi öğrenmek, günlük yaşamda gözden kaçırılanları, görülenlerin nitelikleri, ayrıntıları, değerleri, görsel ilişkileri, rengi, çizgiyi, dokuyu, formu, uzamı ve bunların çeşitli ilişkiler içindeki durumlarını öğrenerek düşünmeyi gerektirir (Kırıçoğlu, 2002, s.125). İnsan yaşamı boyunca her gün çok sayıda nesne ile karşılaşır. Bu nesnelere kavrayabilmek için merak eder. Bu merak ile nesneye yaklaşır, onları görür ve kavrar. Diğer bir deyişle, o nesnenin ne olduğunu öğrenir. Birey yaşayabilmek için tüm davranışlarını algılarından edindiği bilgiler çerçevesinde öğrenmek zorundadır. Bu bilgiler, yalnızca nesnelere algılamakla değil, diğer insanların davranış çeşitliliğini algılamakla da olur (Çakır İlhan, 2007, s. 252). Görmeyi öğrenmenin ardından araç ve gereci beceri ile kullanmayı öğrenmek ve bu kazanımlar sonucu estetik ve yaratıcı kaygıların güdülerek ürünler ortaya konması önem kazanmaktadır.

Eğitim sistemimizde görsel sanatlar eğitiminin büyük oranda uygulama boyutuyla işlendiği görülmektedir. Uygulama boyutuyla ders işleyen öğretmenlerin de birçoğunun bu dersi serbest resim etkinlikleri, belirli gün ve haftalara ilişkin resim çalışmaları, boyama kitaplarının renklendirilmesi gibi konularla sınırlı ya da yanlış bir biçimde işledikleri göz önüne alındığında, sanat eğitiminin olması gerekenden çok uzak bir oranda amacına ulaştığı söylenebilir. Ancak, Artut'un (2004, s.240) da değindiği gibi, temelinde sanatsal kültür ve estetik anlayışın olmadığı uygulamalar sonucunda oluşturulan ürünlerin sanatsal boyutu eksik ve düzeysizdir. Yalnızca uygulamalara odaklanmak da, sanat eğitimi anlayışını sınırlandıracaktır. Sanat uygulamalarının kökeninde geniş bir bilgi ve deneyim yatar. Bu nedenle, kapsamlı bir sanat eğitimi, sanat tarihi, sanat eleştirisi, estetik ve sanat uygulamaları üzerinde yükselen bütüncül bir yaklaşımla amacına ulaşır.

Okulöncesi dönem çocuklarının bulunduğu gelişim düzeyleri göz önüne alındığında, sanat etkinliklerinde disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımının kullanılması uygun değilmiş gibi görünüp yalnızca sanatın uygulama boyutu işe koşulmaktadır. Ancak, çocukların kendi kültürleri gibi diğer kültürleri de algılayabilmeleri, estetik bakış açılarının temellerinin atılabilmesi ve bilinçli bir sanat tüketicisi olabilmeleri için, bu yaklaşım okulöncesi çocukların yaş seviyelerine uyarlanmış bir biçimde uygulanabilir.

İmge, bireylerin gerçeklikten edindikleri izlenimleri dönüşüme uğratması yoluyla bilincinde yeni duyuşsal ya da düşünsel yansılar oluşturma yeteneğidir. (Çalışlar, 1991, s.237).

Sıra Sizde 2: Disipline dayalı sanat eğitiminin uygulanmasında ele alınan konu alanlarının birbirinden kopuk değil, ilintili olarak uygulanması uygundur. Sizce bunun nedeni nedir?

SIRA SİZDE

2

SANAT EĞİTİMİNDE YENİ YÖNELİMLER

Disiplin temelli sanat eğitimi yaklaşımı, sanat eğitiminin bir öğretim alanı olarak kabul edilmesi ve kuramsal çerçevesinin oluşturulması bakımından önemli görülmektedir. Bu yaklaşım sayesinde, sanat eğitimi yalnızca uygulamalı sanat etkinliklerinin yapılması ya da yalnızca yaratıcılığı destekleyen özgür bir süreç olmaktan

çıkarak, kendi alanına özgün öğretimsel temellerinin oluşturularak öğrencilerin çok boyutlu yetiştirilmesine olanak tanımıştır. Ancak, bu yaklaşıma getirilen bazı eleştiriler de bulunmaktadır. Özellikle günümüz teknolojisinin ve görsel dünyasının değiştirdiği sanat olgusunu tanıtmaya yönelik içeriği kapsamadığı görüşü bulunmaktadır. Bu eksikliği gidermek adına, sanat eğitimine ilişkin yeni yönelimlerin ortaya çıkmıştır. Günümüz dünyasının sanat olgusunu tanıtmaya yönelik verilecek olan sanat eğitiminde dile getirilen bu eksiklikler, disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımının yanı sıra bu yeni yönelimlerin de işe koşulmasıyla birlikte giderilebilecektir. Aşağıda, söz konusu yeni yönelimlerin tanıtılması yoluna gidilmiştir.

Postmodernizm ve Sanat Eğitimi

Postmodernizm bir akım olarak 1950'lerin sonlarında kendinden söz ettirmeye başlasa da, asıl yaygınlığı ve günlük yaşama girişi 1980'lerin başlarında gerçekleşmiştir. Önce felsefi bir tanımlama; sonra tarihte, politikada ve ekonomide bir bakış tarzı, mimaride bir yöntem, edebiyat ve plastik sanatlarda bir akım olmuş; en sonunda da bir yaşam tarzı ve dünyaya bakışı eleştirme aracına dönüşmüştür (Erinç, 2004, s.162).

Sanayi sonrası toplumu ifade eden ve yeni bir çağı temsil eden postmodernizm, kültürel açıdan yeni biçimsel özelliklere, yeni bir toplumsal yaşam tipine ve yeni bir ekonomik düzene işaret eden bir dönemdir. Postmodernizm, klasik modernizm anlayışı dışındaki çağdaş bir yaşam geleneğini kurma arayışı olarak tanımlanabilir. Sürekli bir arayışı ifade eden postmodernizm görünümü, onun emek üretim paradigmasından iletişim paradigmasına geçişi ifade etmesi biçimindedir. Postmodernizm endüstriyel olmayıp, daha çok teknolojiktir. Elektronik makinelere sahip, bilginin temel alındığı, bilgi girdilerine dayalı yeni bir yaşam biçimini ileri sürer (Tezcan, 2002, ss.1-2). Bu bağlamda postmodernizm bilgi toplumunu temel alan bir anlayışa sahiptir.

Modern toplumda temel değer olarak "endüstri ve üretim" vurgulanırken, postmodern toplumda "sosyal kontrol" kavramı ön plana çıkmaktadır. Modernist ve postmodernist bakış açıları arasındaki temel farklılık, birincisinde bütünsellik-bütünselleşme, diğerinde ise, farklılık ve parçalanmanın vurgulanması biçiminde ortaya çıkmaktadır. Postmodernizm, bir başkaldırı hareketi olmaktan daha çok her tür kültüre yaşama hakkı tanıyan ve kültürel çoğulculuğu öne çıkaran bir kavram olarak çözümlenmektedir (Şişman, 1996, s.456). Postmodernizm, modernizmin ötesinde olduğu düşünülen bir toplumsal gelişim aşamasını ifade eder. Temel düşüncesi, kültür ve kültürel tüketimin, medya ve bilgi teknolojisi etrafında düzenlenmiş bir postendüstriyel ekonomi yönünde köklü bir kayma olmasıdır (Smith, 2005, s.290).

Postmodernizm, aslında görsel olmayan şeylerin görselleştirildiği bir dönemi de ifade eder. Postmodernizm, modernizmin boyutlarını değiştirmemekle birlikte modernizmin içinde farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşan bir dönemdir. Modernizmin peşinde olduğu "yeni"yi, postmodernizm öyküleriyle birlikte ele alır. Böylece postmodernizm çoğulcu ve karmaşık bir yapıyla ilişkilidir. Postmodern dönemde, sosyo-kültürel farklılıkların önemi ortaya çıkmakta ve bu süreç içerisinde yerel kültürler evrensel değerlerden daha fazla ön plana çıkmaktadır (Walling, 2005, s.1).

Postmodernistlere göre bugün medya, bir şeyi iletmekten çok inşa etmektedir. Medya her ortamda sağladığı iletilerle, yeni bir toplumsal oluşumu ve yeni bir tepki biçimini gerektiren ortam kurmaktadır. Medya görüntülerin ve imgelerin her yeri kapladığı yeni bir "elektronik gerçeklik" yaratmıştır (Kumar, 1999, s.150). Post-

Postmodernizm, klasik modernizm anlayışı dışındaki çağdaş bir yaşam geleneğini kurma arayışı olarak tanımlanabilir.

modern toplum bilgisayar, iletişim ve haberleşme, bilim ve teknolojideki ilerlemelerden kaynaklanan hızlı bir değişim toplumu olarak dikkati çekmektedir (Lyotard, 1990, s.18).

Ayrıca, postmodernizm kültürel anlamlar taşıyan imgelere, değişik kültürel biçimler ve kurumlar arasında oynanan sosyolojik oyunlara odaklanmayı sağlayan bir açılımla gündeme gelir. Postmodernizm filmler, reklamlar ve televizyon programları arasındaki metinlerarası göndermeleri birbirleriyle düz ve çaprazlama ilişkiler kuran imgeler biçiminde ele alır. İmgeler sosyal yaşamın dokularına işlemekte, günlük yaşamın ve bakış açılarının her türlü alanına girmektedir. Kodsuz imgeler gösteren billboard reklamları, oradan geçmekte olan herkesin kafasına mesajını empoze etmeyi başarabilmektedir. Televizyon programları artık öyküler anlatmamaktadır. Çünkü, kanal değiştirerek görsel biçimler kısaltmakta ve her şey hızla geçen görüntülere dönüşmektedir (McRobbie, 1999, s.35).

Bu bağlamda, tekilciliğin yerini çoğulculuğun aldığı ve farklılıkların benimsendiği bir anlayış olan postmodernizmin, sanat eğitiminde disiplinlerarası yaklaşım ile çok kültürlü sanat eğitimi yaklaşımının da çıkış noktasını oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca, postmodernizmin kültürel alanın imgelerini ve anlamlarını sorgulayan bir anlayışa sahip olması görsel kültürle olan ilişkisinin çıkış noktasını oluşturmaktadır.

Postmodernizmin sanat eğitimi içeriklerinde, disiplin temelli bir çerçeve oluşturmaktadır. Postmodernizmin doğası eleştiri olduğundan anlamları arama ve bu anlamları üst düzey düşünmeye dönüştürme önemlidir (Milbrant, 1998, s.48). Çünkü sanat, insanların yaşama katılımları için bir yoldur ve bu yol aracılığı ile günümüz dünyasının dergi, televizyon, müze gibi çok çeşitli yerlerde yaratılan imgeleri anlayarak kültürel şifrelerin çözümlenmesine yardımcı olmaktadır. Postmodernist sanat eğitiminde eğitimcinin bu imgelerin içerdiği anlamları çözümleyebilen, kitle iletişim araçları ile görsel dili ve bu yönde oluşan kültür biçimlerini öğrencilere sunabilmesi önem kazanmaktadır (Pearse, 1992, s.250).

Görsel Kültür ve Sanat Eğitimi

Günümüzde yeni iletişim teknolojilerinin yaşantımıza girmesiyle birlikte, kültürde egemen olan yalnızca yazılı-sözlü dil değildir; resimden hiyeroglif, alfabeden televizyona kadar tüm iletişim araçları yoluyla kültür yeniden oluşturulmaktadır. 20. yüzyılın başlarından itibaren kitle iletişim araçlarından radyo, sinema ve televizyon aracılığıyla anlatı yapısı yine sözel boyuta dönüşmüştür. Bu yüzyılla birlikte, görsel imgelerle dolu bir kültürün egemen olduğu bir dünyada yaşanmaktadır. Çünkü, bireyin yaşam alanları gazete, dergi, afiş, televizyon, sinema, video, İnternet gibi araçlarla üretilen imgelerle çevrilidir (Parsa, 2007, s.6).

İmgeler bize asıl görüneni değil, bunların temsillerini gösterir. İster fotoğraf, ister film, video, ya da resim olsun, imgelere bakıldığında görünen şey insan bilincinin ürünüdür. İnsan bilinci ise, kültür ve tarihin katmanlarıyla oluşur. Buradan imgelerin, maden cevheri gibi kazılıp çıkarılan şeyler değil, belli bir sosyo-kültürel ortam içerisinde belli bir işlev görmesi için inşa edilen şeyler olduğu sonucu çıkarılabilir. Diğer bir deyişle, her imge tarihsel, toplumsal ve kültürel açıdan kendine özgü olan ve birbiriyle çelişen bir görme tarzını somutlaştırmaya yardımcı olur (Leppert, 2002, ss.14-18).

Birey doğduğunda algıları dış dünyaya açıktır ve çevresindeki her şeyi algılamaya çalışarak imgeleri ana belleğine kaydeder. Algıladığı bu imgeleri bir araya getirdiğinde, dünyayı bir biçimde anlamlandırmaya başlar ve yaşamı bu imgelere yüklediği anlamlarla değerlendirir. Bu ortamda kullanmayı öğrendiği dil ve içinde

Görsel kültür, bireylerin yerel ve küresel anlamdaki kültürel deneyimleri yoluyla görsellere ilişkin bir görüş edinmelerini sağlamaya yarayan bir kavramdır.

yaşadığı kültürün kodları bir araya geldiğinde birey, anlamlandırdığı imgelerle kültürünü birleştirerek yeni anlamlar oluşturmaya başlar. İmgelerle kültürel gerçeklerin birleşmesinden doğan bu güçlü dil, görsel kültürün temelini oluşturur.

Görsel kültür kavramını Barnard (2002, s.22) “bir kültürün değerlerini ve inançlarını çeşitli yollarla görünür duruma getirmesi” olarak tanımlamaktadır. Mitchell (1995, s.15) ise, görsel kültürü disiplinlerarası bir yaklaşım olarak görmekte ve “görsel deneyimin sosyal ve kültürel olarak incelenmesi” olarak tanımlamaktadır.

Görsel uyarıcıların ön plana çıktığı günümüz dünyasında insanlar için görmek, inanmaktan çok daha etkili bir duruma gelmiştir. Çağdaş dünyanın kültüründeki görsel deneyimlerin zenginliği, görsel kültürün bir alan olarak çalışılmasını gerekli kılmaktadır. Görsel kültür, tüketicinin bilgi, anlam ve zevk aradığı görsel olaylarla ilgilenir (Mirzoeff, 1998, s.3). Böylece, görsel kültür imgelerin, seslerin, mekansal betimlemelerin birikiminden oluşan bir katmanlar bütünüdür. Görsel kültür ayrıca, televizyon, film, reklam, sanat eserleri, yapılar ve kentsel çevrelere verilen tepkilerin de belirleyicisi durumundadır (Rogoff, 1998, s.14). Görsel kültürün önemi televizyon programları, mimari öğeler ya da tablolar gibi bir dizi şeyde değil; tüm bunları bireyin anlamasını sağlayan süreçlerde ve uygulamalarda yatar (Keifer-Boyd, Amburgy, ve Knight, 2003, s.46).

Günümüzün çoğulcu dünyasının yarattığı kültürel manzarada, görsel deneyimlerin çoğu formal olarak düzenlenmiş sinema ya da sanat galerisi gibi alanlardan çok günlük yaşamın her alanında kazanılmaya başlanmıştır. Bu nedenle, görsel kültür kavramı sanatsal deneyimler için dikkati kurgulanmış alanlardan yaşamın tüm alanlarına çeker. Çünkü görsel kültür her yerde deneyim edilebilir. Örneğin, filmler artık geleneksel olarak sinemada ya da videoda değil, bir uçak ya da otobüs yolculuğunda da izlenebilmektedir. Bakmanın yapılaşmış bakış tarzından farklı olarak görsel kültür, görselin günlük deneyimlerini ve bu görsellerin altında yatan anlamların analizine yol açar.

Görsel kültür, kültürel anlamları üretmede, görüntüyü temel alır. İlgilendiği konular işitselliğin, mekansallığın ve görselliğin çözümlenmesi ve yorumlanmasından, seyretme eyleminin ruhsal dinamiklerine kadar uzanır (Saybaşılı, 2007, s.18). Her görüntü, bireyin yaşamına bakışını etkileyen ve düşüncelerine yeni açılımlar ile öneriler getiren birer anlam taşımaktadır. Görsel kültürde ele alınan görselin kendisi değil, bu görselin birey, toplum ve dünya için ne anlamlar ürettiği önem kazanmaktadır. Bu bağlamda, görsel kültür anlamların oluşturulmasında ve sorgulanmasında etkili görülmektedir.

Görsel kültür çalışmalarının son zamanlardaki gelişimi, güzel sanatlara yeni bir açılım sunmak için hazır olduğunu göstermektedir. Çünkü görsel kültür savunucuları güzel sanatları uygulamaların yanı sıra, süregelen çağın bir ürünü olarak tanımlamakta ve görsel imgelerin toplumu ve kültürü anlamak amacıyla kapsadığı kültürel anlamları oluşturmada nasıl yardım edeceği ile de ilgilenmektedirler. Böylece, geleneksel sanat eğitimi görsel kültür çalışmalarına dönüştürme eğilimi, okul ortamlarında sanat öğretimi aracılığı ile kültürü anlamlandırma işini de bir düzene sokacaktır (Efland, 2005, s.35).

Sonuç olarak, görsel kültür insanların yaşamını biçimlendiren düşünceleri ve öyküleri temsil etmesinden dolayı önemlidir (Barnard, 2002, ss.22-25). Görsel sanatlar eğitiminin, yalnızca sanat uygulamalarına değil, sanatın oluşumunu sağlayan kültürel-toplumsal olgulara da odaklanması gerekmektedir. Görsel sanatlar eğitiminde gerçekleştirilecek olan görsel kültür çalışmaları, çocuklara algıladıkları nesnelere yorumlanmasını sağlamak, çocukların her nesnenin ve gördükleri

her şeyin bir anlamı olduğu ve kültürel bir öyküye sahip olduğu bilincini kazandıracaktır. Bu bilinç, görsellerin aslında gördükleri gibi olmadığını, içinde birçok anlamlar katmanı olduğunu farkına varmalarını sağlayacaktır. Böylece, yetişmekte olan bireylerin kültürel değerleri anlayan ve yorumlayan; dolayısıyla onları koruyup sahip çıkan ve geliştiren bireyler olarak topluma kazandırılmaları sağlanabilecektir. Ayrıca, görsel kültür çalışmalarında görsellerin anlam katmanlarını, arkadaşlarından gelen düşüncelerle birlikte sorgulayarak irdeleyen öğrenciler, edindikleri çoğulcu bakış açılarıyla eleştirel düşünme becerilerini geliştirebilecektir.

Görsel kültürün okulöncesi dönemdeki sanat etkinliklerinde kullanımına ilişkin örnekler geliştiriniz.

SIRA SİZDE

3

Çok Kültürlülük ve Sanat Eğitimi

Çok kültürlülük kavramı, ilk olarak 1960'lı yıllarda Amerika'da Medeni Haklar Hareketi ile ortaya çıkan bir kavram olup, toplumun yeniden yapılandırılması sürecinde eğitim alanında önemli etkiler göstermiştir. Çok kültürlü eğitim hem bir kavram, hem bir süreç hem de bir eğitim reformu hareketi olarak ortaya çıkmıştır (Banks, 1993). Çok kültürlü eğitim, Sleeter ve Grant (1990) tarafından tanımlanmış ve "kültürel demokrasi" ile "kültürel çoğulculuk ve sosyal eşitliğin okul programlarına yansıtıldığı bir reform hareketi" olarak algılanmıştır. Çok kültürlü eğitim ekonomik, siyasî ve sosyal şartları çoğaltmak ve demokratik bir toplum oluşturabilmek için umut veren bir anlayışı beraberinde getirmiştir (Stuhr, 1994, s.171-175).

Nesnel bir gerçeklik olarak çok kültürlülük, bir toplumdaki farklı etnik ve kültürel grupların bir arada yaşaması ile ilgilidir. Bu grupların çoğunun kökenleri farklı tarih, sosyal pozisyon, güç, kültür ve ırktan gelir (Eldering, 1996, s.315). Bu özellikleri taşıyan toplumların bir arada ve uyum içinde öteki kültürlerle birlikte yaşayabilmesi için en etkili yollardan biri eğitimidir. Eğitim yoluyla bu farklı gruplar birbirlerine hoşgörü ve empati ile yaklaşabilir ve birbirlerini tanıyarak değerlerine saygı gösterebilirler. Çok kültürlülüğün getireceği yaşam biçimini eğitim yoluyla bireylere aktarmadaki en etkili araçlardan biri de sanat eğitimi olacaktır. Sanatın bir kültür ürünü olmasından yola çıkarak farklı sanat ürünlerinin irdelenmesinin farklı kültürleri tanıma ve irdeleme demek olacağı da açıktır. Bu nedenle, farklılıklara hoşgörü ile yaklaşmak ve onları anlamak için farklı sanat ürünlerinin çeşitliliğinin irdelenmesi büyük yarar sağlayacaktır. Kırıçoğlu'nun (2009, s.38) da değindiği gibi, sanatın görsel bir dil, görsel bir anlatım aracı olduğu düşünülürse, sanat eğitiminin kültürlerarası ilişkide etkinliği daha da iyi anlaşılır. Sanat bir kültür değeri olarak kültür gruplarının bütün değerleri ile birbirleriyle iletişim kurmalarında yardımcı olur. Bu bağlamda sanat, kültürel mirasa sahip çıkmada ve kimlik oluşturmada güçlü bir eğitsel araçtır.

Çağdaş sanat eğitimiyle sanat denen çok yönlü olguyu ve sanat sorunlarını tüm biçimleriyle yaşayarak eğitilen çocuk ve gencin, olay ve olguları çok yönlülükleri ve boyutlulukları içinde görüp kavrayan ve yorumlayan, yeniliklere ve her türlü yeni biçim ve biçimlendirmelere açık, bilimsel, teknolojik, toplumsal ve kültürel değişim süreçlerini anlamaya yatkın, hoşgörülü ve aynı zamanda dinamik bir kişilik geliştireceği kesindir (San, 1982, s.140). Bu nedenle, sanat eğitimi ile yetişen bireyler, farklı insan, kültür, yaşam biçimi gibi farklı olan her şeye karşı bir anlayış ve hoşgörü geliştirecektir. Çünkü sanat eğitimi, sanatın doğası gereği yaratıcılıkları, farklılıkları ve içinde barındırdığı anlamları eleştirel bir bakış açısıyla anlamayı gerektirir. Böylece, sanat eğitimi bu anlamları oluşturmada etkili bir araç niteliğindedir.

Çok kültürlü eğitim, egemen güçler ve sosyo-kültürel eşitsizliklere bir meydan okuması bakımından eğitim reformu olarak ele alınabilir.

Çok kültürlülük kavramı sanat eğitiminde iki yönde tartışılmaktadır. Bunlardan ilki, batı sanatı anlayışının evrensel değer olarak her ülkenin programlarında temel alınması, diğeri ise ulusal kültür değerlerine bu programlarda çok az yer verilmesidir (Kırışoğlu, 2009, s.40). Bu nedenle, çok kültürlü sanat eğitimine yer verebilmek için var olan eğitim programları gözden geçirilmeli ve farklı kültürlere ilişkin sanat eserlerine yer verilerek bu kültürlerin özellikleri doğrultusunda öğrencilere çeşitli uygulamalar yaptırılmalıdır.

Çok kültürlü eğitim perspektifi, kültür ve sanat arasındaki bağlantıyı daha da ön plana çıkartmaktadır. Çok kültürlü sanat eğitiminde toplumların tarihsel süreçteki kültürel birikimleri sanatla ifade olanağı bulur. Kimi kültürlerin tek tarihsel olarak varlıklarının kanıtları, günümüze kalan sanatsal ürünlerdir (Sabol, 2000, s.13). Bu bağlamda, çok kültürlü sanat eğitiminin uygulamaya yansımalarında sanat tarihi eğitimi önemli bir yer tutacaktır. Geçmiş kültürlerin öğretiminde, farklı kültürlere ilişkin sanat ürünlerinin incelenmesinde çok kültürlü sanat eğitimi işe koşulmuş olacaktır. Çok kültürlü sanat eğitimi sanat eleştirisi yapılırken de işe koşulur. Dünyanın farklı sanatçı ve sanat eserleri incelenirken, bu farklılıklara ilişkin kültürel bağlamlara ve bakış açlarına da yer verilebilir. Estetik eğitiminde ise, yine farklı kültürel sanat eserlerindeki estetik değerler sorgulanabilir ve sanat uygulamaları boyutunda ise diğer disiplinler aracılığı ile irdelenen bakış açılarının yansımalarına yer verilebilir.

Disiplinlerarası Sanat Eğitimi

Küreselleşme ve postmodernizm gibi günümüz dünyasını etkisi altına alan etmenler, eğitimde disiplinlerarası yaklaşımlara olan ilgiye yol açmıştır. Çünkü günümüz dünyasının içinde bulunduğu birçok toplumsal, ekonomik, teknolojik vb. sorunlar ile dünya nüfusundaki artışlar gibi birbirine bağlı yeni sorunlar, disiplinlerarası çözümleri gerekli kılmaktadır (Ulbricht, 1998, s.14). Disiplinlerarası yaklaşım, özellikle postmodernizmle birlikte daha ön plana çıkmaktadır. Çünkü Kumar'ın (1999, ss.148-149) da değindiği gibi siyasal, ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlar arasındaki ayrıştırıcı çizgileri çökerten postmodernizm, çok kültürlü ve çok ırklı toplumların oluşturulmasından yana çıkar ve "farklılık" ve "çoğulculuk" politikasını destekler. Postmodernizm yalnızca yeni bir toplum ya da toplumsal gerçekliklere ilişkin değil, aynı zamanda gerçekliğin kendisini anlama tarzına ilişkin olarak bir takım iddialar ortaya atar.

Disiplinlerarası, yalnızca bir görüş ya da uygulama değil aynı zamanda bir program modeli ve öğretim yoludur. Gerçekte "disiplinlerarası" yeni bir görüş ya da yeni bir uygulama değildir. 1920'li ve 30'lu yıllarda konu alanları arasında bağ kurarak öğretimi pekiştiren programlar uygulanmaktaydı (Kırışoğlu, 2009, s.42).

Disiplinlerarası sanat eğitimini vurgulayan önemli sanat eğitimcilerinden biri Lowenfeld (1968) olmuştur. Lowenfeld çocukların duygusal, algısal, ussal ve estetik deneyimlerinin bütünleştirilmesi gerektiğine odaklanmıştır. Bu bütünleştirme ile çocukların sağlam bir kişilikle başarılı olacaklarını ve böylece topluma uyum sağlayabileceklerine vurgu yapmıştır. Sözü edilen bütünleştirme yalnızca sanatın diğer alanları ile bir birliktelik anlamına gelmemektedir. Lowenfeld'e göre, bütünleştirme bireysel bir durumdur ve her çocuk bireysel kimliğini ortaya koyarak disiplinlerarası bir bakış kazanacaktır (Ulbricht, 1998, s15).

Sanatın toplumsal ve kültürel bir üretim olduğu düşünülürse, sanat eğitiminin de farklı bireysel, toplumsal, kültürel olay ve olguların bir arada olmasına dayanması gerektiği açıktır. Bu nedenle, sanat ve sanat eğitiminin yalnızca sanat içerik-

leriyle açıklanabilmesi ya da uygulanabilmesi olanaklı değildir. Yaşamla ilintili olan her disiplinin sanatın da içeriğini etkileyen önemli bir etmen olarak görülmesi gereklidir. Bu nedenle, sanat eğitimi de birçok farklı disiplinin bir arada olması ile gerçekleştirilebilecek bir alan olarak görülmelidir. Sanat eğitiminin öğrenciyi bireysel, toplumsal ve kültürel değerleri kazandırmada güçlü bir rol oynamasının önemli bir gerekçesi de budur.

Bilindiği gibi nitelikli bir eğitim için farklı içerik, yetenek ve disiplinlerin bilgi esasına önem vermekle birlikte disiplinlerarası öğretimine odaklanmayı sağlayan yüksek kalite ve işbirlikçi programa sahip olmak da gerekmektedir. Bu bağlamda sanat eğitimi özellikle “sosyal bilgiler” ve “tarih” gibi farklı alanların tamamlayıcısı olma özelliği ile birlikte disiplinlerarası-tematik bir programı destekleyebilme özelliğine de sahiptir (Fowler ve McMullan, 1991; Akt: İşler, 2004, s.2). Gerçekten de eğitimde disiplinlerarası anlayışın işlerliğini sağlamada sanat ve sanat eğitiminin birleştirici bir rolü olacağı kesindir. Çünkü sanatın konusu birçok yaşam alanını kapsadığına göre, farklı disiplinlerin öğretiminde sanat eğitimi, kendi içerdiği farklı disiplinlerle etkin bir uygulama olanağı sağlayacaktır.

Sanat eğitiminde ortaya çıkan yeni yönelimlerin postmodernizmle olan ilişkilerini kurarak tartışınız.

SIRA SİZDE

4

Özet

Sanat eğitiminde kullanılan kuram ve yaklaşımları açıklayabilmek

Sanat eğitimi için önemli kuramlardan biri olan çoklu zeka kuramı, öğrencilerin farklı zeka alanlarına sahip olduğu ve her bireyin bu farklı zeka alanlarına farklı oranlarda sahip olabileceği temeline dayanır. Bu kuram aracılığı ile eğitimde öğrencilerin güçlü oldukları zeka alanlarını belirlemeli ve onlara bu alanlarda başarılı olmaları için yardım edilerek “eğitimde olanak eşitliği” sağlanabilir. Sanat eğitiminde bu zeka türlerinden ağırlıklı olarak öğrencilerin görsellere ilişkin kendi anlamlarını oluşturmaları bakımından öze dönük zeka, gördüklerini algılaması bakımından görsel-uzamsal zekanın kullanıldığı söylenebilir. Sanat eğitiminde kullanılan yaklaşımlardan biri, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımıdır. Öğrencilerin kendi ve diğer öğrencilerin öğrenmelerini en yüksek düzeye çıkarmak için birlikte çalışmayı sağlayan, küçük grupların öğretimsel kullanımı olarak ele alınan işbirliğine dayalı öğrenmeyi, eğitimde sıklıkla kullanılan grup çalışmalarından ayıran temel özellik, grup üyelerinin birbirleriyle etkileşiminin olmasıdır. Görsel sanatlar eğitimi kapsamında işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımına sanat uygulamalarının her türlü çalışmasında yer verilebilir. Örneğin, iki boyutlu çalışmalarını içeren renkli resim teknikleri, kolay baskı teknikleri, kolaj çalışmaları gibi uygulamalar ile üç boyutlu çalışmaları içeren artık materyallerle çalışmalar, kil, kağıt hamuru, oyun hamuru gibi yoğurma maddeleri ile çalışmalar gibi uygulamaların gerçekleştirilmesinde grup etkinliklerine yer verilebilir.

Sanat eğitimi yaklaşımlarını kavrayabilmek

Tarihsel süreç içerisinde sanat eğitimini bir öğretim alanı olarak çalışılmasını sağlayan kimi yaklaşımlar ortaya atılmıştır. Eisner (1972) sanat eğitimi amaçlarının tarihsel süreç içinde çocuk, toplum ve konu alanı olmak üzere üç temel gerekçeye dayandırıldığını belirtir. Efland (1990), sanat eğitimini üç farklı başlık altında sınıflandırmaktadır. Bunlardan dışavurumcu yaklaşım, çocuğun kendi iç dünyasını yaratıcı yollarla anlatmasını bir yöntem olarak kabul eder. Yeniden

yapılandırmacı yaklaşım, insan ve toplum yararına olan bilginin sanat adına öğrenilmesini öngörür. Bilimsel-rasyonalist yaklaşım ise, sanat alanındaki program geliştirme çalışmalarını bilimsel bir yapıya kavuşturarak temellendirmeyi amaçlar. Lowenfeld, “çocuk merkezli yaklaşım” ile çocukların ilk çizgilerinden başlayarak belirli yaşlarda belirli çizgiler göstererek gelişeceğini belirterek “evrenselden tikele” görüşünü savunmuştur. Disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımı ise, sanat eğitiminde sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik alanlarını sanat uygulamalarıyla bir arada öğretmeyi amaçlayan bir anlayışı içerir. Bu alanlar, kendi disiplinleri içinde yer alan ilkeleri kazandıracak biçimde sanat uygulamaları yoluyla da işlerlik kazanır.

Sanat eğitiminde ortaya çıkan yeni yönelimleri değerlendirebilmek

Sanat eğitiminde ortaya çıkan yeni yönelimlerin temeli, günümüz yaşam koşullarını önemli ölçüde etkileyen bir akım olan postmodernizmdir. Sanayi sonrası toplumu ifade eden ve yeni bir çağı temsil eden postmodernizm, kültürel açıdan yeni biçimsel özelliklere, yeni bir toplumsal yaşam tipine ve yeni bir ekonomik düzene işaret eden bir dönemdir. Postmodernizm, klasik modernizm anlayışı dışındaki çağdaş bir yaşam geleceğini kurmak arayışı olarak tanımlanabilir. Postmodernizm, aslında görsel olmayan şeylerin görselleştirildiği bir dönemi ifade eder. Postmodern dönemin bu görsellere yaptığı vurgu, bireylerin görsellere ilişkin eleştiri ve sorgulamalarını ve etkili kullanımlarını gerektirmesi ile sanat eğitiminde görsel kültür çalışmalarının temeli oluşturmaktadır. Postmodernizm, her tür kültüre yaşama hakkı tanıyan ve kültürel çoğulculuğu öne çıkaran bir kavram olarak çözümlenmektedir. Bu yönüyle sanat eğitiminde çok kültürlü eğitimin de temel anlayışını gösterir. Postmodernizm, modernizmin boyutlarını değiştirmemekle birlikte modernizmin içinde farklı disiplinlerin bir araya gelmesiyle oluşan bir dönemi temsil eder. Bu bakış açısıyla da disiplinlerarası sanat eğitimi yaklaşımının temeli oluşturur.

Okulöncesi eğitimde sanat eğitimi yaklaşımları ile yeni yönelimleri kullanabilmek

Sanat eğitiminde, çocuk merkezli yaklaşımı kullanabilmek için çocuğun gelişimsel özellikleri dikkate alınarak yaratıcı etkinlikler yolu ile onların duyu, düşünce ve coşkularını dışa vurmaları, böylece dengeli bir kişilik gelişimine yardımcı olmak önerilir. Ancak, bu yaklaşımın kullanımında çocukların başıboş bir özgürlük içine sokulmamasına dikkat edilmeli ve sanat eğitiminin dinlenerek boş zamanların değerlendirildiği bir eğitim biçimi olduğu gibi yanlış bir algının önüne geçilmelidir. Sanat eğitiminde disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımını kullanmak için, yalnızca uygulama ya da yaratıcı etkinliklerin temel alınması anlayışı terk edilmelidir. Çünkü bu yolla sanatın bilgi yönünün öğretilmesinde yetersiz kalınacak ve sanat eğitiminin tek yönlü bir anlayışla verilmesi yoluna gidilecektir. Disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımı sanat eğitiminde sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik alanlarını sanat uygulamalarıyla bir arada öğretmeyi amaçlayan bir anlayışı içerir. Bu alanlar, kendi disiplinleri içinde yer alan ilkeleri kazandıracak biçimde sanat uygulamaları yoluyla da işlerlik kazanır. Doğru bir sanat eğitimi, sıklıkla görüldüğü gibi, öğrencilerin yalnızca sanat uygulamalarıyla sınırlı bir biçimde değil; sanatı anlamada, çözümlenmede ve düşünsel boyutta anlamlandırılmada gerekli olan sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi gibi diğer alanların da işe koşulmasıyla olanaklı olacaktır. Sanat eğitiminde ortaya çıkan yeni yönelimlerin kullanılmasında ise, postmodernist yaşam biçiminin vurgularının görsel sanatlar öğretiminin içeriğe sokulması gerekmektedir. Postmodernizmin kültürel alanın imgelerini ve anlamlarını sorgulayan bir anlayışa sahip olması görsel kültürle olan ilişkisinin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Sanat eğitiminde görsel kültürün kullanılabilmesi için, yalnızca sanat uygulamalarına değil, sanatın oluşumunu sağlayan kültürel-toplumsal olgulara da odaklanması gerekmektedir. Görsel Sanatlar eğitiminde gerçekleştirilecek olan görsel kültür çalışmaları, çocuklara algıladıkları nesnelerin yorumlanmasını sağlamak, çocukların her nesnenin ve gördükleri her şeyin bir anlamı olduğu ve kültürel bir öyküye sahip olduğu bilincini kazandıracaktır. Ayrıca, çoğulculuğun ve farklılıkların benimsendiği postmodernizm, sa-

nat eğitiminde disiplinlerarası yaklaşım ile çok kültürlü sanat eğitimi yaklaşımının da çıkış noktasını oluşturur. Sanat eğitiminde farklı kültürlerle ilişkin sanat eserleri incelenip farklılıklara yönelik hoşgörünün oluşturulması sağlanabilir. Bu durum sanat eğitiminde farklı disiplinlerin de bir arada kullanılması gerektiğini ortaya koyar. Sanat eğitiminde yalnızca sanata ilişkin konular değil, yaşamı biçimlendiren tüm disiplinlerin ele alınması uygun olacaktır.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi sanat uygulamalarının konu alanlarından bir **değildir**?

- Görmeyi öğrenmek
- Araç ve gereci beceri ile kullanmayı öğrenmek
- Sanatsal formlar yaratmayı öğrenmek
- Bir sanatçının yarattığı sanatsal formu incelemek
- Yaratılan formda estetik anlatımı kullanmayı öğrenmek

2. Aşağıdakilerden hangisi sanat eğitiminin öze dönük zeka ile olan ilişkisini açıklar?

- Renk-biçim ve dokuları zihin gözüyle görebilmek
- İç dünyanın sanatla ifade edilmesi
- Konuya ilişkin mantıksal çıkarımlarda bulunma
- Dış dünyanın görsel olarak algılanması
- Sanatsal bir form oluşturabilme yeteneği

3. Çocuk merkezli yaklaşımın temel aldığı görüş aşağıdakilerden hangisidir?

- Çocuk ve sanat arasındaki ilişkinin doğal bir süreç olduğu ve fazla müdahale gerektirmeyerek çocuğun özgür bırakılabileceği
- Çocuğun farklı kültürel kaynaklara yönlendirilmesi gerektiği
- Çocukları değişen yaşam biçimine hazırlayıcı içerik ve sanat etkinlikleriyle hayata hazırlama gerektiği
- Çocukların öncelikle sanatsal bir form oluşturma yeteneğine ağırlık verilmesi
- Sanat eğitimi programlarının farklı kültürleri tanımlarına olanak sağlayan içerik ve anlayışlarla düzenlenmesi gerektiği

4. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi sanat tarihi öğretiminin amaçlarından bir **değildir**?

- Öğrenciye yaşayan, canlı bir sanat tarihi bilinci kazandırmak
- Öğrencilere yeni biçimler yaratmada temel bir bakış açısı kazandırmak
- Sanatı tanımak, öğrenmek ve seçmek için bir birikim sağlamak
- Kronolojik bir sıralamada sanatın tarihine yaklaşmak
- Belli bir kültürde ve zamanda oluşan bir sanat yapısının önemini aktarmak

5. Aşağıdakilerden hangisi Lowenfeld'in "Çocuk Merkezli Yaklaşımı"na getirilen eleştiriyi doğru bir biçimde açıklar?

- Sanat eğitiminde çocukların yeteneğini ön plana çıkarması
- Sanat eğitiminde yalnızca sanat uygulamalarına yer vermesi
- Çevresel etmenlerle etkileşmeye ağırlık vermesi
- Sanat eğitiminde çocukların gelişim özelliklerini göz ardı etmesi
- Boş zamanların değerlendirilmesi biçiminde çocukları fazla özgür bırakması

6. Aşağıdakilerden hangisi sanat eleştirisinin çözümleme aşamasını doğru bir biçimde açıklamaktadır?

- Sanat eserindeki yapısal elemanlarının birbiriyle olan ilişkisini irdeler.
- Sanat eserine ilk bakıştır.
- Sanat eserine ilişkin anlamları bireysel bakış açısıyla anlatır.
- Sanat eserinin içerdiği yapı elemanlarının listelenmesini içerir.
- Sanat eserinin neden değerli ve önemli olduğunu açıklar.

7. Aşağıdakilerden hangisi çocuklara estetik eğitiminin amaçlarından biri **olamaz**?

- Çocuklara estetik bir deneyim yaşatmak
- Çocuklarda güzellik adına bir birikim oluşturmak
- Estetiğin tarihsel gelişimi bilgisini oluşturmak
- Estetik kaygının günlük yaşama transfer edilmesini sağlamak
- Güzel ve çirkin arasındaki ilişkiyi sezdirmek

8. Aşağıdakilerden hangisi postmodernizmin özelliklerini açıklayan seçeneklerden biri **değildir**?

- İletişim paradigmasına geçişi ifade eder.
- Temel değer olarak "endüstri ve üretim" vurgulanır.
- Bilgi toplumunu temel alan bir anlayışa sahiptir.
- Görsel olmayan şeylerin görselleştirildiği bir dönemi ifade eder.
- Kültürel çoğulculuğu öne çıkaran bir kavramdır.

9. Görsel kültür kavramını doğru bir biçimde açıklayan ifade aşağıdaki seçeneklerden hangisidir?

- Tüm kültürel ürünlerin değerlendirilmesidir.
- Görsel algı yoluyla sanatsal bir form oluşturma sürecidir.
- Kültürün eğitim yoluyla öğrencilere aktarılmasıdır.
- Çocuğun sanat eleştirisi yapabilme becerisidir.
- Görsel deneyimin sosyal ve kültürel olarak incelenmesidir.

10. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi, sanat eğitimcisi Efland'ın öne sürdüğü yaklaşımları birlikte vermektedir?

- Çocuk/Toplum/Konu alanı merkezli yaklaşım
- Konu alanı/ Disiplin temelli yaklaşım
- Dışavurumcu /Yeniden yapılandırmacı/Bilimsel rasyonalist yaklaşım
- Çocuk /Bilim/Disiplin temelli yaklaşım
- Yeniden yapılandırmacı/Bilimsel rasyonalist/Disiplin temelli yaklaşım

Yaşamın İçinden

“

Frida Kahlo ve Diego Rivera Sergisi Uzatıldı

Suna ve İnan Kırac Vakfı Pera Müzesi'nde 23 Aralık 2010 tarihinde açılan "Gelman Koleksiyonu'ndan Frida Kahlo ve Diego Rivera" sergisi, sanatseverlerden gördüğü yoğun ilgi ve talep üzerine 27 Mart 2011 Pazar akşamına kadar uzatıldı.

Türkiye'de ilk kez Pera Müzesi'ne konuk olan 20. yüzyılın efsane çifti Frida Kahlo ve Diego Rivera, yapıtları kadar özgün karakterleri, yaşam öyküleri ve merak uyandıran birliktelikleriyle de dünya kamuoyunda ilgi uyandırıyor. Açıldığı günden bu yana 100.000 kişinin ziyaret ettiği sergiyi, toplam 120.000 kişiyi aşan bir kalabalığın gezmesi bekleniyor.

Vergel Vakfı tarafından yönetilen Jacques ve Natasha Gelman koleksiyonunda yer alan, Meksika'nın ulusal kültür varlıkları envanterine kayıtlı ve Meksika dışında çok az sergilenen 40 yapıt, çiftin en önemli eserlerinden oluşuyor. Frida Kahlo'nun Pera Müzesi'nde yer alan resimleri, bu yıl içinde Berlin ve Viyana'da 2010 yılına damgasını vuran, yüzbinlerce sanatsever tarafından ziyaret edilen Frida Kahlo-Retrospektif sergilerinde yer aldı ve dünya sanat çevrelerinde büyük ilgi uyandırdı. Dev boyutlu duvar resimlerinin büyük ustası Diego Rivera ise bu sergide birbirinden ilginç tuval resimleriyle yer alıyor.

Kaynak: <http://www.kulturvesanat.tv/gsanat> adresinden "Frida Kahlo ve Diego Rivera Sergisi Uzatıldı" başlıklı yazıdan alınmıştır.

”

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. d (yanıtınız doğru değilse, disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımı başlığı altındaki sanat uygulamaları alt başlığını tekrar gözden geçiriniz).
2. b (yanıtınız doğru değilse, çoklu zeka kuramı ve sanat eğitimi başlığını tekrar gözden geçiriniz).
3. a (yanıtınız doğru değilse, sanat eğitimi yaklaşımlarına genel bir bakış başlığını tekrar gözden geçiriniz).
4. d (yanıtınız doğru değilse, disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımı başlığı altındaki sanat tarihi alt başlığını tekrar gözden geçiriniz).
5. e (yanıtınız doğru değilse, sanat eğitimi yaklaşımlarına genel bir bakış başlığını tekrar gözden geçiriniz).
6. a (yanıtınız doğru değilse, disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımı başlığı altındaki sanat eleştirisi alt başlığını tekrar gözden geçiriniz).
7. c (yanıtınız doğru değilse, disipline dayalı sanat eğitimi yaklaşımı başlığı altındaki estetik alt başlığını tekrar gözden geçiriniz).
8. b (yanıtınız doğru değilse, sanat eğitiminde yeni yönelimler başlığı altındaki postmodernizm ve sanat eğitimi alt başlığını tekrar gözden geçiriniz).
9. e (yanıtınız doğru değilse, sanat eğitiminde yeni yönelimler başlığı altındaki görsel kültür ve sanat eğitimi alt başlığını tekrar gözden geçiriniz).
10. c (yanıtınız doğru değilse, sanat eğitimi yaklaşımlarına genel bir bakış başlığını tekrar gözden geçiriniz).

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

İşbirliğine dayalı öğrenmeyi grup çalışmalarından ayıran en belirleyici özellik, gruptaki öğrencilerin birbiriyle etkileşimde bulunarak birbirlerinin öğrenmelerine katkıda bulunmalarıdır. Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin hem bireysel hem de grup çalışmaları içinde kendilerini ifade edebilmelerine olanak sağlayan bir alandır. Görsel sanatlar eğitiminde uygulanan grup etkinliklerinin işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımında gerçekleştirilebilmesi için, öncelikle ders ya da etkinliğin bu öğrenme yaklaşımının aşamaları doğrultusunda kurgulanması gerekir. Bu doğrultuda, önce amaçlara uygun malzeme, teknik, konu, boyut, süre gibi detaylar belirlenerek gruplar oluşturulur. Görev paylaşımı yapılan grupların çalışmaları sırasında öğrencilerin birbirlerine karşı da sorumlu olacakları görevleri yerine getirip getirmediği kontrol edilerek rehberlik yapılır. Çalışmanın bitiminde ortaya çıkan ürünler tüm sınıfın görebileceği şekilde sergilenerek, öğrenciler tarafından değerlendirilir. Bu değerlendirmeler hem bireysel hem de grup değerlendirmeleri biçiminde gerçekleştirilir. Görsel sanatlar eğitiminde işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımının bir grup çalışmasından farklı olması için, öğrencilerin grup içindeki diğer üyelerle olumlu bağlılık içinde olmaları için gereken önlemleri almak gerekmektedir. Diğer bir deyişle, öğrencilerin rekabet içinde olmadan, birbirlerinin öğrenmelerine yardımcı olmalarını sağlamak için öğretmenin rehberliğinin önemli bir belirleyici olacağı söylenebilir.

Sıra Sizde 2

Sanat eğitimi hem bilgi hem de bir uygulama alanıdır. Bu nedenle, doğru bir sanat eğitimi, sıklıkla görüldüğü gibi, öğrencilerin yalnızca sanat uygulamalarıyla sınırlı bir biçimde değil; sanatı anlamada, çözümlemede ve düşünsel boyutta anlamlandırmada gerekli olan sanat tarihi, estetik ve sanat eleştirisi gibi diğer alanların da işe koşulmasıyla olanaklı olacaktır. Bu nedenle, sanat eğitiminin söz konusu alanları birbiriyle iç içe verilmesidir. Çünkü disiplinler aslında karmaşık, sınırları değişken ve birbirleriyle iç içedir. Örneğin, bu disiplinlerden sanat eleştirisi yapılırken, ele alınan sanat eseri hakkında tarihsel bir bilgi verilirken ya da sanatçısı hakkında kısa bir bilgi verilirken sanat tarihi disiplini de işe koşulmuş olur. Aynı sanat eseri hakkında estetik sorgulamalar yapıldığında ise estetik disiplininin yararlanır. Ayrıca, bu disiplinler, ayrı bir ders saati ya da etkinlik

gibi değil sanat uygulamaları ile birlikte verilmektedir. Bir diğer deyişle, disipline dayalı sanat eğitiminin alanları olan sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik, kendi disiplinleri içinde yer alan ilkeleri kazandıracak biçimde sanat uygulamaları yoluyla işlerlik kazanır. Dolayısıyla, sanat eğitiminin uygulanmasında ele alınan konu alanlarının birbirleriyle olan ilişkisi, bu konu alanlarının bir arada işlenmesini de daha etkili kılacaktır.

Sıra Sizde 3

Görsel sanatlar eğitiminin, yalnızca sanat uygulamalarına değil, sanatın oluşumunu sağlayan kültürel-toplumsal olgulara da odaklanması gerekmektedir. Görsel sanatlar eğitiminde gerçekleştirilecek olan görsel kültür çalışmaları, çocuklara algıladıkları nesnelerin yorumlanmasını sağlamak, çocukların her nesnenin ve gördükleri her şeyin bir anlamı olduğu ve kültürel bir öyküye sahip olduğu bilincini kazandıracaktır. Görsel Sanatlar eğitiminde görsel kültür çalışmalarının işlevi, öğrenci düzeyine uygun bir biçimde görsel bir uyarıcının verilmesi, üzerinde yorum yapılması ve ardından çocuğun bu yorumlamalara ilişkin kendi özgün bakışını aktarabileceği bağımsız çalışmalar yapması biçiminde özetlenebilir. Görsel kültür çalışmalarının işe koşulmasında reklam, fotoğraf, çizgi film, animasyon gibi araçları işe koşulabilir. Bu doğrultuda, okulöncesi dönemde görsel kültür çalışmaları yapabilmek için, çocuklarının yaş seviyesine uygun çizgi film ya da animasyon gibi bir araç seçilebilir. İzletilen bu çizgi film ya da animasyonun temasında dikkat çekici noktalar üzerinde çocuklar konuşturulur. Daha sonra, çocukların üzerinde durdukları temalara ilişkin kendi anlamlarını ve farklı öykülemeler yapmaları sağlanabilir. Ardından yapılan sanat etkinlikleri, çocuğun konu üzerine oluşan görüşlerini yansıtabilir.

Sıra Sizde 4

Postmodernizm, tekilciliğin yerini çoğulculuğun aldığı, farklılıkların benimsendiği bir anlayışı içerir. Bu nedenle, postmodern dönemde, sosyo-kültürel farklılıkların önemi ortaya çıkmakta ve bu süreç içerisinde yerel kültürler evrensel değerlerden daha fazla ön plana çıkmaktadır. Postmodernizmin, her tür kültüre yaşama hakkı tanıyan ve kültürel çoğulculuğu öne çıkaran bir kavram olması, çok kültürlü sanat eğitimi yaklaşımının çıkış noktasını oluşturduğu söylenebilir. Ayrıca, postmodernizm kültürel anlamlar taşıyan imgelere, değişik kül-

türel biçimler ve kurumlar arasında oynanan sosyolojik oyunlara odaklanmayı sağlayan bir açılımla gündeme gelir. Postmodernizmin doğası eleştiri olduğundan anlamları arama ve bu anlamları üst düzey düşünmeye dönüştürme önemlidir. Postmodern dönemin bu görsellere yaptığı vurgu, bireylerin görsellere ilişkin eleştiri ve sorgulamalarını ve etkili kullanımlarını gerektirir. Bu bağlamda, postmodernizmin kültürel alanın imgelelerini ve anlamlarını sorgulayan bir anlayışa sahip olması görsel kültürle olan ilişkisinin çıkış noktasını oluşturmaktadır. Postmodern dönemin karmaşık yapılarını çözümlenmesinde ve ortaya çıkan birçok farklı sorunun çözümlenmesinde ise, disiplinlerarası yaklaşım önem kazanmaktadır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Akın, N. O. (2006). **İlköğretim görsel sanatlar eğitiminde estetik öğretimi**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alakuş, A. O. (2009). **Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi**. (Ed. A. O. Alakuş ve L. Mercin). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Anderson, T. (2004). Why and how we make art, with implications for art education. **Arts Education Policy Review**, 105(5), 31-38.
- Artut, K. (2004). **Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Barnard, M. (2002). **Sanat, tasarım ve görsel kültür**. (Çev.: Korkmaz, G.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Çakır İlhan, A. (2007). Okulöncesinde sanatlar eğitimi ve drama. **Çocukta Yaratıcılık ve Drama**. (ss.245-260). Öztürk, A. (Ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi AÖF Yayınları.
- Çakır İlhan, A. (1999). İlköğretimde değişen yapı ve sanat eğitimi. **III. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu-Bildiriler**. (ss.346-351). (23-24 Ekim 1999). Tarsus: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Kocaelik Basım ve Yayınevi.
- Çalışlar, A. (1991). **Felsefe sözlüğü**. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Demirel, Ö. (2003). **Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Duman, G. Ç. (2006). **Çocuğun zihinsel gelişimi ile sanatsal gelişimi arasındaki ilgi**. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Efland, A. D. (2005). Problems confronting visual culture. **Art Education**, 4(21), 35-40.
- Eldering, L. (1996). Multiculturalism and multicultural education in an international perspective. **Anthropology&Education Quarterly**, 27(3), 315-330.
- Erinç, S. M. (2004). **Sanatın boyutları**. Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Gardner, H. (1999). **Çoklu zeka-görüşme ve makaleler**. İstanbul: Enka Okulları Yayınları.
- Gökay (Yılmaz), M. (1998). **Birleştirilmiş Sanat Eğitimi Yöntemine Göre İlköğretim 2. Basamağında Sanat Eleştirisinin Uygulanması ve Sonuçları**. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İşler, A. (2003). Okulöncesinde disipline dayalı sanat eğitiminin uygulanabilirliğinin kuramsal temelleri

- ve çocuk gelişimi açısından önemi. **Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, 8; 35-54.
- Keifer-Boyd, K., Amburgy, P. ve Knight, W. (2003). Three approaches to teaching visual culture in K-12 school contexts. **Art Education**, 37(2), 44-51.
- Kırıçoğlu, O. (2009). **Sanat-Kültür-Yaratıcılık**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. (2002). **Sanatta eğitim -görmek, öğrenmek, yaratmak-**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. ve Stokrocki, M. (1997). **İlköğretim sanat öğretimi**. Ankara: YÖK/Dünya Bankası MEGP.
- Kumar, K. (1999). **Sanayi sonrası toplumdan post-modern topluma çağdaş dünyanın yeni kuramları**. Ankara: Dost Kitabevi.
- Kurtuluş, Y. (2001). Sanat eğitiminde işbirlikli öğrenme. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 20, 201-205.
- Leppert, R. (2002). **Sanatta anlamın görüntüsü**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Leung, B. W. ve Tam, C. O. (2009). Early childhood art education in Hong Kong: Is any theory informing practice?, **Asia-Pacific Journal for Arts Education**. 7(1), 1-30.
- Lyotard, J. F. (1990). **Postmodern toplum**. (Çev.: Çiğdem, A.). İstanbul: Ara Yayıncılık.
- McRobbie, A. (1999). **Postmodernizm ve popüler kültür**. (Çev.: Özdek, A.). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Mayer, S. ve Sutton, K. (1996). **Personality an integrative approach**. New Jersey: Prentice Hall.
- Milbrant, H. K. (1998). Postmodernism in art education: Content for life. **Art Education**, 51(6), 47-53.
- Mirzoeff, N. (1998). What is the visual culture? **Visual culture reader**. (ss.3-14). Mirzoeff, N. (Ed.). London and New York: Routledge.
- Mitchell, W. J. T. (1995). What is visual culture? **Meaning in the visual arts: Views from the outside**. Lavin, I. (Ed.). Princeton: Institute for Advanced Study.
- Olson, J. L. (2003). Children at the centered of art education. **Art Education**, 56(4), 43-52.
- Özsoy, V. ve Alakuş, A. O. (2009). **Görsel sanatlar eğitiminde özel öğretim yöntemleri**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özsoy, V. ve Şahan, M. (2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin ilköğretim 6. sınıf resim-iş dersinde öğrenci tutumuna etkisi. **Türk Eğitim Bilimleri Dergisi**, 7(1), 205-227.
- Parsa, A. F. (2007). İmgenin gücü ve görsel kültürün yükselişi. **Fotografya Dergisi**, 19, 1-10.
- Pearse, H. (1992). Beyond Paradigms: Art Education Theory and Practice in a Postparadigmatic World. **Studies in Art Education**, 33(4), 244-252
- Rogoff, I. (1998). Studying visual culture. **Visual Culture Reader**. (ss.14-26). Mirzoeff, N. (Ed.). London and New York: Routledge.
- Saban, A. (2002). **Öğrenme öğretme süreci -yeni teori ve yaklaşımlar-**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sabol, R. F. (2000). Studying art history trough the multicultural education looking-glass. **Art Education**, 55(3), 12-17.
- San, İ. (1985). **Sanat ve eğitim**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- San, i. (1982). "Kültür aktarımı ve çağdaş kültür sorunu içinde sanat eğitiminin yeri", I. Milli Kültür Şurasında sunulan bildiri, (23-27 Ekim 1982), Ankara.
- Saybaşı, N. (2007). Görsel kültüre giriş. **Toplumbilim Dergisi-Görsel Kültür Özel Sayısı-**, 22.
- Slavin, R. (1980). Cooperative Learning. **Review of Educational Research**, 50(2), 315-342.
- Smith, P. (2005). **Kültürel kuram**. İstanbul: Babil Yayınları.
- Sönmez, V. (1994). **Program geliştirmede öğretmen el kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Sözen, M. ve Tanyeli, U. (1994). **Sanat kavram ve terimleri sözlüğü**. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Stuhr, P. L. (1994). Multicultural art education and social reconstruction. **Studies in Art Education**, 35(3), 171-178.
- Şişman, M. (1996). Postmodernizm tartışmaları ve örgüt kuramındaki yansımaları. **Eğitim Yönetimi Dergisi**, 3, 451-464.
- Tezcan, M. (2002). **Postmodern ve küresel toplumda eğitim**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Ulbricht, J. (1998). Interdisciplinaly Art Education Reconsidered. **Art Education**, 51(4), 13-17.
- Walling, D. R. (2005). **Rethinking visual arts education**. <http://ehostvgw10.epnet.com/fulltext.asp?resultSetId=adresinden.15.04.2005> tarihinde alınmıştır.
- Yavuz, K. E. (2001). **Eğitim ve öğretimde çoklu zeka teorisi ve uygulamaları**. Ankara: Özel Ceceli Okulları Yayınları.
- Yılmaz, M. (2007). Görsel sanatlar eğitiminde işbirlikli öğrenme. **Kastamonu Eğitim Dergisi** 15(2), 747-756.
- Zimmerman, E. (2009). Reconceptualizing the role of creativity in art education theory and practice. **Studies in Art Education**, 50 (4), 382-399.

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Yaratıcılık

3

İnsanın uygarlaşması eğitimle olanaklıdır ve eğitimin en önemli işlevlerinden biri de yaratıcı düşünceye sahip bireyler yetiştirmektir. Yaratıcı düşünce, kişilerin var olana farklı bakmasını ve yeniden yorumlamasını olanaklı kılar. Okulöncesi dönemde yaratıcılık ise çocuğun yaratıcı eğilimlerinin erken yaşlardan itibaren doğru yönlendirilmesine ilişkin yaklaşımları içermektedir. Okulöncesi dönemde yaratıcı düşünce geliştirmede çocuğun merak, ilgi, deneme, keşfetme eğilimlerini yaratıcı yaklaşımlarla yönlendirmek önem kazanmaktadır. Okulöncesi dönemde çocuğun yaratıcılığını geliştirmede öğretmene düşen en önemli görev ona yaratıcılığını geliştirecek ortamı sağlamak ve yaratıcılığını daha verimli bir şekilde kullanmasında doğru yöntem ve teknikleri uygulamaktır.

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- 👁️ Okulöncesi görsel sanatlar öğretimi sürecinin çocuğun yaratıcı düşünce gelişimine olan katkısını açıklayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi görsel sanatlar öğretim sürecinde öğretmenin yaratıcılık alanındaki yeterliklerini betimleyebilecek,
- 👁️ Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinin çocuğun yaratıcı düşüncesinin geliştirilmesine olan katkısını açıklayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi yolu ile çocuğun yaratıcılığını geliştirmede temel sanat eğitimi ve bileşenlerinin önemini sıralayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi çocukların sanatsal çalışmalarını yorumlayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Örnek Olay

YARATICI DÜŞÜNCEYİ NASIL GELİŞTİREBİLİRİM?

“Yaratıcılık ve yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi eğitim ortamlarında özellikle de görsel sanatlar eğitimi süreçlerinde son derece önemlidir...”. Ayşe öğretmenin okulöncesi öğretmenliğinde öğrenim gördüğü dönemden hatırladığı bu cümleler, son dönemde sıkça aklına gelmeye başlamıştı. Yaratıcı düşünceyi geliştirmenin ne demek olduğunu yeniden sorguluyordu. Çünkü artık öğretmen olmuştu ve karşısında meraklı, ilgili, bir şeyleri keşfetme çabasında, sürekli denemeler yapan çocuklar vardı. Onları yönlendirmeliydi ama nasıl? Görsel sanatlar eğitimi sürecinin çocukların duyu ve düşüncelerini açıklamakta kullandıkları bir dil olduğunu biliyordu. Sanat alanı öğrencilerin yaratıcı potansiyellerini oluşturmalarına olanak tanımalıydı. Okulöncesi görsel sanatlar eğitiminde çocuklar için ne yaptıklarından çok, kendi yaratıcılıkları ile ne yaptıklarının önemli olduğu da çok açıktı. Bu noktadan yola çıkarak çocukların kişisel olarak yaratıcı eğilimlerini geliştirici yönlendirmeler yapması gerektiğinin farkına varmıştı. Öncelikle hangi çocuğun hangi sanat alanında ne tür bir yaratıcı yaklaşım sergileyebileceğine ilişkin gözlemler yapmaya başladı. Çocukların sanat malzemelerini olağan ya da sıra dışı kullanma eğilimleri, sanat etkinliğinde kendi fikirlerini geliştirme eğilimleri, risk alma düzeyleri, kendi sanatsal çalışmasını ve arkadaşlarının sanatsal etkinliklerini tanımlama becerileri gibi temel yeterlilikler bağlamında gözlemlerini tamamladı. Daha sonra çocukların farklılıklarını da göz önünde bulundurarak farklı ve yaratıcı sonuçlara ulaşmalarını sağlayıcı sanat etkinliklerini ve malzemelerini belirlemeye başladı. Bu etkinliklerin aynı zamanda çocuklar için keşfetme, güven geliştirme, çabasını, ilgisini ve ne yaptığını fark ettirme alanı olduğunu bilen Ayşe öğretmen öğretim sürecindeki geribildirim etkinliklerini bu doğrultuda planladı. Böylece farklı sanat etkinliklerini deneyen çocuklar için sanat, kendilerine güvenlerini geliştirebilecekleri ve keyif alabilecekleri bir süreç haline gelebilecekti. Düşüncelerini uygulamaya başlayan Ayşe öğretmen süreçten her çocuğun keyif almaya başladığını, çocukların kendi yaratıcı düşüncelerini ortaya koymaya yönelik çabalarını ve birbirleri ile etkileşimlerini gözlemledikçe amacına ulaştığını ve yola bu şekilde devam etmesi gerektiğini fark etmişti...

Anahtar Kavramlar

- Okulöncesinde Sanat Eğitimi
- Yaratıcı düşünce
- Görsel Sanatlar Eğitimi
- Okulöncesi Programı
- Okulöncesi Öğretmen

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKULÖNCESİ PROGRAMI VE YARATICILIK
- OKULÖNCESİ ÖĞRETMENİN YARATICILIK ALANINDAKİ YETERLİKLERİ
- OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE YARATICILIK ALANI VE POTANSİYELİ
- YARATICI DÜŞÜNÜNENİN GELİŞTİRİLMESİ VE GÖRSEL SANATIN EĞİTİMİ
- ÇOCUKLARIN SANATSAL ÇALIŞMALARINI YORUMLAMAK

GİRİŞ

Yaratıcı Düşünce Bildirgesi

Herhangi bir şeyi “çok sevmek”ten korkmayın ve onu yoğun biçimde sürdürün. Bilmeye, anlamaya, gurur duymaya, uygulamasını yapmaya, geliştirmeye, kulanmaya, işletmeye, çalışın ve en büyük gücünüzle kendinizi değerli bulmaya devam edin.

Üzerinizde oynanmaya çalışılan oyundan uzaklaşmaya çalışın ve kendinizi başkalarının beklentilerinden özgürleştirin.

Kendi oyununuzu oynayabilmek ve kendi ödülünüzden yararlanmak için kendinizi özgürleştirin.

Size yardım edecek iyi bir öğretmen ya da çalıştırıcı bulun.

Gerektiği gibi görünmek için boş yere değerli enerjinizi harcamayın.

Her şeyi yapmaya çalışmayın. Sevdiğiniz ve iyi yapabildiğiniz işi yapın.

Kişilerarası bağlılığın varlığını öğrenin ve en büyük ve en yoğun sevginizi onlara verin.

Dr. P. Torrance

İnsanın uygarlaşması eğitimle gerçekleşir; ancak eğitim, insana belli konuları öğretmesi ve insanın öğrendiklerini yaşamını kolaylaştırmak için kullanması ile sınırlı değildir. Eğitim, meslek sahibi olup para kazanma ile de sınırlı olmamalıdır. Eğitim; bilimsel ve eleştirel düşünebilen, insana ve doğaya sevgi, saygı duyan, kendine ve topluma karşı hak ve sorumluluklarını bilen yaratıcı düşünceye sahip, kıscası “aydın insan” yetiştirmek durumundadır.

Yaratıcı düşünme, var olana farklı bakmak ya da olanı yeniden yorumlamaktır. Yaratıcı düşünme eğitiminin amacı, kişinin kendi düşüncesini tanıması, farklı düşünceler arasında ilişki kurabilmesi, bildiklerini uygulayabilmesi, değişen ortamlarda çalışabilmesi ve yeni düşünceler üretebilmesidir.

Yaratıcılığı, bilinen şeylerden yararlanarak yepyeni bir şey ortaya koymak olarak tanımlarsak, yaratıcılık eğitiminin yalnızca okuldaki etkinliklerle sınırlı olmadığını anlarız. Yaratıcılık kişinin çevresini yorumlayabildiği her yerde ortaya çıkabilir. Ancak yaratıcılığın yorucu, bir o kadar da eğlenceli olduğu da bilinen bir gerçektir. Çünkü yaratıcılık yeni fikirleri, eğlenceleri, sürprizleri içerisinde barındırır. Yaratıcılık aynı zamanda içerisinde çatışmayı da barındırır. Yaratıcı düşüncenin diğer var olan düşüncelerden farkı, değişik olmasıdır.

Okulöncesi çocuğu doğal olarak yaratıcı düşüncelerini geliştirebilecek yetilere sahiptir. Meraklıdır, çevresini keşfetmek için sürekli dener, sorular sorar, cesaretle her şeyi yapmaya çalışır. Oyun oynamak okulöncesi çocuğunun en önemli uğraşısıdır. Çocuk oyun oynayarak çevresini tanıyabildiği gibi öğrendiklerini ve bildiklerini farklı ortamlarda kullanma olanağı da bulmuş olur. Okulöncesi çocuğunun yaratıcı düşüncesini geliştirmede öğretmene düşen en önemli görev ona yaratıcılığını geliştirecek ortamı sağlamak ve yaratıcılığını daha verimli bir şekilde kullanmasında doğru yöntem ve teknikleri uygulamaktır. Özellikle sanatsal etkinlikler yapmasına yardımcı olmak, onu cesaretlendirmek ve var olan merakını pekiştirmek, bu konuda yapılabilecek en uygun yaklaşımdır.

Resim 3.1

Resim 3.2

Çocuklar için rahat çalışabilecekleri sanat alanları yaratmak ve farklı malzeme seçenekleri sunmak onları cesaretlendirir ve meraklarını pekiştirir.

Çocuğun yaratıcı düşüncesini geliştirmede sanatsal etkinliklerin verimli olabilmesi için çocuğa göre sanat eğitimi programlarının hazırlanması gereklidir. Bu tür programların hazırlanmasında çocuğun sanatsal gelişim evreleri göz önüne alınmalıdır. Çocuk resimlerindeki tasarım elemanları (çizgi, renk, şekil, doku, uzam vd.) ve perspektif çocuğun görsel çalışmalarında öğretmenin üzerinde durması gereken konulardır. Çünkü çocuklar okulöncesinde bu konularda ne kadar çok uygulama yaparsa sanatsal gelişim evrelerini o ölçüde sağlıklı tamamlarlar. Çocukların estetik duyarlılığa sahip bireyler olarak yetiştirilmesi okulöncesi dönemde başlar ve bulunduğu ortamdan ve yetişkinlerin tutumlarından büyük ölçüde etkilenir.

Çağdaş toplumların amacı insanın mutlu yaşamasını sağlamak olmalıdır. Çok yönlü düşünebilen, düşüncelerini aktarabilen, başkalarının düşüncelerini olduğu gibi benimsemeyen, onları mutlak doğrular olarak görmeyen, eleştiren, gerektiğinde tavır koymasını bilen çağdaş insan, ancak çağdaş bir eğitimle yetişebilir.

OKULÖNCESİ PROGRAMI VE YARATICILIK

Okulöncesi dönem yaşamın temelidir. Bu dönemde öğrenme hızı çok yüksektir. Her yaş grubunun genel gelişim özellikleri ortaktır; ancak her çocuğun kendine özgü olduğu da unutulmamalıdır. Oyun çocuklar için en uygun öğrenme yöntemidir. Çocukların hayal güçleri, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerileri, iletişim kurma ve duygularını anlatabilme davranışları oyun yoluyla geliştirilir (MEB 2006).

Görsel Sanatlar Eğitimi her çocuğun yaratıcı aynı zamanda da algı, bilgi, sezgi ve duygu dünyası ile farklı deneyimlere sahip olduğu ilkesinden yola çıkar. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimindeki etkinlikler; bireysel, algısal, estetik ve teknik amaçlar göz önünde bulundurularak düzenlenir. Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanıyan okul içi ve okul dışında; farklı sanatsal çalışmalar gerçekleştirmek, bireysel sergi açmak, sergiye katılmak, sınıfı sanat galerisi gibi kullanmak, sanatçılar ile bir araya gelmek gibi etkinliklere katılmaları desteklenir.

Okulöncesi eğitimde görsel sanatlar, öğrencinin kendini ifade etmesine, gerçekleştirmesine ve özgürleşmesine uygun ortamlar hazırlar.

Resim 3.3

Öğrencilerin kendilerini ifade etmelerine olanak tanıyan okul içi ve okul dışı sanat etkinlikleri önemlidir.

Okulöncesi Eğitim Programı (36-72 aylık çocuklar için) Öğretmen Kılavuzu “Görsel Sanatlar ve Yaratıcılık Eğitimi” bağlamında tarandığında aşağıdaki amaç ve kazanımları görmekteyiz (MEB, 2006):

- √ Amaç: Estetik özellikler taşıyan ürünler oluşturabilme
  - √ Görsel sanat etkinliklerinde ürün yapar.
  - √ Görsel sanat etkinliklerinde özgün ürün yapar.
  - √ Ürünlerini çeşitli yollarla sunar.
  - √ Sunularında hayali/gerçek nesnelere kullanır.
- √ Amaç: Sanat eserlerinin estetik özelliklerini fark edebilme
  - √ Sanat eserlerinin estetik özelliklerini söyler.
  - √ Sanat eserleri hakkında duygularını açıklar.
- √ Amaç: Varlıkları çeşitli özelliklerine göre eşleştirebilme:
  - √ Varlıkları renklerine göre eşleştirir.
- √ Amaç: Algıladıklarını hatırlayabilme
  - √ Varlıkların rengini söyler.
- √ Amaç: Görsel materyalleri okuyabilme
  - √ Görsel materyalleri inceler.
  - √ Görsel materyallerle ilgili sorular sorar.
  - √ Görsel materyallerle ilgili sorulara cevap verir.
  - √ Görsel materyalleri açıklar.
  - √ Görsel materyalleri kullanarak olay öykü gibi kompozisyonlar oluşturur.
- √ Amaç: El ve göz koordinasyonu gerektiren belirli hareketleri yapabilme
  - √ Değişik malzemeler kullanarak resim yapar.
  - √ Yönergeye uygun çizgi çizer.
  - √ Şekilleri değişik araçlar kullanarak çizer.
  - √ Malzemeleri istenilen nitelikte keser.
  - √ Malzemeleri istenilen nitelikte yapıştırır.
  - √ Nesnelere değişik malzemelerle bağlar.
- √ Amaç: Küçük kaslarını kullanarak belirli bir güç gerektiren hareketleri yapabilme
  - √ Malzemelere elle şekil verir.
  - √ Malzemelere araç kullanarak şekil verir.

- √ Amaç: Çevredeki güzellikleri koruyabilme:
  - √ Çevresindeki güzelliklerin korunma nedenlerini söyler.
  - √ Çevredeki güzellikleri korumak için yapılması gerekenleri açıklar.
  - √ Çevredeki güzellikleri korumada sorumluluk alır.
- √ Amaç: Çevreyi estetik bakımından düzenleyebilme
  - √ Çevresinde gördüğü güzel/rahatsız edici durumları söyler.
  - √ Çevre sorunları ile ilgili kendi yapabileceklerine örnek verir.
  - √ Çevresini farklı biçimde düzenler.

Okulöncesi programa bakıldığında görsel sanatlar eğitimi kapsamında yer alan pek çok konu çocuğun yaratıcı düşüncesini de geliştirecek içeriğe sahiptir. Eğitim; bireyin çağın ve içinde bulunduğu toplumun gereksinimleri doğrultusunda yetiştirilmesi olarak düşünüldüğünde Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi yetişenin (0-6 yaş) çağı ve toplumun gereksinimleri doğrultusunda Görsel Sanatlardan yararlanılarak yetiştirilmesi anlamına gelmektedir.

SIRA SİZDE

1

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde yaratıcılık sizce neden önemlidir?

Okulöncesi öğretmen yeterlikleri öğretmenlerin araştırma, keşfetme, alternatif çözüm önerileri üretme, özgün ürünler oluşturma, estetik farkındalık ve seçicilik becerilerinin geliştirilmesini kapsamaktadır.

OKULÖNCESİ ÖĞRETMENİNİN YARATICILIK ALANINDAKİ YETERLİKLERİ

Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği Yeterliklerine baktığımızda; “Yaratıcılık ve Estetik” başlığı altında bir konu alanı yer almaktadır. Bu konu alanı; araştırma-keşfetme ve alternatif çözüm yolları üretme, özgün ürünler oluşturma, estetik farkındalık ve seçicilik becerilerinin geliştirilmesini kapsar. Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi kurumlarda görev yapacak bir öğretmenden aşağıdaki yeterlikler ve bu yeterliklere bağlı performans göstergeleri beklenmektedir.

Yeterlikler:

1. Araştırma, keşfetme ve alternatif çözüm yolları üretme becerisini geliştirebilme
2. Özgün ürünler oluşturma becerisi geliştirebilme

Performans Göstergeleri:

- √ Çocukları özgün ürünler üretebilmeleri için cesaretlendirir.
- √ Çocukların hayal güçlerini ürünlerine yansıtmasını sağlar.
- √ Çocukları kendilerinin ve akranlarının ürünlerine saygı duymaları için cesaretlendirir.
- √ Sözel ve somut ürünleri içeren yaratıcılığı desteklemek için uygun etkinlikler tasarlar ve çok çeşitli materyallerden faydalanır.
- √ Her çocuğun kendi becerisini sergilemesine olanak sağlar.
- √ Çocukların kendi ürünlerini sergilemeleri için fırsatlar verir.
- √ Çocukların özgür bir öğrenme ortamında çalışmasına fırsatlar verir.
- √ Her çocuğun kendi becerisini sergilemeye yönelik grup organizasyonları oluşturarak çocukların ürünlerini arkadaşlarıyla paylaşmalarına olanak yaratır.
- √ Çocukların duygu ve düşüncelerini oluşturdukları ürüne yansıtmasına olanak sağlamak için birçok tekniği birlikte kullanabileceği ortamlar hazırlar.
- √ Duvarlar, koridorlar, tavan, zemin, bahçe gibi çocuğun çevresini oluşturan eğitim ortamlarını sergileme alanı olarak kullanır.
- √ Çocukların birbirlerinin ürünlerini ve süreci değerlendirmelerine olanak sağlar.

- √ Yaratıcılığı destekleyen özgün materyaller hazırlar.
- 3. Estetik anlayışı ve seçicilik becerilerini geliştirebilir.

Performans Göstergeleri:

- √ Çocuğun çevresindeki güzelliklere duyarlı olmasını ve zevk almasını sağlar.
- √ Çocuğun yaşamı ve sanat dallarındaki estetik özellikleri fark edebilmesine yönelik sergi, resim, heykel galerilerine, müzelere, doğa alanlarına gezi düzenleme, müzik dinletileri gibi yaşantılar hazırlar.
- √ Çocuğun yaşadığı ortamı estetik anlayışına göre düzenlemesi için fırsatlar verir.
- √ Çocuklara duygu, düşünce, hayal gücü gibi kavramların birbiriyle ve yaşamla bağlantısını kurmaları için rehberlik eder.
- √ Herhangi bir müzik aletini etkinliklerinde kullanır.
- √ Görsel sanatlara ait farklı teknikleri etkinliklerinde kullanma yeteneğine sahiptir.

OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE YARATICILIK ALANI VE POTANSİYELİ

Çocuklar için 'yaratma' bir nesne ya da düşüncenin çocuğa göre 'yeni' olmasıdır. Yaratıcılık; esneklik, duyarlılık, akıcılık, özgünlük, gibi özellikleri içerir.

Çocuğun yaratıcı düşüncesini geliştirmek için:

- Düşünceler belli bir noktada yoğunlaştırılmalı,
- Derinlemesine düşünmesi için zaman verilmeli
- Fikirleri hemen orada paylaşılmalı,
- Yaratıcı fikirlerini kullanacağı ortam hazır olmalı,
- Duyuları ve duyguları uyarılmalı,
- Farklı şeyler yapılmasına fırsat verilmeli, vb.

Çocuklarda yaratıcı düşünce gelişimi için yaratıcı düşünceler üzerine yoğunlaşmasının sağlanması, derinlemesine düşünce için yönlendirilmesi ve çocukla sürekli etkileşim içerisinde olunması, yaratıcılığını keşfedip ortaya koyabileceği ortamın hazırlanması, yaratıcılıklarını harekete geçiren uyarıların oluşturulması, olağandan farklı çabalar içerisine girerek farklı çözümlere ulaşmalarının desteklenmesi gerekmektedir.

Resim 3.4

Çocuklar çok büyük alanlar ve kağıtlar üzerinde dâba yaratıcı çalışırlar.

Çocuk okulöncesinde okuma ve yazma bilmemektedir. O hayatı görerek, duyararak, dokunarak, koklayarak, tadarak keşfeder. Taklit ederek öğrenirler. Bu da ancak sanat eğitimi ile mümkündür. Çalışan öğretmenlere oyun/drama yöntemi ile görsel sanatlar eğitimi verilmelidir.

YARATICI DÜŞÜNCENİN GELİŞTİRİLMESİ VE GÖRSEL SANATIN EĞİTİMİ

Okulöncesi eğitimde görsel sanatlar eğitimi kavramı yeni bir kavramdır ve 2000 yıllardan itibaren Türk Eğitim Sisteminde kullanılmaya başlanmıştır. Daha öncele-ri bu kavram yerine resim, resim-iş, üç boyutlu çalışmalar vb. kavramlar kullanılır-dı, bazı durumlarda bu kavramlar hala kullanılmaktadır.

Görsel Sanatın eğitimi;

√ Düşünmeyi öğrenme,

√ Kişilik gelişimi,

√ Kişiyeye yaratıcılık yollarının açılması gibi çocuğun gelişiminde önemli bir ye-re sahiptir.

Çocuğun yaratıcı düşünce gelişiminde görsel sanatlar eğitiminin işe koşulmasında bir takım sanat öğelerine Okulöncesi öğretim programlarında yer verilmesi gerekmektedir. Bu öğeler; çizgi, biçim, renk, uzam (boşluk), ton ve doku olarak sıralanmaktadır.

Birbirinin içine geçmiş olarak var olan bu üç noktanın gerçekleşmesinde duyuların eğitimi gereklidir. Duyuları eğitilmemiş olan çevresinde olup bitene duyarsız kalır. Bakar görmez, işitir duymaz. Duyular arasında öncelikle bize olanca genişli-ği ile dünyayı tanıtan **göz** gelir. Bu bakımından sanat eğitimine geniş anlamda bir **görme eğitimi** demek yanlış olmaz. Görme duyarlılığı gelişmiş, görmeyi öğren-miş, düşünme ile bütünleştirmiş olan, müzik dinlerken dans ederken, tiyatro izler-ken, kitap okurken sanat yapıtının iletisini görerek, onu daha kolay algılar (İpşi-roğlu, 1998).

Çocuk somut düşünür, düşünle gerçeği birbirinden güç ayırır. Ama gördüğünün düşündüğünün resmini yaparsa bunu birkaç çizgiyle, renkle dile getirebilir. Gör-düğü somut biçimleri soyutlar. Doğaldır ki bu soyutlama yetişkinlerde olduğu gibi akıl süzgecinden geçen bir soyutlama değildir. Buna gözle düşünme demek yan-lış olmaz. Bu görsel düşünme yolunda atılan ilk adımdır. Çocuğun bu yetisinden her konuda yararlanılabilir ve çocukların bu yetisi görsel sanatlar eğitimi sürecin-de yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi ile ilişkilendirilerek geliştirilmelidir.

Çocuğun görsel sanatlar eğitimi yolu ile yaratıcılığını geliştirmede temel sanat eğitimi önemli bir yer tutar. Okulöncesinde çocuğun yaratıcı düşüncesini görsel sanatlar eğitimi yolu ile geliştirilmesinde aşağıdaki kavramların öğretimine prog-ramda yer verilmesi gereklidir.

Çizgi

Çocuklar resme çizgilerle başlar, daha sonra renk kullanımı gelir. Şekil ve biçim-ler, dokular ve uzam v.b resimde tasarım elemanları olarak yer alır. Çizgi, pek çok noktanın bir düzey üzerinde birleşmesinden oluşur. Çizgi yürüyüşe çıkmış bir nok-ta olarak da tanımlanabilir. Kimi çizgiler ince, kimileri kalındır; çizgiler doğru, eğ-ri, kırık, dikey, yatay diyagonal olarak yön değiştirirler. Bir nesnenin dış kenarını belirleyen çizgiye kontür denir. Kimi çizgiler bilinen nesnelere belirler kimi çizgiler ise duyguların anlatımına yardım eder. Çocuklarda özellikle karalamalar dönemin-de gördüğümüz çizgiler çocuk resminin ilk aşamasıdır. Çocuğun yaşına gelişimine ve çevre olanaklarına göre her düzeyde ki sanatsal etkinliklerde çizgi çalışmalarına yer verilmelidir. Bu çalışmalar için yumuşak kurşun kalem, füzen, mum ve pas-tel boya, renkli tebeşirler ve koruma kalemleri kullanılabilir. Okulöncesi görsel san-atlar eğitimi sürecinde çizgi kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

√ Bir sanat öğesi olarak çizgiyi keşfetme ve tanıma,

√ Sanatta çizgiyi gözlemlenme ve inceleme,

√ Çizginin kıvrımlı, düz; dikey, yatay ana hatlarını belirtme olarak sıralan-maktadır.

Biçim

Biçimler iki ve üç boyutlu olarak sıralanmakta ve çocuklar boyut kavramını iki ve üç boyutlu sanat etkinlikleri yolu ile somutlaştırmaktadır. İki boyutlu bir biçim kendi kendine dokunan bir çizgidir. Yüzeyde yer alır. Şekiller küre, dikdörtgen, daire, üçgen gibi geometrik; yaprak, kemik, çiçek gibi organik, ya da bu iki grubun karışımı olabilir. İki boyutlu biçimlerin yalnız enleri ve boyları vardır. Üç boyutlu biçimlerin ise enleri, boyları ve yükseklikleri vardır. Üç boyutlu biçimin bütünlüğüne kitle denir. Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde biçim kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak biçimi keşfetme ve tanıma.
- √ Biçimi, iki-boyutlu olarak tanıma.
- √ Sanatta biçimi gözleme ve inceleme.
- √ Geometrik; organik; soyut; yinelenmiş; semboller/harfler, simetrik, asimetric kavramlarını anlama olarak sıralanmaktadır.

Renk

Çocuk 4-5 yaşına kadar renklerde hiçbir ayırım yapmaksızın ve önceden kararlaştırılmaksızın renkleri kullanır. Renklerin özellikle üç ana rengin adlarının öğretilmesi de 4 ile 5 yaşlarına rastlamaktadır. Karalama aşamasında renge pek önem vermeyen çocuk 4-5 yaşından sonra parlak ve açık renklerden başlayarak yavaş yavaş bol renk kullanmaya doğru giderler. İlk renk kullanımında çocuk, rengi sadece renk olduğu için kullanır, üç ana renkle (kırmızı, mavi, sarı) ile yetinir. 5 yaşından sonra çocuk ara renkleri (turuncu, yeşil, mor) ve siyah beyaz gibi nötr renkleri de kullanmak ister (San 1977 s: 100) Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde renk kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak rengi keşfetmek ve incelemek.
- √ Ara renkleri bulmak için ana renkleri karıştırmak.
- √ Sanatta rengi gözlemlemek şeklinde sıralanmaktadır.

Çocuğun yaptığı renkli çalışmalarda herhangi bir objeyi boyamak için seçilen renkle o objenin gerçek rengi arasında bir bağlantı yoktur. Çocuk ya ulaşabildiği renkle ya da hoşlandığı renkle boyamasını yapabilir. Örneğin insan figürü kırmızı, mavi, sarı v.b. renkle boyanabilir. Renk seçiminde çocukları yönlendiren daha derin ve psikolojik anlamlar söz konusudur. Ancak bu anlamlar çok bireysel olduğu için, erişkinlerin bu renklerden anlam çıkarması hem zor hem gereksizdir. Okulöncesi çocuğu için renk kullanımı heyecan yaratan bir deneyimdir. Çocuğun seçtiği rengi eleştirmek ya da herhangi bir objenin boyanması için renk önermek çocuğun kendini ifade ve açıklama özgürlüğünü engeller. Çocukla çalışanların yapacağı ona bol renk vererek kendini keşfetme olanağı sağlamasıdır.

Uzam (Boşluk)

Uzam (boşluk) öğeler arası ilişkide öne çıkmaktadır. Uzam (boşluk) kavramı çocukların yakın, uzak, içinde, üzerinde, tepesinde gibi farklılıkları anlamasına yardımcı olur. Çocuklar sanat etkinliklerinde uzamı keşfetme eğilimi göstermekte, ön ve arka plan ilişkisi kurmakta, yakın-uzak-içinde-üzerinde-tepesinde kavramları sanatsal çalışması ile ilişkilendirmekte ve sanat çalışmalarında bu ilişkiyi yansıtmaya çabası içerisine girmektedirler.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde uzam (boşluk) kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak uzamı keşfetmek ve tanımak,
- √ Sanatta uzamı gözleme ve incelemek,
- √ Ön plan, arka plan (fon) ilişkisini fark etmek şeklinde sıralanmaktadır.

Ton

Bir rengin tonu, rengin koyu ve açık değerleridir. Çocuklar renklerle oynamaya, birbirine karıştırmaya ve sonuçları keşfetmeye meraklıdır. Çocuklar için renklerin karışımı ile farklı renklere ulaşılması, rengi koyulaştırmak ve açık hale getirmek farklı bir deneyimdir. Hem deneyerek yeni sonuçlara ulaşmakta, hem rengin tonlarına ilişkin görsel bir dil oluşturmakta hem de merak duygularını işe koşmaktadır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde ton kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak tonu keşfetmek ve incelemek,
- √ Sanatta tonları gözleme ve incelemek (koyu, açık parlaklık gölgeler; vb.) şeklinde sıralanmaktadır.

Doku

Her nesnenin düzgün, kırışık, mat, parlak, pürüzlü ya da tüylü v.b. gibi bir dokusu vardır. Bir nesneyi algılamamızda dokunun önemli bir yeri vardır. Örneğin kabuklu deniz hayvanları, balık, kertenkele, böcek ve diğerlerini bir büyüteç yardımı ile incelersek derilerinin nasıl bir doku ile kaplı olduklarını görürüz. Bitkiler de aynı doku zenginliği içindedirler. Bu bazen insanda elle dokunma isteğini uyandırır, bazen de ışık-gölge oyunu içinde benek, leke, çizgi biçiminde tekrarlanıp, büyük bir yumuşaklıkla yüzeyde erir. Çoğu sanatçı dokuyu sanatında coşku ve duyarlılıkla kullanır. Eğiticinin bir başka ödevi de bu öğeyi çocuklara ayrıntıları ile belirtmektir. Dokunun sanat dünyasında ve sanatçıların elinde ne denli güç kazandığını örneklerle gösterirken, yaratıcı kişinin doğayla olan ilişkisini, doğa karşısındaki tutumunu ve algısını açıklamaları son derece önem taşır. Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde doku kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak dokuyu keşfetmek ve tanımak,
- √ Dokuyu, bakış (görsel-bakış ya da benzetim) ve bir yüzeyin (dokunma ile ilgili) hissedilmesi ve görsel ve dokunuşsal dokular arasındaki farklılıkları ayırt etmek,
- √ Sanatta dokuyu gözleme ve incelemek şeklinde sıralanmaktadır.

Resim 3.5

Resim 3.6

Çocuklar sanatsal çalışmalarında sanat öğelerini yaratıcı düşüncelerini aktarmak için kullanırlar.

Sanattaki bu öğeleri bilmek, doğaya sevgi ve önemle bakmayı öğrenmek, yaratıcı düşüncenin gelişmesine yardımcı olur.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi yoluyla çocukta yaratıcı düşünce nasıl geliştirilir?

SIRA SİZDE

2

ÇOCUKLARIN SANATSAL ÇALIŞMALARINI YORUMLAMAK

2010 yılından sonra öğretmen olacaklar yetiştirecekleri öğrencilerin çok kanallı TV ile büyümüş, İnternet'i tanıyıp rahatlıkla kullanabilen, uzun süreli çalışmalardan hoşlanmayan, kendi düşüncelerini ve tercihlerini rahatlıkla ortaya koyabilen, daha girişimci vb. özelliklere sahip bir yapıda olduklarının bilinciyle yaptıracakları sanatsal ve yaratıcı çalışmalarında:

- Öğrenciye ne yapmasını açık ve net söylemeli,
- Çalıştıkları tema hakkında yeni fikirler bulmalarına yardımcı olmalı,
- Duyguları resimle anlatabilecekleri fantezi ve hayal güçlerini kullandırtmalı,
- Şekiller, renkler, desenler, çizgiler, ton, doku, boyut, dizayn etme vb. konular üzerinde durmalı,
- Materyal kullanma konusunda farklı seçenekler sunmalı,
- Fikirlerin başka bir zamanda başka bir yerde kullanılmasına fırsat vermelidir.

Resim 3.7

Farklı renkteki oyun hamurları ile gerçekleştirilmiş üç boyutlu çalışmalar

Güzel renk kullanımı, şekle dikkat etmek, materyallerin kullanımıyla ilgili övgüleri birçok çocuk hak eder. Az sayıda öğretmen zorluğu olan çocuklara nasıl övgü kullanacağını bilmektedir. Örneğin “*dünkü çalışmandan daha iyi*” uygun bir övgüdür; “*tamamdır*” çok geneldir ve inandırıcı değildir.

Çocuklara övgü sunmayı istemek doğaldır. Övgü iki uçlu kılıç gibidir ve çocuğu cesaretlendirmesiyle sınırlı olmalıdır. Birçok çocuk resimlerinde ne yaptıklarını nasıl olduğunu bilmek ister. Son yıllarda ‘betimleyici övgü’ çocukları cesaretlendirmek için daha üretici bir yol olmuştur. Bu öğretim becerisine bir örnek;

“Dergilerden bu ilginç renkleri bulmak için çok uğraşmışsın, bazılarını çıkarıp koyu yaparsan daha iyi olacak.”

Çocukları övmek zordur çünkü her zaman ne tepki vereceklerini bilemeyiz. Övgüyü iyi bir şey sayarız fakat kendimizin övgü alınca nasıl hissettiğini biliriz çocukların değil. Betimleyici övgüyü kullanmak güvenlidir ve çocuğun çalışmasında-

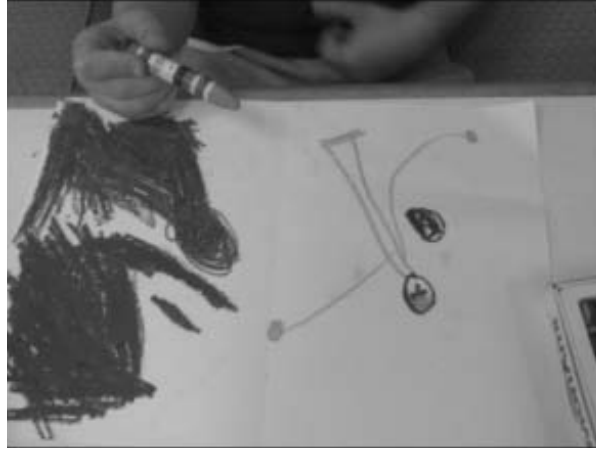
ki olumlu noktaların altını çizerek onların kendilerine güvenmelerini sağlayabilir. Bunun için:

- Bağımsız düşünme, bireysel yönetim ve ürün ortaya koyma süreci olanakları oluşturmak
- Öğrencileri yaratıcı düşünceleri kurallar çerçevesinde ortaya koymaya yönlendirmek
- Öğrencilerin kendi yaratıcılıklarını ve diğer öğrencilerin yaratıcılıklarını değerlendirmelerine, önerilerde bulunmalarına ve geliştirmelerine olanak tanımak gerekmektedir.

Eğer öğretmenler sıklıkla şekil, renk ve çizgi gibi kelimeleri kullanırlarsa çocuklar bu kelimeleri öğrenirler. Sanat eğitiminde özel kelimeler vardır. Çocuklar ilk başta bunların anlamlarını bilmeden kullanırlar fakat daha sonra sanat dilleri böylelikle gelişir. Bir resim çalışması hakkında çocuklara sanata özel kelimeleri öğretmeden konuşmak kolay değildir.

Resim 3.8

Çocuklarla sanat çalışmaları üzerine konuşurken sanat eğitimindeki özel kelimeleri kullanmak önemlidir.

Öğretmenlerin çocukların sanatsal çalışmalarını inceleme sürecindeki aşamalar tanımlama, analiz, yorumlama ve değerlendirme şeklinde sıralanmaktadır.

Öğretmenler çocuklarla sanatsal çalışmalarını üzerine konuşurken hem çocukları hem de sanatsal çalışmalarını tanımlamaya çalışırlar, çalışmalarını tanımlarken bir taraftan da analiz ederler ve yorumlarlar, en son aşamada ise değerlendirerek çocukları yönlendirirler. Bu bağlamda bir çocukla sanatsal çalışmalarını üzerine konuşurken sorulabilecek sorular ve öğretmenin bu sorularla neyi belirlemeye çalıştığı şu şekilde sıralanmaktadır:

- √ Ne görüyorsun? (tanımlama)
- √ Nasıl bir araya geldiler? (analiz)
- √ Ressam ne anlatmak istiyor? (yorumlama)
- √ Resim hakkında ne düşünüyorsun? (değerlendirme)

Üçüncü soru çok farklı cevaplar uyandırabilir ve bazı öğretmenler için bu bir problemdir. Onlara sorduktan sonra ressamın ne anlatmaya çalıştığını çocuklara anlatmak zordur. Bir resim çalışmasındaki bilinçli ifadeyi anlamak yıllar alabilir. Öğrencinin gördüğü şeylerden yeni şeyler öğrenmesi küçük bir kazanımdır. Çocuklarla tartışmanın esas amacı sözel, görsel ve hafıza becerilerini kazandırmaktır. Eğer kelimeler bilinçsiz kullanılırsa çocuğun ifade ve hayal gücü canlandırılmaz.

Resim 3.9

Sanatsal çalışmada ne yaptığını anlatan çocuk

Çocuklarla sanatsal çalışmalar yapan öğretmen zaman zaman çocukları gözlemleyerek onlar hakkında sağlıklı bilgiler elde edilebilir. Gözlem yapan öğretmen çocuğun yaptığı sanatsal etkinliğini, arkadaşları ile olan iletişimini, araç gereçleri kullanma yeterliliğini, öğrenmede tercih ettiği yolu saptayabilir. Ayrıca çocuğun fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel ve yaratıcı gelişimini takip edebilir. Bu gözlemlerini belli bir sistemle kaydedip çocuğun dosyasına koyabilir. Gözlem ve kayıt işlemleri öğretmenin eğitmen ya da etkileyici rolünden çıkmasına olanak sağlar ve tüm dikkatleri çocukların çalışmaları üzerine odaklaşmasını sağlayabilir. Bu değerlendirmeler bize çocukların nasıl geliştiği ve onların gelişiminde eğitim programlarını nelerin etkilediğini ortaya çıkarmada yardımcı olur.

Resim 3.10**Resim 3.11**

Öğretmenler çocukları sanatsal çalışmalar yaparken gözlemleyerek daba yakından tanırılar.

Gözlem notları, çocukların sanatsal çalışmalarından örnekler ve bireysel değerlendirme notları daha sonra kurumun getireceği eğitim programları, aileye verilecek bilgiler ve konu ile ilgilenen diğer kişi ve kurumlar için değerli verileri içerir. Ancak bir öğretmenin bu konuda iyi bir gözlemci olması önemlidir. Gözlemler tarihli, düzenli, sınıflandırılmış ve periyodik olarak düzenlenmiş olması gereklidir. Burada kastedilen değerlendirme çocukların sanatsal olarak nasıl ilerledikleri ve

yaratıcılıklarının nasıl geliştiğini saptama ile sınırlıdır. Çocukların sanatsal çalışmalarını dosyalamak değerlendirme için iyi bir yoldur. Çocuklara bu konuda bilgi verilmeli ve toplanan örnekler zaman zaman sergilenmelidir. Çocuğun sanatsal gelişimini değerlendirmek için belli değerlendirme ölçütlerinin saptanması gereklidir. Örneğin çocuğun sanatsal çalışmalarında;

- √ Fiziksel gelişimi nasıl? “Büyük kas veya kaba motor davranışlar; küçük kas veya ince motor davranışlar”
- √ Sanatsal çalışmalarda araç gereçleri uygun kullanılabiliyor mu?
“Pastel boya, sulu boya, fırça, renkli kalem, ispirtolu kalem, makas, tutkal v.b.”
- √ Sanatsal çalışmalarda dikkat ve sürekliliği ne durumda?
- √ Verilen sanatsal etkinliğin tamamlanması konusunda eğilimi nasıl?
- √ Yaptığı çalışmalarda sorumluluk gösterebiliyor mu?
- √ Tek başına çalışabiliyor mu?
- √ Sanatsal malzemeleri uygun bir biçimde kullanabiliyor mu?
- √ Çalışma ortamındaki kurallara uyulabiliyor mu?
- √ Temizlik konusundaki yaklaşımı nasıl?
- √ Arkadaşların yaptığı sanatsal çalışmalara yaklaşımı nasıl?
- √ Sanatsal çalışmalarındaki eksik yanlarını kabul etme durumu
- √ Sanatsal çalışmalarındaki duygu yapısı “çekingen, korku dolu, kendine güvenli, korumaca v.b.”
- √ Sanatsal çalışmalarda kendi duygularını ifade etme düzeyi
- √ Kendi yaptığı çalışmalardan hoşlanma ve gurur duyma düzeyi.
- √ Sanatsal çalışmalara isteklilik durumu
- √ Kendi yaptığı sanatsal çalışmalar konusunda konuşma isteği
- √ Sanatsal sözcükleri bilme “resim, heykel, sanat eseri, v.b.” ve kullanma düzeyi.
- √ Yaptığı sanatsal çalışmalarda kendine özgü figürler kullanabilme
- √ Renk konusundaki bilgi düzeyi “Örneğin Ana renkler: sarı-kırmızı-mavi; Ara renkler: turuncu-mor-yeşil” biliyor mu?
- √ Sanatsal çalışmalarda kullandığı şekiller konusunda bilgi düzeyi : “Daire, kare, üçgen, dikdörtgen çizgiler, diğer şekiller v.b.” ne durumda?

Sonuç olarak okulöncesi dönemde çocukların sanatsal çalışmalarını değerlendirmek hem değerlendirilen çocuk hakkında daha detaylı bilgiler elde etmeyi hem de aynı yaş grubu çocuklarının sanatsal gelişimlerinde ki ortak noktaları saptamak açısından önem taşımaktadır.

Özet

Okulöncesi görsel sanatlar öğretimi sürecinin çocuğun yaratıcı düşünce gelişimine olan katkısını açıklamak

Yaratıcı düşünme, var olana farklı bakmak ya da olanı yeniden yorumlamaktır. Yaratıcı düşünme eğitiminin amacı, kişinin kendi düşüncesini tanıması, farklı düşünceler arasında ilişki kurabilmesi, bildiklerini uygulayabilmesi, değişen ortamlarda çalışabilmesi ve yeni düşünceler üretebilmesidir. Eğitim ortamlarında yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi son derece önem taşımaktadır. Öğretmenler özellikle erken yaşlardan itibaren yaratıcı düşünceni gelişimine olanak veren ortamlar hazırlamalıdır. Yaratıcı düşüncenin erken yaşlardan itibaren etkili bir biçimde geliştirilebileceği eğitim ortamlarından en önemlisi Görsel Sanatlar Eğitimi'dir. Okulöncesi eğitimde görsel sanatlar, öğrencinin kendini ifade etmesine, gerçekleştirmesine ve özgürleşmesine uygun ortamlar hazırlar. Okulöncesi çocukları yaratıcı düşüncelerini geliştirebilecek yetilere sahiptir. Meraklıdır, çevresini keşfetmek için sürekli dener, sorular sorar, cesaretle her şeyi yapmaya çalışır. Okulöncesi çocuğunun yaratıcı düşüncesini geliştirmede öğretmene düşen en önemli görev ona yaratıcılığını geliştirecek ortamı sağlamak ve yaratıcılığını daha verimli bir şekilde kullanmasında doğru yöntem ve teknikleri uygulamaktır.

Okulöncesi programa bakıldığında görsel sanatlar eğitimi kapsamında yer alan pek çok konu çocuğun yaratıcı düşüncesini de geliştirecek içeriğe sahiptir. Eğitim; bireyin çağın ve içinde bulunduğu toplumun gereksinimleri doğrultusunda yetiştirilmesi olarak düşünüldüğünde Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi yetişenin (0-6 yaş) çağı ve toplumun gereksinimleri doğrultusunda Görsel Sanatlardan yararlanılarak yetiştirilmesi anlamına gelmektedir.

Çocuğun yaratıcı düşüncesini geliştirmede sanatsal etkinliklerin verimli olabilmesi için çocuğa göre sanat eğitimi programlarının hazırlanması gereklidir. Bu tür programların hazırlanmasında çocuğun sanatsal gelişim evreleri göz önüne alınmalıdır.

Görsel Sanatlar Eğitimi her çocuğun yaratıcı aynı zamanda da algı, bilgi, sezgi ve duyu dünyası ile farklı deneyimlere sahip olduğu ilkesinden yola çıkar. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimindeki etkinlikler; bireysel, algısal, estetik ve teknik amaçlar göz önünde bulundurularak düzenlenir.

Okulöncesi görsel sanatlar öğretim sürecinde öğretmenin yaratıcılık alanındaki yeterliklerini ve performans göstergelerini betimlemek

Okulöncesi Eğitimi Öğretmenliği Yeterliklerine baktığımızda; "Yaratıcılık ve Estetik" başlığı altında bir konu alanı yer almaktadır. Bu konu alanı;

Yeterlikler	Performans Göstergeleri
Keşfetme, alternatif çözüm yolları üretme becerisi geliştirmek	<ul style="list-style-type: none"> • Çocukların özgün ürünler üretmeleri için cesaretlendirmek, • Hayal güçlerini yansıtabilmelerini sağlamak, • Kendi ve diğer arkadaşlarının çalışmalarına saygı duymaları için cesaretlendirmek, • Yaratıcılığı destekleyici uygun etkinlikler tasarlama ve çok çeşitli materyallerden yararlanmak, • Çocukların bireysel becerilerini göstermelerine ve kendi ürünlerini sergilemelerine olanak tanımak, • Çocuklar için özgür öğrenme ortamı oluşturmak, • Çocuklar arası grup çalışmasını ve işbirliğini destekleyen etkinlikler düzenlemek, • Çocukların duyu ve düşüncelerini yansıtabilecekleri ortamlar hazırlamak, • Çocukları sanatsal çalışmalarını farklı ortamlarda sergilemeleri konusunda yönlendirmek, çocukların birbirlerinin ürünlerini ve süreci değerlendirmelerine olanak sağlamak, • Yaratıcılığı destekleyen özgün materyaller hazırlamak
Özgün ürünler oluşturma becerisi geliştirmek	

Estetik anlayışı ve seçicilik becerisi geliştirmek

- Çocukların çevresindeki güzelliklere duyarlı olmasını sağlamak
- Çocuğun yaşamına ve sanatsal alanlara ilişkin estetik duyarlılık geliştirmesini sağlamak
- Çocukların yaşadıkları ortam içerisinde estetik beğenilerini uygulama olanağı vermek
- Çocukların duygu, düşünce, hayal gücünü birbirleriyle ve yaşamla ilişkilendirmelerine rehberlik etmek
- Herhangi bir müzik aletini etkinliklerinde kullanmak
- Görsel sanatlara ait farklı teknikleri etkinliklerinde kullanma yeteneğine sahip olmak

araştırma-keşfetme ve alternatif çözüm yolları üretme, özgün ürünler oluşturma, estetik farkındalık ve seçicilik becerilerinin geliştirilmesini kapsar. Milli Eğitim Bakanlığı Okulöncesi kurumlarda görev yapacak bir öğretmenden bir takım yeterlikler ve bu yeterliklere bağlı performans göstergeleri beklenmektedir. Yeterlikler ve performans göstergeleri aşağıdaki tabloda ilişkilendirilmiştir:

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinin çocuğun yaratıcı düşüncesinin geliştirilmesine olan katkısını açıklamak

Çocuklar için 'yaratma' bir nesne ya da düşüncenin çocuğa göre 'yeni' olmasıdır. Yaratıcılık; esneklik, duyarlılık, akıcılık, özgünlük, gibi özellikleri içerir.

Çocuğun yaratıcı düşüncesini geliştirmek için:

- ✓ Düşünceler belli bir noktada yoğunlaştırılmalı,
- ✓ Derinlemesine düşünmesi için zaman verilmeli
- ✓ Fikirleri hemen orada paylaşılmalı,
- ✓ Yaratıcı fikirlerini kullanacağı ortam hazır olmalı,
- ✓ Duyuları ve duyguları uyarılmalı,
- ✓ Farklı şeyler yapılmasına fırsat verilmelidir.

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde çocuğun yaratıcı düşüncesinin geliştirilmesi için öğrenciler düşünmeyi öğrenme, kişilik gelişimi ve kişiye yaratıcılık yollarının açılması noktalarında yönlendirilmelidir. Birbirinin içine geçmiş olarak var olan bu üç noktanın gerçekleşmesinde duyuların eğitimi gereklidir. Duyuları eğitilmiş olan bireyler, çevresinde olup bitene duyarlı kalır.

Çocuk aynı zamanda somut düşünmekte, düşünceyi birbirinden güç ayırmaktadır. Ama gördüğünün düşündüğünün resmini yaparsa bunu birkaç çizgiyle, renkle dile getirebilir. Gördüğü

somut biçimleri soyutlar. Doğaldır ki bu soyutlama yetişkinlerde olduğu gibi akıl süzgecinden geçen bir soyutlama değildir. Buna gözle düşünme demek yanlış olmaz. Bu görsel düşünme yolunda atılan ilk adımdır. Çocuğun bu yetisinden her konuda yararlanılabilir ve çocukların bu yetisi görsel sanatlar eğitimi sürecinde yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi ile ilişkilendirilerek geliştirilmelidir.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi yolu ile çocuğun yaratıcılığını geliştirmede temel sanat eğitimi ve öğelerinin önemini sıralamak

Çocuğun görsel sanatlar eğitimi yolu ile yaratıcılığını geliştirmede temel sanat eğitimi önemli bir yer tutar. Çocuğun yaratıcı düşünce gelişiminde görsel sanatlar eğitiminin işe koşulmasında bir takım sanat öğelerine Okulöncesi öğretim programlarında yer verilmesi gerekmektedir. Bu öğeler; çizgi, biçim, renk, uzam(boşluk), ton ve doku olarak sıralanmaktadır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde *çizgi* kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- ✓ Bir sanat öğesi olarak çizgiyi keşfetme ve tanıma,
- ✓ Sanatta çizgiyi gözleme ve inceleme,
- ✓ Çizginin kıvrımlı, düz; dikey, yatay ana hatlarını belirtme olarak sıralanmaktadır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde *biçim* kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- ✓ Bir sanat öğesi olarak biçimi keşfetme ve tanıma.
- ✓ Biçimi, iki-boyutlu olarak tanıma.
- ✓ Sanatta biçimi gözleme ve inceleme.
- ✓ Geometrik; organik; soyut; yinelenmiş; semboller/harfler, simetrik, asimetric kavramlarını tanıma olarak sıralanmaktadır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde *renk* kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak rengi keşfetmek ve incelemek.
- √ Ara renkleri bulmak için ana renkleri karıştırmak.
- √ Sanatta rengi gözlemlenmek şeklinde sıralanmaktadır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde *uzam (boşluk)* kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak uzamı keşfetmek ve tanımak,
- √ Sanatta uzamı gözleme ve incelemek,
- √ Ön plan, arka plan (fon) ilişkisini fark etmek şeklinde sıralanmaktadır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde *ton* kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak tonu keşfetmek ve incelemek,
- √ Sanatta tonları gözleme ve incelemek (koyu, açık parlaklık gölgeler vb.) şeklinde sıralanmaktadır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde *doku* kavramına ilişkin çocukların kazanımları:

- √ Bir sanat ögesi olarak dokuyu keşfetmek ve tanımak,
- √ Dokuyu, bakış (görsel-bakış ya da benzetim) ve bir yüzeyin (dokunma ile ilgili) hissedilmesi ve görsel ve dokunuşsal dokular arasındaki farklılıkları ayırt etmek,
- √ Sanatta dokuyu gözleme ve incelemek şeklinde sıralanmaktadır.

Okulöncesi çocukların sanatsal çalışmalarını yorumlamak

Okulöncesi görsel sanatlar eğitiminde çocukların sanat çalışmalarını yorumlamak, öğretmenlerin dinamik yapıda olmalarını gerektiren bir süreçtir. Çünkü günümüzde çocuklar teknolojik gelişmelerin de etkisiyle birlikte düşünceleri çabuk değişen ve gelişen, çok yönlü, düşüncelerini rahatlıkla ortaya koyabilen, girişimci vb. özelliklere sahiptirler. Bu nedenle öğretmenler sanat çalışmalarında çocuklardan ne istediğini açık ve net bir biçimde ifade etmeli, yeni fikirler üretmelerine yardımcı olmalı, hayal gücü dinamiklerini kullanmaları için ortam oluşturmalı, temel sanat öğelerini sanat eğitimi sürecinde işe koşturmalı, farklı materyalleri kullanmalarına olanak tanımalı, fi-

kirlerini farklı biçimde ve ortamda kullanabilmelerine olanak tanımalıdır. Öğretmenler çocukları sanat çalışmalarını yorumlarken övgüyü kullanabilmeli ancak övgüyü nasıl kullanacağını ve ne tür sonuçlar oluşturabileceğini de iyi bilmelidir. Övgü çocukları cesaretlendirmekle sınırlı olmalı, öğretmenler çoğunlukla 'betimleyici övgü' kullanılmalıdır. Betimleyici övgü çocukların çalışmasındaki olumlu yönlerin altını çizerek onların kendilerine güvenmelerini sağlayan bir yoldur. Övgü çocukların bağımsız düşünmesine, bireysel yönelim göstermesine ve ürün ortaya koymasına yardımcı olur. Övgü aynı zamanda çocukların belirli kurallar çerçevesinde yaratıcı düşünceleri bağlamında yönlendirilmesini sağlar. Övgü ile kendi resimlerdeki ve arkadaşlarının resimlerdeki önemli noktalar üzerine odaklanan çocuklar, kendi yaratıcılıklarını ve diğer arkadaşlarının yaratıcılıklarını değerlendirmeye, önerilerde bulunmaya ve geliştirmeye ilişkin cesaret kazanırlar. Ayrıca öğretmenler çocuklarla görsel sanatlara ilişkin iletişimlerinde sıklıkla sanat alanına ilişkin kelimelere yer vermelidirler. Böylece çocuklarda sanat dili oluşur. Öğretmenler çocuklarla sanatsal çalışmalarını üzerine konuşurken hem çocukları hem de sanatsal çalışmalarını tanımlamaya çalışırlar, çalışmalarını tanımlarken bir taraftan da analiz ederler ve yorumlarlar, en son aşamada ise değerlendirerek çocukları yönlendirirler. Bu bağlamda bir çocukla sanatsal çalışmaları üzerine konuşurken sorulabilecek sorular ve öğretmenin bu sorularla neyi belirlemeye çalıştığı şu şekilde sıralanmaktadır:

- √ Ne görüyorsun? (tanımlama)
- √ Nasıl bir araya geldiler? (analiz)
- √ Ressam ne anlatmak istiyor? (yorumlama)
- √ Resim hakkında ne düşünüyorsun? (değerlendirme)

Çocuklarla sanatsal çalışmalar yapan öğretmen zaman zaman çocukları gözlemleyerek onlar hakkında sağlıklı bilgiler elde edilebilir. Gözlem yapan öğretmen çocuğun yaptığı sanatsal etkinliğini arkadaşları ile olan iletişimini, araç gereçleri kullanma yeterliliğini, öğrenmede tercih ettiği yolu saptayabilir. Ayrıca çocuğun fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel ve yaratıcı gelişimini takip edebilir. Bu gözlemlerini belli bir sistematikte kaydedip çocuğun dosyasına koyabilir.

Çocuğun sanatsal gelişimini değerlendirmek için ise belli değerlendirme ölçütlerinin saptanması gereklidir. Çocukların sanatsal çalışmalarındaki fiziksel gelişimi, araç-gereç kullanımı, dikkat ve sürekliliği, sanat etkinliğini tamamlama eğilimi, sorumluluk alma eğilimi, bireysel çalışma durumu, düzenli ve kurallara uygun çalışma niteliği, arkadaşlarının sanat çalışmalarına yaklaşımı, sanatsal çalışmalarındaki eksiklikleri kabul etme durumu, sanatsal çalışmalarındaki duygu yapısı ve duygusunu ifade etme düzeyi, kendi çalışmalarından gurur duyma düzeyi, isteklilik durumu, sanatsal çalışmasını yorumlama isteği, sanat sözcüklerini kullanma düzeyi, fikirlerini sanat çalışmalarında kullanma düzeyi, sanat öğeleri konusunda bilgi düzeyi çocukların sanatsal gelişim süreçlerinin değerlendirilmesine yardımcı olmaktadır.

Kendimizi Sınayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi yaratıcı düşünme eğitiminin amaçları kapsamındaki kazanımlardan biri **değildir**?

- Kişilerin kendi düşüncelerini tanıması
- Kişilerin farklı düşünceler arasında ilişki kurabilmesi
- Kişilerin bildiklerini uygulayabilmesi
- Kişilerin yeni düşünceler üretebilmesi
- Kişilerin değişken olmayan ortamlarda çalışabilmesi

2. Öğretmenlerin araştırma, keşfetme, alternatif çözüm önerileri üretme, özgün ürünler oluşturma, estetik farkındalık ve seçicilik becerilerinin geliştirilmesini kapsamaktadır. Yukarıdaki ifadeye dayalı olarak aşağıdakilerden hangisi okulöncesi öğretmen yeterlikleri kapsamındaki performans göstergelerinden biri **değildir**?

- Çocukları özgün ürünler üretebilmeleri için cesaretlendirir
- Çocukların hayal güçlerini ürünlerine yansıtma- larını sağlar
- Her çocuğun kendi becerisini sergilemesine olanak sağlar
- Çocukların sınırlandırılmış bir öğrenme ortamında çalışmasına fırsatlar verir
- Çocuğun çevresindeki güzelliklere duyarlı olmasını ve zevk almasını sağlar

Çocuklarda yaratıcı düşünce gelişimi için;

I. Yaratıcı düşünceler üzerine yoğunlaşmasının sağlanması gerekir

II. Yüzeysel düşünce için yönlendirilmesi gerekir

III. Çocukla sürekli etkileşim içerisinde olunması gerekir

IV. Yaratıcılığını keşfedip ortaya koyabileceği ortamın hazırlanması gerekir

V. Yaratıcılıklarını harekete geçiren uyarıların oluşturulması gerekir

VI. Olağandan farklı çabalar içerisine girerek farklı çözümlere ulaşmalarının desteklenmesi gerekir

3. Yukarıda çocuğun yaratıcı düşüncesini geliştirmek için öğretmenlerin dikkat etmesi gereken durumlara ilişkin ifadelerden hangileri aşağıdaki seçeneklerde olarak verilmiştir?

- I, II, III, IV, V, IV
- I, II, III, IV, V
- II, III, V, IV
- I, II, IV, V, IV
- I, III, IV, V, IV

4. Aşağıdakilerden hangisi çocuğun yaratıcı düşünce gelişiminde görsel sanatlar eğitiminin işe koşulmasında dikkat edilmesi gereken sanat öğelerinden biri **değildir**?

- Çizgi
- Armoni
- Biçim
- Renk
- Uzam

5. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde öğretmenlerin çocuklara yaptıracakları sanat ve yaratıcı çalışmalarda dikkat etmesi gerekenlerden biri **değildir**?

- Öğrenciye ne yapmasını açık ve net bir biçimde söylemelidir
- Çalıştıkları tema hakkında yeni fikirler bulmalarına yardımcı olmalıdır
- Duyguları resimle anlatabilecekleri fantezi ve hayal güçlerini kullandırtmalıdır
- Fikirlerini yalnızca sanat çalışmalarında kullanmaları için yönlendirmelidir
- Şekiller, renkler, desenler, çizgiler, ton, doku, boyut, dizayn etme vb. konular üzerinde durmalıdır

6. Aşağıda çocukların sanat çalışmalarına övgü sunumuna ilişkin ifadelerden hangisi **yanlıştır**?

- Çocukların sanat çalışmalarını yorumlarken övgü çocuğu cesaretlendirmekle sınırlı olmalıdır
- Çocukların sanat çalışmalarını yorumlama sürecinde 'açımlayıcı övgü' kullanmak daha güvenlidir
- "Dünkü çalışmandan daha iyi" uygun bir övgüdür; "tamamdır" ise çok genel bir övgüdür ve inandırıcı değildir.
- Çocukların sanat çalışmalarını yorumlamada 'betimleyici övgü' çocukları cesaretlendirmek için daha üretici bir yoldur
- Çocukların sanat çalışmalarındaki olumlu noktaların altını çizerek övgüde bulunulmalıdır

7. Aşağıdakilerden hangisi öğretmenlerin betimleyici övgü kullanırken öğrencilerin kendilerine güvenmelerini sağlamak amacıyla dikkat etmesi gerekenlerden biri **değildir**?

- Öğrencilerin bağımsız düşünmesine ve bireysel yönelimine olanak tanımak
- Öğrencilerin ürün ortaya koyması için olanak tanımak
- Öğrencileri yaratıcı düşünceleri kural tanımadan ortaya koymaya yönlendirmek
- Öğrencilerin kendi yaratıcılıklarını ve arkadaşlarının yaratıcılıklarını değerlendirmelerine olanak tanımak
- Öğrencilerin kendi yaratıcılıklarına ve arkadaşlarının yaratıcılıklarına ilişkin önerilerde bulunmalarına ve geliştirmelerine olanak tanımak gerekmektedir.

8. Aşağıdaki seçeneklerden hangisinde bir çocukla sanatsal çalışmaları üzerine konuşurken sorulabilecek sorular ve öğretmenin bu sorularla neyi belirlemeye çalıştığı doğru olarak eşleştirilmiştir?

- Ressam ne anlatmak istiyor? (yorumlama)
- Ne görüyorsun? (analiz)
- Nasıl bir araya geldiler? (tanımlama)
- Resim hakkında ne düşünüyorsun? (tanımlama)
- Nasıl bir araya geldiler? (değerlendirme)

- Öğretmenler çocuklarla sanat çalışmaları üzerine konuşurken sanat eğitimindeki renk, çizgi, biçim vb. özel kelimeleri kullanmak önemlidir.
- Öğretmenlerin çocukların sanatsal çalışmalarını inceleme sürecindeki aşamalar tanımlama, analiz, yorumlama ve değerlendirme şeklinde sıralanmaktadır.
- Öğretmenler çocukları sanatsal çalışmalar yaparken gözlemleyerek çocukların ailelerini daha yakından tanırlar.
- Öğretmenler çocuklarla sanatsal çalışmaları üzerine konuşurken hem çocukları hem de sanatsal çalışmalarını tanımlamaya çalışırlar.
- Çocuklarla sanatsal çalışmalar yapan öğretmen zaman zaman çocukları gözlemleyerek onlar hakkında sağlıklı bilgiler elde edilebilir.

9. Yukarıda yaratıcı düşünce geliştirmede öğretmenlerin davranışlarına ilişkin yer alan ifadelerden hangileri doğru olarak verilmiştir?

- I, II, III, IV, V
- I, II, III, IV
- I, II, IV, V
- I, III, IV, V
- III, V

Öğretmenler sanat çalışması yapan çocukları gözlemleyerek;

- Çocuğun yaptığı sanatsal etkinliğini ve tercihlerini inceleyebilir
- Çocuğun sanat akımlarını yorumlama becerilerini belirleyebilir
- Çocuğun arkadaşları ile olan iletişimini ve etkileşimini takip edebilir
- Çocuğun araç gereçleri kullanma yeterliliğini belirleyebilir
- Çocuğun öğrenmede tercih ettiği yolu belirleyebilir
- Çocuğun fiziksel, sosyal, duygusal, bilişsel ve yaratıcı gelişimini takip edebilir

10. Yukarıda öğretmenlerin sanat çalışmasını yapan çocukları gözleme sürecinde belirleyebileceği durumlar aşağıdaki seçeneklerden hangisinde doğru olarak sıralanmıştır?

- I, III, IV, V, IV
- I, II, III, IV, V, IV
- I, II, III, IV, V
- I, II, IV, V, IV
- III, V, IV

Yaşamın İçinden

Çocukta Yaratıcılığın Geliştirilmesi

“Her çocuk ailesinden aldığı kalıtsal özelliklerle dünyaya gelir, ama yetişkinliğinde sahip olacağı özelliklerin temeli aile içinde ve yaşadığı çevrede oluşur. Her çocukta yaratıcılık yeteneği bulunsa da bunun sürekliliği ve ortaya çıkışı çocukta çoğu farklılık gösterir.

Yaratıcılık, önceden birbiriyle ilişkisi olmayan malzeme ve düşünceler arasında bağlantılar kurma, algılama, görebilme, bilinenin sınırlarını aşarak düşünceleri estetik biçimde yeniden düzenleyebilme, özgünlüktür.

21. yüzyıldaki hızlı gelişmeler ve yenilikler, ailelerin çocuklarını gelecekteki hızlı değişimlere ve yeniliklere de ayak uydurmalarını sağlayacak şekilde yetiştirmeleri gerekliliğini getirmiştir. Bunun sonucunda günümüzde aktif, meraklı ve sorgulayıcı olma, “neden” sorusunu sık sık sorma, karşılaştığı problemlere değişik çözüm yolları önerebilme, ileriye görebilme gibi yaratıcı özelliklere sahip çocuklar yetiştirmek önem kazanmıştır.

Yaratıcılığın geliştirilmesi için öneriler

Çocuğunuza yaratıcı örnekler verin, düşünme ve hayal kurması için fırsatlar hazırlayın.

Bir problemle karşılaştığında bunun birden fazla çözümü olabileceğini öğreterek yaratıcı yöntemler geliştirmesini sağlayın.

Çocuğunuza fikirlerini şekillendirmeleri için cesaretlendirin ve yaptıklarına saygı duyun.

Ev işleri ile ilgili küçük sorumluluklar verin.

Televizyon seyretmenin olumlu ve olumsuz yanlarını anlatın.

Öğretici programlara özendirin.

İzlediği programlar hakkında birlikte fikir üretmeye, yorum yapmaya, tartışmaya fırsat tanıyın.

Değişik kültürleri çocuğunuza tanıttın.

Çocuğunuzun farklı kültürlerden insanlar tanıyabileceği ortamlar hazırlayın.

Çocuğunuzla birlikte sık sık sanat galerisi veya müze ziyaretleri yapın.

Onlara örnek olun, çocuğunuzun yanınızdayken “Ay ben hiç güzel resim yapamam! gibi cümleler kullanmayın.

Yaratıcılığını geliştirecek oyuncaklar seçin.

İşe yaramayan malzemeleri çocuğunuz için biriktirin ve bunları kullanması için onu teşvik edin.

Çocuğun yaşlarıyla beraber olmasının önemini hatırlayın ve onu zamanında okulöncesi kuruma gönderin.

(8.11.2006 Hürriyet Gazetesi)

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. e Yanıtınız doğru değilse “Giriş” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
2. d Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Öğretmenin Yaratıcılık Alanındaki Yeterlikleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
3. e Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Yaratıcılık Alanı ve Potansiyeli” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
4. b Yanıtınız doğru değilse “Yaratıcı Düşüncenin Geliştirilmesi ve Görsel Sanatın Eğitimi” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
5. d Yanıtınız doğru değilse “Çocukların Sanatsal Çalışmalarını Yorumlamak” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
6. b Yanıtınız doğru değilse “Çocukların Sanatsal Çalışmalarını Yorumlamak” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
7. c Yanıtınız doğru değilse “Çocukların Sanatsal Çalışmalarını Yorumlamak” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
8. a Yanıtınız doğru değilse “Çocukların Sanatsal Çalışmalarını Yorumlamak” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
9. c Yanıtınız doğru değilse “Çocukların Sanatsal Çalışmalarını Yorumlamak” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
10. a Yanıtınız doğru değilse “Çocukların Sanatsal Çalışmalarını Yorumlamak” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Görsel sanatlar eğitimi, çocukların ne bildiklerini ya da ne hissettiklerini açıklamakta kullandıkları bir dildir. Görsel sanatlar, çocukların duygularını açıklamaları için doğal bir yoldur. Çünkü çocuklar düşüncelerini ve duygularını renkler, çizgiler ve araçlar yardımıyla yansıtır. Çocuklar için sanat alanı kendi yaratıcılıklarını yansıttıkları bir alandır ve bu nedenle okulöncesi öğretim sürecinde önemle üzerinde durulması gereken bir öğretim sürecidir. Görsel sanatlar eğitimi, çocuklara yaratıcılıklarını rahatlıkla ifade edebilecekleri bir ortam oluşturmalarının yanında yaratıcı düşüncenin geliştirilmesini de sağlamaktadır. Yaratıcı düşünce gelişiminin erken yaşlardan oluşmaya başlaması ise kendi yeterliklerini bilen ve kendini geliştirebilen bireyler olarak toplumda

var olabilmeyi olanaklı kılmaktadır ve bu nedenle okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde yaratıcılık önemlidir.

Sıra Sizde 2

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde yaratıcı düşüncenin geliştirilmesi için çocukların yaratıcı düşünceler üzerine yoğunlaşmasının sağlanması, derinlemesine düşünce için yönlendirilmesi ve çocukla sürekli etkileşim içerisinde olunması, yaratıcılığını keşfedip ortaya koyabileceği ortamın hazırlanması, yaratıcılıklarını harekete geçiren uyaranların oluşturulması, olağandan farklı çabalar içerisine girerek farklı çözümlere ulaşmalarının desteklenmesi gerekmektedir.

Sıra Sizde 3

Sanat alanı çocukların keşif ve yaratım alanıdır. Öğretmenlerin ve yetişkinlerin çocukların ne yaptıkları ve ürettiklerine yönelik ilgisi onların kendilerini geliştirici sanat aktivitelerinden hoşlanmalarının da belirleyicidir. Ayrıca çocuklar sanat etkinlikleri yoluyla duygu ve düşüncelerini açıklamaktadırlar. Bu nedenle çocukların sanat çalışmalarını yaratıcı düşüncelerini geliştirecek biçimde yorumlamak son derece önemlidir.

Öğretmen çocukların sanat çalışmaları hakkında yorum yaparken ya da konuşurken çocuğun ne yaptığının farkında olduğunu, gösterdiği çabanın kendisini ilgilendirdiğini, çalışmalarını ile daha yakından ilgileneceğini, kendisine güven duymasından memnuniyet duyduğunu ifade eden mesajlar vermeli ve çocukların kendilerine güven duymalarını sağlamalıdır. Aynı zamanda sanat çalışmalarını yorumlarken övgü yolunu da tercih etmelidir.

Çocuklara “*Bu çok boş, neyin resmi*” gibi sorular yerine “*Bana resim hakkında bir şeyler anlatabilir misin?*” ya da “*Bunu yaparken nelerden boşlandın?*” gibi sorular sormak daha doğru bir yaklaşımdır. Böylece öğretmen çocuklara yaptıkları sanat çalışmasını anlamadığı izlenimi vermez ve gerçekten çocuğun yaptığı sanat çalışması ile ilgilendiği mesajını verir ve çocuk kendi yaratıcılığı hakkında konuşmaya teşvik edilir.

Çocuklarla sanat çalışmaları üzerine konuşan öğretmen aynı zamanda sanat alanına özgü kelimeleri de özellikle kullanmalı ve çocuklarda bu bağlamda sanat alanına özgü bir dil oluşturmaya çalışmalıdır. Çocuklarla sanat çalışmaları üzerine konuşurken “*...çalışmada bugün ana renklerin tamamı olan sarı, kırmızı ve mavi renkleri kullandığımı görüyorum...*”, “*...resmindeki ağaç dokusu çok güzel olmuş, nasıl yaptın?*”, “*Parmak boyası kullandığımda kollarım ne kadar bızlı çalışıyor*”, “*...bu yeni rengi na-*

sıl yaptın?”, “*...bu ince çizgileri ve daireleri nasıl yaptın?...*” gibi sorularla yeni keşfettikleri bir sanat elemanı vurgulanabilir ve çocukların dikkati bu yeni kavram üzerine çekilebilir. Böylece çocukların hem sanat alanıyla ilgili temel kavramları konuşma dillerinde kullanmaları hem de bu kavramları hatırlamaları sağlanır. Çocuklarla yaratıcılıklarını üzerine konuşurken genellikle açık uçlu onların yaratıcı düşüncelerini öğrenmeye yönelik sorular sorulması tercih edilmelidir (Dodge ve diğerleri, 2002).

Çocukların sanat çalışmalarını ve yaratıcılıklarını yorumlarken öğretmen çocuğun kendine güvenini ve sanat etkinliğine pozitif bir eğilim göstermesini sağlamayı denemelidir. Çünkü yaratıcı çabalar kötü yönlendirilerek, önemsenmeyerek ve cesaret kırılarak yok edilmektedir. Bu nedenle öğretmenler farklı sanat etkinliklerini deneyen çocukların sanat çalışmalarını yorumlarken süreçten hem keyif almalarını sağlamalı hem de kendine güven duymalarını sağlamalıdır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Dodge, D., I Colker & Heroman C. (2002). *The creative curriculum for preschool teaching strategies*. Washington DC.
- MEB (2006). *Okulöncesi eğitimi genel müdürlüğü okulöncesi eğitim programı (36-72 aylık çocuklar için) öğretmen kılavuz kitabı*. Ankara: MEB Yayınevi.
- İlhan, A.Ç. (2002). Okulöncesi dönemde estetik duyarlılığın geliştirilmesi. *Öğretmen Dünyası*, (270), 11-13.
- İlhan, A.Ç. (2002). *Okulöncesi Çocuklarda Yaratıcı Düşüncenin Geliştirilmesinde Sanat Eğitiminin Rolü*”, Çoluk Çocuk Dergisi. Kök Yayın evi, İstanbul.
- İpşiroğlu, N. (1998). *Sanattan güncel yaşama*. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Rayala, M. (1995). *Curriculum development*. (Çev: Nermine Aksoy), Wisconsin: Wisconsin Department of Public Instruction.
- San, İ. (1977). *Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık*. Ankara: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Schirmacher, R. (1998). *Arts and creative development for young children*. USA: Delmar Publishers Inc.
- Scholz, O. & Vogler, A. (1995). Sanat eğitimi açısından Avrupa ülkelerinde eğitim ve öğretimin hedefleri. *Sanat Eğitimi'nin Geleceği Semineri*. Ankara: Akın Yayınevi.

Okulöncesinde Öğrencilerin Gelişim Alanlarına Göre Görsel Sanatlar Eğitimi

4

özlem ayvaz '08

Görsel sanatlar eğitimi görmek, hissetmek, sanat eseri üretmek, sanat ürünlerini anlamak, geliştirmek ve oluşturmak süreçlerini içerir. Anlamlı bir görsel sanatlar eğitimi programının bütün bu alanlardaki deneyimleri ve uygulamaları içermesi gerekmektedir. Planlanmış bir sanat eğitimi programı, okulöncesinden orta öğretime kadar her sınıf seviyesi için farklı önemde, derecede, yoğunlukta ve güçlükte seçilmiş ve düzenlenmiş olmalıdır. Özellikle okulöncesi dönemde görsel sanatlar eğitimi süreci, çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak planlanmalıdır. Bu şekilde planlanmış bir sanat eğitimi sezgisel ve eleştirel düşünme, değer verme ve uygulama süreçleri doğrultusunda çocuğun ufkunu geliştirmelidir.

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra,

- 👁️ Görsel sanatlar eğitiminin okulöncesi öğretime olan katkısını açıklayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi öğretim sürecinde gelişim alanlarına göre görsel sanatlar eğitiminin önemini betimleyebilecek,
- 👁️ Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde gelişim evrelerinin basamaklarını ve bu basamakların birbirleri ile olan ilişkisini özetleyebilecek,
- 👁️ Okulöncesi çocuk resimlerinin özelliklerini sıralayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi görsel sanat eğitimi sürecinde öğretmenlerin gelişim özellikleri bakımından rolünü değerlendirebilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Örnek Olay

NE YAPMALIYIM?

Ayşegül öğretmen o gün sınıfa çok farklı girdi. Çünkü derste çocuklara sanat uygulamalarını içeren bir takım konular anlatması gerekiyordu. Ancak sınıfındaki öğrencilerin yaşları çok küçük olduğu için onları etkinliğe odaklamak oldukça zordu. Üstelik her bir öğrencinin derse ilişkin farklı ilgileri, beklentileri ve istekleri vardı. Ayşegül öğretmenin bu farklı özellikleri içeren bir takım etkinlikler düşünmesi gerekiyordu. Çocukların hem bireysel farklılıklarını dikkate alan hem de gelişim alanlarını destekleyen bir etkinlik ne olabilirdi? Bütün bu hafta bu soruya yanıt aramıştı. Sonra aklına bir fikir geldi. Konuları çocukların içinde buldukları gelişim özelliklerini dikkate alarak sade ve yalın bir ifade ile senaryolaştırdı. Daha sonra bu konuların öğretimine ilişkin farklı bir kaç etkinliği derse dahil edebileceğini düşündü. Bu şekilde birbirinden farklı öğrenme özelliklerine sahip öğrencilerin ilgisini çekebilecekti. Bütün bu düşündüklerini uygulamaya ilişkin bir materyalleri hazırladı ve o gün derse çok keyifli bir şekilde geldi. Ayşegül öğretmenin projesi konuları bir hikayenin içine yerleştirmek ve sınıf içindeki çocukları da o hikayeye dahil ederek etkinliklerin gerçekleştirilmesini sağlamaktı. Ayşegül öğretmen bu şekilde planlanmış olan görsel sanatlar öğretim ortamını etkili kullanmak için bundan sonra ne yapmalı? Siz Ayşegül öğretmenin yerinde olsaydınız nasıl bir etkinlikte bulunmasını tavsiye ederdimiz? Bu konuda ona neler önerebilirsiniz?

Anahtar Kavramlar

- Okulöncesi
- Okulöncesi Öğretimde Gelişim Özellikleri
- Görsel Sanatlar Eğitimi
- Çocuk Resimlerinin Gelişim Evreleri
- Çocuk Resimlerinin Özellikleri
- Okulöncesi Öğretimde Öğretmenlerin Rolü

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKULÖNCESİNDE ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ
  - Görsel Sanatlar Eğitiminin Sosyal Duygusal Gelişim Alanına Katkıları
  - Görsel Sanatlar Eğitiminin Fiziksel Gelişim Alanına Katkıları
  - Görsel Sanatlar Eğitiminin Bilişsel Gelişim Alanına Katkıları
  - Görsel Sanatlar Eğitiminin Dil Gelişim Alanına Katkıları
- OKULÖNCESİNDE ÇOCUK RESİMLERİNİN GELİŞİM EVRELERİ
- OKULÖNCESİNDE ÇOCUK RESİMLERİNİN ÖZELLİKLERİ
- OKULÖNCESİ GÖRSEL SANAT EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN ROLÜ

GİRİŞ

Sanat eğitimi çocuklara, algılarını kavramlaştırıp oyunlar haline getirebildikleri ve kavramları malzeme ile birleştirip ifade edebildikleri bir ortam sunmaktadır. Bu süreçte çocuk duyu ve duyularla çevresi ile etkileşim içerisine girmekte, bilişsel dünyasında algılarını anlamlandırmakta ve bütün bunları gerçekleştirirken duygusal ve zihinsel yetilerini ortaya koymaktadır (San, 1979).

Etkili görsel sanatlar eğitimi programlarında öğrencilerin sanatla ilgili öğrenmeleri belirli bir yöntem üzerine odaklanamaz. Görsel sanatlar eğitimi sürecinde sanat üretmekle ilgili mükemmel çözümler, kesin yöntemler veya sonuçlar yoktur. Bu durum, sanattaki heyecanın, sürprizin, bilinmeyen olanakların bir parçasıdır. Sanat yaşantısı ve tecrübesi çocuğun gelişimi içerisinde gereklidir ve gelişim sürecine özgünlüğü sunar. Bu süreç çocuğun yaratıcılığını açıklamasına yardım eder, bir probleme çözüm önerileri getirmelerini, düşünce geliştirme konusuna açık olmalarını, sezgisel ve sağlıklı düşünmelerini sağlar, başarıyı geliştirir.

Görsel sanatlar eğitimi uygulama sürecinde, çocukların estetik duyarlılıklarını belirli kalıplara sokmadan aktarımına olanak tanıyan bir öğrenme ortamı son derece önem taşımaktadır. Görsel sanatlar eğitimi dersleri ile öğrencilerin yaratıcılığını ortaya çıkarılmasına ve yönlendirilmesine yardımcı olan koşullar hazırlanmaktadır. Yaratıcı güçlerin yönlendirilmesi ve estetik duyarlılık kazandırılması eğitim sürecinde ilk çocukluk döneminden itibaren gerçekleştirilmekte ve bireysel gelişim sürecinde anlamlı hale gelmektedir. Bu nedenle görsel sanatlar eğitimi sürecinde öğrencilerin sanatsal yetileri ve duyarlılıkları ortaya çıkmakta ve bu doğrultuda yönlendirilebilmektedir. Görsel sanatlar eğitimi sürecinde her öğrencide kendini ifade etme eğilimi vardır. Bu nedenle görsel sanatlar eğitiminde önemli olan öğrencinin kendini ifade etme eğilimini doğru yönlendirmek, yeteneklerine ve yeterliliklerine uygun, bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran bir öğrenim süreci hazırlamaktır.

Görsel sanatlar eğitimi; öğrencilere gözlem yapabilme ve gözlemlerini aktarabilme yeterliliği kazandırmaktadır. Bu yolla; çevrelerindeki objeleri, insanları, mekanları gözlemleyen çocukların algıları ve algılarını yansıtma yetileri gelişmektedir. Daha çok gözlem ve araştırma daha farklı düşüncelerin ve imgelerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Stolnitz, 1960).

Görsel sanatlar eğitimi derslerinde, çocuğun kendiliğinden bir biçimde çocukluğundan gelen yaratıcılığını geliştirmek, çalışmalarına fırsat vermek yoluyla çocukta ifade ve samimi bir gelişim hedeflenmektedir. İfade yeteneğinin gelişmesi ise çocuk açısından önemlidir ve onun ussal ve duygusal gelişimine katkı sağlar. Çocuk kendi halinde ve kendi dünyasında eğitildiği zaman yapacağı çalışmalarda özgün olur (İlhan, 2005). Görsel sanatlar eğitimi sürecindeki etkinlikler, özellikle okulöncesi çocukların kendilerini ifadeleri için etkili bir araç ve dildir. Dolayısı ile bu süreçte çocukları bir takım kalıplara sokan sanat etkinlikleri yerine hayal etmelerine, denemelerine ve kişiselleştirmelerine olanak tanıyan yaratıcı sanat etkinliklerine yer vermek gerekmektedir.

Görsel sanatlar eğitiminin okulöncesi programlarında önemli bir yere sahip olmasının birçok nedeni vardır. Linderman, bu önemi şu şekilde ifade ediyor (Linderman, 1997):

- Sanat eğitimi düşünceleri açıklamanın doğal yoludur, her çocuk için açıklamaya ve açıklamalar doğrultusunda yanıtlamaya olanak verir.
- İçerik ve beceri gelişiminden oluşan öğrenme konularını ayırır ve bütün diğer okul programlarında bu doğrultuda yönlendirici olur.

- Sanat eğitimi, bireylerin hayal gücü, yaratıcı tavır, estetik duyarlılık doğrultusunda kendi özgün potansiyellerini geliştirmesine yardımcı olur.
- Sanat eğitimi süreçleri, yaratıcı problem çözümü ve düşünme alanıdır. Yeni düşünceler, buluşlar, orijinallik, beklenmeyen sonuçlar, bağımsızlık, keşif, araştırma, açık düşüncelilik, düşünce alışverişi, hayal gücü, esneklik, kişisel açıklamalar, bireysel hayal gücü, risk alma, deneme ve yanılma, kişisel gelişim, karar verme ve kararları sorgulama süreçlerinin yaşandığı bir düşünme ve yaratma alanıdır.
- Yaratıcı problem çözme becerisini geliştirerek, öğrencinin okul içinde ve günlük yaşamda düşünme yetisini kullanabilme yeterliliğini artırır.
- Öğrencilerin dikkat etme, algılama, bellek, hayal gücü, buluş becerisini; algı, sezgi ve kavrayışını artırır.
- Sanat öğretimi sürecinde karşı karşıya buldukları öğrenme ortamında maddelerin ve olayların farklılıkları ve kullanımlarını bilme, öğrencilerin alışkanlıklarını yaşam deneyimlerine yansıtma olanağı sağlar.
- Öğrencilerin estetik duyarlılığı; tamamlama, düzenleme, yaratma ve geliştirme gibi çözümler ile günlük yaşamlarına yansıtma olanağı sağlar.
- Sanat sözlü ya da davranışsal olarak iletişimin bir yoludur ve öğrencilerin iletişim becerisini geliştirir.
- Estetik duyarlılığı geliştirir; sanatsal kavramlar hakkında kültürel bir altyapı oluşturabilirler.
- Kişisel değer, başarı ve davranışlar konusunda bireyin kendi özgüvenini geliştirmesine sağlar.
- Öğrencilerin sanatsal yaratma sürecinin eğlence ve sevincini yaşamalarını sağlar.
- Öğrenciler, sanat eğitim sürecinde yapılan bir işi bitirmenin memnuniyetini yaşarlar ve bu memnuniyetin sonucu olarak yapılan bir işi bitirme gerekliliği düşüncesi yaşamlarının bir parçası haline gelebilir.

Okulöncesinde sanat eğitimi programlarında, basitten karmaşığa doğru bir öğrenme süreci gerçekleştirilmektedir. Etkili, kavranması zor olmayan teknik ve uygulamalarla başlayan süreç, öğrencilerin sanatsal ortamın zenginliklerini anlamlandırabilecekleri ve sanat eğitimi sürecindeki uygulama etkinliklerini çeşitlilikleri içerisinde değerlendirebilecekleri, yaratıcı potansiyellerini ortaya çıkaran öğretim ortamları ile devam etmektedir. Görsel sanat eğitimi, okulöncesi öğretim programları için son derece önemlidir. Bu nedenle öğretmen, çocukların mümkün olduğunca sanatsal etkinliklere katılmasını sağlayan bir takım önlemler almalıdır. Okulöncesindeki sanat etkinlikleri sınıftaki bütün çocukları içermelidir. Bunun için çocukların bireysel özellikleri ve ihtiyaçlarını karşılayan etkinliklere yer verilmeli, çocuğun sanatsal etkinlikten yarar sağlamasına yardımcı olunmalıdır. Okulöncesi sanat etkinliklerinde öğretmen, çocuğun kendine güvenini geliştirmeyi ve sanat etkinliklerine olumlu yönde bir eğilim göstermesini sağlamayı denemelidir. Çünkü çocuklar sanatsal etkinliklere ilişkin uygun olmayan bir yönlendirme, cesaretin kırılması ya da yol gösterilmemesi sonucu yaratıcı tavırlarını sergilemekten uzaklaşabilmektedirler. Bu nedenle okulöncesi dönemde farklı kişilik ve gelişim özelliklerinde olan çocuklara farklı sanat etkinliklerini denemeyi sağlayan bir ortam hazırlandığında çocuklar ortaya çıkan sonuca bakmaksızın kendine güven geliştirebilecekler, sanat etkinliği sürecinden hoşlanacaklar ve sanatsal etkinlik gerçekleştirmeye yönelik olumlu tavır geliştireceklerdir.

Okulöncesinde görsel sanat eğitimi programları; çocuklara bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimini destekleyici bir öğretim süreci sunmalıdır.

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde öğrencilerin içinde buldukları dönemin özellikleri öğretim ortamının başlangıç noktasını oluşturur. Bu süreçte; kim (yaş düzeyi), niçin (amaç), ne (uygulama), nasıl (malzemeler), nasıl daha iyi (gelişim) gibi sorular ile öğretim ortamları geliştirilebilir ve öğrencinin ilgi ve beklentilerine karşılık veren öğrenme ortamları oluşturulabilir. Bu durum ise öğrenme sürecinin etkililiğini artırmaktadır (Lanier, 1983).

Ünitenin başında yer alan “Sanat Köyü” adlı örnek olayda, okulöncesi öğretim sürecinde öğrencilerin bireysel farklılıkları ve gelişim özelliklerinin son derece önemli olduğu vurgulanmakta ve öğretmen tarafından bu özelliklere ilişkin bir ders tasarımı yapılmaya çalışılmaktadır. Sizce öğrencilerin bireysel farklılıkları ve gelişim özelliklerinin öğretim ortamlarında taşıdığı önem ne olabilir ve neden bu özelliklere dikkat etmek gerekmektedir?

OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN ÖĞRENCİLERİNİN GELİŞİM ALANINA KATKILARI

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi, hem öğretmenlerin çocukları tanımalarını sağlayan bir süreç olduğu için hem de çok yönlü gelişimlerine olanak tanıdığı için son derece önemlidir (Froebel, 1826). Bireyler fiziksel olarak dünyaya geldikleri andan itibaren eğitimin sürdürülebilirliği doğrultusunda okul ve dahil oldukları toplum gereklilikleri ile bir gelişim süreci gerçekleştirmektedirler. Bu gelişim fiziksel, sosyal/duygusal, bilişsel ve zihinsel olarak belirlenmekte ve bireysel farklılıklar doğrultusunda kişiden kişiye farklılıklar da gösterebilmektedir. Çocuk gelişiminin genel özellikleri şu şekilde açıklanmaktadır:

Sosyal Duygusal Gelişim Alanına Katkıları; Sosyal/duygusal gelişim özellikleri öğrencilerin ilgi, istek ve beklentilerini dile getirmelerini, tercihler yapmalarını ve bu doğrultuda sosyal etkileşimde bulunmalarını sağlar. Zihinsel aktiviteler de bu ilgi, duygu ve heyecan durumları doğrultusunda gerçekleşir. Duyuşsal gelişime yönelik bir olumsuzluk çocuğun bireysel eğilimlerine ket vurur. Duyuşsal davranış gelişimi çocukların yaşamına canlılık getirir (Yalın, 2004). Sanat çocukların iç dünyalarını yansıtmaları için en etkili araçlardan biridir. Çocuklar iç dünyalarını yansıtırken renkleri, desenleri, biçimleri ve çizgileri kullanırlar. Çocuklar aynı zamanda kendi kişilik özelliklerini de sanatsal etkinlikleri ile yansıtabilirler. Öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çeken, heyecan uyandıran, bir öğrenme ortamı onların sosyal/duygusal gelişimleri için oldukça önem taşımaktadır. Öğrenme ortamları öğrencilerin ilgi, dikkat ve heyecanlarına yanıt verici nitelik taşıdıkları süreçte sosyal/duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkiler.

Görsel Sanatlar Eğitiminin Fiziksel Gelişim Alanına Katkıları; Fizyolojik gelişim özellikleri, öğrencilere yönelik hazırlanan öğrenme ortamının temel belirleyicilerindendir. Öğretim materyallerini kullanmaktan, öğretim içeriğini algılamaya ve öğrenme sonucu davranış değişikliğinin oluşumuna kadar birbiri ile bağlantılı süreçleri etkilemektedir. Görsel sanatlar öğretim süreci, okulöncesi çocukların fiziksel gelişimlerini olumlu yönde etkileyen birçok etkinlik içermektedir. Örneğin çizgi çizmek, şekiller çizip boyamak, makas ile kesmek, parmak boyası ile boyamalar yapmak, oyun hamuru ya da seramik hamuru ile üç boyutlu çalışmalar gerçekleştirmek gibi bir çok sanat etkinliği çocukların küçük kas gelişimi ve büyük kas gelişimini kapsayan hareketleri içermektedir.

Sosyal-duygusal gelişim, çocuğun ilgi alanlarına, beğenilerine, duygularına yönelik davranış gelişimini ifade etmektedir.

Fiziksel gelişim belirli fizyolojik hareketlerin belirli bir sıra ile beyin-kas koordinasyonu doğrultusunda ortaya çıkmasını sağlayan davranış gelişimini ifade eder (Yalın, 2004).

Bilişsel gelişim, bireylerin içinde buldukları ortamı anlamlandırmaya yönelik anlamak, tanımak ve öğrenmek gibi süreçleri kapsayan zihinsel davranış süreçleri bilişsel gelişim süreci olarak nitelendirilir.

Görsel Sanatlar Eğitiminin Bilişsel Gelişim Alanına Katkıları; Okulöncesi dönemde bilişsel gelişim sürecinde çocukların öğrenmesi somut kavramlar ve etkinlikler üzerine kuruludur ve aktiftir Öğrenme hissetme, dokunma, elle tutma yoluyla baskın bir şekilde aktiftir (Peker, 2003). Okulöncesi öğrencilerinin kavram oluşturma, sembolleştirme, sınıflandırma, kavramlara yönelik problem oluşturma, çözümlenme ve hatırlama eğilimleri, içinde buldukları bilişsel gelişim özellikleri doğrultusunda değişkenlik göstermektedir. Görsel sanatlar eğitimi sürecinde de çocukların içinde buldukları bilişsel gelişim özellikleri dikkate alınmalı ve bu özelliklere ilişkin etkinliklere yer verilmelidir. Çünkü çocuklar bildikleri şeyleri çizer ve boyarlar. Çocuklar, fikirlerini ve hislerini çalışmalarına aktarıırken planlamak, organize etmek, konu seçmek ve izlenimlerini sunmak için düşünme becerilerini kullanırlar. Çizerken, boyarken ve iş yaparken çizgi, renk, şekil gibi kavramlarla seçim yaparlar, fikir üretirler, planlarlar, deneme yaparlar. Örneğin renkleri karıştırırken etkinliğin neden ve sonuçları arasında bağlantı kurarlar, öğrenirler. Deneme ve hatalar sonucu bir hareketi ya da etkinliği dengelemeyi öğrenirler. Görsel sanatlar eğitimi sürecindeki bütün bu etkinlikler çocukların bilişsel gelişimine yönelik olumlu yansımalar olarak nitelendirilebilir.

Çocukların sanat etkinlikleri oldukça ilgi çekicidir. Çocukların çizimleri ve kullandıkları yöntemler aslında onların büyüdüğü ve geliştiği ortamları yani çevrelerini yansıtmaktadır. Sanat çocukların kendilerini keşfetmeleri için oldukça önemli bir etkinliktir. Kendileri ve çevreleri ile ilgili kavram, olay ve nesnelere çeşitli yollarla seçerler ve yeniden düzenleyerek sanat yoluyla sunarlar. Sanatsal etkinlikler çocukların bilişsel gelişimleri için son derece önemlidir. Çocuklara algısal, duygusal, sosyal ve yaratıcı gelişimlerini destekleyen bir dürtü sağlamaktadır. Çocuklar için sanat etkinlikleri düşüncenin gelişimini sağlamaktadır. Çünkü çocuklar için kendilerini ve çevrelerini yansıtmaya ve düşüncelerini organize etme süreçlerini içermektedir (Lowenfeld & Brittain, 1987). Okulöncesi dönemde çocuklar sanat etkinlikleri boyunca analiz, sentez ve değerlendirme gibi düşünme yeteneklerini oldukça etkin bir biçimde kullanmaktadırlar. Dolayısıyla bu yönde etkili bir uygulama sürecine sahip bir okulöncesi programı da bilişsel gelişim açısından çocuğu desteklemektedir.

Görsel Sanatlar Eğitiminin Dil Gelişim Alanına Katkıları; Okulöncesi sanat etkinliklerinin en önemli süreçlerinden biri çocuklar ile çalışmalarını ve yaratıcılıkları üzerine konuşmaktır. Çocuklar ne yaptıkları ile ilgili konuşmak konusunda oldukça meraklıdır ve yaratıcılıklarına ilişkin soruları yanıtlamaktan oldukça keyif alırlar. Görsel sanatlar öğretimi programlarında yer alan bir takım kavramlara ilişkin konuşmalar (renk, doku, kontrast, pastel, ince-kalın, açık-koyu gibi) çocukların dil gelişimi için bir araç olarak kullanılabilir. Bu tür etkinlikler çocuklara hem kavram gelişimi hem de problem çözme yetisi kazandırabilir. Çocuklar çalışmalarını ile ilgi konuşurken sanatsal etkinliklerden daha keyif alabilirler. Öğretmen çalışmalarını üzerine odaklanmış çocuklar ile konuştuğu zaman onların aynı zamanda ne yaptıklarının farkında olmalarını ve bunu işlerine yansıtmasını sağlar. Örneğin öğretmen çocuklara “Renkler birbirine karıştırıldığında ne olur?”, “Seramik çamuruna su katınca ne olur?” gibi bir takım sorular sorularak yaptıkları çalışmalara ilişkin konuşmaya ve denemeler yapmaya yönlendirebilir. Bu süreçte öğretmen çocuğa ne yaptığının farkında olduğu, gösterdiği çaba ile ilgilendiği, kendine güveninin gelişmesinden memnuniyet duyduğu mesajlarını vermeli ve çocuklar ile bu yönde iletişim kurmalıdır. Öğretmenler çocuklara “Ne resmi yapıyorsun?” ya da “Bu çizdiğin/boyadığın nedir?” gibi bir takım sorular yerine “Bana resmini anlatabilir misin?” ya da “Bu resmi yaparken ne düşündün?” gibi açık uçlu sorular sorma-

Okulöncesi dönemde çocukların düşüncelerini iyi bir şekilde ifade edebilmelerine, yaşantı ve deneyimlerini yorumlamalarına, çevreleri ile doğru etkileşimde bulunmalarına ilişkin doğru dil yapısına sahip olmalarını içeren gelişim özellikleridir.

lıdırlar. Bu tür sorular çocukları kendi yaratıcılıkları hakkında konuşmaya yönlendirir. Çocuklar ile yaptıkları çalışmalarla ilgili konuşmalar yapmak, aynı zamanda onları kendilerini ifade etme konusunda rahatlatır ve yeni denemeler gerçekleştirmek konusunda cesaretlendirir. Bütün bu etkinlikler sırasında farklı kelimeler ve ifadeler kullanan çocuğun dil gelişimi kaçınılmazdır.

OKUL ÖNCESİNDE ÇOCUK RESİMLERİNİN GELİŞİM EVRELERİ

Çocuk resimlerindeki gelişim evreleri çocukların belirli yaşlarda birbirlerine benzer özellikte tekniği ve uygulaması olan resimler yapmalarına ilişkin sınıflandırılmaları kapsamaktadır. Her resimsel gelişim evresine geçiş her çocuk için aynı dönemde olmayabilir. Bazı çocuklar diğer evreye daha erken geçerken bazıları daha geç geçebilir. Genel olarak çocuk resimlerinde yaş büyüdükçe daha ayrıntılı, gerçeğe daha yakın, oranları daha gerçekçi bir gelişme görülür. Çocukların resimsel gelişim evrelerinin sınıflandırılmasına ilişkin birçok teori bulunmaktadır. Bu teorilerden günümüzde de geçerliliğini koruyan sınıflandırma Lowenfeld'e aittir. Lowenfeld (1947) çocukların sanatsal gelişimlerine ilişkin altı farklı evre belirlemiştir. Her evre bir diğer evrenin başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Bir evreden diğerine geçerken bir takım gelişimler olmaktadır. İçerik aynı olabilir, ancak çocuğun çizim şekli ve ifade biçimi farklılaşmaktadır (Lowenfeld, 1947).

Kellogg 1967-1970 yılları arasında dünya üzerindeki farklı ülkelerden ve farklı kültürlerden bir milyonun üzerinde çocuk resmini inceledi. Ona göre çocukların resimleri onların çizerken sahip oldukları düşünce sistemi ve gelişimleri üzerine fikir verebilirdi. Kellogg farklı kültür ve bölgelerden çok çeşitli çocuk resimlerini inceledikten sonra çocukların sanatsal çalışmalarında kullandıkları evrensel sembollerini belirlemiştir (Kellogg, 1970) (Resim 1).

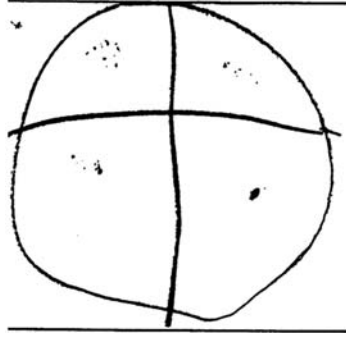
Çocuk resimlerinde gelişim evreleri yaşa uygun uzamsal kullanım, çizim karakteristiği, renk kullanımı ve insan figürlerinin tasviri gibi bir takım ölçütler dikkate alınarak belirlenmektedir.

Resim 4.1

Karalama 1	• •	Nokta
Karalama 2		Tekli Dikey Çizgi
Karalama 3	—	Tekli Yatay Çizgi
Karalama 4	↘ ↙	Tekli Çapraz Çizgi
Karalama 5	⌒	Çoklu Dikey Çizgi
Karalama 6		Çoklu Dikey Çizgi
Karalama 7	≡≡≡	Çoklu Yatay Çizgi
Karalama 8	↘ ↙ ↘ ↙	Çoklu Çapraz Çizgi
Karalama 9	⌒ ⌒	Çoklu Kavisli Çizgi
Karalama 10	⌒ ⌒	Dolanmış Açık Çizgi
Karalama 11	⌒ ⌒	Dolanmış Kapalı Çizgi
Karalama 12	~ ~ ~	Zig zag ya da dalgalı Çizgi
Karalama 13	e	Tekli Döngüsel Çizgi
Karalama 14	eee	Çoklu Döngüsel Çizgi
Karalama 15	⊙	Spiral Çizgi
Karalama 16	⊙	Çoklu Çizgili-Dolgu Daire
Karalama 17	⊙	Çoklu Çizgili Çember
Karalama 18	⊙	Dışa Açılan Dairesel Çizgi
Karalama 19	⊙	Tekli Kesişen Daire
Karalama 20	⊙	Düzensiz Daire

Karalamalara ilişkin evrensel semboller (Kellogg, 1970)

Kellogg (1970) çocukların resimsel gelişim evrelerini çocukların çizgilerindeki özelliklere göre analiz etmektedir. Bu çizgisel özelliklere göre çizgilerin sınıflandırılması aşamasında dört evre vardır. Bu dört evre çocuğun karalama yapmaya başladığı ilk aşamadan ortalama 5 yaşına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Kellogg dört evreyi Karalama Evresi, Şekil Evresi, Tasarım Evresi, Resimsel Evre olarak açıklar. Karalama evresinde basit karalamalar ve karalamaların düzenlenmesi yer almaktadır. Genelde 2 yaş döneminde çocuklar bu evrededirler. Karalama evresi 2 yaşın başlarında başlar ve bu evrede çocuk karalamaya yönelik görsel ilgisinin ve karalama yapabilme kapasitesini göstermektedir. Bu aşamada 20 farklı temel karalama türü vardır. Bu karalamalar çocuk resimlerinin temelini oluşturmaktadır. 3 yaşına doğru çocuklar Şekil Evresine geçerler. Bu evrede çizimlerde aniden ortaya çıkan şemalaşmış şekiller görülür. Bu şekiller kare, dikdörtgen, üçgendir. Kellogg'un teorisine göre her çocuğun algılarını sembolize etmeye ilişkin çizgisel gelişimi aynı yolu izler. İlk önce belirgin bir şekilde temel formlar görülmeye başlanır. Çizgiler, çapraz çizgiler, diyagonal çapraz çizgiler, daire, dikdörtgenler gibi. Daha sonra bu temel formlar bir araya getirilerek bir takım semboller oluşturulur. Bu semboller "mandala" ve "agregat" olarak adlandırılmaktadır. Mandala, bir dairenin çizgiler ile çeyrek parçaya bölünmesi ile oluşur (Resim 2). Agregat ise üç ya da daha fazla şeklin yeni bir birimi oluşturmak için bir araya getirilmesi ile oluşan yeni şekilleri ifade eder. Resimlerde agregatların ortaya çıkması ile birlikte çocukların resimsel karakteristiği de belli olmaya başlar. (Resim 3). Çocukların çizimlerinde mandala ve agregat gibi çizimlerin yanında değişik formlar da ortaya çıkmaktadır. Tasarım Evresinde güneş, yıldız gibi formlarla da karşılaşılır. Kellogg'a göre çocuk resimlerinde mandala ve agregat görülmeye başlanmışsa çocuklar görsel algılarını yansıtmaya başlamışlardır. Çocuk resimlerinde görülen mandala, agregat, güneş, yıldız gibi formlar çocuğun tasarım aşamasına ilişkin resimsel gelişiminin de bir göstergesidir (Kellogg, 1970).

Resim 4.2*Mandala*

Çocuk resimlerinde görülen mandala, agregat, güneş, yıldız gibi formlar çocuğun tasarım aşamasına ilişkin resimsel gelişiminin de bir göstergesidir (Kellogg, 1970).

Resim 4.3*Agregat*

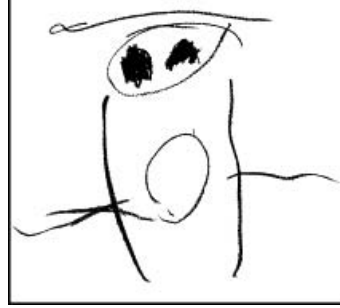
Kellogg'a göre son resimsel gelişim evresi Resimsel Evre'dir. Bu evre 4 yaşında başlar ve erken çocukluğun son dönemine kadar devam eder. Bu evrede imajlar, hayvanlar, binalar sebzeler ve insanlar gibi bir takım sınıflandırmalar söz konusudur. Bu evrede karalamalar ve diyagramlar insan figürü oluşturmak için bir araya getirilir. Çocukların ilk insan figürü çizimleri agregat çizimleri şeklindedir. Bu çizimler gerçekçi yaklaşıma doğru daha ayrıntılı olarak gelişmeye devam eder (Resim 4,5,6,7,8,9) (Kellogg, 1970).

Resim 4.4

3-4 Yaş İnsan
Figürü (Alp
Erişti)

Resim 4.5

3-4 Yaş İnsan
Figürü
(Alp Erişti)

Resim 4.6

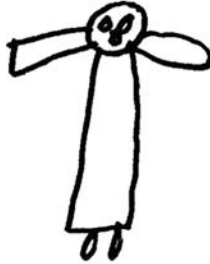
4-5 Yaş İnsan
Figürü

Resim 4.7

4-5 Yaş İnsan
Figürü

Resim 4.8

5-7 Yaş İnsan
Figürü

Resim 4.9

5-7 Yaş İnsan
Figürü

Lowenfeld'e göre ise çocuk resimlerinin gelişim evreleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Karalama evresi (2-4 yaş, kişisel ifadenin başlangıcı)
- Şema öncesi evre (4-7 yaş, ilk sembolik girişimler)
- Şematik evre (7-9 yaş, sembolleştirme kavramının başarısı)
- Ergenlik öncesi evre (9-12 yaş, resimde gerçekliğin ortaya çıkışı)
- Mantık çağı (11-13 yaş, olayların sebeplerini sorgulama dönemi)
- Ergenlik krizi (13 yaş ve sonrası, olaylara ilişkin karar verme dönemi) (Kırıçoğlu, 2002).

Karalama Evresi; Görsel sanatlar eğitimi sürecinde çocuklar için çizmek, yazı yazmaya başlamak gibidir. Okulöncesi dönemin ilk aşaması olan karalama evresinde çocuklar karalamaktan çok keyif alırlar. Okulöncesi dönemdeki çocuklar için çevrelerindeki her şey yenidir. Hiçbir şey zihinlerinde yapılandırılmış değildir.

Bütün deneyimlere açıktırlar. Onların çevresindeki her şey onlar için yeni bir deneyim ve maceradır. Keşfetmeye oldukça meraklıdırlar. Okulöncesi çocukların öğrenmesi hisleri üzerine kuruludur. Okulöncesi çocukların görsel sanatlar eğitimi sürecinde gelişiminin ilk göstergesi karalamalar yapmaya başlamaktır.

Çocukların karalama yapmaya başladıkları ilk dönemlerde hareketlerine ilişkin konuşulabilir ve yaptıkları karalamaların özelliklerine ilişkin konuşulabilir. Ancak çocuklar karalama yaparken çizimlerine ilişkin tahminlerde bulunmamak ve karışmamak gerekmektedir. Çocukların çalışmalarına ilişkin olarak “yaptığın bu çizgiler ne kadar güzel” ya da “bu daireler ne kadar hoş görünüyor” gibi hem çocuk cesaretlendiren hem de dil gelişimi açısından yeni kelimeler öğrenmesine yardımcı olan konuşmalar yapılabilir. Çocuklar yaptıkları karalamaları isimlendirmeye başladıklarında biraz daha farklı sorular sorulabilir. Örneğin yaptığı karalamaya ilişkin olarak “bu benim annem” gibi tanımlamalar kullanıyorsa “senin annen uzun mu?”, “o seni kucağına alıyor mu?” gibi ya da eğer çocuk yaptığı karalamaya ilişkin olarak “ben yürüyorum” diyorsa “nereye yürüyorsun?” şeklinde bir takım sorular ile çocuğun duygularını ve düşüncelerini dile getirmesi sağlanabilir. Bu tür konuşmalar aynı zamanda çocuğa “senin konuştuğun ve yaptığın her şeye değer veriyorum” mesajı da vermektedir. Bu aynı zamanda çocuğun sanat etkinliğine ilişkin olarak istekli olmasının ve yaratıcı yönlerini açığa çıkarmasını sağlar.

Bu dönemde çocukların resim yaptıkları yüzeyi oluşturan malzemenin mümkün oldukça büyük boyutlu olması gerekmektedir. Büyük boyutlu yüzeyler çocukların daha rahat hareket etmelerini ve daha özgür çalışmalarını sağlar. Çocukların çalıştıkları ortamları birbirlerinin çalışmalarını görebilmeleri de son derece önemlidir. Çünkü çocuklar diğer arkadaşlarının ne yaptıklarını görmek konusunda oldukça meraklıdırlar. Bu düzenleme aynı zamanda çocukların birbirleri ile iletişim kurmaları için de oldukça önemlidir. Çocukların çalışma alanları için duvarlara da büyük kağıtlar asılabilir. Bu şekilde çocuklar daha geniş alanda çalışabilirler ve çalışırken oldukça sık bir şekilde büyük kas gelişimini sağlayan geniş kol hareketleri yaparlar. Çocukların çalıştıkları ortamlar, onların rahat çalışmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

Karalama evresinde çocuklar için üç farklı gelişimsel karalama aşaması söz konusudur. *Düzensiz karalamalar*; Farklı yönlerde gelişigüzel karalamalar söz konusudur. Çocuklar bu aşamada geniş kol hareketleri ile karalamalar yaparlar. *Kontrollü karalamalar*; Çocuklar, kol hareketleri ile çizdikleri yatay, dikey, diyagonal, dairesel çizgiler arasında bir ilişki olduğunu fark ederler. Bu karalamalar çocukların büyük kas gelişimlerini de olumlu yönde etkilemektedir. *Tanımlanan karalamalar*; Bu aşamada karalamalar çocuklar için bir anlam ifade etmektedir. Bu aşama okulöncesi dönem için oldukça önemlidir. Çünkü artık gözlemlerini ve düşüncüklerini aktarma eğilimi içerisindedirler. Bu dönemde çocuklar çevrelerindeki dünyayı kendileri ile ilişkilendirirler ve yaratıcı tavırlar ortaya koyma eğilimi içerisindedirler (Lindermann, 1997). Tanımlanan karalamalar evresi çocukların şema öncesi döneme geçiş evresi için de bir hazırlık niteliği taşımaktadır.

Çocuklar karalamalar yapmaya genel olarak 1,5 yaşında başlarlar. Çocuklar ilk karalamalarını kollarını kağıt üzerinde ileri geri hareket ettirerek “*düzensiz*” yaparlar (resim 10,11, 12,13). Yaptıkları karalamalar kağıdın dışına taşar ve çalışırken genelde çevrelerine de bakarlar (Smith, 1999). Bu dönemde büyük ve küçük kas gelişimleri devam etmektedir. El-göz koordinasyonları biraz daha oluşmaya başlamıştır. Çocukta algı gelişmesine karşın, algıları sunmada güçlük yaşar. Fizyolojik gelişiminin elverişli olmaması nedeniyle algıladıklarını sembolleştirerek çizerler.

Karalama evresindeki gelişimsel karalama aşamaları: Düzensiz Karalamalar, Kontrollü Karalamalar, Tanımlanan karalamalar şeklinde sıralanmaktadır.

Resim 4.10*Düzensiz
Karalamalar***Resim 4.11***Düzensiz
Karalamalar***Resim 4.12***Düzensiz
Karalamalar***Resim 4.13***Düzensiz
Karalamalar*

Çocukların hareketleri ile kağıt üzerine yaptıkları karalamalar arasındaki ilişkiyi keşfetmeleri uzun sürmez. Hareketleri ile karalamalar arasındaki bağlantıyı keşfetmeye başladıklarında “*kontrollü*” karalamalar yapmaya başlarlar. Hareketlerini çeşitlendirerek ve tekrar ederek karalamalar yapmaya başlarlar (Resim 14, 15). Çocukların motor gelişimleri ve algısal gelişimlerini de sağlayan dikey, yatay, dairesel çizgiler ve geometrik şekiller oluşturmaya başlarlar (Resim 15). Daha sonra çizgiler şekillerle birleşmeye başlar, çeşitli dokular oluşturmaya başlarlar. Bu aşamada harfler yapabilirler, özellikle kendi isimlerinin baş harfini ya da isimlerindeki harfleri karalamalarına eklerler (resim 15) (Smith, 1999).

Resim 4.14*Kontrollü
Karalamalar***Resim 4.15***Kontrollü
Karalamalar*

Çocuklar kontrollü karalamalar yapmaya başladıklarında, karalamalarını adlandırmaya ve çizerken yaratıcı oyunlar oynamaya başlarlar. Karalama yapmaya başlamadan önce ne çizeceğini söyleyebilir ya da çizdiklerine bakarak çizimlerini adlandırabilir. “Bu benim annem” dediği bir resme ertesi gün “bu benim kedim” diyebilir. Yetişkinler için bu çizimler bir anlam ifade etmeyebilir ve anlaşılır olmayabilir. Ancak bu karalamaların çocuk için artık bir anlamı olduğu için bu dönem “*tanımlanan karalamalar*” dönemi olarak adlandırılmaktadır.

Okulöncesi döneme karşılık gelen gelişim evreleri karalama, şema öncesi evreleridir. Okulöncesi dönemdeki çocuk resimlerinin gelişim evreleri ve özellikleri şu şekilde tablolaştırılabilir:

Tablo 4.1

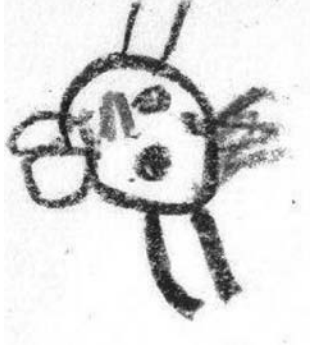
Gözlem		1 yaşına kadar olan dönem	Nasıl karalamalar yapacağına ilişkin gözlemlerde bulunurlar.
Karalama Evresi	Düzensiz Karalamalar	1, 5-2 Yaş	Çizim araçlarını kullanarak karalamalar yapmaya başlarlar.
	Kontrollü Karalamalar	3 Yaşa kadar olan dönem	Çizgileri, dokuları tekrar etmeye başlarlar, çizimlerinde basit geometrik şekiller ortaya çıkmaya başlarlar.
	Tanımlanan Karalamalar	4 Yaşa kadar olan dönem	Karalamalarını adlandırmaya başlarlar. Resimlerini anlatmaya başlarlar, resimlerindeki semboller çevrelerindeki insanları sembolize eder ve çizimleri ile ilgili anlatacakları vardır.
Şema Öncesi Evre		4-7 Yaş	Resimler yaptıkları kağıt üzerinde artık harfler ve sayılar da vardır, nesnelere tanımlamaya başlarlar ve resimleri ile ilgili hikayeler anlatmak isterler.

Şema Öncesi Evre; Çocuklar şema öncesi evrede önem verdiği şeylerin ve çevresinin resmini yapmaktadır. Geometrik çizimler yaparlar, önemli gördükleri kavramları abartarak ve kendilerince önemsiz gördüklerini yok sayarak resim yaparlar. Resimlerinde düzlem bellidir. Sevdikleri malzemeleri kullanmak isterler. Kullandıkları malzemeleri uzun bir süre denemek isterler. Bu dönemde çocuklar, biraz daha gerçekçi kaygılar ile karalama yapmaya çalışırlar. Parçalar yaparlar, bu parçaları tekrar ederler ve bir şeyler yaratmaya çalışırlar. Çocuklar karalamaları görsel açıdan her hangi bir şeye benzetme kaygısı ile yapmazlar. Düşündüklerini karalarlar ve karalamalarını tanımlarlar. Bu aşamada çocukların çizdikleri değil yaratıcılıkları önemlidir. Çocuklar biraz daha büyüdükçe çalışmaları tanımlanmaya başlar. Malzemeleri artık yaratmak istedikleri kavramların farkında olarak çizerler. Ancak çizmeye başlamadan önce ne çizeceklerini planlamazlar. Önce çizerler ve çizdikleri bir şeyler düşünmelerini ve çizimlerini anlamlandırmalarını sağlar. Biraz daha yetişkin okulöncesi çocukları, çizmeye başlamadan önce ne çizeceğini planlar. Kağıt üzerinde çizimlerine ilişkin denemeler yaparlar.

Bu evrede insan figürü artık belirmeye başlamıştır. Çocuklar 3-4 yaşlarına doğru dairelerle bir ya da birkaç çizgiyi birleştirerek insan figürü oluşturmaya başlarlar (Resim 16,17). Bu figürler oldukça hayali çizimlerdir, vücut, kollar, boyun, parmaklar ve ayaklar yoktur. Çizimlerdeki kadın ve erkek figürleri (anne-baba) arasında da ayırt edici bir fark yoktur. Ancak şema öncesi dönemde figür çizen çocuklara vücudun parçaları sorulduğunda bu parçaları rahatlıkla tanımlayabilecek kapasitededirler. Ancak gerçekçi bir şekilde resimlemek konusunda bir tavır gelişmemiştir ya da bu parçalar henüz onların ilgi alanına girmemektedir (Winner, 1982). Bu dönemde çocukların figürleri neden bu kadar hayali ve tamamlanmamış olarak çizdiklerine ilişkin birkaç teori vardır. Bunlardan birisi insan vücuduna ait bilginin tam olmaması olarak vurgulanmaktadır. Bir diğerinde, çocuklar aslında ne çizdiklerine bakmazlar ve zihinlerinde var olan ya da o ana kadar keşfettikleri soyut şekilleri farklı şekillerde bir araya getirerek çevrelerindeki nesnelere sembolize ederler denilmektedir. Bir başka teoriye göre de çocuklar seçicidir ve figürlerin anlaşılabilirliği için gerekli olan parçaları seçmektedirler. Bu öğretmenler için önemlidir. Çünkü çocuğun bir figür çizerken figüre ait belli başlı özellikleri yansıtması aynı zamanda çocuğun gelişim özellikleri açısından çalışmalarının yorumlanmasına ilişkin öğretmene fikir vermektedir. Bu figürler aynı zamanda çocukların kendi vücutlarını tanımlamalarına ilişkin öğretmene fikir vermektedir. Örneğin kolları olmayan bir figür çizen bir çocuğu öğretmen kolları vurgulayan bir top ile oynama etkinliğine yönlendirebilir ve daha sonra “topu yakalarken” kendi resmini çizmesini isteyebilir. (Roland, 2006). Bu etkinlik çocuğun vücudun yeni bir parçasının farkına varmasını ve çalışmasına bu yeni parçayı da eklemesini sağlayacaktır. Bu nedenle çocuklara bir şeylerin resmini çizmeyi söylemek yerine çizime ilişkin keşifler yapmalarına ve fark etmelerine olanak sağlayan etkinliklerle sanat uygulamasını desteklemek son derece önemlidir. Çocuklar 4-5 yaşlarında insan figürü çizmenin değişik yollarını aramaya başlarlar ve çizdikleri figürler her seferinde farklılaşmaktadır. Bu dönemde artık çocukların çizdikleri figürlere ilişkin duygu, düşünce ve deneyimleri daha açıkça gözlemlenmektedir. 4-5 yaşlarında çocuklar kendi resimlerini de çizmeye başlarlar (Resim 18). Kafa her zaman daha büyüktür. Çünkü ona göre daha önemlidir. Bu çizimlerde ayrıca çocuğun kendisini tanımlamasına ilişkin bir takım ipuçları da yakalanabilir. Bu nedenle çocukların kendi resimlerini çizerken kendilerine ilişkin bir takım özellikleri ortaya çıkarabilecek etkinliklere yer vermek son derece önemlidir. Örneğin çocuklarla aile yaşamları, okul hayatları, arkadaşları, sevdikleri ya da sevmedikleri şeyler gibi kendi yaşamlarına ilişkin konularda konuşulabilir ve bu tür bir etkinlikten sonra kendilerini tanımlayan ya da tanıtan resimler çizmeleri istenebilir. Bu dönemde çocukların çizimlerinde çevrelerinde olup bitenler belirgin bir şekilde gözlemlenebilir ve çocuğun kendisi ile doğrudan ilgili konu ve motive edici etkinlikler oldukça önem taşımaktadır (Lorenfeld & Brittain, 1987).

Resim 4.16

3-4 Yaş İnsan Figürü

Resim 4.17

3-4 Yaş İnsan Figürü

Resim 4.18

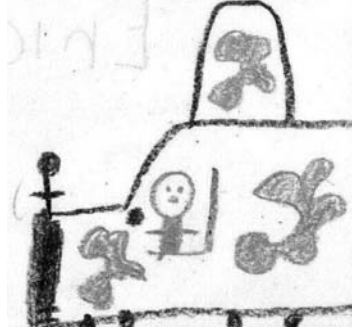
4 Yaş Çocuğunun Kendi Portresi

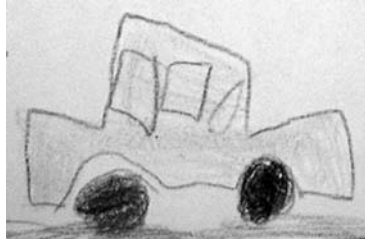
Çocuklar 5-6 yaşlarına doğru çevrelerinde olup bitenleri ve gözlemlerini sembolleştirmeye başlarlar. Resimlerde çevrelerine ilişkin ev, ağaç ve daha çok figür görülmeye başlanır. Çizimler oldukça bireyseldir, çevrelerindeki dünyayı gözlemleyerek değil kavramsal algıları ile yansıtmayı tercih ederler. Figürleri sembolize ederken birbirlerinden oldukça farklılık göstermektedirler. Resimlerdeki figürler artık birbirlerinden ayrılabilir, kolları ve bacakları vardır ve bir düzlem üzerinde görülebilmektedir. Resimlerde kıyafetler, eller, ayaklar,

parmaklar, burun gibi ayrıntılar çocukların bireysel dikkatine ilişkin olarak değişiklik göstermekle birlikte görülmeye başlanmıştır. Çocuklar bu yaşlarda çizdikleri resimler ile fikirleri arasında bir ilişki kurarlar. Çizdikleri şekillere anlam yüklerler ve bu şekil artık bir sembol olmaya başlamıştır (Hurwitz & Day, 2007). 5-6 yaşındaki çocuk resimlerinde görülen en belirgin özelliklerden biri düzlemdir (Resim 19). Çocuklar artık çizdikleri nesnelere ile nesnelere buldukları çevre ile ilişkilerinin farkındadırlar. Genelde çalıştıkları kağıdın alt tarafında bir çizgi ya da düzlem çizilmiş ya da boyanmıştır ve bu düzlem üzerinde evler insanlar ağaçlar gibi kavramlar yer almaya başlamıştır. Çocuklar düzlemin keşfiyle birlikte yer ve zaman kavramını da resmetmeye başlarlar (Lowenfeld & Brittain, 1987). Bu yaşlarda çocuklar bir hikayeyi ya da bir olayı anlatmak için resimler çizmeye başlarlar. Görsel imajlar oluştururken kavram ve olaylara ilişkin ilgileri önem kazanmaktadır ve çocuklar büyüdükçe bu ilgiler daha da önem kazanmaya devam eder (Wilson & Wilson, 1982). Bu dönemde görülen bir diğer özellik saydamlıktır. Artık nesnelere önem sırasına göre daha öncelikli olarak bu özellik kapsamında vurgulanmaktadır. Çocuklar için her hangi bir şeyin ya da yerin içinde olan nesne ya da kavramlar dışarıda olanlardan daha önemli olabilir ve bu önemi vurgulamak için içeride olduğu için görünmeyen şeyleri saydamlık özelliğini kullanarak resmederler (Resim 20). Çocuklar bu özelliği genelde kendi evleri, okulları, arabaları gibi mekanlar ve mekan içinde kendileri için önemli olan figür ya da objelerle yansıtmak için kullanmaktadırlar. Ölçü, oran ve yerleştirme kavramları da gelişmeye başlamıştır. Erkek ve kız çocuklarının çalışmalarında da farklılıklar oluşmaya başlar. Erkek çocuklar arabalar, süper kahramanlar ya da savaş sahneleri çizerken kız çocukları doğa görüntüleri, elbiseler, gök kuşağı gibi bir takım sahneleri resmederler (Resim 21, 22, 23, 24). Bu dönemde kız ve erkek çocukları hayatlarındaki en önemli insanları çizmekten de çok keyif alırlar (Resim 25, 26). (Dodg, Colker, Heroman, 2002).

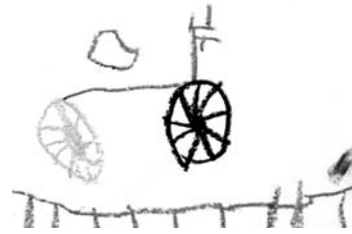

Resim 4.19Düzlem
(5 Yaş)**Resim 4.20**Saydamlık
Özelliği (5 Yaş)**Resim 4.21**

Araba Resmi

Resim 4.22

Bisiklet Resmi

Resim 4.23

Doğa Resmi

Resim 4.24 Doğadan
Ayrımı**Resim 4.25**

Kendi Resmi

Resim 4.26

Aile Resmi

Çocuklarda şema öncesi dönemde renk kullanımı ise oldukça özgür, dışavurumcu, kendiliğinden, sıra dışı ve alışılmamıştır (Resim 27, 28). Şematik evreye kadar çizmek ya da boyamak istedikleri nesnelere renkleri arasında çok küçük bir ilişki vardır. Bu çocuklara daha yaratıcı düşünceleri için cesaret vermektedir. Okulöncesi dönemde renklerin doğru kullanımına ilişkin eleştiride bulunulmamalıdır. Bu tür bir eleştiri çocukların sanatsal ifadelerine ilişkin özgürlüklerini sınırlandırabilir. Çocukların amacı nesnelere gerçeğe uygun bir biçimde taklit etmek değildir. Şema öncesi dönemde çocuklar kendilerini yaratıcı bir biçimde ifade etmek konusunda oldukça heveslidirler. Çocukların yaptıkları çizimler onların büyümelelerinin, gelişimlerinin ve gerçek dünya ile ilişkilerinin de bir göstergesidir (Lowenfeld & Brittain, 1987).

Resim 4.27

Renkli
Çalışma

Resim 4.28

Renkli
Çalışma

Şema öncesi evrenin son döneminde çocuklar her şeye ilgi duyarlar. Parlak, renkli, basit, karışık olmayan yönlendirme ve deneyimlere ilgi duyarlar. Onlar bu dönemde içgüdüsel olarak tasarımcı ve yaratıcıdır. Çocuklar bu dönemde hayal güçlerini yansıtmaktan çok hoşlanırlar. Bu dönemde yalnızca bir düşünce sunmak, bir başlık belirlemek ya da bir araç çoğu zaman sanat öğretimi süreçlerinde en iyisidir. Öğrenciler duygusal ve hayal güçlerini ortaya çıkaran yaklaşımlar sunulduğunda sanat uygulamalarında daha ilgili olabilmektedirler. Bu süreçte çocukların gözlemlerini geliştirmek anlamında gözlem yaptıkları ortam ya da nesnelere yönelik olarak dokunmak, dinlemek, koklamak ve bu deneyimleri ile ilgili konuşmalar gerçekleştirmek gibi etkinlikler sürdürülebilir. Bu dönemde çocuklar oldukça sosyaldir ve düşüncelerini paylaşmaktan çok hoşlanırlar. Bu nedenle onları diğer insanlar ve çevreleri ile etkileşime yönlendiren sanatsal etkinlikler tercih edilmelidir (Linderman, 1997).

SIRA SİZDE

2

Okulöncesinde çocuk resimlerinin gelişim evrelerinden biri olan “Karalama Evresinde çocukların yaptıkları karalamalar çocukların gelişim özellikleri açısından oldukça önem taşımaktadır. Sizce bunun nedeni nedir?

OKULÖNCESİNDE ÇOCUK RESİMLERİNİN ÖZELLİKLERİ

Her çocuğun farklı özellikleri, eğilimleri ve yönelişleri olmakla birlikte çocuk resimlerinde bir takım genellemelere gidilebilmektedir. Bu genellemeler doğrultusunda çocuk resimlerinde tamamlama, saydamlık, düzleme ve hiyerarşi gibi bir takım özellikler bulunmaktadır (Sezer, 2001):

Tamamlama özelliğine göre çocuklar, resmin dolayısıyla evrenin merkezindedirler. Merkezinde oldukları dış çevreyi kendi görüş açıları ile değerlendirdikleri görüntüleri resimlerine yansıtırlar. Çevrede gördüklerinin yanında görmedikleri ama bildikleri kavramlar vardır ve bu kavramlar resimlerde özgürce ifade edilebilmektedir. Hayal dünyasında kendince eksik gördüğü ama görsel olarak yansımayan görüntüleri tamamlayarak ifade etme eğilimleri vardır.

Örneğin profilden bir insan resmi çizerken diğer gözünü görmedikleri halde resimlerinde ikisini birden göstermektedirler. Ya da bir ev resmi çizdiklerinde evin çevresinde olması gerekenleri de resimlerine ekleyebilirler. Çocukların tamamlama özelliği saydamlık özelliği ile benzerlik taşımaktadır (Artut, 2001).

Saydamlık özelliğinde, çocuklarda bütünleştirme endişesi görülür. Özellikle 5-7 yaş arası çocuk resimlerinde sıkça görülür. Örneğin aile temalı bir resim yaparken aile bir ev kompozisyonunda dışardan görülebilmekte aileye ait bireyler, evin ayrıntıları bütün özellikleri ile yansıtılmaktadır (Resim 29/Vazonun içinden fare görünmektedir, 30 aile resminde anne, baba, çocuk ve anne ile baba figürlerinin arasında bir daire içine yerleştirilmiş kardeş bebek yer almaktadır. Çocuk hamile annesini saydamlık özelliğini kullanarak sembolize edilmiştir).

Resim 4.29 Saydamlık
Özelliği**Resim 4.30**Saydamlık
Özelliği

Çocuk resimlerinde **düzleme özelliği**

olarak adlandırılan eğilimde ise çocuklar, resim düzleminin iki boyutlu ya da çocuğun algısı ile düz olması nedeniyle resim düzlemine yapılan kavramlar da düz yapılmalıdır düşüncesi ile hareket ederler. Örneğin bir masanın dört ayağının ya da bir arabanın dört tekerleğinin görülmesi gibi.

Hiyerarşi özelliğinde ise çocukların çevrelerindeki nesnelere, bireyleri ya da kavramları resmederken iç dünyalarını yansıttıkları, kendilerince önemli ve önemsiz ayrımı yaptıkları ve bu ayrım doğrultusunda bir hiyerarşiye yer verdikleri görülmektedir. Önemli görülenler büyük önemsiz görülenler ise küçük olarak resimsel anlatıma katılmaktadır (Resim 32, 33).

Resim 4.31

Düzleme Özelliği

Resim 4.32*Hiyerarşi Özelliği***Resim 4.33***Hiyerarşi Özelliği*

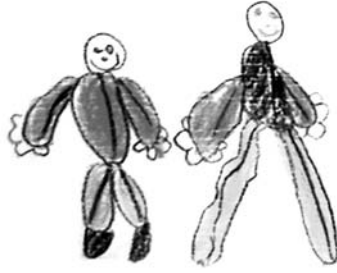
Çocuk resimlerinde kişilik ve karakteristik özellikler doğrultusunda da bir farklılık söz konusudur. Çocuklar resimlerindeki kişilik özelliklerine göre görücü, yapıcı ve karışık tip olarak farklı eğilimler ile sanatsal etkinlikler gerçekleştirmektedirler.

Görücü tipte olan çocukların görsel algılama güçleri yüksektir. Resimlerini kısa sürede bitirirler. Anlatımlarında konuları bütün olarak ele alırlar. Yapıcı tip çocukların resimlerinde ise parçadan bütüne doğru bir ayrıntı söz konusudur. Konuları parça parça ve bildikleri gibi resim yüzeyine yansıtırlar. Çocukların genelinde ise hem yapıcı hem görücü tip özellikleri taşıyan karışık tip özelliği görülür. Resimlerde bütünden parçaya giden bir ayrıntıcılık söz konusudur (Sezer, 2001). Görücü tipteki çocukların resimlerinde insan vücuduna ait ayrıntılar (kol, bacaklar, baş, vücut gibi) yoktur. Anlatımlarındaki figür ve mekanlar bir bütün olarak sunulur. İki boyutlu çalışmalarda oldukça başarılıdırlar (Resim 34, 35). Yapıcı tipteki çocuklar gördüklerinin yanı sıra konuya ilişkin bildikleri ve düşündüklerini de çizmek isterler. Parçaları birleştirerek bütüne giderler. Bu nedenle üç boyutlu çalışmalara daha çok ilgi gösterebilirler (Resim 36). Hem yapıcı hem görücü yani karışık tipte olan çocuklar, hem gördüklerini hem de düşündüklerini inceleyerek ve yorumlayarak yansıtırlar (Resim 37, 38).

Resim 4.34*Görücü Tip***Resim 7.35***Görücü Tip***Resim 4.36***Yapıcı Tip*

Resim 4.37

Karışık Tip

Resim 4.38

Karışık Tip

Bu sınıflandırmanın yanı sıra çocuklar kişilik ve karakteristik özellikler doğrultusunda görsel- dokunsal tipler ve alan bağımlı- alan bağımsız tipler olarak da ikiye ayrılırlar (Kırıçoğlu, 2002):

Görsel dokunsal tiplerde algılama tamamıyla görmeye ve dokunarak algılamaya dayanır. Öğrenciler yalnızca görsel tip, yalnızca dokunsal tip ve hem görsel hem dokunsal tip olabilir. Görsel tipler, oldukça etkili bir gözlem gücüne sahiptirler. Görsel olarak algıladıklarını yansıtmada oldukça başarılıdırlar. Parçaları oluştururken bütünden asla kopmazlar. Dokunsal tipler, dokunma duyularına bağlı olarak algırlar. Anlatımları oldukça öznel, duygudan hareketle duygusal nitelik taşımaktadır. Dokunsal tipler parçadan hareketle bütüne ulaşırlar. Hem görsel hem dokunsal tipler ise gözlemlerini dokunsal deneyimleri ile görselleştirirler. Görsel olarak ve dokunarak algıladıkları nesnelere parçadan bütüne giderek resmederler.

Alan bağımlı ve alan bağımsız tipler ise öğrencilerin psikolojik ayrımsamalarına göre saptanmıştır. Alan bağımlı tipler çevreleri ile çok etkileşim içerisinde olan ve çevresinden gelen ipuçlarını değerlendiren kendi gözlem ve duyularından çok çevrenin yönlendirmelerine ihtiyaç duyan tiplerdir. Alan bağımsız tiplerin gözlem gücü yüksektir. Bireysel gözlem, duyumsama ve algılama söz konusudur.

OKUL ÖNCESİ GÖRSEL SANAT EĞİTİMİNDE ÖĞRETMENLERİN GELİŞİM ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN ROLÜ

Okulöncesinde sanat eğitimi oldukça önemlidir çünkü çocukların yaratıcı dinamiklerini açığa çıkarmalarını sağlayan birçok olanak sunmaktadır. Bu dönemde öğretmenlerin çocukların ilgisini çekecek sanat etkinliklerine yer vermesi gerekmektedir. Öğretmenler sanatı eğlenceli bir öğretim deneyimi haline getirmekte önemli bir rol oynamaktadır. Okulöncesi çocuklar için ne yaptıklarından çok, kendi yaratıcılıkları ile ne yaptıkları ve kendilerini nasıl ifade edebildikleri önemlidir. Öğretmenler sanat etkinlikleri yoluyla çocukların ne bildiklerini ve ne hissettiklerini gözlemleyebilirler. Çünkü sanat etkinlikleri çocukların hislerini ve bildiklerini açıklamaları için bir araçtır. Okulöncesi çocuklar için sanat eğitimi, çocukların çevrelerindeki sanat etkinlikleri ve eserlerine karşı ilgi göstermelerini ve estetik duyarlılık geliştirmelerini sağlayan bir süreç ve ortamdır. Okulöncesi dönemde öğretmenlerin çocukların gelişimini destekleyen sanat etkinlikler planlamaları gerekmektedir. Etkinlikler sürecinde öğretmen çocukların gelişimlerini “Etkinliklere ilişkin sanat materyallerini etkili kullanabiliyorlar mı?”, “Kendi kendilerine fikirler üretebiliyorlar mı?”, “Kendi fikirlerini sunarken farklı anlatımlar kullanabiliyorlar mı?” “Kendi yaptıkları çalışmalara ve arkadaşlarının çalışmalarına ilişkin beğenilerini açıklayabiliyorlar mı?”, “Farklı sanatsal etkinlikler gerçekleştirmeye yönelik ilgileri

var mı?”, “Hayal güçlerini geliştirmeye yönelik bir takım etkinliklere olumlu tepkiler verip yaratıcılıklarını dışa vurabiliyorlar mı?” gibi bir takım sorular ve bu sorulara ilişkin gözlemler ile takip edebilir. Sanat, çocukların keşif ve yaratım alanıdır. Öğretmenlerin çocukların ne yaptıkları ve ürettiklerine ilişkin ilgisi onların sanat etkinliklerinden hoşlanmalarında belirleyicidir (Dodge, Colker, Heroman, 2002).

Okulöncesi sanat etkinliklerinde çocukların gelişim özelliklerini olumlu yönde etkileyen yeni denemeler ve keşfetmelerine olanak veren çalışmalara yer vermek gerekmektedir. Bu tür farklı etkinlikler, çocukların keşifler yaparak etkinlikten keyif almalarını sağlar. Öğretmen sanat etkinliklerinde hazır resimleri boyayarak yapılan etkinliklere yer vermemelidir. Bunun yerine çocuklar kendi çizdikleri bir resmi kağıttan kesebilirler ya da boyayabilirler. Bu tür etkinlikler küçük kas gelişimleri açısından da faydalıdır (Resim 39). Bu etkinlik günümüzde okulöncesi eğitim kurumlarında kesinlikle uygulanmaması gereken bir etkinliktir. Çünkü bu tür bir uygulama yaratıcılığını sergilemek isteyen öğrencilere ‘Senin çizmene gerek yok, sen çizemezsin, burada daha güzel çizilmiş olanı var, sen bunu kadar güzel çizemezsin vb.’ mesajlar verilmesine neden olabilir, bu durum da yaratıcılığının gelişimine olumsuz bir etkide bulunabilmekte ve öğrencilerin yaratıcı tavırlarını yansıtmalarına engel olabilmektedir.

Resim 4.39

Boyama-Kesme Etkinliği

Okulöncesi dönemde çocuklar için yaşadıkları çevreye ilişkin popüler kültür de önem kazanmıştır. Çevrelerinde izledikleri filmlerden, fotoğraflardan, resimlerden, web sitelerinden ya da bilgisayar oyunlarından etkilenerek bir takım imajları resimlerinde kullanabilmektedirler. Bu nedenle çocukların çizgisel gelişimlerini olumlu yönde etkileyebilecek popüler kültüre ilişkin konular içeren sanatsal etkinliklere yer vermek gerekir ve bu tür konulara değinilmesi öğrencilerin sanat

etkinliklerine yönelik ilgisini sağlamak bağlamında son derece önem taşımaktadır (Resim 40,41).

Resim 4.40

Aksiyon Sabnesi

Resim 4.41

Aksiyon Sabnesi

Öğretmenler okulöncesi sanat etkinliklerinde bir takım materyallerin kullanımı konusuna da gelişim özellikleri açısından dikkat etmek durumundadır. Uygun malzeme seçimi çocukların sanatsal etkinlik sürecindeki hareketlerini ve çalışmalarını daha iyi kontrol etmelerini sağlar. Örneğin okulöncesi öğretimin ilk dönemlerinde çocuklar, uygun renkli kuru kalem, pastel boyalar, keçeli kalem, tükenmez kalem ya da kurşun kalem gibi ya da parmak boyası gibi kullanımı

keyifli ve rahat olan malzemeleri fırçaya daha çok tercih etmektedirler (Resim 42, 43). Çünkü fırçayı kontrol etmek daha zordur. Ancak sulu boya, guvaş boya gibi fırça kullanımını gerektiren uygulamalar kontrolü zor olan malzemelerin kullanılmasını gerektirdiği için çocukların sanat etkinliğinden sıkılmalarına ve motivasyonlarının kırılmasına neden olur.

Resim 4.42

Parmak Boyası Uygulaması

Resim 4.43

Parmak Boyası Uygulaması

Öğretmenler okulöncesi dönemdeki çocukların gelişim özelliklerini olumlu yönde desteklemek için oldukça farklı malzemeler seçebilirler. Örneğin okulöncesi dönemin ilk aşamalarında çocukların yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak için fırça yerine pamuk, sünger parçası gibi kullanımı kolay ve sıra dışı malzemeleri fırça gibi kullanmalarına olanak veren çalışmalar gerçekleştirilebilir ya da çocukların yeni formlar oluşturabildiklerini görebilecekleri ve dokunsal bir algı geliştirmelerine yardımcı olacakları bir ortam yaratan üç boyutlu çalışmalara yer verebilir (Resim 44, 45).

Resim 4.44

Üç Boyutlu Çalışmalar

Resim 4.45

Üç Boyutlu Çalışmalar

Öğretmenler materyalleri seçerken çocukları fizyolojik olarak olumsuz etkilemeyecek olanları seçmelidir (örneğin toz boyalar okulöncesi çocukların kullanımı için uygun değildir, çocukların kesici aletler kullandıkları çalışmalar da öğretmen gözetiminde gerçekleştirilmelidir). Bazı sanat etkinliklerinde de öğretmenler, öğrencilerin yiyecek ürünlerini sanat materyali olarak kullanmalarına izin vermektedir. Ancak bu tür bir etkinlik çocukların yiyecek ürünü olan bir malzemeyi israf etmelerine yönelik olumsuz bir mesaj içermektedir. Bu nedenle sanat etkinlikleri için materyallerin oldukça özenle ve dikkatle seçilmesi gerekmektedir.

Okulöncesi Görsel Sanat Eğitiminde Öğretmenlerin Düzenleyebileceği Sanat Etkinlikleri

Okulöncesinde öğretmenlerin öğrencilerin hem yaratıcı yönünü ortaya çıkarmak adına hem de sanat eğitimi sürecini yaşamın bir parçası haline getirebilmek bağlamında gerçekleştirebileceği bir takım etkinliklerden de söz etmek olanaklıdır. Bu etkinlikler hem çocuklarda görsel kültür oluşumunu içeren, hem sanat alanı ya da sanat eseri inceleme ve değerlendirme olanağı sunan, hem sanatı günlük yaşamın bir parçası haline getiren hem de sosyal paylaşımların ortak alanı haline getiren etkinlikler şeklinde olabilir. Bu etkinlikleri şu şekilde sıralamak olanaklıdır:

Sanat Eserlerine Dayalı Röprodüksiyon Çalışmalar: Başyapıt niteliğindeki sanat eserlerinin kopyalarına dayalı sanat eserlerini inceleme çalışmaları sanat programı ile ilişkilendirilerek kullanılabilir. Röprodüksiyon çalışmalar çocukların gerçek dünya ile sanat arasında ilişki kurmasına yardımcı olur. Sanatçıların sanat eserlerinde gerçek dünyayı ne şekilde yorumladığına ilişkin fikir sahibi olur ve görsel kültür konusunda yeterlikler edinmeye küçük yaşlardan itibaren başlarlar (Dighe, Calomiris, & Van Zutphen, 1998, p. 5).

Müze Ziyaretlerine Dayalı Sanat Çalışmaları: Okulöncesi öğrencilerle gerçekleştirilen müze etkinliklerine dayalı uygulamaları içermektedir. Bu tür bir deneyim hem okulöncesi öğrenciler için eğlenceli olacak hem de sanatsal duyarlık geliştirmelerine yardımcı olacaktır. Müze ziyaretleri öğretmenin baştan sona programladığı bir amaç doğrultusunda gerçekleştirilirse okulöncesi öğrenciler için daha anlamlı hale gelecektir. Örneğin ziyaret öğrencilerin daha önceden sınıf içerisinde tartıştıkları bir sanat eseri ve sanatçı üzerine odaklandığında öğrenciler üzerinde tartışacakları bir konuya ve hazır bulunuşluluğa sahip olarak müzede bulunacaklardır. Bu durum ziyareti daha anlamlı ve etkili hale getirebilecektir. Müze ziyaretlerinde zamana da dikkat edilmelidir. Öğrenciler gereğinden fazla müzede tutulmamalıdır (30 dakika yeterlidir genelde).

Sınıf İçerisinde Sanat Alanı Oluşturma: Sanat alanları çocuk merkezli sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu süreçte öğretmen öğrencilere bir takım önerilerde bulunmakla birlikte çok fazla yönlendirme ve yardım çocukların yaratıcılıklarına yönelik olumsuz bir tutum olur. Ancak çocuklar için yardım etmekten çok rol model olacak destekler önemlidir. Çünkü okulöncesinde çocukların büyük bir kısmı sanatsal etkinlikleri gerçekleştirirken küçük kas gelişimine ve görsel algısal becerilere sahip değildirlir. Süreçte kendilerine rol model olan öğretmenlerini taklit etmek yoluyla sanatsal etkinlikler gerçekleştirebilirler. Öğretmenler öğrencileri bir etkinliği yapıp tamamlamak yerine öğrencilerin istekleri kapsamında yeni fikirler geliştirmelerine ve uygulamaya ilişkin beceriler geliştirmelerine olanak tanıyan tekrarlara yer verebilirler. Sanat alanı içerisinde öğrencilerin her zaman ulaşabileceği sanat materyalleri olmalıdır ancak çok fazla materyal öğrencileri bir kararsızlığa sürükleyebilir. Bunun yerine birkaç seçenek sunmak öğrencileri yönlendirmek anlamında daha etkili olabilir. Lowenfeld ve Brittain (1975) sanat materyallerin sık sık değiştirmenin ya da öğrencilere sık sık yeni materyaller sunmanın öğrencilerin sanat etkinliklerine yönelik motivasyonlarına olumsuz etkisi olabileceğini söylemektedirler. Sanat etkinliklerinde her çocuğun ilgisi ve projesini tamamlamaya yönelik eğilimi farklılık göstermektedir. Bir kısmı çok erken bitirirken bir kısmı da çok daha uzun bir süreye ihtiyaç duyabilir. Bu nedenle çocuklar çalışmalarının bittiğine karar verene kadar sanat alanlarında kalabilmelidirler (Edwards & Nabors, 1993).

Sınıf İçerisinde Sanat Galerisi Oluşturma: Sınıf içerisinde çocukların sanat-

sal etkinliklerini sunabilecekleri sergi alanları ve etkinlikleri düzenlemek son derece önemlidir. Çocuklar bu süreçte hem ortaya koydukları ürünleri sunabilecekler hem de sanat eserlerine ilişkin yorumlar yapabilecekleri bir ortama sahip olabileceklerdir. Bu süreçte sınıfa ziyaretçilerin gelmesi (aileler, arkadaşlar, diğer öğretmenler vb.) önemlidir. Süreçte öğrencilerin aktif katılımını sağlamak, eserlerin düzenlenmesine ilişkin fikirlerini almak ve eserlerini sergileyecekleri yeri seçmelerine olanak tanımak önemlidir. Ayrıca eserlerinin adını, tarihini ve isimlerini içeren bilgi kartlarını hazırlamalarına yardımcı olmak gerekir. Böylece öğrenciler sanat eserlerinin sergilenmesi sürecine ilişkin anlamlı bir deneyim yaşarlar. Öğrencilere süreçte serginin küratörü, tanıtıcısı, rehberi gibi sorumluluklar verilebilir ve gerçek bir sergi deneyimi yaşayarak etkinliği gerçek yaşamla ilişkilendirmelerine olanak tanır.

Aileleri Sanat Etkinliklerine Dahil Etme: Aileleri sanat etkinliklerine dahil etmek okulöncesi sanat etkinliklerinde oldukça önem taşıyan bir konudur. Bu süreç hem ailelerin öğrencileri sanat etkinlikleri konusunda desteklemelerini olanaklı kılar hem de öğrencilerin öğrenmesine katkı sağlar. Ailelerin dahil olduğu müze ziyaretleri, sınıftaki sanat sergilerine davet gibi etkinlikler ile aileler çocuklarının yaşadıkları deneyimleri paylaşma olanağı bulurlar. Öğretmenler ayrıca ailelere evde gerçekleştirilebilecek sanat projeleri önerebilirler ve aileleri bu etkinliklerde çocukları ile nasıl iletişim kuracaklarına ilişkin yönlendirebilirler. Brand (1996) ailelerle evde gerçekleştirilen sanat etkinliklerinde çocukların daha rahat ve farklı becerilerini de işe koşarak etkinlikler gerçekleştirdiklerini vurgulamaktadır.

Okulöncesinde görsel sanatlar öğretimi sürecinde öğretmenlerin rolü çocukların sanatsal etkinliklere yönelik ilgilerindeki temel belirleyicilerden biridir. Sizce bunun nedeni nedir?

SIRA SİZDE

3

Özet

Görsel sanatlar eğitiminin okulöncesi öğretime olan katkısını açıklamak,

Görsel sanatlar eğitimi; öğrencilere çevrelerindeki objeleri, insanları, mekanları gözlemleyen çocukların algılarının, düşüncelerin ve imgelerinin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Stolnitz, Görsel sanatlar eğitimi derslerinde, çocuğun spontane bir biçimde çocukluğundan gelen yaratıcılığını geliştirmek, çalışmalarına fırsat vermek yoluyla çocukta ifade ve samimi bir gelişim hedeflenmektedir. Görsel sanatlar eğitimi sürecindeki etkinlikler, özellikle okulöncesi çocukların kendilerini ifadeleri için etkili bir araç ve dildir. Dolayısı ile bu süreçte çocukları bir takım kalıplara sokan sanat etkinlikleri yerine hayal etmelerine, denemelerine ve kişiselleştirmelerine olanak tanıyan yaratıcı sanat etkinliklerine yer vermek gerekmektedir.

Görsel sanatlar eğitiminin okulöncesi programlarında önemli bir yere sahiptir. Çünkü

- Çocuklara düşünceleri açıklama olanağı verir.
- Hem içerik hem beceri olarak çocukların gelişimini destekler.
- Çocukların hayal gücü, yaratıcı tavır, estetik duyarlılık potansiyellerini geliştirmesini sağlar
- Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi çocuklara yeni düşünceler, buluşlar, orijinallik, beklenmeyen sonuçlar, bağımsızlık, keşif, araştırma, açık düşüncelilik, düşünce alışverişi, hayal gücü, esneklik, kişisel açıklamalar, bireysel hayal gücü, risk alma, deneme ve yanılma, kişisel gelişim, karar verme ve kararları sorgulama süreçlerinin yaşandığı bir düşünme ve yaratma alanı sunmaktadır.
- Yaratıcı problem çözme becerisini geliştirir.
- Çocukların dikkat etme, algılama, bellek, hayal gücü, buluş becerisini; algı, sezgi ve kavrayışını artırır.
- Öğretim sürecindeki deneyimlerini günlük yaşamlarına aktarmalarına olanak tanır.
- Öğrencilerin estetik duyarlılığı; tamamlama, düzenleme, yaratma ve geliştirme gibi çözümler ile günlük yaşamlarına yansıtmasını sağlar.
- Öğrencilerin iletişim becerisini geliştirir.
- Estetik duyarlılığı geliştirir.
- Öğrencilerin özgüvenini geliştirmesini sağlar.
- Öğrencilerin eğlence ve sevinçli yaşamlarını sağlar.

- Öğrenciler başarıma duygusunu yaşarlar. Okulöncesinde etkili, kavranması zor olmayan teknik ve uygulamalarla başlayan görsel sanatlar eğitimi süreci, yaratıcı potansiyellerini ortaya çıkaran öğretim ortamları ile devam etmektedir. Görsel sanat eğitimi, okulöncesi öğretim programları için son derece önemlidir. Okulöncesi dönemde farklı kişilik ve gelişim özelliklerinde olan çocuklara farklı sanat etkinliklerini denemeyi sağlayan bir ortam hazırlandığında çocuklar ortaya çıkan sonuca bakmaksızın kendine güven geliştirebilecekler, sanat etkinliği sürecinden hoşlanacaklar ve sanatsal etkinlik gerçekleştirmeye yönelik olumlu tavır geliştireceklerdir. Okulöncesinde görsel sanat eğitimi programları; çocuklara bedensel, zihinsel, duygusal, sosyal ve dil gelişimini destekleyici bir öğretim süreci sunmalıdır. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde öğrencilerin içinde buldukları dönemin özellikleri öğretim ortamının başlangıç noktasını oluşturur. Bu süreçte; kim (yaş düzeyi), niçin (amaç), ne (uygulama), nasıl (malzemeler), nasıl daha iyi (gelişim) gibi sorular ile öğretim ortamları geliştirilebilir ve öğrencinin ilgi ve beklentilerine karşılık veren öğrenme ortamları oluşturulabilir.

Okulöncesi öğretim sürecinde gelişim alanlarına göre görsel sanatlar eğitiminin önemini açıklamak,

Okulöncesinde gelişim alanları fiziksel, sosyal/duygusal, bilişsel ve zihinsel olarak belirlenmekte ve bireysel farklılıklar doğrultusunda kişiden kişiye farklılıklar da gösterebilmektedir. Çocuk gelişiminin genel özellikleri ve görsel sanatlar eğitiminin gelişim alanlarına katkıları şu şekilde açıklanmaktadır:

Görsel Sanatlar Eğitiminin Sosyal Duygusal Gelişim Alanına Katkıları;

Çocuklar iç dünyalarını yansıtırken renkleri, desenleri, biçimleri ve çizgileri kullanırlar. Çocuklar aynı zamanda kendi kişilik özelliklerini de sanatsal etkinlikleri ile yansıtabilirler. Öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çeken, heyecan uyandıran, bir öğrenme ortamı onların sosyal/duygusal gelişimleri için oldukça önem taşımaktadır. Öğrenme ortamları öğrencilerin ilgi, dikkat ve heyecanlarına yanıt verici nitelik taşıdıkları sürece sosyal/duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkiler.

Görsel Sanatlar Eğitiminin Fiziksel Gelişim

Alanına Katkıları; Görsel sanatlar öğretim süreci, okulöncesi çocukların fiziksel gelişimlerini olumlu yönde etkileyen birçok etkinlik içermektedir. Örneğin çizgi çizmek, şekiller çizip boyamak, makas ile kesmek, parmak boyası ile boyamalar yapmak, oyun hamuru ya da seramik hamuru ile üç boyutlu çalışmalar gerçekleştirmek gibi birçok sanat etkinliği çocukların küçük kas gelişimi ve büyük kas gelişimini kapsayan hareketleri içermektedir.

Görsel Sanatlar Eğitiminin Bilişsel Gelişim

Alanına Katkıları; Çocuklar bildikleri şeyleri çizer ve boyarlar. Çocuklar, fikirlerini ve hislerini çalışmalarına aktarırken planlamak, organize etmek, konu seçmek ve izlenimlerini sunmak için düşünme becerilerini kullanırlar. Çizerken, boyarken ve iş yaparken çizgi, renk, şekil gibi kavramlarla seçim yaparlar, fikir üretirler, planlarlar, deneme yaparlar. Görsel sanatlar eğitimi sürecindeki bütün bu etkinlikler çocukların bilişsel gelişimine yönelik olumlu yansımalar olarak nitelendirilebilir. Sanatsal etkinlikler çocukların bilişsel gelişimleri için son derece önemlidir. Çocuklara algısal, duygusal, sosyal ve yaratıcı gelişimlerini destekleyen bir dürtü sağlamaktadır. Çocuklar için sanat etkinlikleri düşüncenin gelişimini sağlamaktadır.

Görsel Sanatlar Eğitiminin Dil Gelişim Alanına Katkıları;

Okulöncesi sanat etkinliklerinin en önemli süreçlerinden biri çocuklar ile çalışmalarını ve yaratıcılıkları üzerine konuşmaktır. Ço-

çuklar ne yaptıkları ile ilgili konuşmak konusunda oldukça meraklıdır ve yaratıcılıklarına ilişkin soruları yanıtlamaktan oldukça keyif alırlar. Görsel sanatlar eğitimi programlarında yer alan bir takım kavramlara ilişkin konuşmalar (renk, doku, kontrast, pastel, ince-kalın, açık-koyu gibi) çocukların dil gelişimi için bir araç olarak kullanılabilir. Bu tür etkinlikler çocuklara hem kavram gelişimi hem de problem çözme yetisi kazandırabilir. Çocuklar çalışmalarını ile ilgili konuşurken sanatsal etkinliklerden daha keyif alabilirler.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde gelişim evrelerinin basamaklarını ve bu basamakların birbirleri ile olan ilişkisini açıklamak,

Okulöncesi dönemde çocuk resimlerinin gelişim evreleri şu şekilde tablolashılabilir:

Karalama evresinde; çocukta algı gelişmesine karşın çocuk, algıları sunmada güçlük yaşar. Fizyolojik gelişiminin elverişli olmaması nedeniyle algıladıklarını sembolleştirerek çizerler. Çocuklar **şema öncesi evrede**; önem verdiği şeylerin ve çevresinin resmini yapmaktadır. Geometrik çizimler, önemli gördükleri kavramları abartarak ve kendilerince önemsiz gördüklerini yok sayarak resim yaparlar. Resimlerinde düzlem bellidir. Kellogg (1970) çocukların resimsel gelişim evrelerini çocukların çizgilerindeki özelliklere göre analiz etmektedir. Bu çizgisel özelliklere göre çizgilerin sınıflandırılması aşamasında dört evre vardır. Bu dört evre çocuğun karalama yapmaya

Gözlem		1 yaşına kadar olan dönem	Nasıl karalamalar yapacağına ilişkin gözlemlerde bulunurlar.
Karalama Evresi	Düzensiz Karalamalar	1,5-2 Yaş	Çizim araçlarını kullanarak karalamalar yapmaya başlarlar.
	Kontrollü Karalamalar	3 Yaşa kadar olan dönem	Çizgileri, dokuları tekrar etmeye başlarlar, çizimlerinde basit geometrik şekiller ortaya çıkmaya başlarlar.
	Tanımlanan Karalamalar	4 Yaşa kadar olan dönem	Karalamalarını adlandırmaya başlarlar. Resimlerini anlatmaya başlarlar, resimlerindeki semboller çevrelerindeki insanları sembolize eder ve çizimleri ile ilgili anlatacakları vardır.
Şema Öncesi Evre		4-7 Yaş	Resimler yaptıkları kağıt üzerinde artık harfler ve sayılar da vardır, nesnelere tanımlamaya başlarlar ve resimleri ile ilgili hikayeler anlatmak isterler.

başladığı ilk aşamadan ortalama 5 yaşına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Kellogg dört evreyi Karalama Evresi, Şekil Evresi, Tasarım Evresi, Re-simsel Evre olarak açıklar (Kellogg, 1970).

Okulöncesi çocuk resimlerinin özelliklerini sıralamak.

Çocuk resimlerinde tamamlama, saydamlık, düzleme ve hiyerarşi gibi bir takım özellikler bulunmaktadır. **Tamamlama özelliğine** göre çocuklar, hayal dünyasında kendince eksik gördüğü ama görsel olarak yansımaya görüntüleri tamamlamaya ifade ederler **Saydamlık özelliğinde**, çocuklarda bütünleştirme endişesi görülür. Örneğin aile temalı bir resim yaparken aile bir ev kompozisyonunda dışardan görülebilmekte aileye ait bireyler, evin ayrıntıları bütün özellikleri ile yansıtılmaktadır. Çocuk resimlerinde **düzleme özelliği** olarak adlandırılan eğilimde ise çocuklar, resim düzleminin iki boyutlu ya da çocuğun algısı ile düz olması nedeniyle resim düzlemine yapılan kavramlar da düz yapılmalıdır düşüncesi ile hareket ederler. **Hiyerarşi özelliğinde** ise çocukların çevrelerindeki nesnelere, bireyleri ya da kavramları resmederken iç dünyalarını yansıttıkları, kendilerince önemli ve önemsiz ayrımı yaptıkları ve bu ayrım doğrultusunda bir hiyerarşiye yer verdikleri görülmektedir. Çocuklar resimlerdeki özelliklerine göre birbirlerinden ayrılmakta, görücü, yapıcı ve karışık tip olarak farklı eğilimler ile sanatsal etkinlikler gerçekleştirmektedirler. Görücü tipte olan çocukların görsel algılama güçleri yüksektir. Resimlerini kısa sürede bitirirler. Anlatımlarında konuları bütün olarak ele alırlar. Yapıcı tip çocukların resimlerinde ise parçadan bütüne doğru bir ayrıntı söz konusudur. Konuları parça parça ve bildikleri gibi resim yüzeyine yansıtır. Çocukların genelinde ise hem yapıcı hem görücü tip özellikleri taşıyan karışık tip özelliği görülür. Resimlerde bütünden parçaya giden bir ayrıntıcılık söz konusudur. Çocuklar kişilik ve karakteristik özellikler doğrultusunda ise görsel dokunsal tipler ve alan bağımlı alan bağımsız tipler olmak üzere ikiye ayrılır.

Okulöncesi görsel sanat eğitiminde öğretmenlerin gelişim özellikleri bakımından rolünü açıklamak

Okulöncesinde sanat eğitimi oldukça önemlidir çünkü çocukların yaratıcı dinamiklerini açığa çıkarmalarını sağlayan birçok olanak sunmaktadır. Bu dönemde öğretmenlerin çocukların ilgisini çekecek sanat etkinliklerine yer vermesi gerekmektedir. Öğretmenler sanatı eğlenceli bir öğretim deneyimi haline getirmekte önemli bir rol oynamaktadır. Okulöncesi çocuklar için ne yaptıklarından çok, kendi yaratıcılıkları ile ne yaptıkları ve kendilerini nasıl ifade edebildikleri önemlidir. Öğretmenler sanat etkinlikleri yoluyla çocukların ne bildiklerini ve ne hissettiklerini gözlemleyebilirler. Çünkü sanat etkinlikleri çocukların hislerini ve bildiklerini açıklamaları için bir araçtır. Okulöncesi sanat etkinliklerinde çocukların gelişim özelliklerini olumlu yönde etkileyen yeni denemeler ve keşfetmelerine olanak veren çalışmalara yer vermek gerekmektedir. Bu tür farklı etkinlikler, çocukların keşifler yaparak etkinlikten keyif almalarını sağlar. Öğretmenler okulöncesi sanat etkinliklerinde bir takım materyallerin kullanımı konusuna da gelişim özellikleri açısından dikkat etmek durumundadır. Uygun malzeme seçimi çocukların sanatsal etkinlik sürecindeki hareketlerini ve çalışmalarını daha iyi kontrol etmelerini sağlar. Öğretmenler materyalleri seçerken çocukları fizyolojik olarak olumsuz etkilemeyecek olanları seçmelidir. Okulöncesinde öğretmenlerin öğrencilerin hem yaratıcı yönünü ortaya çıkarmak adına hem de sanat eğitimi sürecini yaşamın bir parçası haline getirebilmek bağlamında gerçekleştirebileceği bir takım etkinliklerden de söz etmek olanaklıdır. Bu etkinlikler hem çocuklarda görsel kültür oluşumunu içeren, hem sanat alanı ya da sanat eseri inceleme ve değerlendirme olanağı sunan, hem sanatı günlük yaşamın bir parçası haline getiren hem de sosyal paylaşımların ortak alanı haline getiren etkinler şeklinde olabilir. Bu etkinlikleri şu şekilde sıralamak olanaklıdır:

- Sanat eserlerine dayalı röprodüksiyon çalışmalarını gerçekleştirmek
- Müze ziyaretlerine dayalı sanat çalışmalarını gerçekleştirmek
- Sınıf içerisinde sanat alanı oluşturmak
- Sınıf içerisinde sanat galerisi oluşturmak
- Aileleri sanat etkinliklerine dahil etmek

Kendimizi Sınayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi görsel sanatlar eğitiminin okulöncesi öğretime olan katkılarında biri **değildir**?

- Çocuklara düşünceleri açıklama olanağı verir
- Çocukların hayal gücünü geliştirir
- Yaratıcı problem çözme becerisini geliştirir
- Öğrenmeye ilişkin ilgi, istek ve motivasyonu artırmaktadır
- Öğrencilerin sanata bakış açılarını değiştirmektedir

2. Aşağıdakilerden hangisi görsel sanatlar eğitimi sürecinin çocuğun gelişim alanlarına katkılarında biri **değildir**?

- Görsel sanatlar eğitimi sürecinde öğrencilerin ilgisini ve dikkatini çeken, heyecan uyandıran, bir öğrenme ortamı onların sosyal/duygusal gelişimleri için oldukça önem taşımaktadır
- Görsel sanatlar eğitimi süreci çocukların küçük kas gelişimi ve büyük kas gelişimini kapsayan etkinlikleri içermektedir.
- Görsel sanatlar eğitimi süreci çocukların okul içinde yaşadıkları sorunları ortadan kaldırmaktadır.
- Görsel sanatlar eğitimi süreci düşüncenin gelişimini sağlamaktadır.
- Görsel sanatlar eğitimi çocukların dil gelişimi için bir araç olarak kullanılabilir.

3. Gelişim alanlarına ilişkin olarak verilen aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi **yanlıştır**?

- Çocuklar ile arkadaşlarının çalışmalarına ilişkin konuşmak-İletişim becerisinin gelişimi
- Çocukların sevdikleri kahramanları anlatmaları istenen bir etkinlik gerçekleştirmek-sosyal/duygusal gelişim
- Çocuklar için üç boyutlu çalışmaları içeren bir etkinlik gerçekleştirmek-Fiziksel gelişim
- Çocukların yeni denemeler yapmasına olanak veren bir etkinlik gerçekleştirmek-Bilişsel gelişim
- Çocukların yaptıkları çalışmaları anlatmalarına olanak veren bir etkinlik-Dil gelişimi

4. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi okulöncesi dönemdeki çocuk resimlerinin gelişim evrelerinden biri **değildir**?

- Düzensiz Karalamalar Evresi
- Renkli Karalamalar Evresi
- Kontrollü Karalamalar Evresi
- Tanımlanan Karalamalar Evresi
- Şema Öncesi Evre

5. Aşağıdakilerden hangisi çocuk resimlerindeki karalama evresinin özelliklerinden biridir?

- Önem verdikleri şeylerin ve çevrelerinin karalamalarını yapmaktadır.
- Geometrik çizimler içeren karalamalar yaparlar
- İnsan figürü oluşturmaya başlarlar.
- Kollarını kağıt üzerinde ileri geri hareket ettirerek düzensiz karalamalar yaparlar
- Figürler arasında ayırt edici bir fark oluşmaya başlar

6. Aşağıdakilerden hangisi çocuk resimlerindeki şema öncesi evrenin özelliklerinden biri **değildir**?

- Resimlerde gerçekçi görüntülere ve renklere yer vermeye başlarlar
- İnsan figürlerinde vücut, kollar, boyun, parmaklar ve ayaklar yoktur
- Çocuklar kendi resimlerini çizmeye başlarlar
- Resimlerde çevrelerine ilişkin ev, ağaç ve daha çok figür görülmeye başlanır
- Resimlerde düzlem oluşmaya başlar

7. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi çocuk resimlerinin özelliklerinden biri **değildir**?

- Tamamlama özelliği
- Soyutlama özelliği
- Saydamlık özelliği
- Düzleme özelliği
- Hiyerarşi özelliği

8. Aşağıdakilerden hangisi çocuk resimlerinde görülen kişilik özelliklerine göre yapılan sınıflandırmalardan biri **değildir**?

- Görücü tip
- Yapıcı tip
- Karışık tip
- Eylemsel tip
- Dokunsal tip e.

9. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi dönemde öğretmenlerin, dikkat etmesi gereken etkinliklerden biri **değildir**?

- Çocukların gelişimlerinin izlenebileceği etkinliklere yer verilmesi
- Popüler kültürü konu alan sanat etkinliklerine yer verilmesi
- Hazır resimlerin boyanmasıyla yapılan etkinliklere yer verilmesi.
- Çocukların yaptıkları ve ürettikleri çalışmalara ilgi gösterilmesi
- Birtakım materyallerin kullanımında gelişim özelliklerine dikkat edilmesi

10. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi dönemde öğretmenlerin dikkat etmesi gereken etkinliklerden biridir?

- Toz boya kullanımı içeren çalışmalara yer vermek
- Yiyecek ürünlerini sanat malzemesi olarak kullanmak
- Boyamak için hazır resimler kullanmak
- Sulu boya etkinliklerini içeren çalışmalara yer vermek
- Fırça yerine pamuk, sünger parçası kullanmak

Yaşamın İçinden

SANAT KÖYÜ

Ayşegül öğretmen, dersini çocuklar için daha ilginç hale getirmek amacıyla ders içeriğinin bir senaryo ile sunmaya karar vermişti. Artık oluşturduğu senaryoyu uygulamaya başlayabilirdi. Senaryosunda bir hikaye anlatımı ve bu anlatıma ilişkin bir takım uygulamalar yer almaktaydı. Hikayesinin adı “Sanat Köyü”ydü. Bu köy çok güzel, rengarenk, ilginç ve sihirli bir köydü. Hikayeyi anlatırken arkaya doğru yürüdü eline bir harita aldı, haritayı açarak duvara astı. Haritada o gün yapacakları etkinliklere ilişkin renkli, canlı çocukların ilgisini çekebilecek resimler, boyamalar ve fotoğraflar vardı. Ayşegül öğretmen çocuklara haritaya yaklaşmalarını söyledi. Öğretmen haritanın önünde, çocuklar ise onun çevresindeydi ve anlatmaya başladı. Hikaye çocukların oldukça ilgisini çekmişti. Artık hikayedeki etkinliği gerçekleştirmeye yönelik olarak oldukça hevesli görünüyordular. Sınıftaki öğrencilerden Oğulcan ve Alp hikayeden çok etkilenmişlerdi. Ayşegül Öğretmenin bu iki öğrencisi gözlemleyerek ve görerek bir takım şeyleri öğrenmeye bayılıyorlardı. Özellikle harita üzerindeki resimleri, fotoğrafları ve boyamaları dikkatli bir şekilde gözlemlemeye başlamışlardı bile. Ayşegül öğretmenin öğrencilerinden Kaan ve Tutku ise hikaye dinlemekten ve dinleyerek bir şeyler öğrenmekten çok keyif alıyorlardı. Onlar da hikayeyi ilginç bulmuşlar ve dikkatle dinlemeye başlamışlardı. Bir an önce hikayenin sonunu öğrenmek istiyorlardı. Ayşegül öğretmen onlara hikayenin sonunda ne olacağını hikaye içindeki etkinliği gerçekleştirdikleri an öğrenebileceklerini söylemişti. Ders çocuklar için daha ilgi çekici hale gelmişti. Onlar artık bir ders yapmıyorlar oyun oynuyorlardı. Ayşegül öğretmen etkinliğe ilişkin kullanılacak malzemeleri de oyuna dahil etmişti ve çocuklar dokunarak ve inceleyerek ne yapacaklarını düşünmeye başlamışlardı. Sınıftaki herkes etkinliği gerçekleştirmek konusunda oldukça hevesli görünüyordu. Ayşegül öğretmen de amacına ulaşmıştı...

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. e Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
2. c Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
3. a Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Öğrencilerinin Gelişim Özellikleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
4. b Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Çocuk Resimlerinin Gelişim Evreleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
5. d Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Çocuk Resimlerinin Gelişim Evreleri-Karalama Evresi” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
6. a Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Çocuk Resimlerinin Gelişim Evreleri-Şema Öncesi Evre” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
7. b Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Çocuk Resimlerinin Özellikleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
8. d Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Çocuk Resimlerinin Özellikleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
9. c Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Görsel Sanat Eğitiminde Öğretmenlerin Gelişim Özellikleri Bakımından Rolü” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
10. e Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Görsel Sanat Eğitiminde Öğretmenlerin Gelişim Özellikleri Bakımından Rolü” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Okulöncesi dönemde çocuklar, bağımsızlık ve oto kontrol geliştirmeye, bireysel girişimlerde bulunmaya, sosyal ortamlarda kabul görmenin yollarını aramaya başlarlar. Bu dönemde çocuklar iyi birer gözlemcidirler ve çevreleri ile etkileşimde bulunmaktan büyük keyif alırlar. Etkileşim sürecinde çevrelerindeki nesne ve materyalleri ayırt edici bir biçimde algılamaya ve yönlendirmeye başlarlar. Dil gelişimleri, artarak devam etmekte ve buna bağlı olarak kurdukları iletişim ve etkileşimler de gelişmektedir. Okulöncesi dönemde çocuklar fiziksel olarak da hızlı bir şekilde değişmeye ve kuvvetlen-

meye başlarlar. Bu nedenle okulöncesi dönemdeki öğretim süreç ve ortamlarının çocukların dönem özellikleri dikkate alınarak planlanması ve tasarlanması gerekmektedir. Okulöncesinde anlamlı bir öğretim programı bütün bu alanlardaki deneyimleri içermek durumunda. Okulöncesi öğretim süreci okulöncesi öğrencilerin özelliklerine uygun önemde, derecede, yoğunlukta ve güçlükte seçilmiş ve düzenlenmiş olmalıdır. Okulöncesi öğretim sürecinde öğrencilerin gelişim alanları birbirinden farklı özellikleri ve etkinlikleri içermekle birlikte birbirleri ile bağıntılıdır. Çocuğun bir alanda olan gelişimi diğer alanları da etkilemektedir. Bu nedenle okulöncesi öğretim sürecinde öğretmenlerin bütün gelişim alanlarına önem vermesi gerekmektedir

Sıra Sizde 2

Okulöncesi dönemde çocuklar kalemlerini kağıt üzerinde ileri geri hareket ettirmekten büyük keyif alırlar. Bu dönemde karalamalar onlara keyif varırken aynı zamanda elindeki malzeme ile ortaya çıkan sonuç arasında ilişki kurabilmekte, araştırmalar ve keşifler yapmaktadır. Aynı zamanda bu süreçte birçok duyu organını da kullanmaktadır. Kol hareketleri onlara keyif verirken etkinlik sürecinde bir taraftan da büyük ve küçük kas gelişimleri ile el-göz koordinasyonunun gelişimi devam etmektedir. Bu onlar için aynı zamanda yazı yazmaya da hazırlık anlamı taşımaktadır. Karalama yaparken etkinlikteki kontrol çocuğa aittir ve istediği şekilde karar vererek karalamalar yapmaya devam eder. Bu durum onun düşünsel süreçlerini de etkin bir biçimde kullanmasını sağlar. Bu durum ise çocuğun bilişsel gelişimini desteklemektedir. Çünkü çocuk bu süreçte ilk kez bağımsız bir şekilde karar vermekte ve tercih yapmaktadır. Sosyal/duygusal gelişim açısından ise çocuk istek, beğeni, ilgilerini istedikleri biçimde yönlendirebildikleri ve etkinlikten haz aldıkları için sosyal/duygusal anlamda başarıyı tatmakta ve kendilerine güvenleri gelişmektedir. Aynı zamanda bu süreçte yaptıkları karalamaları anlatmaktan çok büyük keyif almaktadırlar. Bu tür etkinlikler de çocukların dil gelişimleri açısından son derece önem taşımaktadır.

Sıra Sizde 3

Öğretmenler, okulöncesi öğretimde öğrencilerin gelişim özelliklerini, bireysel farklılıklarını ve beklentilerini çok yakından gözlemleyebilmekte ve bu özelliklere ilişkin olarak etkili bir öğretim ortamı tasarlayabilmekte-

dirlir. Özellikle sanatsal etkinliklerde çocukların etkinliğe yönelik ilgisinin belirleyicisi konumundadırlar. Çünkü öğretmenlerin yaptıkları yönlendirmeler ve eleştiriler bir çocuğun sanatsal etkinliğe ilgi göstermesini sağlar ya da etkinlikten uzaklaşmasına neden olur. Öğretmenler öğretim sürecinde gelişim özellikleri ve bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak farklı öğretim deneyimi, uygulamaları ve olanaklarına yer vermelidir. Bu şekilde öğretim ortamı her çocuğa hitap eder. Her çocuğun teker teker önemli olduğunu ve yaptıkları sanatsal etkinliklerin son derece değerli olduğunu da çocuklara öğretmen hissettirmektedir. Bu nedenle çocukların sanatsal etkinlikler sürecinde oldukça rahat, kendine güvenli, özgür ve yaratıcı olmaları için onları motive edici, cesaretlendirici ve teşvik edici bir öğretim ortamı tasarlanmalıdır. Öğretim ortamının yanında öğretim sürecinde çocukların gelişim özelliklerine uygun sanatsal etkinlikler ve malzeme seçimi de son derece önemlidir. Çünkü çocukları zorlayan etkinlik ve malzemeler çocukların sanat etkinliğine ilgilerinin sona ermesine neden olabilir.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Artut, K. (2001). **Sanat eğitimi**. İstanbul: Anı Yayıncılık, 2001.
- Brand, S. (1996). Making parent involvement a reality: Helping teachers develop partnerships with parents. *Young Children*, 51 (2), 76-81.
- Dighe, J., Calomiris, Z., & Van Zutphen, C. (1998). Nurturing the language of art in children. *Young Children*, 53(1), 4-9.
- Dodge, D., I Colker & Heroman C. (2002). *The creative curriculum for preschool teaching strategies*. Washington DC.
- Edwards, L.C., & Nabors, M.L. (1993). The creative arts process: What it is and what it is not. *Dimensions*, 48(3), 77-81.
- Erişti, S. D. (2005). *Grafik tasarım ilkelerine dayalı olarak geliştirilmiş etkileşimli eğitim cd'lerinin ilköğretimde temel sanat elemanlarının öğretiminde etkiliği* (Yayınlanmamış Doktora Tezi-Aralık).
- Froebel, F. (1974). *The education of man* (W.N. Hailmann, Trans.). Clifton, NJ: A.M. Kelley. (Original work published 1826.)
- Gaitskell, C. D. (1982). *Al Hurwitz ve Michael Day. Children and their art, methods for the elementary school*. (4th edition). Harcourt Brace Jovanovich, Inc
- Hurwitz, A. & Day. M. (2007). *Children and their art*. New York: Hoarcourt Brace Jovanvich.
- İlhan, A. Ç. (2005). "Cumhuriyet döneminde ilköğretimde plastik sanatlar eğitimi". İnternetAdresi: <http://www.Akmb.Gov.Tr/Turkce/Books/V.T.Kongresi/Plastiksanatlari/Aysecakirihan.htm>. Erişim Tarihi: 24.04.2005.
- Kellogg, R. (1970). *Analyzing children's art*. Palo Alto, Cal.: Mayfield.
- Kırıçoğlu, O (2000). *Sanatta yaratıcılık*. Ankara: PE-GEM Yayıncılık.
- Lanier, V. (1983). *The visual arts and the elementary child*. New York: Teachers Collage Press,
- Linderman, M. G. (1997). *Art in elementary school*. USA: The McGraw Hill Companies,
- Lowenfeld, V., & Brittain, W.L. (1975). *Creative and mental growth*. New York: Macmillan.
- Lowenfeld, V. (1947). *Creative and mental growth*. New York, Macmillan.
- Lowenfeld, V. & Brittain, W. L. (1987). *Creative and mental growth (8th ed)*. New Jersey: Prentice- Hall.

- Peker M. (2003). Kolb öğrenme stili modeli, *Milli Eğitim*. Sayı: 157, ss. 185-192.
- Roland, C. (2006). Young in art: a developmental look at child art.
- Erişim Tarihi:21.11.2007 Erişim Yeri: <http://www.artjunction.org/young>
- San, İ. (1979). Sanatsal yaratma ve çocukta yaratıcılık. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları
- Sezer, H. (2001). *İlköğretimde resim-iş eğitimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Projeler Koordinasyon Merkezi Başkanlığı,
- Smith, C. A. (1999). At the heart of their art: understanding children through what they create.
- Erişim Tarihi: 15.11.2007 Erişim Yeri: <http://www.oznet.ksu.edu/library/famlf2/MF2414.pdf>
- Stolnitz, J. (1960). *Aesthetics and philosophy of art criticism*. Boston: Houghton Mifflin.
- Winner, E. (1982). *Invented worlds*. Cambridge: Harvard University Press
- Wilson, M. & Wilson, B. (1982). *Teaching children to draw*. Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Yalın, H. İ. (2004). *Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme*. (10. Basım). Ankara: Nobel Yayınları,

Resim Dizini

- Resim 1. http://www1.appstate.edu/~carpentr/Art_files/frame.htm
- Resim 2. http://www1.appstate.edu/~carpentr/Art_files/frame.htm
- Resim 3. http://www1.appstate.edu/~carpentr/Art_files/frame.htm
- Resim 4. Alp Erişti (4 Yaş)
- Resim 5. Alp Erişti (4 Yaş)
- Resim 6. http://www1.appstate.edu/~carpentr/Art_files/frame.htm
- Resim 7. http://www1.appstate.edu/~carpentr/Art_files/frame.htm
- Resim 8. http://www1.appstate.edu/~carpentr/Art_files/frame.htm
- Resim 9. http://www1.appstate.edu/~carpentr/Art_files/frame.htm
- Resim 10. <http://www.artjunction.org/young>
- Resim 11. <http://www.artjunction.org/young>
- Resim 12. <http://www.oznet.ksu.edu/library/famlf2/MF2414.pdf>
- Resim 13. Alp Erişti (3 Yaş)
- Resim 14. <http://www.artjunction.org/young>
- Resim 15. <http://www.artjunction.org/young>
- Resim 16. <https://drum.umd.edu/dspace/bitstream/1903/3381/1/umi-umd-3191.pdf>
- Resim 17. <https://drum.umd.edu/dspace/bitstream/1903/3381/1/umi-umd-3191.pdf>
- Resim 18. Can Bora Tümerli (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 19. Damla Tanrıku (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 20. <https://drum.umd.edu/dspace/bitstream/1903/3381/1/umi-umd-3191.pdf>
- Resim 21. Cem Ketenci (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 22. Canberk Demir (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 23. Damla Tanrıku (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 24. Damla Tanrıku (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 25. Damla Tanrıku (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 26. Ekin Özyüksel (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 27. Begüm Uysal (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 28. Kıvanç Göktürk (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 29. <http://www.artjunction.org/young>
- Resim 30. <http://www.artjunction.org/young>
- Resim 31. Ali Oğulcan Bedir (5 Yaş)
- Resim 32. Canberk Demir (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 33. Begüm Uysal (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 34. Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 35. Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 36. Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 37. Cem Ketenci Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 38. Damla Tanrıku Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 39. Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 40. Efe Berkay Çetinkaya (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 41. Efe Berkay Çetinkaya (5 Yaş) Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 42. Damla Tanrıku Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 43. Damla Tanrıku Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 44. Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı
- Resim 45. Çağdaş İlköğretim Okulu-Anasınıfı

Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamaları ve İlkeleri

5

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi çocuğun fiziksel, düşünsel ve duygusal gelişiminde önemli bir yere sahiptir. Belli bir yüzeye yaptırılan resim çalışmaları ile üç boyutlu çalışmalar çocuğun el ve göz koordinasyonunu sağlar. Düşünsel açıdan ise yeni malzeme ve tekniklerle ürün verebilmek için çözüm yolları arar. Uygulamalar kendini ifade edebilme fırsatı vereceğinden psikolojik olarak rahatlık sağlayacaktır. Çocuklar bu dönemde kendiliğinden çalışırlar ve hayal dünyaları çok zengindir. Görsel sanatlar eğitimi uygulamaları oyun niteliğine sahip çalışmalar olduğu için çocuk, severek ve isteyerek çalışır. Önemli olan çocukta bu isteği yok etmemektir. Bu nedenle öğretmen uygulamaları belirlerken çocuğun gelişim özelliklerini, ilgi ve gereksinimlerini dikkate almalıdır, uygulamalarda çocuğa müdahale etmemeli sadece ortamı ve malzemeleri hazırlamalı, etkinliği en ince detayına kadar planlamalıdır. Eğitimin tam anlamıyla gerçekleştirilebilmesi için ise uygulamaları aralıklı olarak tekrar ettirmelidir.

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra,

- Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi uygulamalarının özelliklerini sıralamak,
- Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi uygulamalarının seçiminde dikkat edilecek noktaları açıklamak,
- Okulöncesinde iki boyutlu çalışmalar ve önemini açıklamak,
- Okulöncesinde üç boyutlu çalışmalar ve önemini açıklamak,
- Okulöncesinde müze eğitimi ve uygulamalarını açıklamak için gerekli bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Örnek Olay

Asuman öğretmen çocuklara resim tekniklerini uygulatırken bazı sorunlarla karşılaşmaktaydı. Örneğin pastel boya uygulatırken bir süre sonra çocukların yorulduğunu ve sıkıldığını ya da sulu boyaya bakım olamadıkları için renkleri kirlettiklerini ve bu nedenle çalışmaya devam etmek istemediklerini gözlemişti. Bu sorunları çözebilmek için çeşitli denemeler yapmaya başladı. Bunun sonucunda bazı teknikleri beraber kullanarak hem okulöncesi eğitimindeki amaç ve kazanımlara dayalı gelişimin sağlanabileceğini hem de çocukların sanatsal anlamda bir şeyler üretme heyecanı yaşayabileceklerini, yaratıcı düşünceler geliştirebileceklerini ayrıca, güzeli ve çirkini ayırt edebilmeyi sezgisel olarak öğrenebileceklerini fark etmişti. Bir gün kolaj tekniğinin kullanıldığı bir çalışmada boş kalan alanlara sulu boya ve pastel boya uygulattı. Bunun sonucunda kolaj çalışmasındaki makas kullanımıyla çocukların küçük kaslarının çalışmasını, parça bütün ilişkisi ile el- göz koordinasyonunu sağlama denemeleri yapmalarını sağlamış oldu. Renkli boya uygulamasıyla ise çocuklar renk, doku, çizgi gibi kavramları uygulayarak öğrenme şansını elde ettiler. Her şeyden önemlisi çocuklar kendilerini ifade edebilmenin mutluluğunu yaşadılar. Sizde Asuman öğretmenin uyguladığı gibi görsel sanatlar uygulamalarını içeren bir başka etkinlik planlayınız.

Anahtar Kavramlar

- İki boyutlu çalışmalar
- Üç boyutlu çalışmalar
- Müze eğitimi

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ UYGULAMALARININ ÖZELLİKLERİ
- OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ UYGULAMA SEÇİMİ
- OKULÖNCESİNDE İKİ BOYUTLU ÇALIŞMALAR VE ÖNEMİ
  - Gazlı Kalem
  - Parmak Boya
  - Tutkallı Boya
  - Şeker Boya
  - Pastel Boya
  - Sulu Boya
  - Ebru
  - Karışık Teknikler
  - Kolaj
  - Vitray
  - Baskı Teknikleri
  - Duvar Resmi
- OKULÖNCESİNDE ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR VE ÖNEMİ
  - Kağıttan rölyef ve üç boyutlu çalışmalar
  - Tuz seramiği
  - Kağıt hamuru
  - Kil
  - Artık Malzemelerle Çalışmalar
- OKULÖNCESİNDE MÜZE EĞİTİMİ VE UYGULAMALARI

GİRİŞ

Okulöncesi eğitiminde 2005-2006 programında da belirtildiği gibi sanatsal etkinlikler, çocukların genel gelişiminde kullanıldığı gibi estetik ve sanatsal gelişiminde de kullanılabilir. Öğretmen sanatsal etkinlikleri çocuklara yaptırırken beklentisi plastik açıdan güzel görünmesi olmamalıdır. Bu dönem çocuklarının sanatsal uygulamalardan edinebileceği en önemli şeyler kendini ifade edebilmeleri, zevk almaları, yaratıcı düşünceler üretebilmeleri, hayal dünyalarındaki zenginliği malzemeye iki boyutlu ya da üç boyutlu çalışmalara aktarabilmeleridir.

İki ve üç boyutlu çalışmalar çocukların gelişim alanlarını, ilgi, istek ve gereksinimlerini karşılama potansiyeline sahiptir. Öğretmen uygulamaları seçerken çocukları merkeze almalı onların gelişim özelliklerine uyacak, programın amaç ve kazanımlarına hizmet edecek nitelikte olmalarına dikkat etmelidir. Yaratıcı düşünce, eleştirel bakış, paylaşım, iş birliği ve iletişim becerilerinin oluşmasında katkıda bulunabilecek uygulamaları seçmelidir.

İki boyutlu çalışmalarda parmak boya, pastel, sulu boya, ebru, kolaj, karışık teknikler, baskı teknikleri vb. birçok teknik çocukların düzeylerine ve okulöncesi eğitimin amacına uyduğu sürece kullanılabilir. Üç boyutlu çalışmalarda ise yoğurma maddeleri olan kil, kağıt hamuru ve tuz seramiği özellikle kullanılmalıdır. Bunların dışında değişik malzemelerle rölyefler, artık malzemelerle çalışmalar da tercih edilebilir.

Müze uygulamaları, çocukların kültürel, tarihsel ve sanatsal ürünlerle karşılaşmaları, tanıştıkları bir ortamdır. Belki de o zamana kadar görmedikleri bu nesnelere onlara farklı bakış açıları kazandıracaktır. Müze ve müzedeki eserler hakkındaki konuşmalar dil becerilerinin olduğu kadar sanat görüşlerinin de gelişiminde etkili olacaktır.

Çocukların hayal dünyaları cesaretleriyle birleştiğinde, çocuklar sanatçıları imrendirecek ürünler ortaya koyarlar. Bu nedenle öğretmenlerin çocuk dünyasından anlayan hatta çocuk ruhunu taşıyan bireyler olması gerekmektedir. Ayrıca uygulamaları kolaydan zora doğru planlamalı, kalıcı tutum, davranış ve öğrenmeler için uygulamaları farklı zamanlarda tekrar ettirmelidir.

Okulöncesi eğitim programında görsel sanatlar eğitiminin yeri şu şekilde ifade edilmiştir:

Sanat çalışmaları gün içinde çeşitli formlarda çocuklar için etkili bir öğrenme fırsatı olarak... kullanılabilir. Sanat çalışmalarından eğitim programdaki amaç ve kazanımlara ulaşmada teknik olarak da yararlanılabilir. Çok sayıda sanatsal teknik kullanılarak yapılabilecek çalışmalar vardır. Bu çalışmaların günlük plan içinde yer alması beklenir. Sanatsal çalışmalar yalnızca serbest zamanda yapılan etkinlikler değildir. Bazen tek başına bir sanat çalışması yapılabildiği gibi bazen de diğer etkinliklerin tamamlayıcısı olarak yapılabilir (MEB, 2006).

Abacı (2000), okulöncesinde görsel sanat eğitimi uygulamalarının çocuğa kazandıracaklarını şöyle sıralamaktadır;

- Görsel olgunluğa ulaşır.
- Farklılıkların ve benzerliklerin ayırımına varır.
- Renkleri, biçimleri, dokuları tanır.
- Görsel belleği gelişir.
- Oranları düşünmeyi kazanır.
- Oranlar arasında ilişki kurmayı öğrenir.

- Bunların gerçek yaşamla bağlantılarını kurabilir.
- El- göz koordinasyonu gelişir.
- Alet kullanmayı öğrenir.
- Malzemeyi nasıl ve ne amaçla kullanılacağını dener.
- Giderek malzemeye belli anlamlar yüklemeyi, yaptıklarıyla düşünsel boyutta kendini ifade etmeyi geliştirir.
- Dikkat süresi uzar.
- Muhakeme etmeyi öğrenir.
- Seçmeyi, karar vermeyi dener.
- Sosyal ve duygusal alanda ilerlemeler olur.
- Hayal gücünü kullanmayı öğrenir.
- Kendini tanımaya başlar.
- Grup çalışmalarında iş birliği yapmayı, gerekirse liderliği öğrenir.
- Düşündüklerini planlamayı, uygulamayı ve sonuçlandırmayı öğrenir.
- Çevresindeki kişilerle doğru ilişkiler kurabilmeyi geliştirir.
- Dilini geliştirir, kendini sözle ifade etmeyi öğrenir.
- Karşılaştığı problemleri yorumlayabilmeyi, çözüm yolları geliştirmeyi öğrenir.
- Değerlendirmeyi öğrenir.
- Çok boyutlu düşünmeyi öğrenir.
- Yaratıcı düşünmeyi ve davranmayı öğrenir.

Bu özellikleri çocuklara kazandırabilmenin en sağlıklı yolu ise bol bol görsel sanatlar eğitimi uygulamalarını içeren etkinlikler yaptırmasıdır.

OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ UYGULAMALARININ ÖZELLİKLERİ

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi uygulamaları belli amaçlar ve kazanımlara yönelik olarak yaptırılmalıdır. Çocukların genel gelişim özelliklerinin yanı sıra bireysel farklılıkları da göz önünde bulundurulmalıdır. Etkinliklerde iki boyutlu ve üç boyutlu çalışmalara yer verilmelidir.

İki boyutlu çalışmalar ilköğretim programında çizgisel ve renkli çalışmalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Okulöncesi dönemde çizgisel ve renkli çalışmaların uygulanmasındaki amaç, tekniğin çocuk tarafından başarıyla uygulanması değildir. Burada çizgisel ve renkli çalışmaların plastik açıdan doğru kullanılmasından ziyade çocuğun gelişimindeki katkısı göz önünde bulundurulmalıdır. Çocuk çizginin ve rengin kendini ifade edebilme gücünü kullanır. Renkli çalışmalarda ayrıca önce ana renkleri daha sonra ara renkleri resimlerinde uygulayarak öğrenir. İki boyutlu çalışmalar çocuğun psikomotor, sosyal- duygusal, dil ve bilişsel alandaki gelişimlerini olumlu yönde etkilemektedir. Benzer etkiler üç boyutlu uygulamalar için de geçerlidir. Okulöncesinde çocuk estetik tavır ve tutumlar edinebileceği bir döneme girmiştir. Bu nedenle yaptırılan uygulamalar ve sanat üzerine yapılan sohbetler çocuğun sanat dünyasını geliştirecektir. Uygulamalarda bir ürün ortaya koyabilmenin zevkini alacağı gibi sanata dair konuşmalarda edineceği bilgiler de ona farklı bakış açıları kazandıracaktır.

OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ UYGULAMALARININ SEÇİMİ

Okulöncesi öğretmenleri görsel sanatlar uygulamalarını seçerken dikkatli olmalıdırlar. Çünkü eğitim sürecinin başarıya ulaşması doğru uygulamaların seçilmesiyle mümkün olacaktır. Okulöncesi eğitim programı çerçevesinde öğretmen, görsel sanatlar eğitimi uygulamalarının seçiminde şunlara dikkat etmelidir:

- Programın amaçları ve ilkeleri doğrultusunda yapılmalıdır.
- Çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal yönden gelişimini desteklemeli, ayrıca ilgi ve gereksinimlerini gidermelidir (MEB, 2006).
- Onları zorlayacak ya da yaratıcı düşünme becerilerini köreltecek uygulamalar seçilmemelidir.

Çocukların yaratıcılıklarını olumsuz yönde etkileyebilecek bir uygulama örneği verebilir misiniz? Açıklayınız.

SIRA SİZDE

- Okulun bulunduğu çevredeki malzemeler dikkate alınarak uygulamalar yaptırılmalıdır. Örneğin, deniz kıyısında yaşayan çocuklar, uygulamalarında deniz canlılarının kabuklarını kullanabilirler.
- Uygulamalar bireysel ve grup çalışmalarını içermelidir. Çocuklar bireysel çalışmalarda kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilirler ve bunun sonucunda özgüvenleri artar. Grupla yapılan görsel sanat eğitimi uygulamalarında ise birbirlerine karşı sevgi ve saygı duymayı, işbirliği içinde çalışmayı, sorumluluk almayı, hoşgörülü davranmayı, yardımlaşmayı ve paylaşmayı öğrenirler.
- Uygulamalar tüm etkinliklerin temeli olan oyun yöntemiyle verilmelidir (MEB, 2006). Örneğin, “kırık çizgi bir gün resim kağıdı üstünde yürüyüşe çıkmış... sonrasında ne olmuş?” gibi bir soruyla başlayan etkinlik, çocukların kırık çizgiyi taklit etmeleriyle devam eder. Sonra doğaçlama bir öykü oluşturmaları sağlanır. Tüm bunlardan sonra uygulamaya başlanır.
- Görsel sanatlar eğitimi uygulamaları yaptırılırken, çocuğun sağlığına zarar vermeyecek malzemeler seçilmelidir. Kesici ve delici araç- gereçler kullanılmamalıdır.
- Kullanılacak teknikler amaç ve kazanımlara göre belirlenmelidir. Örneğin çocuğun özgürce hareket etmesi ve yaratıcılığını ortaya koyabilmesi isteniyorsa büyük kağıtlar, kalın fırçalar ve bol boya kullanabileceği teknikler seçilmelidir. Çizgi çalışması yaptırmak isteniliyorsa çizme özelliği gösteren tüm çiziciler örneğin, renkli kuru kalemler ve gazlı kalemler tercih edilmelidir (Abacı, 2000). Tüm bunlardan da anlaşılacağı gibi çocuğun görsel sanatlar eğitiminde hemen hemen tüm teknikler kullanılabilir. Ancak bu durum, öğretmenin amacına uygun tekniği belirlemesi durumunda geçerlidir. Çocukların yaratıcı olabilmesi için ilk önce öğretmenin yaratıcı fikirler üretebilmesi gerekir. Bunun için öğretmen sanata duyarlı ve ilgili olmalıdır (MEB; 2006) ayrıca, teknikleri daha önceden kendisi denemelidir.

Çocukların empati duygularını, hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini ve iletişim kurma davranışlarını geliştirmesine (MEB, 2006, s.10) fırsat tanıyacak uygulamalar olmalıdır. Bunun için öykü tamamlamalara, okul bahçesinde gözlemlere, ünlü sanatçıların ilginç eserlerinin incelenmesine ve üzerinde konuşulmasına dayanan uygulamalar yaptırılmalıdır.

Resim 5.1

Okulöncesi dönem
çocuklarına ait
çizimler

OKULÖNCESİNDE İKİ BOYUTLU ÇALIŞMALAR VE ÖNEMİ

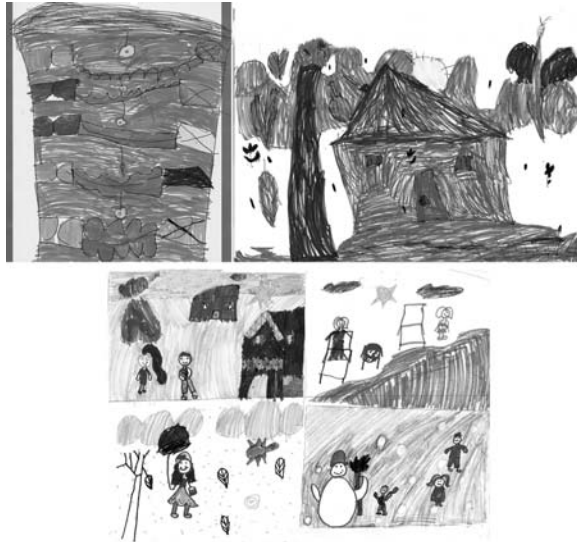
Uygulamalar basitten
karmaşığa doğru
sıralanmalıdır.

Okulöncesinde iki boyutlu çalışmalar kapsamında uygulanabilecek bazı teknikler şunlardır; gazlı kalem, parmak boyası, tutkallı boya, şeker boyası, pastel boya, sulu boya, ebru, karışık teknik, kolaj, vitray, baskı teknikleri ve duvar resmi. Öğretmen yaptıracağı uygulamalar için gerekli malzemeleri temin etmeli ve uygulama mekânını çalışma için hazır hale getirmelidir. Uygulamanın aşamalarını önceden planlamalı ve çocuklarla çalışırken nelere dikkat etmesi gerektiğini gözden geçirmelidir.

Gazlı Kalem; çok sık tercih edilmemelidir. Ancak parlak ve canlı renkleriyle çocuğun çalışmaktan zevk alabileceği bir tekniktir. Kağıt olarak parlak yüzeyli kağıtlar seçilirse boyamak kolay olacağından çocuk sıkılmadan uygulama yapabilir. Beyaz resim kağıdına yaptırılan uygulamalarda ise çizgiye dayalı (yüzey boyama ya değil) çalışmalar olmalıdır. Sulu boya ile birlikte kullanılması ise hoş etkiler yaratabilir (Abacı, 2000).

Resim 5.2

Gazlı kalemle çalışmalar

Parmak Boya; çocuğun kendini en rahat ifade edebileceği tekniklerden biridir. Çünkü okulöncesi dönemdeki çocukların küçük kas gelişimi henüz tamamlanmamıştır. Bu nedenle büyük yüzeylerde bol miktarda parmak boyayla çocuklar parmaklarını, ellerini ve geniş fırçaları kullanarak özgürce resimler yapabilirler. Parmak boya, parlak yüzeyli kağıtlara, örneğin takvim yapraklarına (Poyraz ve Dere, 2003) uygulandığında kolay şekillendirilir. Çeşitli araçlarla boyayı yüzeyden kazıyarak dokular elde edilebilir. Ayrıca bu teknik çocukların estetik yönden hoş etkiler yakalayabilmesini sağlaması açısından önemlidir. Bu etkileri çocuklar sezgisel olarak algılayabilirler. Benzer bir çalışma yöntemini ünlü sanatçı Ömer Uluç resimlerinde kullanmaktadır. Öğretmen sanatçının eserlerini çocuklarla birlikte incelemek üzere sınıfa getirebilir.

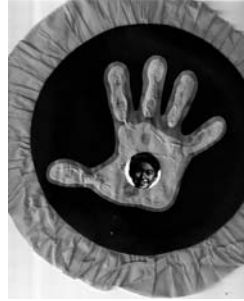
Parmak boyayı öğretmen kendisi hazırlayabilir. Bu nedenle ekonomik bir uygulamadır. Parmak boyanın hazırlanabilmesi için gerekli araç- gereçler şunlardır; kola, çeşitli renklerde toprak boyalar, 5- 10 damla gliserin, bir tutam sabun rendesi. Parmak boyayı hazırlamadan önce kolanın hazırlanması gerekir (MEB, 1997).

Kolanın hazırlanışı: Amaca uygun miktarda buğday nişastası küçük bir leğen... içinde soğuk su ile çıta veya kaşık yardımıyla karıştırılarak boza kıvamına getirilir. Bir çaydanlık içinde fokur fokur kaynayan su, hazırlanan boza kıvamındaki nişastaya yavaş yavaş fakat kesintisiz bir şekilde, bir taraftan da sürekli karıştırarak ilave edilir. Nişasta muhallebi kıvamına gelinceye kadar karıştırmaya ve kaynar suyu dökmeye devam edilir. Kola hazırlandıktan sonra üzerine bir kağıt örtülür ve soğumaya bırakılır. Kola, birkaç gün muhafaza edilebilirse de sıcak havalarda çok çabuk ekşir. Bu nedenle hemen tüketmek üzere hazırlanması en doğrusudur (MEB, 1997).

Parmak boyanın hazırlanışı: Hazırlanmak istenen renk kadar kap alınır. Her kaba bir miktar kola konular sonra her kaba toz boyalar eklenir ve karıştırılır. Karışım sıcak su ile bulamaç haline getirilir. Parlaklık vermesi için beş on damla gliserin damlatılır. Bir miktar sabun rendesi karıştırılır (MEB, 1997).

Parmak boya ile uygulanabilecek etkinlikler;

- Parmak boya kağıt yüzeyi üzerine parmakla ya da başka araç - gereçlerle uygulanabilir.
- Muşamba üzerine parmak boya tarak, kalem veya tırtıklı bazı araçlar yardımıyla uygulanır. Oluşan resim üzerine kağıt kapatılır, arkasından elle sürtülerek muşamba üstündeki resmin kağıda geçmesi sağlanır. Bu işlem bittikten sonra kağıt kaldırılır (Poyraz ve Dere, 2003).

Resim 5.3

Parmak boya

Parmak boyanın okulöncesi eğitiminde yararları nelerdir?

Tutkallı Boya; okulöncesindeki kullanımı parmak boyaya benzer. Geniş fırçalarla uygulanmalıdır. Damlatılarak ve sıçratılarak çeşitli çizgiler ve dokular oluşturulabilir. Çocukların uygulamaktan zevk alacakları bir tekniktir. Tutkallı boyanın hazırlanışı kolaydır. Gerekli araç- gereçler şunlardır; toz boya, tutkal ve su.

Tutkallı boyanın hazırlanışı: Toz boya, su ile karıştırılır daha sonra tutkal ilave edilir. Boyanın yoğunluğu su ve tutkal miktarı değiştirilerek ayarlanabilir.

3

SIRA SİZDE

Pastel boya dik ve yatay tutularak, ayrıca pamukla yaydırılarak kullanıldığında değişik dokular elde edilir. Kağıt olarak ise renkli fon kartonları, dokulu kağıtlar tercih edilebilir. Pastel boya okulöncesi çocuklarında, eğer başka tekniklerle birlikte kullanılmayacaksa mutlaka zemin olarak renkli fon kartonu seçilmelidir. Bu yaş çocuğu pastel boyayı örtücü kullanamaz. Zaten buna zorlamak gerekir. Çocuk zeminin bütününe pastel boya ile kapatmaya çalışacağından, çalışmanın altından beyaz değil de fon renginin görünmesi, resmi daha doygun gösterecektir (Abacı, 2000).

Tutkallı boya ile uygulanabilecek bir etkinlik;

- Amerikalı sanatçı Jackson Pollock resimlerinde sıçratma ve damlatmadan yararlanır. Sanatçının eserlerinden örnekler sınıfa getirilip incelenebilir. Eserleri sanatçının duygu ve enerjisine dair ipuçları vermektedir (Renshaw ve Ruggi, 2007). Öğretmen çocuklardan sanatçının resim yaparken izlediği yolu ve hareketlerini taklit etmeleri ister. Sonrasında resim çalışmasına geçilir.

Şeker Boyası; tutkallı boya içine şeker katılmasıyla oluşturulur. Ancak toz şeker, erime riskinden dolayı uygulamadan az önce ilave edilmelidir. Her renk ayrı kaplarda ve içlerinde plastik kaşıklar olmalıdır. Çocuklar kaşıklarla aldıkları boyayı kağıda damlatıp, akıtıp, sıçratarak resimler yapabilirler. Resim kurduğunda şekerler yüzeyde ışıltılar yaratır (Abacı, 2000).

Pastel Boya; piyasada hazır şekilde satılan yağlı ve yağsız pastellerden yağlı olanı okulöncesi eğitime daha uygundur. Çünkü renkleri parlaktır ve kağıda kolay sürülürler. Bu yaş grubundaki çocuklarda küçük kas gelişimi henüz tamamlanmamıştır. Bu nedenle pastel boyalar çocukların kavrayabileceği kalınlıkta oldukları için tercih edilmektedirler. Ayrıca diğer birçok teknikle beraber çok rahat kullanılabilir.

Resim 5.4

Pastel boya çalışmaları

Resim 5.5

Pastel boya

Öğretmenler pastel boyayı kendileri yapabilirler.

Pastel boyanın hazırlanışı: Boyayı hazırlamak için çeşitli renklerde ince toz boya ve mum gereklidir. Mum bir kaptaki eritilir. Sonra bir miktar boya, ılık su ile inceltir, erimiş mumun içine dökülür, karıştırılır. Daha sonra hazırlanan boya kalıplara dökülür (Artut, 2004).

Pastel boya ile çeşitli etkinlikler yaptırılabilir:

- Kağıt yüzeyi açık renk pastellerle kapatılır, bu renklerin üzerine siyah pastel sürülür ve sonra istenilen resim kazınır. Kazılan yerlerden de alttaki renkler çıkar.
- Bir kağıdın tamamına renkli pasteller sürülür. Sonra bu kağıdın üstüne bir başka boş kağıt yerleştirilir. Kağıdın boş yüzüne resim çizilir. Üstteki kağıt kaldırıldığında arkasında çizilen resmin kopyası olduğu görülecektir.
- Pastel boya ile resim yaptırılır boş kalan kısımlar suluboya ya da mürekkeple kapatılır (Resim 6).
- Pastel boya ile frotaj yaptırılabilir. Frotaj, ince bir kağıdın dokulu bir yüzeye konup üzerine pastelin sürülmesiyle alttaki dokunun ortaya çıkarılmasıdır (Sakpınar, 2007). Bu yöntemi sürrealist sanatçılardan Max Ernst kullanmıştır, sanatçının eserleri incelemek için sınıfa getirilebilir.
- Pastel boya boş- dolu kavramının öğretiminde kullanılabilir. Çocuklara istedikleri herhangi bir biçimi kesmeleri söylenir. Kesilen biçim, boş bir kağıt üzerine yerleştirilir. Biçimin kenarları Resim 7 de görüldüğü gibi boyanır. Tüm kenarlar boyandıktan sonra kesilen parça kaldırılır. Geriye içi boş, dışı boyalı bir alan kalır.
- İkiye katlanmış bir kağıdın bir tarafına rendelenmiş pastel boya parçaları konular diğer taraf öbürünün üzerine kapatılır. Daha sonra öğretmen kağıdı ütüler. Isının etkisiyle boyalar erir. Böylece boyalar kağıda yapışır ve renkler birbirine karışır. Çalışma “simetrisini yaratma” olarak isimlendirilebilir. Sonucun önceden tahmin edilemediği bu uygulamayı çocuklar severek yapacaklardır.

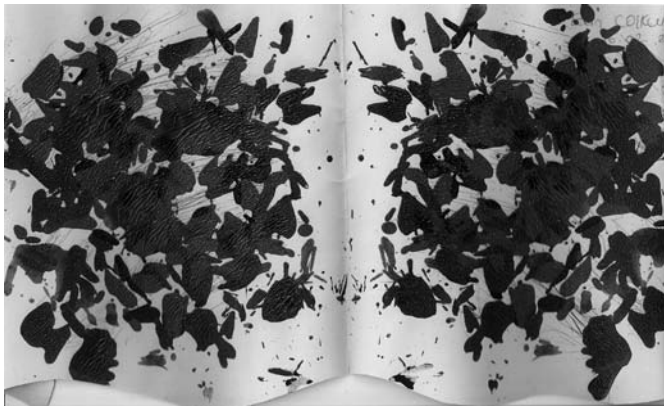
Resim 5.6

Pastel boya ve sulu boya

Resim 5.7

Boş- dolu kavramı, pastel boya

Resim 5.8

Simetrisini yaratma, pastel boya

Sulu Boya; tesadüfi etkilerin oluşumu nedeniyle çocuğun yaratıcılığını geliştirebilecek bir tekniktir. Bu uygulamadaki ana amaç, çocukların tekniği başarıyla uygulaması değil uygulama esnasında renklerin karışarak başka renkler oluşturduğunu ve tesadüfi biçimlerdeki estetik görüntüleri fark etmelerini sağlamaktır. Sulu boya çalışırken büyük kağıtlar ve geniş fırçalar kullanılmak çocuğu rahatlatacaktır. Çalışmalarda kalın gramajlı kağıtlar kullanılmalıdır. Fazla suyu almak ya da küçük kazalar için sünger ya da peçete bulundurulmalıdır. Fırçadaki sıcak ve soğuk renkleri temizlemek için ayrı kaplar kullanılmalıdır. Böylece renklerin kirlenme olasılığı biraz olsun önlenir.

Resim 5.9

Sulu boya ile yapılmış bir mandala formu

Öğretmen diğer tekniklerde olduğu gibi sulu boyayı da kendi hazırlayabilir.

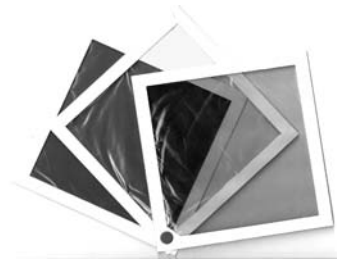
Sulu boyanın hazırlanışı: Farklı renklerde toz boyalar, gliserin, arap zıncı, gazoz kapakları ve naylon bayan çorabı gerekli olan araç ve gereçlerdir. Bir ölçü zıncı, üç ölçü su içinde erimesi için bir gün bekletilir. Bu eriyen bulunduğu kap, içinde su olan başka bir kabın içine oturtulur ve ısıtılır. Piyasada satılan şişe zıncı kıvamına gelince, naylon bayan çorabından bir kaba süzülür. Toprak boyalar kaselelere koyulur ve üzerine hazırlanan zıncı dökülür.

Çatalla karıştırılarak ezilir. İçine 7-8 damla gliserin konularak tekrar karıştırılır. Çay kaşığı ile gazoz kapaklarına doldurulur ve kuruması için üç gün bekletilir (MEB, 1997).

Sulu boya ile çeşitli etkinlikler yaptırılabilir:

Resim 5.10

Renklerin öğretimi için jelatin kullanılarak hazırlanmış bir materyal

- Sulu boya kağıt yüzeyine damlatılır. Kağıt değişik şekillerde çevrilerek boyaların akması sağlanır. Pipet ya da benzeri araçlarla da boya lekeleri üflenebilir. Böylece çocukların hayal dünyaları zenginleştirilebilir ve yaratıcı düşünceler oluşturabilmeleri sağlanır.

- Sulu boya etkisi veren bir başka etkinlik pelür kağıtlarıyla yapılabilir. Renkli pelür kağıtları farklı boyutlarda ve biçimlerde yırtılır ya da kesilir. Resim kağıdı büyük bir fırçayla suyla ıslatılır.

Renkli pelür kağıtları kağıdın üstüne yerleştirilir tekrar üzerlerinden fırçayla su verilir. Pelür kağıtların boyaları suyun etkisiyle kağıda geçer. Tesadüfi bir resim oluşur. Kağıt kuruduktan sonra pelürler çıkarılır. Bu kağıt fon olarak kullanılıp üzerine resim yapılabilir (Sakpınar, 2007).

Resim 5.11

Sulu Boya Çalışmaları

- Yağlı pastel ile çizilmiş bir resmin üzerine yukarıdaki pelür kağıtlarıyla yapılan çalışma uygulanabilir (Sakpınar, 2007).

Sulu boya uygularken karşılaşılabilecek sorunlar nelerdir?

SIRA SİZDE

4

Ebru; su kağıdı olarak da bilinen ebru tekniği çocukların ilgisini çekebilecek ve zevk alabilecekleri bir tekniktir. Dikkat ve özen gerektiren ebru çalışmasında başarılı olabilmek için öğretmen sınıftaki uygulamadan önce denemeler yapmalıdır. Sınıftaki uygulama, öğretmenin denetiminde gerçekleştirilmelidir.

Ebrunun uygulanabilmesi için yağlı boya, terebentin, fırça, damlalık, kağıt, su kabı, yoğunlaştırılmış su, boya kapları ve şekillendirme aletleri gibi araç ve gereçler gereklidir. Ebru çalışmasında boyanın su yüzeyinde durabilmesi için suyun yoğunlaştırılması gerekmektedir.

Suyun yoğunlaştırılabilmesi için okullarda uygulanabilecek üç yöntem vardır:

- 1- Tuz ile,
- 2- Kola ile,
- 3- Kitre ile

Suyun yoğunluğu en iyi kitre ile artırılabilir. Kitre piyasadan alınabilir. Büyük bir kap içine kitrenin kapladığı alanın 5- 6 katı kadar su ilave edilir. Bir iki gün kitre bu şekilde bekletilir. Sonra hazırlanan sulu karışım el veya başka bir araçla ezilir. Sonra elekten geçirilerek homojen hale getirilir. Boyanın uygulanacağı kaba dökülür ve istenilen yoğunluğa göre su ilave edilir.

Yoğunlaştırılmış su, ebru çalışması için hazır hale getirilmiştir. Terebentinle inceltmiş boyalar su yüzeyine fırça ya da damlalıkla istenildiği şekilde damlatılır ve kürdan gibi sivri uçlu araçlarla şekiller oluşturulur. Su yüzeyinde oluşan görüntüler kağıda alınırken kağıt kısa kenarındaki iki ucundan tutulur. Kapın içine ilk önce köşelerden ve tek seferde yatırılır. Kağıdın su yüzeyine hava boşluğu kalmadan yerleştirilmesi önemlidir. Boşluk oluşursa toplu iğne batırılarak giderilebilir. Daha sonra kağıt dikkatlice kaldırılır. Kağıt yüzeyindeki kalıntıları gidermek için kağıt, su dolu bir kaba daldırılıp çıkartılır. Daha sonra kurumaya bırakılır (MEB, 1997). Yoğunlaştırılmış su yüzeyinde kalan boya için gazete ya da işe yaramaya kağıtlar kullanılabilir.

Karışık Teknikler; okulöncesinde çocuklar coşkulu, enerjik, hareketli fakat bir o kadar da çabuk sıkılan bir yapıya sahiptir. Bu nedenle öğretmen, çocukların çabuk uygulayabilecekleri, ilgilerini çekecek, yaparken yeni şeyler keşfedebilecekleri ve sıkılmayacakları etkinlikler düzenlemelidir. Karışık teknik uygulamaları bunun için çok uygundur.

Uygulanabilecek bazı karışık teknikler şunlardır;
1- pastel boya ve sulu boya,
2- pastel boya ve mürekkep,
3- mum ve suluboya,
4- gazlı kalem ve sulu boya,
5- tutkallı boya ve pastel boya,
6- kolaj ve tüm bahsedilen renkli boya teknikleri birlikte kullanılabilir.

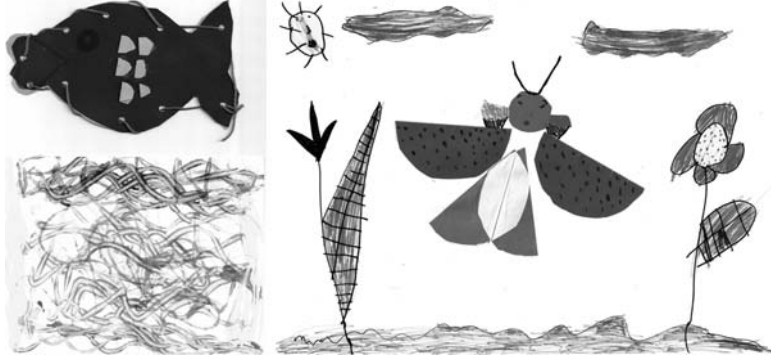
Resim 5.12

Pastel boya + gazlı kalem

Resim 5.13

Kolaj + boya teknikleri

Kolaj dışında uygulatabilecek bazı kağıt işleri şunlardır;
1- Kağıt katlama
2- Kağıt katlama kesme
3- Kağıt örgü dokuma
4- Mozaik

Kolaj; kağıtların kesme yapıştırma yoluyla düzenlenmesine denir. Küçük kas gelişimine katkı sağlayabilecek bir çalışmadır. Çocuklar her türlü kağıdı katlayarak, makasla keserek ve elle yırtarak yapacakları bu uygulamada yaratıcı düşünce becerilerini geliştirebilirler. Parça bütün ilişkisini kavrayabilirler. Bütünü parçalama, yer değiştirme, başka bütünün parçaları ile değiştirme, farklı bütünler yaratma ve bunları boya ile destekleyerek yapacakları kolajlar, yaratıcılık gelişimlerinde büyük katkı sağlayacaktır (Abacı, 2000)

Resim 5.14

Kolaj çalışmaları

Resim 5.15

Bu kolajda farklı görüntüler yeni bir bütün oluşturulacak biçimde düzenlenmiştir.

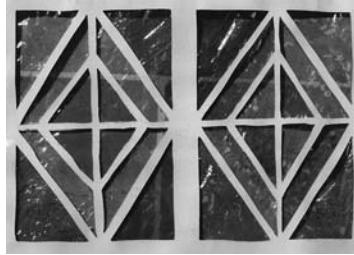
Kolaj çalışmasında kağıdın yanı sıra kumaş, tül, ambalaj kağıtları, jelatin vb. birçok malzeme kullanılabilir. Yapıştırıcı olarak sağlığa en az zarar verenler tercih edilmelidir, içinde selülozik bulunan yapıştırıcılar tercih edilmemelidir. Ucu küt olan makaslar kullanılmalıdır.

Resim 5.16

Kağıt işleri
(katlama, kesme)

Vitray; sanat tarihindeki örneklerde profesyonel anlamda kurşunlu ve alçı vitraylar renkli camlarla gerçekleştirilmiştir. Fakat bu malzemeler okulöncesi eğitiminde tehlike oluşturlar. Okulöncesinde vitray çalışmasının uygulanabilmesi için gerekli araç ve gereçler şunlardır; resim kağıdı, renkli jelatin kağıtları, makas ve yapıştırıcı. Öğretmen vitray çalışması için büyük, geometrik veya basit motifler seçmelidir, çocuklar motifleri kağıda geçirirken yardımcı olmalıdır. Örnek çalışmadaki gibi motifin çizgileri arasında motifleri birbirlerine bağlayan belli bir pay bulunmalıdır. Daha sonra motif öğretmeninde yardımıyla oyulmalıdır. Oyma işlemi bittikten sonra ağ şeklindeki kağıdın arkasından renkli jelatinler yapıştırılmalıdır. Ara renkleri oluşturmak için ana renkler üst üste konulabilir. Çalışma öğretmenin de katılımıyla bitirdikten sonra sınıfın camına yapıştırılmalı, jelatinin ışığı geçirme özelliği çocuklara gösterilmelidir (MEB, 1997). Vitray, bir başka şekilde şöyle uygulanabilir: Resim 16'daki son örnekte olduğu gibi kağıdı katlama, kesme ile motifler oyulur. Kağıt katlama yerlerinden açılır. Arkasından yine renkli jelatinler yapıştırılır.

Resim 5.17

Renkli jelatinlerle
vitray

Vitray çalışmasında motifler niçin büyük, geometrik veya basit biçimde olmalıdır?

SIRA SİZDE

6

Baskı Teknikleri; okulöncesinde uygulatılan baskı tekniklerinde bir motifin tekrarına dayalı veya tesadüfi etkilerin oluşumunu sağlayan çalışmalar yaptırmak katkı sağlayıcı olacaktır. Çünkü çocuk bu çalışmalarda ritim duygusunu ve rastlantısal görüntülerdeki estetik etkiyi sezgisel olarak algıya bilir. Diğer çalışmalardan farklı bir süreci içermesi nedeniyle ilgisini çekebilecek ve merak duygusu uyandıracak çalışmalardır. Bazı baskı teknikleri belli bir aracın ya da sebzenin mühür mantığında kullanılmasıyla oluşturulur. Çocuklar farklı baskı tekniklerini bir arada kullanabilirler. Baskı tekniklerinde kullanılacak araç-gereçler şunlardır; sulu boya, parmak boya, guvaş, resim kağıdı ve farklı kalınlıklarda fırçalar.

Uygulanabilecek bazı baskı teknikleri şunlardır;

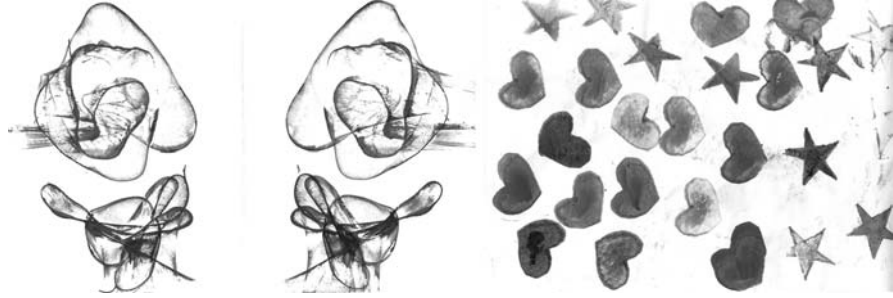
- 1- İp baskı; istenilen boyutta bir ip renklendirilir bir kağıdın üzerine yerleştirilir. Üstüne boş bir kağıt konular, elle bastırılır. İp sağa sola oynatılarak aşağıdan çekilir. İşlem bittiği zaman rastlantısal hoş etkiler elde edildiği görülecektir.
- 2- Yaprak baskı; değişik dokularda, büyüklüklerde ve biçimlerde yapraklar okulun bahçesinden toplatılır. Yaprakların üstüne renkler sürülür ve boyalı yüzey kağıda degecek şekilde kapatılır, üstüne kağıt konular ve bastırılır,

dokuların kağıda çıkması sağlanır. Bu işlem aynı kağıt üstünde birçok defa tekrar eder.

- 3- Patates baskı; patates ortadan ikiye bölünür. Üzerine geometrik ya da basit bir form çizilir. Ya formun dışı alçaltılarak ya da içi alçaltılarak oyulur (bu işlem anne, baba ya da öğretmen tarafından yapılmalıdır). Yüksekte kalan kısma boya sürülür ve birçok defa bastırılır, bu şekilde açık-koyu etkiler oluşur. Açık- koyu etkilerin ve birim tekrarının oluşturduğu estetik etkiyi çocuklar sezgisel olarak algılayabilirler.
- 4- Sebze baskı; karnabaharın bir dalı veya soğan ortadan ikiye ayrılır üzerine boya sürülür. Patates baskıdaki süreç burada da tekrar edebilir.
- 5- Fırça baskı; farklı kalınlıktaki ve biçimdeki fırçaların ucu kullanılarak motifler oluşturulur.
- 6- Cam baskı; cam ya da benzeri bir yüzeye parmak boya veya guvaş boya ile görüntüler oluşturulur. Yüzeyin üzerine kağıt kapatılır, boyanın kağıda geçmesi için üstünden bastırılır. Kağıt yüzeyden alınırken biraz oynatılırsa değişik dokular oluşabilir.
- 7- El, ayak ve parmak baskı; bu teknikte çocukların elleri resimde bir araç olarak kullanılır. El, ayak ve parmaklara sürülen boya ile kağıda izler çıkartılır.

Resim 5.18

Baskı çalışmaları

Duvar Resmi; çocukların grup olarak çalışabilecekleri bir uygulamadır. Birlikte çalışma, sorumlulukları paylaşma, birbirine saygı duyma ve anlayışlı olma gibi birçok kazanımın oluşturulmasında yardımcı olabilecek bir çalışma şeklidir. Okulun bahçesindeki uygun bir duvarda bu çalışma yapılabilir. Uygulamada kullanılacak araç ve gereçler şunlardır, toprak boya(toz boya), beyaz tutkal, çeşitli kalınlıklarda düz fırçalar(yağlı boya için kullanılan), her renk için bir kap (Abacı, 2000, s. 102), plastik tabak, bardak, su kovaları, eldiven ve önlükler (İlhan, 2006, s. 258). Toz boyalar tutkalla karıştırılır. Boyalar kaplara konular ve çalışmaya başlanır.

Uygulama: Okul duvarında temiz bir yer bulunur. Her öğrenci kendisine bir eş seçer. Eğitimci her çocuğa bir pastel boya verir. Eşlerden biri duvara tüm bedenini dayar ve biçimi çıkarılır. Bütün sınıftaki çocukların biçimi duvara çizildikten sonra her çocuğa eldiven, uzun saplı fırça ve istedikleri renkte boyalar verilir ve kendi bedenlerinin biçimini boyamaları istenir. Ancak bu boyama şimdiki halleri değil ilerdeki durumlarını göstermelidir. İleride saç uzun mu, kısa mı? Saçının rengi, giysileri, kaşları, gözleri, ağzı, takılarının vb. nasıl olmasını istemektedirler? Çocuklar tüm bu ayrıntıları düşünerek kendi resimlerini yaparlar. Yapılan resimlere her çocuğun adı yazılır ve böylece anı duvarı oluşturulur (İlhan, 2006)

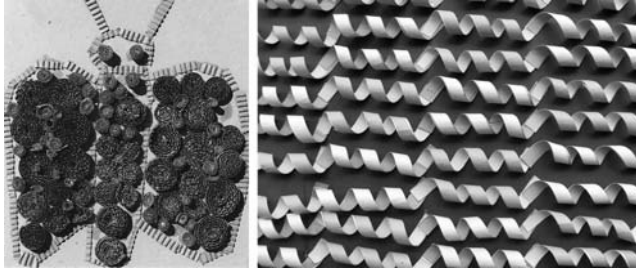
OKULÖNCESİNDE ÜÇ BOYUTLU ÇALIŞMALAR VE ÖNEMİ

Okulöncesinde üç boyutlu çalışmalar kapsamında uygulanabilecek bazı teknikler şunlardır; kağıttan rölyef çalışmaları, tuz seramiği, kağıt hamuru ve kil çalışmaları. İki boyutlu çalışmalarda olduğu gibi öğretmen, yaptıracığı uygulamalar için gerekli malzemeleri temin etmeli ve uygulama mekanını çalışma için hazır hale getirmektedir. Uygulamanın aşamalarını önceden planlamalı ve çocuklarla çalışırken nelere dikkat etmesi gerektiğini gözden geçirmelidir, ayrıca uygulamaları basitten karmaşığa doğru sıralamalıdır.

Görsel sanatlar... dünyayı algılamayı teşvik eder. Çocuklar çizmeyi öğrenir ve öğrenmek için çizer. Kalemleri, kili, kolajı, teli veya ağacı kullanarak konu hakkında öğrendiklerini gösterirler... Çizim materyallerine bakim olurlar ve farklı perspektifleri, parça bütün ilişkilerini, ölçüyü, konumu... insanların ve eşyaların karakteristik özelliklerini öğrenir (Dodg, Colker ve Heroman, 2002).

Kağıttan Rölyef ve Üç Boyutlu Çalışmalar; rölyefler yüzeyden tamamen kopmasalar da boyut etkisi verebilen çalışmalardır. Okulöncesi dönemde uygulanabilecek kağıttan rölyef çalışmaları için kağıt, karton, mukavva ve fon kağıtları kullanılabilir. Elle ya da çeşitli araçlarla sararak, katlayarak, keserek ve buruşturarak oluşturulan bu çalışmalarda çocuklar el becerilerini geliştirebilirler. Çalışma sonunda çocuğun bir ürün ortaya çıkarması ona güven verecektir. Malzemeye duygularını ve düşüncelerini yansıtabilme olanağı elde edecektir. Kağıt en çok bulunabilecek ayrıca çocuğa rahat çalışma imkanı verebilecek bir malzemedir.

Aşağıdaki çalışmada, mukavvalar farklı kalınlıklarda ve boyutlarda kesilmiş sonra da kendi etrafında sarılarak yapıştırılmıştır. Çalışmada boyut, doku, büyük-küçük gibi günlük hayatta da kullanılan kavramların görselleştirildiği görülmektedir. Bu kavramlar sanatın da olmazsa olmazlarından. Diğer çalışmada ise iki farklı renk kullanılarak optik bir yanılsama yaratılmıştır. Çocuk bu etkiyi sezgisel olarak algılayabilecektir.

Resim 5.19

Mukavva ve kağıttan rölyef çalışmaları

Son çalışma ise üç boyutlu bir çalışmadır. Telden iskelet üzerine kağıtların sarılmasıyla oluşturulmuş hayvan figürlerini göstermektedir. Uygulaması kolay bir etkinlik olduğu için çocuklar hem zevk alacaklardır hem de üç boyut kavramını deneyerek öğrenmiş olacaklardır.

Resim 5.20

Kağıttan üç boyutlu çalışma

Yoğurma Maddeleri; okulöncesi dönemdeki çocukların gelişiminde en çok katkı sağlayacak uygulamaların başında gelmektedir. Bazı yoğurma maddeleri ile yapılan uygulamalar şunlardır: Tuz seramiği, kağıt hamuru ve kil. Yoğurma maddeleri en belirgin olarak çocukların psikomotor gelişimlerini etkilemektedir. Ayrıca, maddeyi biçimlendirme sürecinde duygularını yansıtırma fırsatı bulabilirler. Kil ya da kağıt hamuruna verecekleri biçimi oluşturabilmek için zihinsel faaliyetlerde bulunurlar. Malzemeyle yaşadıkları deneyimler sonucunda da karşılaştıkları problemleri çözüme yollarını öğrenmeye başlarlar.

Tuz Seramiği (Seramik Hamuru); çocukların el kaslarının çalışmasını sağlayan yoğurma maddelerinden biridir. Çocuklar tuz seramiği ile çalışırken özgür bırakılmalıdır, değişik formlar keşfetmekte geç kalmayacaklardır. Zevkle çalışabilecekleri ve yaratıcılıklarını ortaya koyabilecekleri bir tekniktir.

Tuz seramiğinin hazırlanması için gerekli olan malzemeler şunlardır; 1 ölçü un, 1 ölçü tuz, 1/2 ölçü su, birkaç damla zeytinyağı veya gliserin. *Un, tuz ve su karıştırılır. Karışıma kayganlık vermesi ve kolay şekillenmesi için birkaç damla zeytinyağı ya da gliserin konulur. Karışım, kulak memesi yumuşaklığında bir macun haline gelinceye kadar yoğrulur. Renkli hamur için istenilen renkte guaş boya karıştırılır, tekrar yoğrulur. İstenirse çalışma bittikten ve kemikleşinceye kadar kuruduktan sonra sulu boya veya guaş ile boyanabilir (MEB, 1997).*

Sevdikleri hayvanları veya eşyaları tuz seramiği ile yapabilirler. Çalışmalar daha sonra öğretmen tarafından verniklenebilir, vernik çalışmaya parlaklık verecektir.

Kağıt Hamuru; su dolu bir kovaya küçük küçük kesilmiş kağıt parçaları atılır. Bir iki gün suda bekletilerek eritilirler. Sonra kağıtların suyu sıkılarak alınır. Kağıtlar sulandırılmış una katılır, bu karışım hamur haline gelinceye kadar yoğrulur. Daha sonra çalışmaya geçilir.

Kil; ekonomik ve kolay bulunabilen bir malzemedir. Çocuklar malzemenin biçimlenme olanaklarını deneyerek bulurlar. Kil çubuklar, yuvarlaklar ve bunların birleşimlerinin oluşturduğu biçimler çocuklara zengin anlatım olanakları sunacaktır.

Kilin eğitici amaçla kullanılmasının nedenleri şunlardır:

- 1- Kolay şekil alması nedeniyle çocukların duygularını anlatmasına olanak tanır.
- 2- Her yaş grubundaki çocuklara uygun bir malzemedir.
- 3- Hazır, ekonomik ve her yerde bulunabilir.
- 4- İki el birlikte çalıştığı için çocuk biçimi algılama olanağı elde eder.
- 5- Kil tekrar tekrar kullanılabilir. Bu nedenle çocuk birçok defa araştırma yapma olanağına sahip olur (MEB, 1997).

Kille çalışma yaptırılırken çocuklara ilk önce malzemenin olanaklarını tanıma fırsatı verilmelidir. Daha sonra araç kullanılarak şekillendirme veya başka malzemeler ekleme yoluyla farklı anlatımlar oluşturabilme fırsatı tanınmalıdır. Araçla şekillendirme çocuklarda araç kullanma becerilerini kazanmaları açısından önemlidir. Kille üç boyutlu çalışmaların yanı sıra rölyef çalışmaları da yaptırılabilir.

Yoğurma maddeleriyle yaptırılan çalışmaların okulöncesindeki önemi nedir?

Artık Malzemelerle Çalışmalar; bu uygulamalar çocuklara sanatsal amaçla kullanılan malzemelerin dışında da üç boyutlu çalışmalar yapılabileceğini gösterir. Ayrıca tasarım fikrinin ilk kıvılcımları burada oluşmaya başlar. Malzemeleri ürettikleri amaçlarının dışında yani farklı ilişkiler içinde düşünmelerine neden olacak bu uygulamalar, yaratıcı düşüncenin oluşumunu etkiler. Hayal dünyalarını zenginleştirir.

Öğretmen, artık malzemelerle çalışmalar için gerekli malzemeyi dönem başında velilerle birlikte toplayabilir. Malzemeler sağlığa uygun, temiz ve çocuklar için tehlike oluşturamamalıdır. Artık malzemeler kağıtlar, ahşap, plastik, metal ve doğal malzemeler olabilir.

Uygulama sürecinde malzemelerden yeni bir şeyler yaratmak biraz rastlantılara bağlıdır. Bu nedenle çocuklar bol bol denemeler yapmalıdırlar. Artık malzemelerle hayvan figürleri, porteler, masklar, robotlar, geleceğin evleri ve şehirleri yaptırılabilir.

Resim 5.21*Mandaldan zebra figürleri*

OKULÖNCESİNDE MÜZE EĞİTİMİ VE UYGULAMALARI

Müzeler kültürel ve tarihi değerlerin somutlaşmış ürünlerini sergileyen mekanlardır. Her yaştan insanlar için yeni şeyler öğrenme, değerlere sahip çıkma ve koruma, geçmişi anlama ve geleceğe taşıma isteği uyandıracak ortamlardır. Son yıllarda müze eğitimine büyük önem verilmektedir. Okulöncesi eğitiminde de amaç ve kazanımların oluşumunda kullanılacak bir eğitim ortamıdır.

Okulöncesinde müze eğitimi çocukların sosyal, duygusal, dil ve bilişsel gelişimini doğrudan etkileyebilir. Müzelerdeki eşyalar kültürel ve sanatsal yönden önem taşıyan ya da günümüze çok azının ulaştığı günlük kullanım eşyaları olabilir. Çocukların bu eşyalar hakkındaki fikirlerini söylemeleri dil becerilerinin gelişimini; eşyaların yapıma amaçlarını ve o toplum için önemini tahmin etmeleri bilişsel gelişimlerini; geçmişte yaşamış insanların yaşadıkları evleri, kullandıkları eşyaları ve kişiler arası ilişkilerin nasıl olduğunu tahmin edip, kendini onların yerine koymayla yaşayacakları duygular, sosyal duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkileyecektir. Daha sonra çocuklar yapılan gezi, gözlem ve incelemeler sonucunda oluşan izlenimleri iki boyutlu veya üç boyutlu çalışmalara aktarabilirler.

Öğretmen müze eğitimiyle ilgili bir çalışma yaparken şunlara dikkat etmelidir;

- hangi amaç ve kazanım için bu çalışma yaptırılacağını belirlemelidir.
- Gezi için velilerden izin almalıdır.
- Gidilecek müzeden randevu almalıdır.
- Ulaşımın nasıl sağlanacağını belirlemelidir.
- Müzenin tamamının mı bir bölümünün mü gezileceğini planlamalıdır.
- Gezi öncesinde çocuklara genel olarak müze kavramı ve gidilen müze hakkında bilgi vermelidir.
- Müzede uyulması gereken kurallardan bahsetmelidir.

Resim 5.22*Oyuncak müzesinden bir fotoğraf***Resim 5.23***Cumhuriyet Tarihi Müzesi (Eskişehir) gezisinden bir görüntü*

Gezi sırasında çocuklara yaşlarına uygun sorular sorularak eserleri algılayabilmeleri sağlanmalıdır. Bu paylaşımlar, daha sonra okulda yapılacak uygulamalı çalışma için de bir ön hazırlık olacaktır.

Çocuklara sorulacak sorular şunlar olabilir;

- Bu yapıt çok mu eski, ne zaman yapılmış olabilir?
- Nerede yapılmıştır?
- Niçin ve nasıl yapılmış olabilir?
- Bu yapıt (heykel) canlı olsaydı ne yapardı?
- Bu yapıtı kim, nasıl bir kişi yapmış olabilir?
- Bu yapıt (resim-heykel-seramik-eşya vb.) sizde nasıl bir etki yaratıyor?
- Bu yapıtta sizi en çok etkileyen (hoşunuza giden-gitmeyen) özellikler nelerdir?
- Siz de böyle bir yapıt üretmek ister miydiniz (Artut, 2004, s. 69-70) ?

Resim 5.24

Müze gezisi sonrası yapılan iki çalışma

Özet

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi uygulamalarının özelliklerini sıralamak,

Yüzeysel ve hacimlendirmeye yönelik çalışmalar içerirler. İki Boyutlu ve Üç Boyutlu Çalışmalar olarak iki grupta toplanırlar. Okulöncesinde kullanılabilecek iki boyutlu çalışmalar; parmak boya, pastel boya, sulu boya, kolaj, kağıt işleri, karışık teknikler, ebru, vitray, gazlı kalemler, basit baskı teknikleri, tutkallı boya, şeker boya vb. Üç boyutlu çalışmalar ise kağıttan rölyef, kağıt hamuru, tuz seramiği, kil, artık malzemelerle çalışmalar vb.

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi uygulamalarının seçiminde dikkat edilecek noktaları açıklamak,

- Programın amaçları ve ilkeleri doğrultusunda yapılmalıdır.
- Çocuğun bedensel, zihinsel ve duygusal yönden gelişimini desteklemeli, ayrıca ilgi ve gereksinimlerini gidermelidir (MEB, 2006, s.10).
- Onları zorlayacak ya da yaratıcı düşünme becerilerini köreltecek uygulamalar seçilmelidir.
- Okulun bulunduğu çevredeki malzemeler dikkate alınarak uygulamalar yaptırılmalıdır. Örneğin, deniz kıyısında yaşayan çocuklar, uygulamalarında deniz canlılarının kabuklarını kullanabilirler.
- Uygulamalar bireysel ve grup çalışmalarını içermelidir. Çocuklar bireysel çalışmalarda kendilerini rahat bir şekilde ifade edebilirler ve bunun sonucunda özgüvenleri artar. Grupla yapılan görsel sanat eğitimi uygulamalarında ise birbirlerine karşı sevgi ve saygı duymayı, işbirliği içinde çalışmayı, sorumluluk almayı, hoşgörülü davranmayı, yardımlaşmayı ve paylaşmayı öğrenirler.

- Uygulamalar tüm etkinliklerin temeli olan oyun yöntemiyle verilmelidir (MEB, 2006, s.10). Örneğin, “kırk çizgi bir gün resim kağıdı üstünde yürüyüşe çıkmış... sonrasında ne olmuş?” gibi bir soruyla başlayan etkinlik, çocukların kırk çizgiyi taklit etmeleriyle devam eder. Sonra hatta doğaçlama bir öykü oluşturmaları sağlanır. Tüm bunlardan sonra uygulamaya başlanır.
- Çocukların empati duygularını, hayal güçlerini, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerini ve iletişim kurma davranışlarını geliştirmesine (MEB, 2006, s.10) fırsat tanıyacak uygulamalar olmalıdır. Bunun için öykü tamamlamalar, okul bahçesinde gözlemler, ünlü sanatçıların ilginç eserlerinin incelenmesine ve üzerinde konuşulmasına dayanan uygulamalar yaptırılabilir.
- Görsel sanatlar eğitimi uygulamaları yaptırırken, çocuğun sağlığına zarar vermeyecek malzemeler seçilmelidir. Kesici ve delici araç- gereçler kullanılmamalıdır.
- Kullanılacak teknikler amaç ve kazanımlara göre belirlenmelidir. Örneğin çocuğun özgürce hareket etmesi ve yaratıcılığını ortaya koyabilmesi isteniyorsa büyük kağıtlar, kalın fırçalar ve bol boya kullanılabileceği teknikler seçilmelidir. Çizgi çalışması yaptırılmak isteniyorsa çizme özelliği gösteren tüm çiziciler örneğin, renkli kuru kalemler ve gazlı kalemler tercih edilmelidir (Abacı, 2000, s.14). Tüm bunlardan da anlaşılabilceği gibi çocuğun görsel sanatlar eğitiminde hemen hemen tüm teknikler kullanılabilir. Ancak bu durum, öğretmenin amacına uygun tekniği belirlemesi durumunda geçerlidir. Çocukların yaratıcı olabilmesi için ilk önce öğretmenin yaratıcı fikirler üretebilmesi gerekir (MEB; 2005, s.15). Bunun için öğretmen sanata duyarlı ve ilgili olmalıdır (MEB; 2005, s.15) ayrıca, teknikleri daha önceden kendisi uygulamalıdır.

Okulöncesinde iki boyutlu çalışmalar ve önemini açıklamak,

Yüzeyle yapılan çalışmalardır. Çizici araçlar çocukların küçük kas gelişimlerini etkiler; renkli çalışmalar renkleri, biçimleri, dokuları, zıtlıkları, ritmi öğrenmelerini sağlar. Yaptıkları ürünlerde duygu ve düşüncelerini aktarırlar. Çalışmaları hakkında konuşmaktan hoşlanırlar ve dil gelişiminde bu şekilde katkı sağlarlar. Ürünü ortaya koyma sürecinde ifade etmek istediği fikri, malzemeyle nasıl aktaracağını deneyerek öğrenir. Böylece bilişsel gelişiminde de etkili olurlar. Yaratıcı düşünce becerilerini geliştirir ve estetik algılamaya başlamaya başlar.

Okulöncesinde üç boyutlu çalışmalar ve önemini açıklamak,

Hacim oluşturan çalışmalardır. Çocuklar üç boyutlu çalışmalarla boyut kavramını öğrenir. Çalışmada kullanacağı malzemeyi tanır, onu nasıl şekillendireceğini denemelerle öğrenir. Küçük kas gelişiminde en etkili uygulamalar yoğurma maddeleri ile yapılanlardır. Malzemeyi ürüne çevirme sürecinde tasarım fikri oluşmaya başlar. Kendilerini ifade ederek psikolojik rahatlatma yaşarlar.

Okulöncesinde müze eğitimi ve uygulamalarını açıklamak,

Müze eğitimi çocukların bilişsel, sosyal duygusal ve dil gelişimlerinde çok etkili bir mekandır. Müze gezisi sonrasında yaptırılan iki ve üç boyutlu çalışmalar, çocukların psikomotor gelişimine ve sanatsal yöndeki tutum ve davranışlarına olumlu yönde etki eder.

Kendimizi Sınayalım

1. Burçin öğretmen iki boyutlu çalışmalardan renkli çalışma tekniklerine yeni geçmiştir. Aşağıdaki etkinliklerden hangisini ilk olarak yaptırmalıdır?
  - a. kağıdın yüzeyini parmak boya ile kapladıktan sonra parmakların bıraktığı izle resim yaptırmak
  - b. kağıdın yüzeyini parmak boya ile kapladıktan sonra parmakların bıraktığı izle ve bir araç kullanılarak resim yaptırmak
  - c. parmak boyayı, pastel boya ile birlikte kullanarak resim yaptırmak
  - d. muşamba kaplanmış bir masanın üzerine yapılan resmin bir kağıda aktarılması
  - e. parmak boyayı direk parmakla kağıda uygulamak
2. Çocuklar aşağıdaki tekniklerden hangisinde tesadüfi etkilere bağlı kalarak renk karışımlarından başka bir renk oluşabileceğini daha iyi fark edebilir?
  - a. parmak boya
  - b. guvaş boya
  - c. sulu boya
  - d. patates baskı
  - e. ebru
3. Çocukların küçük kas gelişiminde hangi uygulama çifti daha etkilidir?
  - a. sulu boya- parmak boya
  - b. kolaj- kil
  - c. ip baskı- ebru
  - d. pastel boya- yaprak baskı
  - e. kuru kalem- guvaş
4. Yoğunlaştırılmış su yüzeyine renklerin damlatılması ve şekillendirilmesi sonucu oluşan, çocuklarda uygulama sırasında merak uyandıran teknik aşağıdakilerden hangisidir?
  - a. sulu boya
  - b. guvaş boya
  - c. pastel boya
  - d. lavi
  - e. ebru
5. Öğretmenin en çok sıkıntı çektikleri noktalardan biri çocukların resim yaparken ellerinin çabuk yorulması ve bu nedenle uygulamadan sıkılmalarıdır. Bu problemi öğretmen en rahat hangi teknikleri bir arada kullanarak giderebilir?
  - a. renkli kalem- pastel
  - b. keçeli kalem- karakalem
  - c. pastel- sulu boya
  - d. kolaj- renkli kuru kalem
  - e. kurşun kalem- pastel
6. Aşağıdakilerden hangisi görsel sanat eğitimi uygulamalarının amaçları arasında değildir?
  - a. amaç ve kazanımlara cevap vermek,
  - b. çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak,
  - c. teknikleri öğretmek,
  - d. yaratıcı düşünce becerilerinin gelişimine katkı sağlamak,
  - e. çocukların psikomotor, bilişsel, sosyal duygusal ve dil gelişim alanlarını olumlu yönde etkilemek
7. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesinde uygulatılan baskı tekniklerinden biri değildir?
  - a. el ve parmak baskı
  - b. patates baskı
  - c. ip baskı
  - d. cam baskı
  - e. linol baskı
8. Üç boyutlu uygulamalar çocuklara aşağıdaki özelliklerin hangisini kazandırmakta etkili değildir?
  - a. küçük kas gelişiminde
  - b. hacimsel etkiyi kavratmakta
  - c. doku etkisini kavratmakta
  - d. renkleri öğretmekte
  - e. tasarım fikrini oluşturmakta
9. Aşağıdakilerden hangisi hem yüzeysel hem de üç boyutluluk etkisine sahip bir uygulamadır?
  - a. kolaj
  - b. kağıttan rölyef
  - c. parmak boya ile karışık teknik
  - d. renkli jelatinlerle vitray
  - e. ebru
10. Müze eğitimi uygulamaları çocukların hangi alandaki gelişimini doğrudan etkilemez?
  - a. psikomotor gelişimini
  - b. dil gelişimini
  - c. sosyal duygusal gelişimini
  - d. bilişsel gelişimini
  - e. kültürel gelişimini

Yaşamın İçinden

“

Resim yapmanın sayısız yolları vardır! Bu yolların her biri kişiyi farklı yerlere götürür.....Resim yaparken veya değişik malzemeleri kullanılırken bazı katı kurallara bağlanmamak gerektiğini düşünüyorum. En güzeli, deneyerek içinden geldiği gibi resim yapmaktır her zaman. Farklı ve çeşitli malzemelerin bulunması, bizi denemeler yapmak için özgür ve istekli hissettirir. Resim yapmak için yer soru değil. Bir masa genellikle yetebilir. Daha büyük resimler için yeri veya duvarı kullanabilirsin. İnsan her zaman ne yapmak istediğini bilmeyebilir. Farklı malzemeleri kullanmaya başlayınca ne yapmak istediğini yavaş, yavaş keşfeder. Önemli olan bir sanat yapıtını gerçekleştirmek de değil, resim yaparken zevkle ve keyifle yapmaktır. İnsan o zaman çeşitli denemelerde bulunarak, yeni konuları keşfederek, kendini ifade etmek ister.

Resimde her şey mümkün ve serbesttir, saçmalamak dabil!

”

Kaynak: Leyla Sakpınar'ın "Resimde Çocuklarla Keşfet" kitabının Önsöz'ünden (s.9) alıntılanmıştır.

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. e Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde İki Boyutlu Çalışmalar ve Önemi- Parmak Boya" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
2. c Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde İki Boyutlu Uygulamalar ve Önemi- Sulu Boya " bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
3. b Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde İki Boyutlu Uygulamalar ve Önemi- Kolaj/ Okulöncesinde Üç Boyutlu Çalışmalar ve Önemi- Kil " bölümlerini yeniden gözden geçiriniz.
4. e Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde İki Boyutlu Uygulamalar ve Önemi- Ebru" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
5. c Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde İki Boyutlu Uygulamalar ve Önemi- Pastel Boya, Sulu Boya" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
6. c Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Uygulamalarının Seçimi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
7. e Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde İki Boyutlu Uygulamalar ve Önemi- Baskı Teknikleri" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
8. d Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Üç Boyutlu Uygulamalar ve Önemi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
9. b Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Üç Boyutlu Uygulamalar ve Önemi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
10. a Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesinde Müze Eğitimi ve Uygulamaları" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

İki ve üç boyutlu çalışmalar. İki boyutlu çalışmalar yüze yapılan çalışmalardır. Üç boyutlu çalışmalar hacimsel çalışmalardır.

Sıra Sizde 2

Örneğin, boyama kitaplarındaki kalıplaşmış şekillerin içlerini boyatmak.

Sıra Sizde 3

Ekonomik bir boyadır. Öğretmen kendisi de hazırlayabilir. Bol miktarda elde edilebilmesi nedeniyle çocuklar özgürce resim yapabilirler. Büyük kağıtlara elleri, parmakları ve çeşitli araç gereçlerle müdahale etme şansları vardır. Çalışma süreci eğlenceli ve tesadüfi etkilerin yakalanması ile estetik yönden gelişimi sağlar. Ayrıca özgürce çalışabilmesi çocuğun kendini ifade edebilmesini ve bir ürün ortaya koymanın verdiği zevki tatması açısından önemlidir.

Sıra Sizde 4

Sulu boya; fırça, boya ve su kabı gibi araç ve gereçlerin kullanılmasıyla gerçekleştirilir. Ancak araç ve gereçlerin denetimi bazı çocuklar açısından zor olabilir. Ayrıca renkleri kirletebilirler bu da çalışmadan sıkılmalarına neden olabilir.

Sıra Sizde 5

Bütün bir görüntüyü parçalama, parçaların yerini değiştirme, bir bütünün parçalarını bir başka bütünün parçaları ile değiştirme bu şekilde farklı bütünler yaratma ve tüm bu çalışmaları boya ile destekleyerek kolajlar yapma yaratıcı düşünceler geliştirmelerinde katkı sağlayacaktır.

Sıra Sizde 6

Okulöncesi dönemde çocuklar küçük kas gelişimini tam olarak tamamlamamış oldukları için küçük parçaları oyup çıkarmakta zorlanırlar. Bu nedenle öğretmenler büyük, geometrik veya basit motifler tercih etmelidir.

Sıra Sizde 7

Çünkü gelecekteki durumuna ilişkin varsayımlarda bulunması bilişsel gelişimini ve yaratıcı düşünce becerilerinin gelişimini olumlu yönde etkileyecektir.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Abacı, O. (2000). **Okulöncesi dönem çocuklarında görsel sanat eğitimi**. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Artut, K. (2004). **Okulöncesinde resim eğitimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Darıca, N. (2002). **Okulöncesi eğitimcileri için etkinlik örnekleri**. Ankara: Bem Koza Yayıncılık.
- Dodge, D., L. Colker & C. Heroman (2002). **The creative and curriculum for preschool teaching strategies**. Washington DC.
- Hubbard, G. (1987). **Art in action**. San Diego: Coronado Publishers.
- İlhan, A. Ç. (2006). **Çocukta yaratıcılık ve drama**. Dördüncü Basım. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Karayağmurlar, B., D. Özen ve N. Şahin (2004). **Okulöncesi resim öğretimi**. Üçüncü Basım. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kehnemuyi, Z. (1995). **Çocuğun görsel sanat eğitimi**. Birinci Basım. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- MEB (1997). **Resim- iş öğretmenliği kılavuzu ilköğretim I.kademe**. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- _____. (2006). **Okulöncesi eğitim programı**. Ankara: MEB Yayınları.
- MEB (2006). **Okulöncesi eğitim programı öğretmen kılavuz kitabı 1-2**.
Erişim Tarihi: 5-1-2008 Erişim Yeri: http://www.ilkokuma.com/okul_onesi.htm
- Genç, Ş., ve N. Senemoğlu (2001). **Okulöncesi Eğitimi**. Ankara: MEB Yayınları.
- Poyraz, H., H. Dere (2003). **Okulöncesi eğitiminin ilke ve yöntemleri**. İkinci Basım. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Renshaw, A., G. W. Ruggi (2006). (Çev.): Erkan Nazlı. **Çocuklar için sanat kitabı**. Birinci Basım. İstanbul: Yem Yayın.
- Sakpınar, L. (2007). **Resimde çocuklarla keşfet**. Birinci Basım. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Resim Dizini

- Resim 1. Ekin Coşkun (2-5 yaş arası)
- Resim 2. Ekin Coşkun (6 yaş)
- Resim 3. Ekin Coşkun (5 yaş)
- Resim 4. Ekin Coşkun (4-5 yaş)
- Resim 5. Ekin Coşkun (6 yaş)
- Resim 6. Ekin Coşkun (6 yaş)
- Resim 7. Ekin Coşkun (5 yaş)
- Resim 8. Ekin Coşkun (6 yaş)
- Resim 9. Ekin Coşkun (2 yaş)
- Resim 10. Öğretim Materyali
- Resim 11. Ekin Coşkun (6 yaş)
- Resim 12. Ekin Coşkun (6 yaş)
- Resim 13. Ekin Coşkun (5 yaş)
- Resim 14. Ekin Coşkun (5 yaş)
- Resim 15. MAT-FKB Anasınıfı Sanat Etkinliği Uygulaması
- Resim 16. Ekin Coşkun (6 yaş)
- Resim 17. Vitray Çalışması
- Resim 18. MAT-FKB Anasınıfı Sanat Etkinliği Uygulaması
- Resim 19. MAT-FKB Anasınıfı Sanat Etkinliği Uygulaması
- Resim 20. Ekin Coşkun (6 yaş)
- Resim 21. MAT-FKB Anasınıfı Sanat Etkinliği Uygulaması
- Resim 22. Oyuncak Müzesinden Oyuncak Fotoğrafı
- Resim 23. MAT-FKB Anasınıfı Müze Gezisi
- Resim 24. MAT-FKB Anasınıfı Sanat Etkinliği Uygulaması

Okulöncesinde Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar

6

özlem ayvaz '08

Teknoloji destekli görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin görsel-ışitsel materyaller, etkileşimli oyunlar, simülasyonlar, benzetmeler gibi yöntemler ile yaşayarak öğrenmelerini sağlamaktadır. Dolayısı ile etkileşimli öğrenme ortamları, öğrenilenlerin anlamlandırılması sürecinde ve öğretim hedefi doğrultusunda öğrencide beklenen değişimin oluşturulmasında daha etkili ve kalıcı olabilmektedirler. Öğrencinin yalnız tek kaynaktan bilgi edinmesi söz konusu değildir. Etkileşimli öğrenme ortamında bireysel farklılıklar doğrultusunda öğrencilerin ilgi ve beklentileri kapsamında geliştirilen farklı öğrenme yöntemleri olduğu için öğrenme farklılıkları öğrenciler için bir sorun olmaktan çıkmaktadır. Öğrenciler, öğrenme hızları, görsel öğelere ilgileri, oyunlara yönelik ilgileri, işitsel ve yazılı metinler ile öğretilenlere yönelik ilgileri, canlandırmalar ile öğrenmeye yönelik ilgileri gibi bir çeşitlilik içerisinde bireysel farklılıklarına uygun bir öğrenme ortamını tercih edebilme şansına sahiptirler (Erişti, 2005).

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra,

- 👁️ Öğretim sürecinde teknolojinin önemini açıklayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi öğretim sürecinde teknoloji destekli görsel sanatlar eğitiminin önemini açıklayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi öğretimde görsel sanatlar eğitimi sürecinde teknoloji desteğinin özelliklerini sıralayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi öğretimde görsel sanatlar eğitimi sürecinde teknoloji destekli öğretim ortamlarının türlerini sıralayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Örnek Olay

Şirin bir anaokulunda görev yapmakta olan Mabire öğretmen sınıfındaki öğrencilerden Kaya'nın sanat etkinliklerine olan ilgisizliğinden son derece hoşnutsuzdu. Onun sanat etkinliklerine ilgisini artırmanın yollarını arıyordu. Öğrencisini daha iyi tanımak için onu gözlemlemeye başladı ve nelerin ilgisini çekebileceğini keşfetmeye çalıştı. Kaya'nın okuldaki bilgisayar derslerinde oldukça başarılı ve çok ilgili olduğunu fark etmişti. Bu durumda onu sanatsal etkinliklere yönlendirmek için bilgisayar derslerini kullanabilirdi. O hafta bilgisayar dersi yapılacağı zaman Mabire öğretmen de derse katıldı. Bilgisayar öğretmeni ile birlikte 'yeni yıl'ı konu olarak belirlediler ve çocuklardan bilgisayarı kullanarak bu konu ile ilgili bir resim yapmalarını istediler. Kaya konuya çok ilgi göstermiş ve hemen uygulamaya geçmişti bile. Ders sonunda etkinlikten en çok keyif alanlarda biri Kaya olmuştu. Kaya ile birlikte diğer çocuklar da bu etkinlikten çok keyif almışlardı. Bu tür bir etkinlik hem çocukların çok hoşuna gitmiş hem de dersi farklı bir boyuta taşımıştı. Mabire öğretmen o dersten sonra teknolojik ortam ve olanakları derslerinde daha çok kullanmaya karar verdi.

Anahtar Kavramlar

- Okulöncesi
- Okulöncesinde Teknoloji
- Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar Öğretimi

İçindekiler

- TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ
- TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANAT EĞİTİMİNİN ÖNEMİ
- OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE TEKNOLOJİK ORTAMLARIN ÖZELLİKLERİ
- TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM ORTAMLARI
  - Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamları
  - İnternet Destekli Öğretim Ortamları
  - Etkileşimli Eğitim CD'leri İle Desteklenmiş Öğretim Ortamları
  - Similasyon ve Sanal Gerçeklikle Desteklenmiş Öğretim Ortamları

GİRİŞ

Değişme ve yenileşmenin çok hızlı yaşandığı dünyada, değişme ve gelişmeleri izleyen bireylerden çok değişme ve gelişmelerin yaratıcısı ve başlatıcısı bireylerin eğitim yoluyla yetiştirilmesi daha büyük önem kazanmaktadır. Eğitimin bu tür bir gelişimi yakalayabilmesi ve sürdürebilmesi, sürekli arayışlarla değişimi sağlamak için yenileşmesiyle mümkündür. Bir başka deyişle değiştirmek için eğitimin de değişmesi gerekmektedir (Açıkalın, 1995). Teknolojide yaşanan değişim ve gelişmeler eğitimi etkilemektedir. Bu nedenle eğitim kurumları teknolojik gelişmeleri yakından izlemeli ve teknolojik olanaklardan etkili bir şekilde yararlanabilmenin yollarını aramalıdır.

Teknolojik gelişmeler, etkilerinin hissedildiği her alanı yeniden biçimlendirmekte ve nitelikli hale getirmektedir. Bu doğrultuda teknolojik gelişmeleri niteliğini artırmak amacıyla benimsemek, çağdaş toplumun ve toplumsal kurumların yeniden biçimlenmesinde birer araç olarak kullanmak kaçınılmazdır. Toplumsal kurumların temelindeki eğitim ortamları ve teknoloji ilişkisi son derece önem taşımaktadır. Teknoloji içeriğindeki her olanak eğitim ortamları için çağdaş dünyaya açılımın kanıtıdır.

Teknolojik gelişim süreci ve bu sürecin yansımaları dikkate alındığında ortaya çıkan sonuç; geleceğin okulunun bilgisayar destekli olacağıdır. Bu eğitim biçimi, hiç kuşkusuz, yeni eğitim sisteminin yanı sıra, yeni eğitimci ve uygulayıcı profilinin ortaya çıkacağını da göstermektedir. Artık eğitimciler, öğrenmeyi, buluş yapmayı, düşünmeyi, denemeyi öğreten konumdadırlar (Gökaydın, 2003).

Teknoloji destekli eğitim ortamlarında öğrenciler, bireysel eğitim olanağına sahiptirler. Eğitim ortamı, yalnız sınıf ile sınırlı kalmamakta; öğrenciler sayısal ortamın sağladığı ölçüde geniş bir öğrenme ortamı ile karşı karşıya bulunmaktadır. Teknoloji destekli eğitimin başarıyı artırmanın yanı sıra öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin gelişmesini sağladığı, dolayısı ile öğrencilerin ezberden çok kavrayarak öğrendiği görülmüştür (Renshaw ve Taylor, 2000).

Teknoloji destekli eğitim sürecinde öğrencilerin öğrenmenin merkezinde yer almaları özellikle görsel sanatlar eğitim sürecinde öğrenmenin en büyük avantajıdır. Çünkü öğrenci merkezli bir öğretim süreci öğrencilerin öğrenmeye yönelik olumsuz bakış açılarını, tutumlarını ve isteksizliklerini ortadan kaldırmayı hedefleyen teknoloji desteği, öğrenmeyi bireysel farklılıklar doğrultusunda daha etkili ve dolayısı ile nitelikli hale getirebilmektedir.

Eğitim ortamlarında teknolojik gelişmeler kapsamında bilgisayar, internet (sanal ortamlar), eğitim CD'leri, video konferanslar, mail grupları gibi içeriğinde grafik, ses, metin, resim gibi olanakları barındıran birçok eğitim materyali gün geçtikçe yaygınlaşarak öğrencilere sunulabilmektedir (Reeves, 2003).

Günümüzde, bilgiyi tek bir kaynaktan alan ve ezberleyen bireyler yerine, tam aksine bilgiye ulaşma yollarını bilen, bunları kullanabilen ve karşılaştığı sorunlar karşısında bilgiyi kullanarak çözüm yöntemlerini oluşturabilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır. Bireylerin bu özellikleri kazanmalarında, öğretim teknolojileri ilkelerine uygun etkin ve etkileşimli öğrenme ortamlarının tasarlanması büyük önem taşımaktadır (Anglin, 1995). Eğitimin terminolojik tanımlarının ortak yönü; bireyin kendisini yenilemesi, geliştirmesi, öğrenmesi işlevlerini materyal ve teknoloji kullanarak öğrenme güdüsü ve fiili ile gerçekleştirmesidir. Öğretmen ve öğrenci arasındaki temel ilişki değişmektedir. Teknoloji, öğrenciye kendi öğrenmesinin kontrolünü vermektedir. Yeni teknolojiler öğrencilerin bilgiye kolaylıkla

erişmelerini sağlamakta ve bu süreç aynı zamanda öğretmenler tarafından da kontrol edilebilmektedir (Rakes, Flowers ve Cakes, 1999).

Öğretim ortamlarının gerçek yaşamla benzerlik göstermesi, öğrenilecek olanı öğrenci için somutlaştırması ve anlamlı hale getirmesi, etkileşimi olanaklı kılması öğrenci başarısını artırmada en önemli etkenlerin başında gelmektedir. Böyle bir yaklaşıma uygun olarak öğrenme ortamlarının ve etkinliklerinin tasarlanmasında sistematik ve gerçekçi bir anlayışın uygulanması gerekmektedir (Seels ve Richey, 1994).

Teknoloji destekli öğrenme ortamları, sahip oldukları potansiyel ile, öğrencilere farklı yollarla öğrenme ve bilgiye ulaşma imkanları sağlamakta ve bu noktada geleneksel uygulamalardan büyük farklılıklar göstermektedirler (McCorduck, 1994). Bu konuda araştırmacılar arasında görüş farklılığı olsa da, görsel ve işitsel medyanın eğitim uygulamalarındaki yeri öteki uygulamalara göre tartışmasıdır (Bolter, 1996).

TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİ

Çocukların okul içinde ve dışındaki öğrenim deneyimleri, bugünün teknolojik değişimlerine yönelik olarak yeniden şekillendirilmektedir (Tucker ve Coddington, 1998). Eğitim süreçlerinde süregelen teknolojik gelişmeler ve teknoloji desteği, farklı bir öğrenme arayışını ve gerekliliğini gündeme getirmiştir.

Gelecek için en önemli gereklilik teknolojiye hakim yeni bir nesil yetiştirmektir. Çocukları geçmişte öğrenilmesi, tasarlanması ve yaratılması çok zor olan kavramları yaratmaya bu yeni teknolojilere hakim olmaya yönlendirmek, günümüz eğitim ortamı için en ideal olandır (Resnick, 2000). Bu doğrultuda eğitim süreçleri salt bilgi sunulan ortamlar değil; öğrencilerin öğrenmeyi kendi ihtiyaçları doğrultusunda yönlendirebildikleri ve içinde yaşadıkları toplumun gelişmeleri kapsamında gereksinimlerini karşılayabildikleri ve öğrencilere geniş ufuklar sunabilen ortamlar olması gerekliliği gündeme gelmiştir. Eğitim sürecinde teknoloji olanakları kullanabilen bireyler, edindikleri eğitimi okulda bırakmamakta, yaşamsal koşullara da uygulayabilmekte ve çağın gereksinimlerine karşılık verebilmektedirler. Böyle bir eğitim sürecinden geçen bireyler toplumsal yaşamın da birer fertleri oldukları için ait oldukları toplumu da çağın gereklerine uygun olmak yolunda yönlendirebilmektedirler (Erişti, 2005).

Değişen dünya koşullarına uyum sağlayan bir öğretim süreci düşünüldüğünde teknolojinin gerekliliği açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Görsel sanatlar eğitimi ve diğer öğretim süreçlerinde teknoloji gereksiniminin ve kullanımının olumlu yansımaları şu şekilde sıralanmaktadır (Sherry ve Gibson, 2002):

- Öğretim ortamlarında teknoloji kullanımı, öğretim programında belirlenen hedefi gerçekleştirmeye yönelik sunumların incelenip öğrenme etkinliğine uyarlanması ve değerlendirilmesi sürecinde kullanılan araç ve teknikler ile gelişen dünya gerekliliklerine uyum sağlamak anlamına gelmektedir.
- Günümüzdeki öğretim ortamlarında yalnızca bilgi edinimi değil; teknolojik gelişmeler doğrultusunda bilgi edinimini yönlendirme söz konusudur.
- Öğretim süreçlerinde teknoloji kullanımı ile oluşturulan çeşitlilik, bireylerin eğitim sürecine gelişim, değişim ve yenilik sunmuştur.
- Öğretim süreçlerinde teknoloji kullanımı öğretmenin bilgiye ulaşımı yönlendirmedeki rolünü her geçen gün daha da artırmaktadır.
- Öğrenciler, öğretmenin kılavuzluğunda ancak kendi yeti ve yeterliklerinin de farkında bir öğrenme sürecini çağdaş teknolojiler ile desteklenmiş bir eğitim ile edinmektedirler.

- Öğrenci, teknolojik ortamlar doğrultusundaki öğrenme süreçlerinde oluşturulan etkileşimlerden yararlanarak kendisini rahatlıkla ifade edebilme konusunda birçok olanağa sahiptir. Bu olanaklar doğrultusunda birey, kendisini ifade etme sürecindeki yeterliklerini ve ihtiyaçlarını daha net bir biçimde belirleyip karşılayabilir.
- Teknoloji destekli öğrenme ortamında bireysel farklılıklar doğrultusunda bir öğrenme ve öğretme süreci oluşturulabildiği için, öğrenci öğrenme konusunda daha özgür ve sınırsız olabilmektedir.
- Teknoloji desteği birçok bakış açısı ve düşünceler dahilinde bilgi edindirmekte ve öğrenci bu süreçteki öğrenmeleri denetleyebilmektedir.
- Teknoloji destekli öğrenme ortamları süreçte kullanıcıyı merkeze almaktadır.
- Teknoloji destekli öğrenme ortamları daha sınırsız bir öğrenme sürecini öğrencilere sunmaktadır.
- Öğrenme ortamlarına ilişkin çeşitlilik farklı öğrenme stillerindeki öğrencilere hitap ettiği için daha etkili bir öğrenme süreci oluşturulabilmektedir.
- Öğrenme ortamı öğrenciler için daha ilgi çekici ve keyifli hale gelmektedir.
- Öğrenmeye ilişkin ilgi, istek ve motivasyon artmaktadır.
- Öğrenme sürecinde farklı öğrenme ortamlarının kullanılması öğrenmede kalıcılığı olumlu yönde etkilemektedir.

Teknoloji destekli öğrenme ortamları, görsel sanatlar öğretimi sürecinde öğrencilere teknolojinin sağladığı yararları sunmayı ve gereksinimleri karşılamayı amaçlamaktadır. Öğrenim ortamındaki değişimler, teknolojinin öğrenmeye kattığı çeşitlilik bu doğrultuda öğrencinin kendisini ifade etmesine yönelik edindirdiği zenginlik, farklı sunum ve bakış açıları ile öğrenme, öğretilen kavramları çeşitlilik içerisinde daha doğru anlamlandırabilme ve bu doğrultuda öğrenim sürecini en etkili şekilde kullanabilme gibi bir takım yarar ve beklentilerden yola çıkılarak oluşturulan etkileşimli öğrenme ortamı günümüz teknolojik gelişmeleri ışığında görsel sanat eğitimini daha anlamlı ve etkili hale getirebilir.

Öğretim ortamları uygun birer öğretim tasarımı ile günümüz teknolojik gerekliliklerine uygun hale getirilebilmektedir. Bu gereklilik, öğrenci gereksinimleri doğrultusunda pedagoglar, eğitimciler, psikolog ve tasarımcının ekip çalışması ile başarıya ulaşmaktadır. Geleneksel uygulamalarla karşılaştırıldığında teknoloji destekli öğrenim, çocukların bir şeyler yaratabileceği ve yaratırken öğrenebileceği kavramların alanını geliştirmektedir (Resnick, 1998).

Sanat öğretimi sürecinde teknoloji kullanılması ve uygulanması öğretimin daha etkili, eğlenceli ve verimli olmasını sağlamaktadır. Teknoloji destekli öğrenme ortamlarının merkezinde öğrenciler yer almaktadır. Bu nedenle, öğrenme sürecinde öğrenciler daha etkili, farklı ve zengin öğrenme deneyimleri yaşayabilmektedirler.

Teknoloji destekli öğrenme ortamlarında, öğrencinin bireysel öğrenme yeterlikleri, ilgilerine yönelik duyumlar, yaşantıları ile ilişkilendirme gibi gereklilikler öğrenmeyi daha etkili hale getirmektedir (Foell ve Fritz, 1998). Çünkü öğrenciler öğrenme süreçleri ile yaşam arasında bir ilişkilendirme gerçekleştirebilmektedirler. Bu durum ise öğrenmeyi daha anlamlı, yaşama aktarılabilir, öğrenci yeterlikleri ve ilgileri ışığında gerçekleştiği için ise daha gerçekçi hale getirebilmektedir.

Öğrenme ile ilgili araştırmalar görsel betimlemelerin oluşturduğu öğrenme durumlarının daha çok olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle bilgisayarların ve dijital teknolojilerin öğrenme süreçlerinde görselliğe getirdikleri katkı dolayısı ile kullanılması bir gerekliliktir (Demirel ve diğerleri, 2002). Bu gereklilik hem öğretim sürecinin etkililiği adına hem de teknolojik gelişmelerin öğrenim ortamlarına

yansıması anlamında kaçınılmazdır. Özellikle sanat öğretimi sürecinde görsel, işitsel ve görsel-işitsel öğelerin yer aldığı teknoloji destekli öğretim ortamları öğretim süreçlerini daha etkili hale getirebilmektedir. İllüstrasyon, resim, fotoğraf gibi görsel ve müzik, seslendirme diyaloglar ve metinler gibi işitsel öğelerle birlikte simülasyon temelli canlandırmalar ile oluşturulan dokunsal anlatım olanakları ile desteklenmiş görsel sanatlar eğitimi sürecine nitelik kazandırmakta, böyle bir öğrenme ortamında öğrenme durumlarının daha etkili olması beklenmektedir.

Öğretimde görsel ve işitsel araçların öğrenme amacına uygun olarak kullanılması öğretim etkinliğinin daha verimli olmasını sağlar. Öğrenme ve öğretme süreçlerindeki etkinlikler ne kadar çok duyuya hitap ederse öğrenme de o derece kalıcı olur (Demirel ve diğerleri, 2002).

Görsel öğeler kullanılarak yapılan anlatımda, akılda kalıcılık %15'ten %40'a kadar yükselmektedir. Resim kullanılarak yapılan bir anlatım sadece kelimeler kullanılarak yapılan bir anlatımdan üç kat daha fazla etkilidir. Hem görsel, hem işitsel unsurlar birlikte kullanılırsa daha çok öğrencinin öğrenmesine yardımcı olmaktadır. Örneğin, bir kitap okumada hatırlanma oranı % 20 iken bu oran ses, görüntü ve çoklu etkileşime dayalı olarak görsel yönden desteklenmiş metinleri hatırlamada % 40'a kadar yükselmektedir (Açıkalın, 2004). Bu durum, öğrencilerin öğrenme farklılıkları ve bu yöndeki eğilimlerini açıklar niteliktedir. Etkileşimli öğrenme süreçleri farklı öğrenme ortamlarını öğrenciye sunabildiği için öğrencilerin öğrenmeye yönelik kaygılarını ortadan kaldırabilmektedir. Bu doğrultuda öğrenci daha özgür, yaratıcı ve bireysel tavırlar geliştirebilmektedir. Çünkü etkileşimli öğrenim süreci, başlangıcından amaca ulaşılan evreye dek öğrenci merkezli ve bu yönüyle özgün bir öğrenim yaşantısını öğrenciye sunmaktadır.

Teknoloji destekli öğrenme ortamlarını kullanan öğrenciler, öğrenme ortamındaki zorluklara yönelik olarak artan bir motivasyon, kavramları daha derinlemesine bir anlama eğilimi ve daha gönüllü bir katılım göstermektedirler (Jeremy ve diğerleri, 2000, s. 81).

Teknoloji destekli görsel sanatlar öğretimi süreci öğrenci-öğretmen-sınıf sınırlarının dışına çıkmakta, teknolojinin olanak verdiği ölçüde bir çeşitliliğe ve sınırsızlığa ulaşmaktadır. Farklı gelişim özelliklerindeki çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran öğrenme ortamına ilişkin çeşitlilik ve farklı öğrenme olanakları sunulabilmektedir. Öğretim sürecinin çeşitliliği, öğrenciyi araştırmaya, gözlemlenme, göz atma, merak gidermeye yönlendirmekte, bilgi edinimi için ilgisini çekmekte ve edinilen öğrenmelerin belirli bir sistematik ile sentezlenerek öğretim sürecinin amaçladığı noktaya ulaşılmasını sağlamaktadır.

Teknolojik olanaklar ile desteklenen öğrenme ortamlarında farklı yeteneklere ve becerilere sahip öğrenciler, farklı öğretim yaklaşımları ile birbirlerinden farklı ve bireysel olarak öğrenmektedirler. Öğrenci karakteristiğine göre öğrenme üreten eğitim teknolojileri, öğrenme kalitesini artırmakta ve öğrenmede kalıcılık sağlamaktadır (Winn, 2002).

Öğrenmenin en iyi yolunun yaparak ve yaşayarak öğrenme olduğu düşünüldüğünde her türlü öğrenme durumunu sunabilen çoklu ortam teknolojileri öğrenmede kalıcılık performansının artırmaktadır (Tekedere, 2004).

Öğrenme süreçlerinin teknoloji ile bütünleştirilmesinde öğretmenin öğrenim alanının içeriğini ve amacını iyi anlayıp teknoloji ile öğrenmeyi bu doğrultuda bütünleştirmesi gerekmektedir. Öğrenci merkezli, özel ve özgün yollarla öğretimin nasıl gerçekleştirilebileceğini sorgulayan, öğrenme stillerinin teknolojik gereklilikler doğrultusunda ne ölçüde değiştirilebileceğini araştıran, teknolojinin sınıf içeri-

sinde en etkin kullanımının ne şekilde gerçekleştirilebileceği sorusuna yanıt arayan, öğrenciyi etkili kılan ve öğretmen-öğrenci görüş ve beklentilerine karşılık veren bir teknoloji desteğinin gerekliliği öğrenim ortamları için kaçınılmazdır. Teknoloji desteğinin öğretim sürecinde etkin kullanımına yönelik olarak, ortamı oluşturan eğitimci ve tasarımcıların yanıtlaması gereken bir takım sorular Özcan şu şekilde sıralamaktadır (Özcan, 2003):

Etkili teknoloji kullanımı görsel sanatlar öğretimini ne şekilde etkiler ve destekler?

SIRA SİZDE

1

Öğretim ortamlarında kullanılan teknoloji destekli öğretim ortamlarının öğrencilerin öğrenme sürecindeki yetersizliklerini giderir nitelikte olması kaçınılmazdır. Bu tasarımlar belirli bir öğrenme stratejisi ile öğretmeyi hedefler. Bu stratejinin temelinde öğrencilerin kişisel ilgileri yatmaktadır. Çünkü bu tür bir strateji öğrencinin öğrenme sürecinde kontrolü kendisinde hissetmesini sağlamak ve öğrencinin eğitim ortamına yönelik ilgisi süreklilik kazanmaktadır (Demirel ve diğerleri, 2002).

TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANAT EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Çocukların büyük bir çoğunluğu; hemen memnun eden, hızlı değişen, televizyon programlarında, reklamlarda, popüler müzik videolarında, CD-ROM'larda, bilgisayar oyunları ve internet gibi ortamlarda yer alan imajların egemenliğinde bir görsel kültüre sahiptirler. Çocuklar, bu tür bir görsel kültür ve bu kültürün materyalleri için yalnızca istekli değil aynı zamanda üreticileri zorlayan, konuya hakim, elektronik olarak hareket eden imajlar ve sesler üreten bireylerdir. Böyle bir ortamda öğretmenlerin çıkış yolu, bu alternatif görsel kültürün varlığını kabul ederek, öğrencilerin bu ortamda dünyayı tecrübe etmelerini ve algılama becerilerini geliştirmelerini şekillendirme süreçlerine yardımcı olmak ve yönlendirici olmaktır (Riley ve Prentice, 1999). Teknoloji destekli sanat eğitimi sürecinin çıkış noktasını da görsel kültür anlamındaki değişimlerin farkındalık ve bu değişimi öğretim ortamına aktarabilme oluşturmaktadır. Öğrenmeye yönelik algılama, sezgisel yaklaşımlar, yorumlamalar, eleştirel tavırlar ve ifadelendirmeler değişen görsel kültür ile birlikte değişmiştir. Bu durumda öğrenim ortamlarında kültürel değişimi yansıtmamak, öğrencinin ortamın gerçekliğine ve güvenirliliğine yönelik bakış açısını olumsuz yönde etkileyebilir. Sonuçta ise öğrenimin etkililiği ve yaşama aktarımı konusunda büyük sorunlar ortaya çıkabilir. Bu nedenle öğrenim ortamlarının yaşama ilişkilendirilmesi adına değişimlerin kabul edilebilir ve yeniden yapılandırılabilir olması gerekmektedir.

Taylor'ın, Freedman'dan aktardığına göre; görsel teknolojiler diğer görsel kültürler üzerinde, genellikle yeni birer sanat medyası aracı olarak fakat aynı zamanda daha önceki sanatı yeniden düşünmemize neden olan bir yol doğrultusunda etkili olurlar. Teknolojik gelişmeler, bizim gerçekliğimizi, umutlarımızı ve hayallerimizi yeniden tanımlamamıza neden olmaktadır. Medya estetiğinin teorisi bizim teknoloji destekli dünya üzerindeki yerimizi anlamamıza nasıl yardımcı oluyor? Medya estetiği nasıl oluşuyor? gibi sorular, sanat eğitimcileri ve öğrencilere yeni görsel kültür ortamında değişen bir sanat eğitimi sürecinde rehberlik yapması için kullanılabilir (Taylor, 2004). Teknoloji destekli dünya üzerinde estetik duyarlılık ve ifade yeniden şekillenmektedir. Bu duyarlılığa yanıt vermek adına sanat eğitiminde teknoloji desteği ile etkililiği sağlamak, estetik duyarlılığı gelişen ve değişen de-

ğerler ışığında yeniden ele almak, teknolojinin getirdiği öğretim avantajlarını öğrenimin vazgeçilmez bir niteliği haline dönüştürmek gerekmektedir.

Bir çok sanat eğitimcisi öğretim sürecinde teknoloji desteği kullanmamaktadır. Teknoloji, sanat öğretimi sürecinde kil, pigment, pastel gibi sanat materyallerine benzememekte ve sanat eğitimcilerine yabancı gelmektedir. Teknoloji destekli öğretim sürecinde bireyler bilgisayarın düğmesini açar açmaz kendilerini imgesel bir dünyanın içinde bulurlar. Sanat eğitimcileri bilgisayarlarla çalışmak konusunda tereddüt etmelerine rağmen bu araçlar sanat eğitimcilerinin dilini öğrenmişler ve birçok yeni yaklaşımı bu süreçte ortaya koymuşlardır. Sanat öğretimi sürecinde teknoloji kullanımının önemini ortaya koyan birçok neden vardır (Matthews, 1997):

- Kullanım kolaylığı ve çok yönlülük söz konusudur.
- Bilgisayar ekranını açıldığı an ikonlar yardımı ile çizim ve boyama ekranı açılabilir, birçok sanat medyasını seçebilirsiniz, mürekkep, yağlı boya, püskürtme boya, pastel, suluboya gibi boyama ve çizim araçlarını seçerek fırça kalem gibi birçok tercih ile uygulamaya başlayabilirsiniz.
- Bilgisayarlar ilgiyi artırıcı bir ortam olarak sanat eğitimi sürecine katkıda bulunabilir.
- Bütün yaş gruplarında özellikle günümüz teknoloji destekli dünyasında çocuklar bilgisayar ile ilgilenirler.
- Bilgisayar destekli sanat eğitimi tercih eden sanat eğitimcileri sanatın zenginliklerini keşfetmek istemeyen çoğu öğrencinin ilgisini çekmekte ve onları etkilemektedir.

Sanatçıların birçoğu kendi zamanlarında ortaya çıkan yeni olanakları ve yöntemleri kabul etme konusunda bir takım endişeler ve tartışmalar yaşamışlardır. Bu tartışmalar günümüzde de devam etmektedir. Sanat eğitimi sürecinde teknoloji olanaklarını ve özellikle bilgisayar kullanımını kabul etmemekle içinde buldukları süreci tarihin yanlış tarafında yer alarak bırakacaklardır. Yeni teknolojiyi kabul etmek eskiyi reddetmek anlamına gelmemektedir. Teknoloji yalnızca bireyin yaratıcılık sunumunun gelişimidir. Bu nedenle sanat eğitimcileri öğrencilerinin bu çok güçlü görsel sanat ortamında yetkin olmalarını sağlamaları gerekmektedir (Matthews, 1997).

Belirli nedenlerden dolayı sanat eğitimi, yöneticiler, aileler ve toplum tarafından diğer okul konularına göre daha az değer görmektedir. Aileler, yöneticiler ve toplum, sanat eğitimcilerinin öğrencilere bilgisayarın yaratıcı olanaklarını kullanmayı ve teknoloji desteğiyle bu konuya yönelik ilgilerini geliştirmeyi içeren bir öğrenim sunduklarını bir kez keşfettiklerinde sanat eğitimi süreci de daha anlamlı olacak ve önemi hızla artacaktır (Madeja, 1993).

Sanat eğitiminde teknoloji kullanımı, işbirliği ve profesyonel gelişimi de beraberinde getirecektir. Bilgisayarlar çok yaygın ve işlevseldir. Bir sanat eğitimcisi bilgisayar teknolojisini etkili kullanır ise diğer eğitimcilerin disiplinler arası işbirliği konusunda artan ilgisi ile karşılaşabilir. Bu durumda görsel sanatlar okul programlarındaki diğer disiplinler ile bütünleştirilebilir (Chia ve Birnie, 1993).

Teknoloji çağında diğer alanlarda olduğu gibi sanat öğretmenlerinin de sanat eğitimi programlarını gözden geçirmeleri ve gerekli gelişmeleri sanat eğitimi sürecine uygulamaları gerekmektedir. Yeni teknolojinin okul sanat programlarına uyarlanması ile, öğrencilerin günlük yaşamlarında karşı karşıya buldukları çağdaş teknoloji ile öğrenme ortamında karşılaşmaları sonucu sanat eğitimi sürecini daha özgün ve daha heyecan verici hale gelebilecektir. Bilgisayar, dijital kameralar, CD'ler ve diğer teknoloji olanaklarını kullanmak, öğrencilerin sınıf ortamı ile gerçek dünya arasında

köprü kurmasına katkı sağlayacaktır. Öte yandan, teknolojinin sanat sınıflarındaki uygulanabilirliği öğrencilerin sanata olan ilgisini artırabilmektedir. Öğrenciler; düşünmeye, hayal gücünü geliştirmeye, olanaksız olanları olanaklı kılmaya, düşüncelerle oynamaya ve araştırmaya yönelen teknolojiyi kullanmayı öğrenmelidirler.

Öğrencileri teknoloji destekli öğrenmeye yönlendirmek, sanat eğitimcilerinin öğrencilerinin geleceğine yaptıkları en büyük yatırımdır. Teknolojik gelişmeler doğrultusunda, yeni etkileşimli çoklu ortamlar genellikle çeşitli kitle iletişim araçlarının bütünleştirilmesi ile oluşturulmaktadır. Metinler, grafikler, animasyonlar, fotoğraflar, video görüntüleri, müzik ve ses gibi. Bu programlar, kullanıcının yazı, grafik, ses ve video görüntüleri gibi bilginin farklı şekillerde sunumları ile etkileşim içerisine girmesini sağlar. Bu programların birçoğu etkilidir. Çünkü bu tür etkileşimli ortamlar çok duyuşaldır. Müzik, ses efektleri, fotoğraflar, dinamik grafikler, animasyon ve video görüntülerinin etkililiği doğrultusunda öğrenme süreçleri daha keyif verici hale gelmektedir (Dilger ve Roland, 1993).

Teknoloji, öteki alanlarda da olduğu gibi günümüzde okulöncesi öğretimde son derece önemli rol oynamaktadır. Etkileşimli sistem teknolojileri öğrencilere ve öğretmenlere sanat eğitimi sürecini daha somut hale getiren görsel öğeleri, sesleri, hareketleri sunmaktadır. Sanat ve teknoloji arasındaki birliktelik, sanatçılara ve sanat eğitimcilerine bilgi temelli yeni bir vizyon şekillendirme olanağı tanımaktadır. Teknoloji destekli uygulamalar, sanatın gelecekteki eğitimi ile ilgili değişimler konusunda da büyük bir rol oynamaktadır.

OKUL ÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE TEKNOLOJİK ORTAMLARIN ÖZELLİKLERİ

Teknoloji destekli sanat öğretimine ilişkin tasarımlarda yapıyı oluşturan iki temel nokta vardır. Birincisi, teknoloji üzerine odaklanmaktadır ve yazılım ve tasarımı yapılandırmanın teknik özelliklerini tanımlamaktadır; diğeri başlangıç noktası ise tasarımın öğretim ve öğrenme süreçlerini nasıl destekleyecektir (Mishra, 2004).

Mayhew'a göre (1992); teknoloji destekli öğretim ortamlarının özellikleri şunlardır:

- Kavramlar, terimler ve düzenlemeler hedef kitlenin kullanımına uygun olmalıdır.
- Daha etkili bir tasarım gerçekleştirmeye çalışırken kullanımı daha basit ve etkili bir tasarım oluşturma gerekliliği göz ardı edilmemelidir.
- Kullanıcının öğrenmek ve görmek istediklerine doğrudan ulaşmayı sağlayan bir yönlendirme sistemi son derece önemlidir.
- Kullanıcının kullanım becerisi ve tercihlerini dikkate alan tasarımlar gerçekleştirilmelidir.
- Tasarımlar, etkili ve kolay bir anlatıma sahip olmalı, anlatılmak istenene ilişkin etkililik ve kullanım kolaylığı hedef kitle göz önünde bulundurulurak belirlenmelidir.

Teknoloji destekli sanat eğitimi sürecinde öğrencileri temel alan belirli bir takım ölçütler yer almaktadır. Bu ölçütler şunlardır (Mishra, 2004):

- Öğretim sürecinde kullanılan bütün arayüz ve donanımlar öğrenmeyi daha kolay hale getiren araçlar olmalıdır.
- Öğretim sürecinde kullanılan kullanıcı ara yüzleri, öğretim tasarımlarında kullanıcının tasarım içeriğindeki görsel, sesli, yazılı, hareketli bir takım tasarım öğelerinin kontrol ettiği bir araç değil aynı zamanda kullanıcının komutları ve öğrenmeyi yönlendirebildiği aktif bir kullanıma sahip olmalıdır.
- Öğretim içeriği birbiri ile bağlantılı farklı yöntemler kullanılarak sunulmalıdır.

Teknoloji destekli öğretim ortamlarının özellikleri:

- Hedef kitlenin kullanımına uygun olmalıdır
- Kullanımı basit ve etkili olmalıdır
- Öğretim içeriği dolaysız bir şekilde sunulmalıdır
- Hedef kitlenin tercih, beklenti ve yeterliklerine uygun olmalıdır
- Etkili ve kolay anlatıma sahip olmalıdır.

Teknoloji destekli öğretim tasarımı geliştirme süreci:

- Problemin belirlenmesi
- Amaçların belirlenmesi
- Mesajın belirlenmesi
- Öğrenci özelliklerinin belirlenmesi
- İşlevselliğinin belirlenmesi
- Kullanım özelliklerinin belirlenmesi
- Öğretim yönteminin belirlenmesi

Okulöncesi öğretim sürecine ilişkin teknoloji destekli öğretim ortamları oluştururken hedef kitle özelliklerine son derece dikkat edilmelidir. Karmaşıklıktan uzak, sade, anlaşılması ve kullanımı kolay, kullanıcı kontrolü yoğun öğretim ortamlarının son derece etkili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır.

Teknoloji destekli öğretim ortamlarında kapsamlı, esnek, değişken ve geliştirilebilir bir yapı oluşturulmak amaçlanır. Bu doğrultuda öğretim tasarımlarında izlenmesi gereken adımlar aşağıdaki gibidir (Armstrong, 2003):

- Öğretime ilişkin problemin belirlenmesi
- Öğretim amaçlarının belirlenmesi
- Öğretim sürecinde verilmesi istenilen mesajın belirlenmesi
- Öğretim sürecindeki öğrenci özelliklerinin belirlenmesi
- Öğretim içeriğinde yer alan öğretim öğelerinin işlevlerinin belirlenmesi
- Öğretim içeriğinin ne şekilde sunulacağına belirlenmesi
- Öğretim yönteminin belirlenmesi

Okulöncesi öğretimde teknoloji destekli sanat öğretiminde hedef kitle beklentileri son derece önemlidir. Seçilen teknoloji destekli öğretim ortamının çocukların beklentilerine, algılama düzeylerine uygun olması, anlatımın etkili olması ve anlaşılır bir dil kullanılması, ilgi çekici bir içeriğe sahip olması, erişim ve kullanımın kolay olması gibi bir takım özelliklere sahip olması gerekmektedir.

Okulöncesinde teknoloji destekli sanat öğretiminin en önemli özelliği öğrencinin öğretim sürecinin merkezinde olmasıdır. Bu süreçte öğrencinin bireysel özellikleri ve farklılıkları, ilgileri, ihtiyaçları ve yeterlikleri teknoloji olanağının seçilmesinde önemli rol oynamaktadır.

Teknoloji destekli öğrenme ortamları, öğretim sürecindeki çocukların bireysel farklılıklarını göz önünde bulunduran, farklı ilgi ve isteklere karşılık veren farklı öğrenme ortamlarını öğrenciye sunabilmektedir. Okulöncesinde farklı öğrenme ortamları görsel, işitsel, yazılı temaların sunumu ile öğrenme, oyun yoluyla öğrenme, tekrar yoluyla öğrenme, izleyerek öğrenme, etkileşim yoluyla öğrenme şeklinde sıralanabilir.

Gardner (1993); bir çalışmasında; bazı çocukların, bazı konuları anlamamalarını o konunun çocukların anlayabilecekleri yöntemle anlatılmamasına bağlıyor. Bu uygulanan yöntemin çocukların anlama becerilerine ya da yaşantılarına uygun olmadığı anlamındadır.

Teknoloji destekli öğrenmenin sağladığı olanaklar doğrultusunda öğrenci, algılarını anlamlandırmada karşılaştığı güçlükleri kolaylıkla aşabilmektedir. Örneğin; soyut kavramların somut çağrışımlardan yola çıkılarak sunumu ile öğretilmesi gibi. Teknoloji destekli sanat öğretimi sürecindeki öğrenci ses, resim, hareketli görüntü gibi görsel-işitsel öğelerle desteklenmiş öğrenme ortamı ile karşı karşıya bulunduğu için öğrenme son derece etkili olmaktadır.

Okulöncesi öğretimde teknoloji destekli sanat öğretiminin etkililiğini açık bir şekilde algılanabilen, tekrar ve pekiştirmelere yer veren, oyunlarla desteklenen, eğlenceli bir anlatım içeren teknoloji destekli öğretim ortamlarının seçilmesi belirlenmektedir (Rabinowitz, 2004).

Teknoloji destekli sanat öğretiminde özellikle okulöncesine ilişkin öğretim tasarımları seçerken dikkat edilmesi gereken bir takım gereklilikler vardır. Bunlar (Wilson, 1993);

- Öğretim yazılımının sunum içeriği kalabalık olmamalıdır.
- İçerik görsel, işitsel, görsel-işitsel öğelerle desteklenmelidir.
- Öğretim içeriğinin öğrenmeye ilişkin somut ve sade çağrışımlara olanak ta-

Teknoloji destekli öğretim tasarımı seçme ölçütleri:

- İçeriği kalabalık olmamalıdır
- Görsel, işitsel, görsel-işitsel öğelerle desteklenmelidir
- Öğretimi güçlendiren çağrışımlar içermelidir
- Dolaylı anlatımlardan kaçınılmalıdır
- Kontrol kullanıcıda olmalıdır

nıması gerekmektedir. Bu doğrultuda ses ve görüntü efektleri anlamı ve çağrışımları güçlendirmelidir.

- Öğretim tasarımında görülen, anlatılan olmalıdır. Dolaylı anlatımlardan kaçınılmalıdır. Tasarımın bütününde anlaşılabilirliğin yanı sıra birbirine benzer öğelere yer verilmelidir. Bu, bir bütünlük ve kullanımda süreklilik sağlamak için gereklidir.
- Öğretim tasarımlarında bütün etkileşimli uygulamalar kullanıcının kontrolünde olmalı ve süreci kullanıcı başlatmalıdır.

Özellikle okulöncesine ilişkin teknoloji destekli öğretim ortamları oluştururken öğrenci özellikleri dikkate alınmalı ve bu süreçte bir takım özelliklere dikkat edilmelidir. Bunlar:

- Yönlendirmeler öğretim ortamının kullanımını kolaylaştırıcı nitelikte olmalıdır.
- Kullanılan teknoloji destekli öğretim ortamı;
- Çocukların ilerleme hızına uygun olmalı ve ilerleme hızının ayarlanmasına izin vermelidir.
- Çocukların zamanlamasına izin vermelidir. Çocuklar istedikleri zaman istedikleri öğretim içeriğine istedikleri kadar süreyle geri dönebilmeli ve tekrar edebilmelidirler.
- Çocukların programı kendine özel hale getirmesine olanak tanınmalıdır.
- Çoklu kontrol olanakları sağlayan seçenekler içermelidir (ileri-geri, başa dön, çıkış, giriş düğmeleri gibi).
- Çocuklar için çeşitli yardım ve yönlendirme seçenekleri olmalıdır (sesle, yazıyla, görüntüyle vb.).
- Yönlendirmelerin kullanımı ve erişimi kolay olmalıdır.

Bu konuların öğretiminin etkileşimli uygulamalar ile desteklenmesi, okulöncesinde sanat öğretimi sürecine yeni bir anlam kazandırabilir. Çünkü bir öğretim etkinliği ne kadar çok duyu organına hitap ederse öğrenme o kadar iyi gerçekleşir. Teknoloji, öğretim sürecinin temel yapı taşlarından biri konumuna gelmiştir. Modern yaşamın vazgeçilmez öğeleri durumuna gelen teknolojik araç ve gereçler, öğrencilerin derslerdeki öğrenim deneyimlerini de bu çerçevede şekillendirmektedir (Frey ve Birnbaum, 2002).

Teknoloji destekli öğretim ortamları, farklı duyu organlarına hitap ederek, görselliğin cazibesini kamçulamaya devam etmektedir (Murray, 2001). Soyut bilgilerin gerçek durumlara aktarılmasını ve öğrenenlerin edindikleri becerileri uygulama yolu ile kullanmalarını sağlayan ortamlar, gerçek durumları, problemleri ve örnek olayların yansıtılmasına ve bu yolla da öğrenenlerin gerçek dünya bağlamında deneyimler kazanmasını sağlamakta ve özellikle soyut konuların anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Grabinger, 1999; Jonassen, 2002).

Modern teknolojinin çocuğun merakını, problem çözme ve bağımsız düşünme becerilerini geliştirmesine olanak sağlamak gibi pek çok olumlu özellikleri vardır. Çocuklar kendi dünyalarındaki objeler arasındaki etkileşim ve hareketleri kontrol ederek öğrenirler. Teknoloji destekli uygulamalar da bu etkileşime fırsat veren araçlardır (Perry, 1999).

Teknoloji destekli uygulamalar doğru kullanıldıklarında çocukların yalnızca düşünme, problem çözme ve yaratıcılık gibi becerilerini geliştirmek, benlik gelişimi ve işbirliğini öğrenmelerini desteklemek ve zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda öğrenmeye karşı korkusuz ve istekli bir tutum geliştirmelerine de katkıda bulunur (Ballor, 1999).

Teknoloji destekli öğretim ortamlarında dikkat edilmesi gereken öğrenci özellikleri:

- Öğrencilerin ilerleme hızına uygun olmalı
- Çocukların zamanlamasına izin vermeli
- Çocukların kullanımına özel hale getirilebilmeli
- Kontrolü çocukların kullanımına uygun olmalı

Öğrencilere kendi öğrenme hızları oranında çalışabilme olanağı sunması, öğrencilerin öğrenme etkinliklerine yönelik motivasyonu artırması, öğrenmeyi eğlenceli ve ilgi çekici hale getirmesi, etkileşimli olarak öğrenme sürecine katılımı olanaklı kılması, bilgi aktarımının resim gösterme, video/ses/animasyon gibi öğelerle zenginleştirilmesi, öğrencinin anında ve uygun dönüt almasını kolaylaştırması, bu yollarla öğrenmenin öğrencilerce eğlenceli, değişik, ilginç bulunması, gerçek örneklerle çalışma, pratik yapma olanağı sağlaması, geniş bir bilgi yelpazesine erişimi olanaklı kılması, grafik, ses, animasyon çoklu medyanın görsel, dinamik bir çalışma ortamı sağlaması etkileşimli öğrenmenin öğrencilere sağladığı katkılar arasındadır (Heinich, Molenda ve Russell, 2003; Bransford ve diğerleri, 1999; Greeno ve diğerleri, 1996).

Yaparak yaşayarak öğrenmeyi mümkün kılan yeni değişim ve dinamiklerin yaşama geçirilmesinde öğretim sürecinde teknoloji kullanımı temel teşkil etmektedir (Erdoğan, 2004). Araştırmalar, çocukların en iyi öğrenme deneyimlerinin, özellikle çevrelerinde kendileri için anlamlı bir şeyler yapmaya ve tasarlamaya yönlendirildiklerinde oluştuğunu vurgular (Papert, 1993).

Öğretim ortamlarının görsel-işitsel ağırlığı dikkate alındığında, etkileşimli öğretim ortamlarının sanat öğretiminde kullanılmasının kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu söylenebilir. Sanat öğretimi görsel bir alan olmasına karşın özellikle öğretim sürecinde geleneksel eğitimin sınırlılıkları ile karşı karşıyadır. Çünkü sınıf ortamı içerisindeki geleneksel öğretim yöntemleri oldukça dar bir alanı kapsamaktadır. Oysa teknolojik gelişmeler ile desteklenmiş etkileşimli bir sınıf ortamı, geleneksel öğretimin sınırlılıklarını ortadan kaldırarak öğrenciye görsel-işitsel ağırlığı daha fazla olan bir öğrenme ortamı sunabilmektedir.

Etkileşimli ortamlar, farklı duyu organlarına hitap ederek, görselliğin cazibesini kamçulamaya devam etmektedir (Murray, 2001). Soyut bilgilerin gerçek durumlara aktarılmasını ve öğrenenlerin edindikleri becerileri uygulama yolu ile kullanmalarını sağlayan ortamlar, gerçek durumları, problemleri ve örnek olayların yansıtılmasına ve bu yolla da öğrenenlerin gerçek dünya bağlamında deneyimler kazanmasını sağlamakta ve özellikle soyut konuların anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Grabinger, 1999; Jonassen, 2002). Öğrencilere kendi öğrenme hızları oranında çalışabilme olanağı sunması, öğrencilerin öğrenme etkinliklerine yönelik motivasyonu artırması, öğrenmeyi eğlenceli ve ilgi çekici hale getirmesi, etkileşimli olarak öğrenme sürecine katılımı olanaklı kılması, bilgi aktarımının resim gösterme, video/ses/animasyon gibi öğelerle zenginleştirilmesi, öğrencinin anında ve uygun dönüt almasını kolaylaştırması, bu yollarla öğrenmenin öğrencilerce eğlenceli, değişik, ilginç bulunması, gerçek örneklerle çalışma, pratik yapma olanağı sağlaması, geniş bir bilgi yelpazesine erişimi olanaklı kılması, grafik, ses, animasyon çoklu medyanın görsel, dinamik bir çalışma ortamı sağlaması etkileşimli öğrenmenin öğrencilere sağladığı katkılar arasındadır (Heinich, Molenda ve Russell, 2003; Bransford ve diğerleri, 1999; Greeno ve diğerleri, 1996)).

TEKNOLOJİ DESTEKLİ GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİM ORTAMLARI

Bilgisayar destekli öğretim ortamları, sanat öğretimi sürecinde bilgisayar teknolojisi ve olanaklarının araç olarak kullanıldığı ortamlardır. Bilgisayar destekli öğretim ortamlarında sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesi sürecinde bilgisayar desteğinin kullanılması söz konusudur. Bu destek bilgisayarlı öğrenme ortamında bir takım sanat etkinliklerini içermektedir. Çocuklar bir takım ara yüzler aracılığı ile serbest sanat etkinliklerinde bulunabilirler, ya da öğretmenlerinin yönlendirmesi ile belirli temalar üzerinde bilgisayar desteğinin sağladığı olanakları kullanarak çizme, boyama, doku oluşturma, renklerle oynama, şekiller oluşturma gibi bir takım etkinliklerde bulunabilirler. Bu tür etkinlikler sürecinde çocuklar çok fazla deneme olanağına sahiptirler. Bilgisayar destekli görsel sanatlar öğretimi uygulamalarında çocuklar çalışmalarını çok çeşitli olanakları kullanarak oluşturabilirler. Elle şekiller çizebilirler, boyayabilirler, çizilen şekilleri çoğaltabilirler, rengini değiştirebilirler, farklı boyama etkinliklerini (fırça ya da kalemle boyama gibi) deneyebilirler ve etkilerini anında gözlemleyebilirler, farklı dokular oluşturabilirler, renkleri birbiri ile karıştırabilirler, farklı boyutlarda ve türlerde çizgi ve şekiller oluşturabilirler, çizimlerini yaptıkları çalışmaları boyayabilirler. Bu tür etkinlikler sürecinde öğrenciler sanat öğretiminin içeriğine ilişkin konuları deneme-yanılma yolu ile keyifli bir biçimde öğrenebilirler. Bu durum sanat öğretimi sürecini güçlendirir, öğrenmeyi kolaylaştırır, öğrenci motivasyonunu artırır ve öğrenmenin kalıcılığını destekler. Bilgisayar destekli öğretim ortamları olarak günümüzde dokunmatik ekran teknolojisine dayalı etkileşimli ortamlar da yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu ortamda çocuk parmağını boyayı, rengi seçmek, silmek, çizmek için ekran üzerinde gezinerek kullanabilmektedir. Bu tür ortamlar çocukların sanat etkinliklerine yönelik uygulamalarda ilgisini çekmekte ve etkili biçimde kullanılabilir (Bknz. Resim).

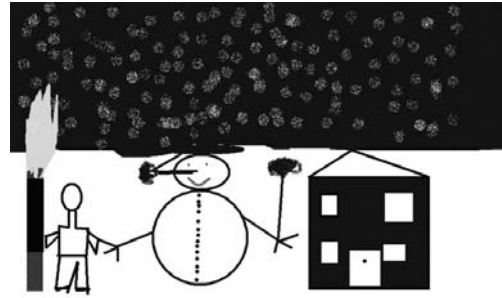
Bilgisayar destekli öğretim ortamları sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesi sürecinde bilgisayar desteğinin kullanıldığı ortamlardır.

Resim 6.1

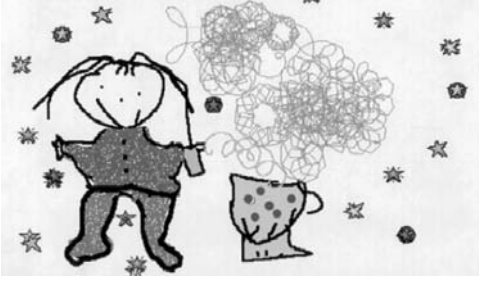
Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamında Gerçekleştirilen Sanat Çalışmaları

Resim 6.2

Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamında Gerçekleştirilen Sanat Çalışmaları

Resim 6.3

Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamında Gerçekleştirilen Sanat Çalışmaları

Resim 6.4

Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamında Gerçekleştirilen Sanat Çalışmaları

Resim 6.5

Dokunmatik Ekran Teknolojisi ile Gerçekleştirilen Sanat Çalışmaları

Resim 6.6

Dokunmatik Ekran Teknolojisi ile Gerçekleştirilen Sanat Çalışmaları

İnternet Destekli Öğretim Ortamları: Sanat öğretimi etkinliklerinin internet üzerinden gerçekleştirilmesini sağlayan öğretim ortamlarıdır.

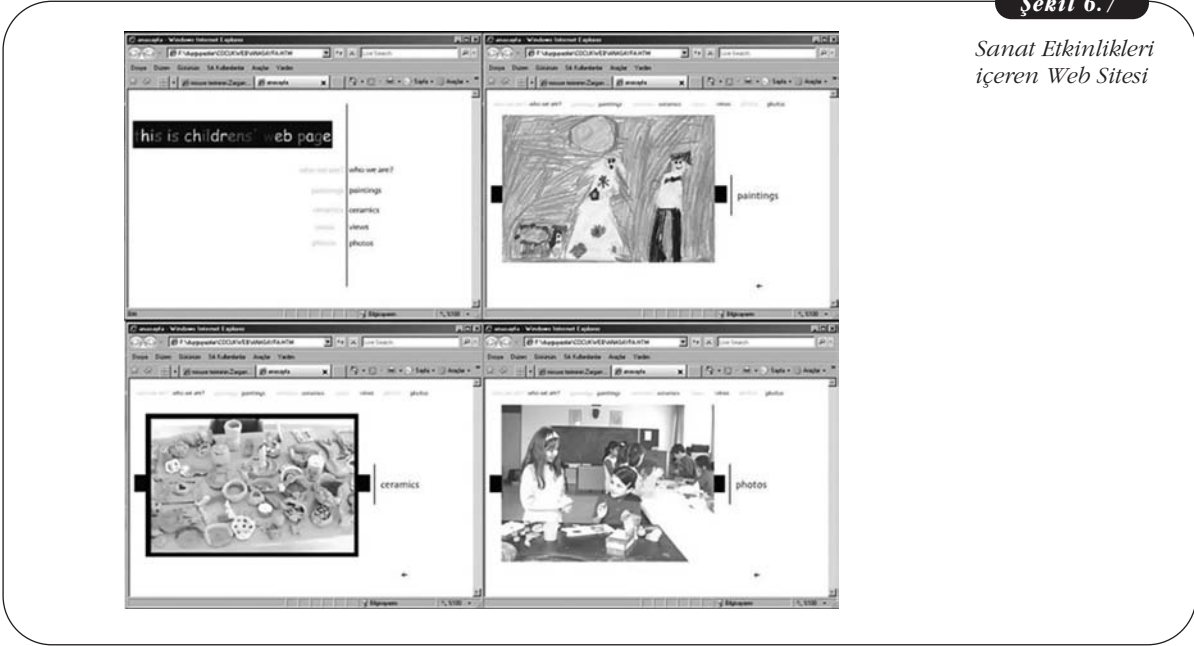
İnternet Destekli Öğretim Ortamları

Sanat öğretimi etkinliklerinin internet üzerinden gerçekleştirilmesini sağlayan öğretim ortamlarıdır. İnternet ve internet uygulamalarının öğretim yardımcısı olarak kullanıldığı ortamlardır. İnternet destekli öğretim ortamlarında çocuklar sanat öğretimi içeriğine ilişkin web sitelerine girebilirler, sanatsal etkinlikler gerçekleştirmeye ilişkin farklı öğretim ortamları ve kişiler ile elektronik posta aracılığı ile iletişim kurabilirler, sanatsal etkinlik ve çalışmaları paylaşarak sanatsal etkinliklere ilişkin tartışma grupları ve elektronik sohbet ortamlarına katılabilirler. Çocuklar aynı zamanda internet üzerinden görsel, işitsel ya da görsel-işitsel birçok uyaran ile karşı karşıyadır. Bu durum çocukların hayal güçlerini geliştirmelerini sağlar. İnternet destekli öğretim ortamları çocuklara farklı ortamları görme olanağı sunmakta, bakış açılarını geliştirmekte, yeni seçenekler sunarak tercih yapabilmesini ve esnek düşünebilmesini sağlamaktadır.

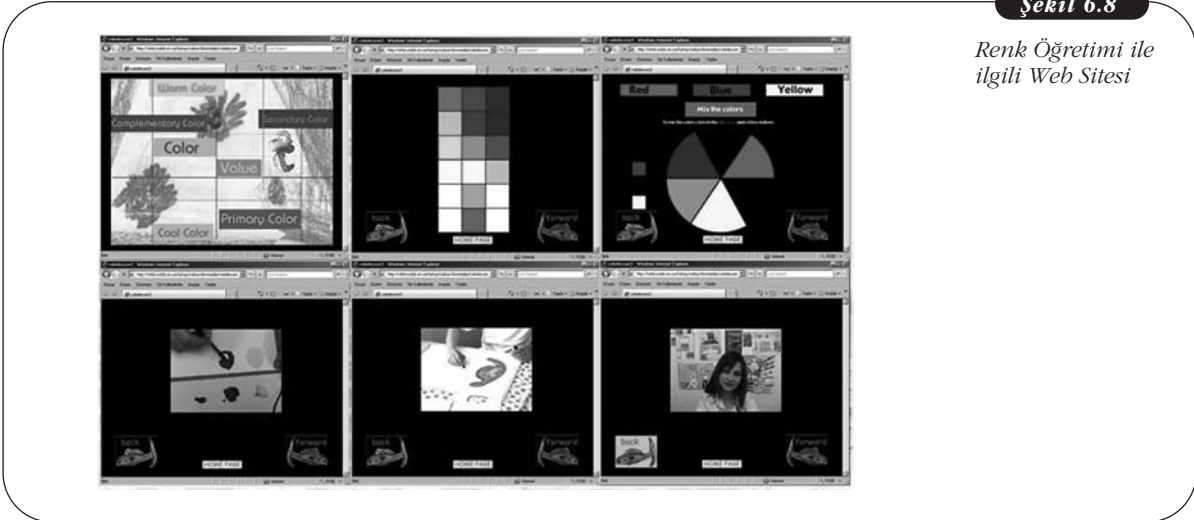
Şekil 6.7

Sanat Etkinlikleri
içeren Web Sitesi

Şekil 6.8

Renk Öğretimi ile
ilgili Web Sitesi

Etkileşimli Eğitim CD'leri ile Desteklenmiş Öğretim Ortamları

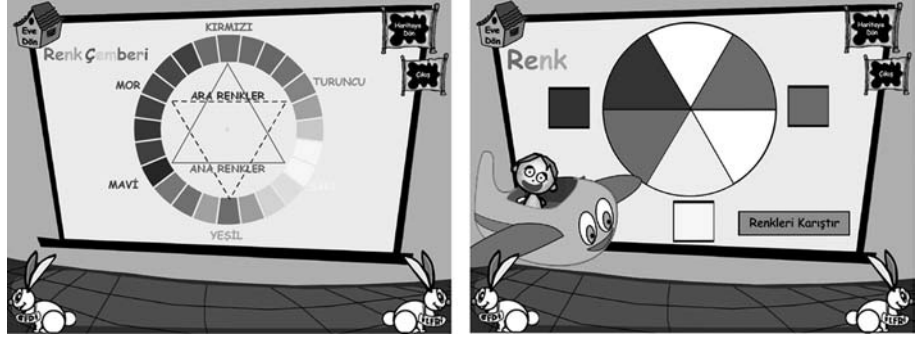
Etkileşimli eğitim CD'leri farklı öğretim ortam ve olanaklarının (yazı, müzik, grafik, ses, resim, fotoğraf, canlandırma (animasyon) ve gerçek görüntü gibi) bir arada kullanıldığı teknoloji destekli öğretim ortamlarından biridir. Eğitim CD'leri okulöncesi öğretimde son derece önem taşımaktadır. Çünkü çocuklar hem farklı öğrenci özelliklerine hitap eden farklı öğretim ortamları ile karşı karşıya bulunmakta hem de etkileşim sürekliliği olduğu için öğretim ortamlarına yönelik ilgileri süreklilik taşımaktadır. Eğitim CD'lerinin öğrencilerin özelliklerine uygun olması için tasarlama aşamasında CD'nin ne tür bilgiler içereceği, kullanılacağı düşünülen fotoğraf, resim ve görseller, renk seçimi, yönlendirmeler hedef kitle niteliklerine uygun olarak belirlenmelidir. Eğitim CD'leri öğrencilerin bireysel öğrenmesine olanak tanınması,

Etkileşimli Eğitim CD'leri ile Desteklenmiş Öğretim Ortamları: Etkileşimli eğitim CD'leri farklı öğretim ortam ve olanaklarının bir arada kullanıldığı teknoloji destekli öğretim ortamlarıdır.

tekrar edilebilir olmaları, çok yönlü olmaları nedeniyle öğretimin etkililiğine son derece katkısı olan ders materyalleridir. Eğitim CD'leri öğrenmeyi daha etkili hale getiren etkileşimli oyunlar, hikayeler, sesler, hareketli görüntüler, fotoğraflar, resimler gibi bir takım etkinlikleri içermektedir. Eğitim CD'lerinin öğrenme sürecine katkısını materyalin öğretme ve öğrenme süreçlerini nasıl destekleyeceğinin tanımlanması belirlemektedir. Eğitim CD'lerinin okulöncesi öğretime uygun olması bir takım gerekliliklere bağlıdır. Bunlar; basitlik (yalınlık), uyum (tutarlılık) ve açıklıktır. Basitlik ile anlatılmak istenen, öğretim içeriğine ilişkin mesajın en etkili ne şekilde iletilebileceğini belirleyen bir sunum şeklidir. Basitlik, eğitim CD'sinin içeriğinin algılanırlığını engelleyen anlatım öğelerinden kurtarılması, yeterince metin, video, grafik ya da etkileşime yer verilmesidir. Uyum ise etkileşimli CD içeriğinde yer alan her bir anlatım öğesinin birbiri ile olan ilişkisi ve bütünlüğüdür. Uyum, CD içeriğinde kullanılan yön düğmeleri, animasyonlar, metinler ve resimlerin konumları, arka plan ve diğer görsel öğelerin renkleri arasındaki ilişki, ekranlar arası geçişlerde ekran tasarımındaki beyaz alan ve diğer tasarım öğelerinin dengesi, komut ve yönlendirmelerde kullanılan işaretler ve semboller arası bütünlük ifade edilmektedir. Açıklık ise, mesajın en açık ve etkili bir biçimde iletilmesidir. Açıklığı sağlayan temel unsurlar karmaşık anlatımlar yerine hedef kitle niteliklerinin göz önünde bulundurulması, daha kısa ve etkili anlatımların tercih edilmesidir (Erişti, 2007). Etkileşimli eğitim CD'lerinin içeriği okulöncesi öğretimde farklı türlerle kullanılmaktadır. Bunlar: çizgi film temelli etkileşimli CD'ler, oyun temelli etkileşimli CD'ler, film temelli etkileşimli CD'ler şeklinde sıralanabilir.

Resim 6.9

Eğitim CD'si Ara yüzü

Çizgi Film Temelli Etkileşimli Eğitim CD'leri

Çizgi film temelli etkileşimli eğitim CD'leri; çizgi filmler öğretim içeriğini destekleyerek, öğrencilerin ilgi ve motivasyonunu artırmaktadırlar.

Çizgi filmler öğretim içeriğini destekleyerek, öğrencilerin ilgi ve motivasyonunu artırmaktadırlar. Özellikle okulöncesinde çizgi filmler son derece önemlidir. Çizgi filmler, nesnelere belirli bir zaman dilimi içerisinde konum değiştirmesi, hareket etmesi, seslendirilmesi olarak tanımlanabilen çizgi filmler, öğrenme üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çizgi filmler öğretim içeriklerinin anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Çizgi filmler öğretim içeriğini somutlaştırmakta, sembol ve simgelerle alıcı kitleye ulaştırmaktadır. Çizgi filmlerin anlatımı kolaydır ve özellikle okulöncesi öğretimde oldukça yaygın olarak kullanılmaktadır. Sanatsal içeriklere sahip çizgi filmler yolu ile öğrenciler öğretim içeriğinden oldukça keyif alabilirler (Erişti, 2007). Okulöncesinde çizgi filmlerle desteklenmiş etkileşimli eğitim CD'leri hem öğretim içeriğine ilgiyi çekmekte hem de öğretim sürecini keyifli hale getirmektedir. Özellikle görsel sanatlar öğretimi sürecinde çizgi filmlerle desteklenmiş öğrenme ortamları çocukların ilgisini çekip sanatsal etkinliklere yönlendirmekte ve sanatsal ifadeler için çocukların yeterliklerini, yaratıcılıklarını, ilgilerini, isteklerini ve

tercihlerini ortaya çıkarmaları için hayal güçlerini kullanmalarına yardımcı olmakta, imgelere ilişkin düşünsel bakış açılarını geliştirmektedir.

Resim 6.10

Çizgi Film temelli etkileşimli eğitim CD'leri

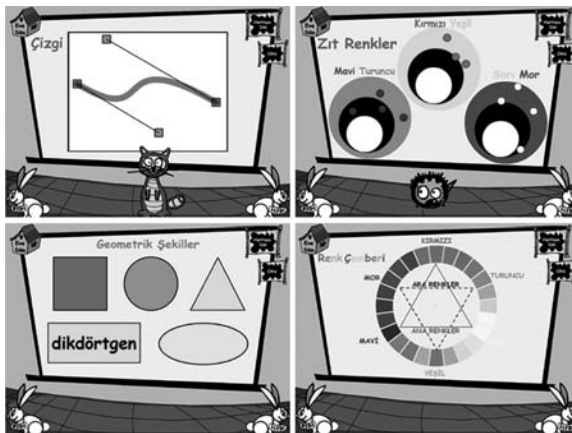
Oyun Temelli Etkileşimli Eğitim CD'leri

Okulöncesi öğretimde öğretim ortamı, çocuk için yeni başlangıçların ve değişimlerin olduğu ortamlardır. Her yeni öğretim etkinliği çocukların farklı deneyimler yaşamasını sağlayan, yeni beceriler kazanmasına yardımcı olan ve kendine ifade etmesine olanak tanıyan ortamlardır. Okulöncesi dönemde, çocuklara olanak verildiğinde yeni fikirleri öğrenme ve araştırma şansına sahip olacaklardır. Oyun, onların anlama ve anlamlandırmalarına yardımcı olan, eğlenceli bir öğrenme etkinliklerinden biridir. Okulöncesi öğretim sürecinin en önemli özelliği öğrencilerin eğlenerek öğrenmeleridir. Okulöncesi öğretimde oyun temelli etkileşimli eğitim CD'leri çocukların yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini çok yönlü olarak desteklemektedir. İçeriklerinde öğretim sürecini destekleyici, çocukların gelişim özelliklerine uygun, etkileşimli ve keyifli oyunlar yer alan bu CD'ler öğrenmeyi eğlenceli hale getirebilmektedir.

Oyun temelli etkileşimli eğitim CD'leri: Okulöncesi öğretimde öğrencilerin öğrenme sürecini, oyun etkinlikleri üzerine temellenmiş etkileşimli öğrenme ortamları ile destekleyen teknoloji olanaklarıdır.

Resim 6.11

Oyun temelli etkileşimli eğitim CD'leri

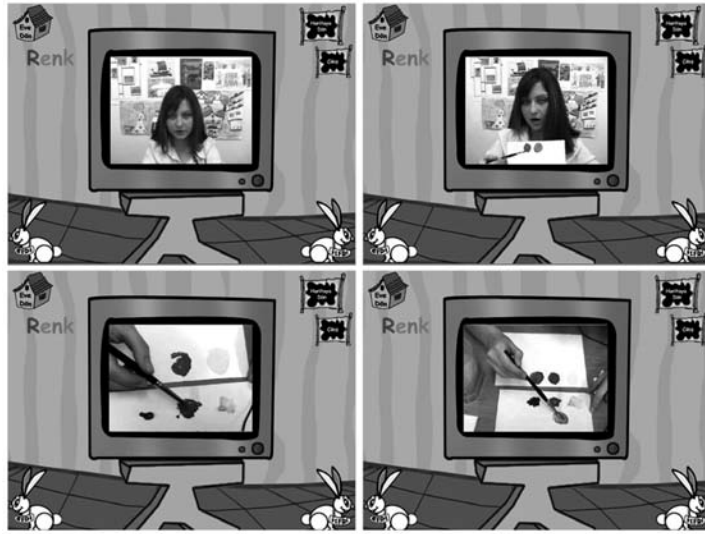
Film temelli etkileşimli eğitim CD'leri; Filmler, ses ve görüntü kaydının bir arada yapılabildiği, gerçek görüntülerden oluşan teknoloji destekli ortamlardan biridir.

Film Temelli Etkileşimli Eğitim CD'leri

Filmler, ses ve görüntü kaydının bir arada yapılabildiği, gerçek görüntülerden oluşan teknoloji destekli ortamlardan biridir. Film temelli etkileşimli CD'ler görüntü ve sesin aynı anda öğrenciye iletilmekte olduğu; öğrencinin çok yönlü ve çok boyutlu bir öğretim süreci ile etkileşime olanağına sahip olduğu ortamlardır. Kullanımı zamana ve ortama bağımlı değildir. Gerekli görülen durumlarda, öğretmen ya da öğrenci tarafından, esnek bir biçimde bilginin sunumu denetlenebilir ya da bilgi sunumu tekrarlanabilir. Öğrenci daha somutlaştırılmış bir bilgi sunumu ile karşı karşıyadır (Erişti, 2007). Okulöncesinde sanatsal etkinliklerde gerçek yaşamla örtüştürülmüş görüntülerin kullanımı son derece önem taşımakta ve çocukların çevrelerini tanımasını, etkinlikleri kavrayabilmeleri ve daha etkili öğrenebilmeleri için olanak tanımaktadır.

Resim 6.12

Film temelli etkileşimli eğitim CD'leri

Simülasyon ve Sanal Gerçeklikle Desteklenmiş Öğretim Ortamları

Simülasyon ve Sanal Gerçeklikle Desteklenmiş Öğretim Ortamları; Simülasyonlar, bir olay ya da etkinliğin bilgisayar destekli bir ortamda gerçek yaşam durumlarını ya da yüz ifadelerinin modellenmesi ile oluşturulan arayüz sistemleridir.

Simülasyonlar, bir olay ya da etkinliğin bilgisayar destekli bir ortamda gerçek yaşam durumlarını ya da yüz ifadelerinin modellenmesi ile oluşturulan arayüz sistemleridir. Öğretim sürecinde en çok kullanılan benzeşim sistemlerinden biri de simülasyonlardır. Simülasyonlar, bir olayın ya da nesnenin bilgisayar ortamında sunulmasına, incelenmesine, öğrencinin tercihine göre öğretim durumunun tekrarlanmasına olanak tanıyan sistemlerdir. Yapılandırılmış hikayeler, sanal ürünler, sanal laboratuvarlar, etkileşimli tablolar, uçuş simülatörleri, ve 3 boyutlu haritalar simülasyon sistemlerine örnektir. Simülasyonlar, öğretim sürecinde öğretmen ve öğrencinin öğretim ihtiyaçları doğrultusunda sanal bir ortam yaratmalarına olanak tanımaktadır. Bu şekilde bir öğretim sürecinde, öğrenci kendi deneyimleri ile aktif olarak bireysel öğrenmesini yapılandırabilmektedir. Simülasyonlar güvenilir, zamanlamanın ayarlanabildiği, öğretim durum olay ya da kavramlarının incelenebildiği, karmaşık öğrenme durumlarının basitleştirildiği sistemlerdir. Simülasyonlar, aktif olarak kullanılabildikleri için öğretime yönelik motivasyonu artırmaktadır. Sanal gerçeklik (virtual reality) ortamları ise, simülasyona benzer ancak bir düzey da-

ha yukarda bir sistemdir. Bazı görüntüler program ile ilişkilendirilmiştir. Bunlar 3D (üç boyutlu) görüntüler, sesler ve yapay görüntülerdir. Sanal gerçeklik (virtual reality), etkileşimli çoklu ortam teknolojilerinden biridir. Sanal gerçeklik, gerçek görüntülere dayalı olarak geliştirilmiş üç boyutlu benzeşimlerdir. Kullanıcı, özel bir donanım yardımı ile (sayısal veri girişine olanak tanıyan eldiven, başlık, giysi vb.) sanal bir dünya içerisinde üç boyutlu olarak algılamakta, tepki vermekte, yönlendirebilmekte ve düzenleyebilmektedir. Sanal gerçeklik ortamı kullanıcının sanal bir dünya içerisinde gerçeğe yakın bir takım deneyimler yaşamasına olanak tanımaktadır. Sanal gerçeklik, sanal öğretim durumlarının ve ortamlarının oluşturulmasında etkin olarak kullanılabilir. Öğretim durumunun oluşmasına yönelik bir sanal ortam içerisinde öğrencinin daha etkili bir şekilde öğrenmesi söz konusudur. Sanal gerçeklik, gerçek yaşamla benzeşen ancak sanal bir dünya sunan bir ortam olduğu için, son derece güvenli, sınırsız ve etkileşim içerisinde yaşayarak öğrenmenin gerçekleştirildiği bir öğrenme ortamı sunabilmektedir. Öğrenci için gerçek yaşamda tehlikeli olan ya da ulaşılması mümkün olmayan ortamlara ilişkin sınırlılıklar sanal gerçeklik ile ortadan kaldırılabilir (Erişti, 2007). Simülasyon ve sanal gerçeklik temelli görsel sanatlar etkinlikleri son derece etkili bir öğrenme ortamını öğrencilere sunabilmektedir. Çünkü çocuklar gerçek yaşamla örtüştürülebilen bir takım olay, kavram ve etkinlikleri teknoloji desteği ile gerçekmiş gibi yaşamakta, bu durum öğrencinin yaparak-yaşayarak öğrenmesini olumlu anlamda desteklemektedir. Günümüzde okulöncesinde yaygın kullanıma sahip olmayan simülasyon temelli öğretim ortamları gelecekte çocukların gerçek yaşamla zararsız bir şekilde iç içe olması için etkili bir şekilde kullanılacaktır.

Özet

Öğretim sürecinde teknolojinin önemini açıklamak,

Teknolojik gelişmeler, etkilerinin hissedildiği her alanı yeniden biçimlendirmekte ve nitelikli hale getirmektedir. Teknolojik olanakların öğretim sürecindeki önemi şu şekilde sıralanabilir:

- Teknoloji içeriğindeki her olanak eğitim ortamları için çağdaş dünyaya açılımın kanıtıdır.
- Teknolojik gelişim sürecinde eğitimciler, öğrenmeyi, buluş yapmayı, düşünmeyi, denemeyi öğreten konumdadırlar.
- Teknoloji destekli eğitim ortamlarında öğrenciler, bireysel eğitim olanağına sahiptirler.
- Teknoloji destekli eğitimin başarıyı artırmanın yanı sıra öğrencilerde üst düzey düşünme becerilerinin gelişmesini sağlamaktadır.
- Teknoloji destekli eğitim sürecinde öğrencilerin öğrenmenin merkezinde yer almaları özellikle görsel sanatlar eğitim sürecinde öğrenmenin en büyük avantajıdır.
- Eğitim ortamlarında teknolojik gelişmeler kapsamında bilgisayar, internet (sanal ortamlar), eğitim CD'leri, video konferanslar, mail grupları gibi içeriğinde grafik, ses, metin, resim gibi olanakları barındıran birçok eğitim materyali gün geçtikçe yaygınlaşarak öğrencilere sunulabilmektedir.
- Günümüzde, bilgiyi tek bir kaynaktan alan ve ezberleyen bireyler yerine, tam aksine bilgiye ulaşma yollarını bilen, bunları kullanabilen ve karşılaştığı sorunlar karşısında bilgiyi kullanarak çözüm yöntemlerini oluşturabilen bireylerin yetiştirilmesi amaçlanmaktadır.
- Teknoloji, öğrenciye kendi öğrenmesinin kontrolünü vermektedir.
- Öğretim ortamlarının gerçek yaşamla benzerlik göstermesi, öğrenilecek olanı öğrenci için somutlaştırması ve anlamlı hale getirmesi, etkileşimi olanaklı kılması öğrenci başarısını artırmada en önemli etkenlerin başında gelmektedir.
- Teknoloji destekli öğrenme ortamları, sahip oldukları potansiyel ile, öğrencilere farklı yollarla öğrenme ve bilgiye ulaşma imkanları sağlamakta ve bu noktada geleneksel uygulamalardan büyük farklılıklar göstermektedirler.

Okulöncesi öğretim sürecinde teknoloji destekli görsel sanatlar eğitiminin önemini açıklamak,

Değişen dünya koşullarına uyum sağlayan bir öğretim süreci düşünüldüğünde teknolojinin gerekliliği açık bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Görsel sanatlar öğretimi ve diğer öğretim süreçlerinde teknoloji gereksiniminin ve kullanımının olumlu yansımaları şu şekilde sıralanmaktadır (Sherry ve Gibson, 2002):

- Öğretim ortamlarında teknoloji kullanımı, gelişen dünya gerekliliklerine uyum sağlamak anlamına gelmektedir.
  - Teknolojik gelişmeler doğrultusunda bilgi edinimini olanaklı kılmaktadır.
  - Bireylerin eğitim sürecine gelişim, değişim ve yenilik sunmuştur.
  - Öğretmenin bilgiye ulaşımı yönlendirmedeki rolünü her geçen gün daha da artırmaktadır.
  - Öğrenciler, kendi yeti ve yeterliklerinin de farkında bir öğrenme sürecine sahiptirler.
  - Bireyler, yeterliklerini ve ihtiyaçlarını daha net bir biçimde ifade edip karşılayabilir.
  - Teknoloji destekli öğrenme ortamında bireysel farklılıklar doğrultusunda bir öğrenme söz konusudur.
  - Teknoloji desteği birçok bakış açısı ve düşünceler dahilinde bilgi edindirmektedir.
  - Teknoloji destekli öğrenme ortamları süreçte kullanıcıyı merkeze almaktadır.
  - Teknoloji destekli öğrenme ortamları daha sınırsız bir öğrenme sürecini öğrencilere sunmaktadır.
  - Öğrenme ortamlarına ilişkin çeşitlilik farklı öğrenme stillerindeki öğrencilere hitap ettiği için daha etkili bir öğrenme süreci oluşturulabilmektedir.
  - Öğrenme ortamı öğrenciler için daha ilgi çekici ve keyifli hale gelmektedir.
  - Öğrenmeye ilişkin ilgi, istek ve motivasyon artmaktadır.
  - Öğrenme sürecinde farklı öğrenme ortamlarının kullanılması öğrenmede kalıcılığı olumlu yönde etkilemektedir.
- Sanat öğretimi sürecinde teknoloji kullanımının önemini ortaya koyan nedenler ise şu şekilde sıralanabilir:
- Kullanım kolaylığı ve çok yönlülük söz konusudur.
  - Bilgisayar ekranını açıldığı an ikonlar yardımı ile çizim ve boyama ekranı açılabilir, birçok sanat

medyasını seçebilirsiniz, mürekkep, yağlı boya, püskürtme boya, pastel, suluboya gibi boyama ve çizim araçlarını seçerek fırça kalem gibi birçok tercih ile uygulamaya başlayabilirsiniz.

- Bilgisayarlar ilgiyi artırıcı bir ortam olarak sanat eğitimi sürecine katkıda bulunabilir.
- Bütün yaş gruplarında özellikle günümüz teknoloji destekli dünyasında çocuklar bilgisayar ile ilgilenirler.
- Bilgisayar destekli sanat eğitimini tercih eden sanat eğitimcileri sanatın zenginliklerini keşfetmek istemeyen çoğu öğrencinin ilgisini çekmekte ve onları etkilemektedir.

Okulöncesi öğretimde görsel sanatlar eğitimi sürecinde teknoloji desteğinin özelliklerini sıralamak, Teknoloji destekli öğretim ortamlarının özellikleri şunlardır:

- Kavramlar, terimler ve düzenlemeler hedef kitlenin kullanımına uygun olmalıdır.
- Daha etkili bir tasarım gerçekleştirmeye çalışırken kullanımı daha basit ve etkili bir tasarım oluşturma gerekliliği göz ardı edilmemelidir.
- Kullanıcının öğrenmek ve görmek istediklerine doğrudan ulaşmayı sağlayan bir yönlendirme sistemi son derece önemlidir.
- Kullanıcının kullanım becerisi ve tercihlerini dikkate alan tasarımlar gerçekleştirilmelidir.
- Tasarımlar, etkili ve kolay olmalıdır. Teknoloji destekli sanat eğitimi sürecinde öğrencileri temel alan ölçütler ise şu şekildedir:
- Öğretim sürecinde kullanılan bütün arayüz ve donanımlar öğrenmeyi daha kolay hale getiren araçlar olmalıdır.
- Öğretim sürecinde kullanılan kullanıcı arayüzleri, öğretim tasarımlarında kullanıcının tasarım içeriğindeki görsel, sesli, metinsel, hareketli bir takım tasarım öğelerinin kontrol ettiği bir araç değil aynı zamanda kullanıcının komutları ve öğrenmeyi yönlendirebildiği aktif bir kullanıma sahip olmalıdır.
- Öğretim içeriği birbiri ile bağlantılı farklı yöntemler kullanılarak sunulmalıdır.

Teknoloji destekli görsel sanatlar eğitimi ortamlarının oluşturulmasına ilişkin planlama süreci şu şekildedir:

- Öğretime ilişkin problemin belirlenmesi
- Öğretim amaçlarının belirlenmesi
- Öğretim sürecinde verilmesi istenilen mesajın belirlenmesi
- Öğretim sürecindeki öğrenci özelliklerinin belirlenmesi
- Öğretim içeriğinde yer alan öğretim öğelerinin işlevlerinin belirlenmesi
- Öğretim içeriğinin ne şekilde sunulacağına belirlenmesi
- Öğretim yönteminin belirlenmesi

Teknoloji destekli sanat öğretiminde özellikle okulöncesine ilişkin öğretim tasarımları seçerken dikkat edilmesi gereken ölçütler şu şekilde sıralanabilir:

- Öğretim yazılımının ekran tasarımı kalabalık olmamalıdır.
- İçerik görsel öğelerle desteklenmelidir.
- Öğretim içeriğinin öğrenmeye ilişkin somut ve sade çağrışımlara olanak tanınması gerekmektedir.
- Öğretim tasarımında görülen, anlatılan olmalıdır. Dolaylı anlatımlardan kaçınılmalıdır.
- Öğretim tasarımlarında bütün etkileşimli uygulamalar kullanıcının kontrolünde olmalıdır. Özellikle okulöncesine ilişkin teknoloji destekli öğretim ortamları oluştururken öğrenci özellikleri dikkate alınmalı ve bu süreçte bir takım özelliklere dikkat edilmelidir.
- Kullanılan teknoloji destekli öğretim ortamları;
- Çocukların ilerleme hızına uygun olmalı ve ilerleme hızının ayarlanmasına izin vermelidir.
- Çocukların zamanlamasına izin vermelidir.
- Çocukların programı kendine özel hale getirmesine olanak tanınmalıdır.
- Çoklu kontrol olanakları sağlayan seçenekler içermelidir (ileri-geri, başa dön, çıkış, giriş düğmeleri gibi).
- Çocuklar için çeşitli yardım ve yönlendirme seçenekleri olmalıdır (sesle, yazıyla, görüntüyle vb.).
- Yönlendirmelerin kullanımı ve erişimi kolay olmalıdır

Okulöncesi öğretimde görsel sanatlar eğitimi sürecinde teknoloji destekli öğretim ortamlarının türlerini sıralamak için gerekli bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

- Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamları: Bilgisayar destekli öğretim ortamları sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesi sürecinde bilgisayar desteğinin kullanıldığı bir takım sanat etkinliklerini içermektedir.
- İnternet Destekli Öğretim Ortamları: Sanat eğitimi etkinliklerinin internet üzerinden gerçekleştirilmesini sağlayan öğretim ortamlarıdır.
- Etkileşimli Eğitim CD'leri ile Desteklenmiş Öğretim Ortamları: Etkileşimli eğitim CD'leri farklı öğretim ortam ve olanaklarının (yazı, müzik, grafik, ses, resim, fotoğraf, canlandırma (animasyon) ve gerçek görüntü gibi) bir arada kullanıldığı teknoloji destekli öğretim ortamlarından biridir.
- Çizgi film temelli etkileşimli eğitim CD'leri; çizgi filmler öğretim içeriğini destekleyerek, öğrencilerin ilgi ve motivasyonunu artırmaktadırlar.
- Oyun temelli etkileşimli eğitim CD'leri; Okulöncesi öğretimde öğrencilerin öğrenme sürecini, oyun etkinlikleri üzerine temellenmiş etkileşimli öğrenme ortamları ile destekleyen teknoloji olanaklarıdır.
- Film temelli etkileşimli eğitim CD'leri; Filmler, ses ve görüntü kaydının bir arada yapılabildiği, gerçek görüntülerden oluşan teknoloji destekli ortamlardan biridir.
- Simülasyon ve Sanal Gerçeklikle Desteklenmiş Öğretim Ortamları; Simülasyonlar, bir olay ya da etkinliğin bilgisayar destekli bir ortamda gerçek yaşam durumlarını ya da yüz ifadelerinin modellenmesi ile oluşturulan arayüz sistemleridir.

Kendimizi Sınayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi öğretim sürecinde teknoloji kullanımının önemini ortaya koyan maddelerden biri değildir?
  - a. Öğrenciler, bireysel eğitim olanağına sahiptirler
  - b. Öğrenciler tek bir yolla öğrenme ve bilgiye ulaşma olanağına sahiptirler
  - c. Eğitim sürecinde başarıyı artırmaktadır
  - d. Teknoloji, öğrenciye kendi öğrenmesinin kontrolünü vermektedir.
  - e. Öğretim ortamlarının gerçek yaşamla benzerlik göstermektedir
2. Aşağıdakilerden hangisi teknolojik olanakların görsel sanatlar eğitimine olan katkılarından biri değildir?
  - a. Öğretim sürecinde çocukları merkeze almaktadır
  - b. Bireysel farklılıklara yönelik bir öğretim ortamı oluşturmaktadır
  - c. Eğitim sürecine gelişim, değişim ve yenilik sunmaktadır
  - d. Estetik duyarlılığı geliştirir
  - e. Resim yapabilme yeteneklerini geliştirir
3. Aşağıdakilerden hangisi sanat öğretimi sürecinde teknoloji kullanımının önemini ortaya koyan nedenlerden biri değildir?
  - a. Kullanım kolaylığı ve çok yönlülüğe sahip olması
  - b. Birçok tercih ile uygulama yapabilme olanağının olması
  - c. İlgiyi artırması
  - d. Yeteneği geliştirmesi
  - e. İlginin öğretim ortamına olumlu yansımaları
4. Aşağıdakilerden hangisi teknoloji destekli öğretim ortamlarının özelliklerinden biri değildir?
  - a. Hedef kitlenin kullanımına uygun olmalıdır
  - b. Kullanımı basit ve etkili olmalıdır
  - c. Öğretim içeriği dolaylı anlatılmalıdır
  - d. Hedef kitlenin tercih, beklenti ve yeterliklerine uygun olmalıdır
  - e. Etkili ve kolay anlatıma sahip olmalıdır.
5. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi okulöncesi dönemde sanat öğretimine ilişkin teknoloji destekli öğretim tasarımı geliştirme sürecinin aşamalarından biri değildir?
  - a. Problemin belirlenmesi
  - b. Amaçların belirlenmesi
  - c. Mesajın belirlenmesi
  - d. Öğrenci özelliklerinin belirlenmesi
  - e. Yaratıcılığın belirlenmesi
6. Aşağıdakilerden hangisi görsel sanatlar öğretimine ilişkin teknoloji destekli öğretim tasarımı seçme ölçütlerinden biri değildir?
  - a. İçeriği kalabalık olmalıdır
  - b. Görsel, işitsel, görsel-işitsel öğelerle desteklenmelidir
  - c. Öğretimi güçlendiren çağrışımlar içermelidir
  - d. Dolaylı anlatımlardan kaçınılmalıdır
  - e. Kontrol kullanıcıda olmalıdır
7. Aşağıdakilerden hangisi teknoloji destekli öğretim ortamlarında dikkat edilmesi gereken öğrenci özelliklerinden biri değildir?
  - a. Öğrencilerin ilerleme hızına uygun olmalı
  - b. Çocukların zamanlamasına izin vermeli
  - c. Çocukların kullanımına özel hale getirilebilmeli
  - d. Kontrolü öğretimde olmalı
  - e. Yönlendirmeler öğretim ortamının kullanımını kolaylaştırıcı nitelikte olmalıdır.
8. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi görsel sanatlar öğretimi sürecindeki teknoloji destekli görsel sanatlar öğretimi ortamlarından biri değildir?
  - a. İki Boyutlu Görsel Öğretim Ortamları
  - b. Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamları
  - c. İnternet Destekli Öğretim Ortamları
  - d. Etkileşimli Eğitim CD'leri ile Desteklenmiş Öğretim Ortamları
  - e. Simülasyon ve Sanal Gerçeklikle Desteklenmiş Öğretim Ortamları
9. Aşağıdakilerden hangisi teknoloji destekli sanat öğretimi uygulamalarından biri değildir?
  - a. Web destekli sanat öğretimi projeleri gerçekleştirmek
  - b. Doku konusunun öğrenilmesi için toplanılan yapraklar ile serbest çalışma yapmak
  - c. Oyun temelli bir web sitesinde renklerle ilgili oyun oynamak
  - d. Bir müzenin web sitesine girip sanat eserlerini incelemek
  - e. Sanat Köyü adlı çizgi film içinde sunulan bir sanat konusunu öğrenmek
10. Teknoloji destekli sanat öğretimi ilişkin olarak verilen aşağıdaki eşleştirmelerden hangisi yanlıştır?
  - a. Bilgisayar Destekli Öğretim Ortamları-Bilgisayarda resim yapma etkinliği
  - b. İnternet Destekli Öğretim Ortamları-Sanatla ilgili web sitelerini tarama
  - c. Film temelli etkileşimli eğitim CD'leri ile Desteklenmiş Öğretim Ortamları-Sanat Köyü adlı etkileşimli çizgi filmin izlenmesi
  - d. Etkileşimli Eğitim CD'leri ile Desteklenmiş Öğretim Ortamları-Renk öğretimine ilişkin öğretim CD'sini kullanma
  - e. Simülasyon ve Sanal Gerçeklikle Desteklenmiş Öğretim Ortamları-Bir binanın duvarlarının ana ve ara renklerle sanal ortamda boyanması

Yaşamın İçinden

Sanat öğretimi, öğrencilerin çok yönlü olarak gelişmesini sağlayan öğrenme ortamlarından biridir. Özellikle okulöncesinde çocukların keyifli bir uygulama alanıdır. Teknolojik olanakla ise günümüzde çocukların oldukça ilgisini çeken ortamlardır. Okulöncesi öğretim sürecinde teknoloji ve sanatı birleştirmek çocukların son derece keyif aldıkları bir öğretim ortamı yaratmanın etkili yollarından biridir. Öğretmenler günümüzde teknolojik olanakların öğrencilerin öğretim ortamına olan ilgisini, motivasyonunu, merakını ve isteğini artırdığının farkındadırlar. Bu nedenle günümüzde birçok öğretim ortamında teknolojik olanakların yaygın bir biçimde kullanıldığını görüyoruz.

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. b Yanıtınız doğru değilse "Giriş" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
2. e Yanıtınız doğru değilse "Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar Eğitimi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
3. d Yanıtınız doğru değilse "Teknoloji Destekli Görsel Sanat Eğitiminin Önemi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
4. c Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Teknolojik Ortamların Özellikleri" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
5. e Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Teknolojik Ortamların Özellikleri" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
6. a Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Teknolojik Ortamların Özellikleri" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
7. d Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Teknolojik Ortamların Özellikleri" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
8. a Yanıtınız doğru değilse "Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar Öğretim Ortamları" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
9. b Yanıtınız doğru değilse "Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar Öğretim Ortamları" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
10. c Yanıtınız doğru değilse "Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar Öğretim Ortamları" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Görsel sanatlar öğretim sürecinde teknoloji kullanımı öğretim ortamını olumlu anlamda etkilemektedir. Çünkü teknoloji destekli öğretim ortamları çok yönlü öğretim olanaklarını öğrencilere sunmakta ve öğrenmeyi bu yönüyle daha etkili hale getirmektedir. Öğretim sürecindeki teknoloji desteği kavramları, olayları ve etkinlikleri somutlaştırılmakta, gerçek durumları, problemleri ve örnek olayların yansıtılmasına ve bu yolla da öğrenenlerin gerçek dünya ile örtüştürülmesini sağlamakta ve özellikle soyut konuların anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır. Teknoloji çocuğun merakını, problem çözme ve bağımsız düşünme becerilerini geliştirmesine olanak sağlamaktadır. Teknoloji destekli uygulamalar doğru kullanıldıklarında çocukların yalnızca düşünme, problem çözme ve yaratıcılık gibi becerilerini geliştirmek, benlik gelişimi ve işbirliğini öğrenmelerini desteklemek ve zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda öğrenmeye karşı korkusuz ve istekli bir tutum geliştirmelerine de katkıda bulunmaktadır. Öğretim ortamlarının görsel-ışitsel ağırlığı dikkate alındığında, etkileşimli öğretim ortamlarının sanat öğretiminde kullanılmasının kaçınılmaz bir zorunluluk olduğu söylenebilir. Sanat öğretimi görsel bir alan olmasına karşın özellikle öğretim sürecinde geleneksel eğitimin sınırlılıkları ile karşı karşıyadır. Çünkü sınıf ortamı içerisindeki geleneksel öğretim yöntemleri oldukça dar bir alanı kapsamaktadır. Oysa teknolojik gelişmeler ile desteklenmiş etkileşimli bir sınıf ortamı, geleneksel öğretimin sınırlılıklarını ortadan kaldırarak öğrenciye görsel-ışitsel ağırlığı daha fazla olan bir öğrenme ortamı sunabilmektedir.

Sıra Sizde 2

Öğrencilere kendi öğrenme hızları oranında çalışabilme olanağı sunması, öğrencilerin öğrenme etkinliklerine yönelik motivasyonu artırması, öğrenmeyi eğlenceli ve ilgi çekici hale getirmesi, etkileşimli olarak öğrenme sürecine katılımı olanaklı kılması, bilgi aktarımının resim gösterme, video/ses/animasyon gibi öğelerle zenginleştirilmesi, öğrencinin anında ve uygun dönüt almasını kolaylaştırması, bu yollarla öğrenmenin öğrencilerce eğlenceli, değişik, ilginç bulunması, gerçek örneklerle çalışma, pratik yapma olanağı sağlaması, geniş bir bilgi yelpazesine erişimi olanaklı kılması, grafik, ses, animasyon çoklu medyanın görsel, dinamik bir çalışma ortamı sağlaması etkileşimli öğrenmenin öğrencilere sağladığı katkılar arasındadır. Yapararak yaşayarak öğ-

renmeyi sağlamaktadır. Öğrencilere kendi öğrenme hızları oranında çalışabilme olanağı sunması, öğrencilerin öğrenme etkinliklerine yönelik motivasyonu artırması, öğrenmeyi eğlenceli ve ilgi çekici hale getirmesi, etkileşimli olarak öğrenme sürecine katılımı olanaklı kılması, bilgi aktarımının resim gösterme, video/ses/animasyon gibi öğelerle zenginleştirilmesi, öğrencinin anında ve uygun dönüt almasını kolaylaştırması, bu yollarla öğrenmenin öğrencilerce eğlenceli, değişik, ilginç bulunması, gerçek örneklerle çalışma, pratik yapma olanağı sağlaması, geniş bir bilgi yelpazesine erişimi olanaklı kılması, grafik, ses, animasyon çoklu medyanın görsel, dinamik bir çalışma ortamı sağlaması etkileşimli öğrenmenin öğrencilere sağladığı katkılar arasındadır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Açıkalın, A. (1995). 2020 yılında benim okulum, **Eğitim Yönetimi**. 1, 1, 7-21
- Anglin, G. J. **Instructional technology past, present and future**. USA: Colorado Libraries Unlimited Inc.,1995, 10-31.
- Armstrong, A. M. (2003). **Instructional design in the real world: A view from the trenches**, Hershey. USA: Idea Group Inc., s. 75
- Ballor, B (1999). Are computers in the early childhood classroom developmentally appropriate? Erişim Yeri: <http://www.gl.umbc.edu/ballo2/paper.html>.1999. Erişim Tarihi: 15.03.2005.
- Bransford, J.D., A.L Brown & R.R Cocking (1999). **How people learn: Brain, mind, experience and school**. Washington DC: National Academy Press.
- Bolter, Jay David (1996). **Virtual reality and the future of writing. The future of the book**. (Editör: G. Nünberg). Berkley, CA: University of California Press, 261.
- Chia, J. & Duthie B(1993) Primary children and computer-based art work: their learning strategies and context, **Art Education**. 46, 23-26.
- Demirel, Ö., S. Seferoğlu, S. & Yağcı, E., (2002). **Öğretim teknolojileri ve materyal geliştirme**. Ankara: PEGEM Yayıncılık. s. 30-79.
- Dilger, S. C. & Roland C. (1993). **Preparing students for the twenty-first century: A rationale for integrating new technology into school art programs**. Florida.
- Erdoğan, Fevzi (2004). Yeni eğitim teknolojilerinin eğitim programlarında kullanılmasına ilişkin bir çalışma. **XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri**. (Cilt II). Ankara, 1107-1133.
- Erişti, S. Duygu (2005). **Grafik tasarım ilkelerine dayalı olarak geliştirilmiş etkileşimli eğitim cd'lerinin ilköğretimde temel sanat elemanlarının öğretiminde etkililiği** (Yayınlanmamış Doktora Tezi-Aralık), Anadolu Üniversitesi.
- Frey, B. Birnbaum D. (2005). Learners' perceptions on the value of powerpoint in lectures. Erişim Yeri:Erişim Yeri: <http://SearchERL Corg/ericdc/ED467192.htm>. Erişim Tarihi: 02.05.2005.
- Foell, Nelson A. and Robert L. Fritz (1998) The influence of technology on vocational teacher education, **Journal of Vocational and Technical Education**. (14) 2Erişim Yeri
- Gardner, H. (1993). **The theory of multiple intelligences**. (2nd edition). London: Fontana.
- Gökaydın, Nevide (2003). **Tasarım eğitimi: yaratıcılığın öğretisi, Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim Dergisi**. (3) 36.Erişim Yeri
- Grabinger, S. (2005). Instructional strategies in distance science courses: can the web improve undergraduate science education? Erişim Yeri: <http://web.uccs.edu/bgaddis /leadership/ litreviewD2.htm/>.
- Greeno, J. Collins, A. & Resnick, L.B. (1996). **Cognition and learning. in handbook of educational psychology**. New York: Macmillan Library Reference.
- Heinich, R., M. Molenda, J.D. Russell & S. E. Smaldino. Instructional media and technologies for learning. Erişim Yeri: <http://cwx.prenhall.com/heinich/>. Erişim Tarihi: 14.05.2007.
- Jeremy, M. ve diğerleri (2000). Changing how and what children learn in school with computer-based Technologies: the future of children, **Children and Computer Technology**. (10)2, , 76-81.
- Jonassen, D. H. (2002). **Learning to solve problems with technology: A constructivist perspective**. (2nd edition). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall, 2002.
- Madeja, S. S. (1993). The age of the electronic image: The effect on art education, **Art Education**. (46)11, 23-26.

- Matthews, J. C. (1997). Computer and art education, **Eric Digest**, 3.
- Mayhew, D. J. (1992). **Principles and guidelines in software user interface design**. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- McCorduck, P. (1994). **How we knew, how we know, how we will know**. California, 255.
- Mishra, S. (2004). **Interactive multimedia in education and training**. Hershey, PA, USA: Idea Group Publishing.
- Murray, D. E. (2001). Changing technologies, changing literacy communities?, **Language Learning and Technology**. (4)2, 43-58.
- Özcan, O. (2003). İnteraktif medya tasarımında temel adımlar. (Birinci Basım). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, , 152-153.
- Özkul A. E. & Girginer, N. (2001). Uzaktan eğitimde teknoloji ve etkinlik. **I.Uluslararası Eğitim Teknolojileri Sempozyumu**. (28-30 Kasım), Sakarya.
- Papert, S. (1993) **The children's machine: Rethinking school in the age of the computer**. New York: Basic Books.
- Perry, D.B. (2005). Using technology in the early childhood classroom. Erişim Yeri: <http://www.coe.child-trauma.org/ctamateria>. 1999. Erişim Tarihi: 12.10.2006.
- Rabinowitz, M. (2004). The design of instruction and evaluation: Affordances of using media and technology. Mahwah, NJ, USA: Lawrence Erlbaum Associates, Incorporated.
- Rakes, G. C., Flowers, B. F., Casey, H. B. & Santana, R. (1999). An analysis of instructional technology use and constructivist behaviors in K-12 teachers, **International Journal of Educational Technology**. 1:2.
- Reeves, T. (2003). Rigorous and socially responsible interactive learning research, **The Journal of Interactive Learning**. Erişim Yeri: <http://www.aace.org>. Erişim Tarihi: 11.01.2007.
- Renshaw, C. E & Taylor, H. A (2000). The educational effectiveness of computer-based instruction, **Computers and Geosciences**. (26)6, 677-682.
- Resnick, Mitchel J. (1998). Technologies for Lifelong Kindergarten, **Educational Technology Research and Development**, (46)10, 43-46.
- Riley, Jeny and Roy Prentice (1999) **The curriculum for 7-11 years olds**. London: Paul Chapman Publishing Ltd., Gateshead, 152
- Seels, B. B. & C. R. Richey (1994). **Instructional technology: The definition and domains of the field**. Washington DC: Association for Educational Communications and Technology, 4-22.
- Sherry, Lorraine & David Gibson (2002). The Path to Teacher Leadership in Educational Technology, **Contemporary Issues in Technology and Teacher Education**. (2)2, 47-76.
- Taylor, G. Pamela (2004). Hyperaesthetics: making sense of our technomediated world, **Studies in Art Education**. (45)4, 329-341.
- Tekedere, Hakan (2004). Milenyum modeli eğitim, **Türk Bilişim Derneği Dergisi**. Erişim Yeri: <http://dergi.tbd.org.tr/>. Erişim Tarihi: 02.05.2005.
- Tucker, M., and J. Coddling (1998). **Standards for our schools: How to set them, measure them and reach them**. San Francisco: Jossey Bass.
- Wilson, S. (1993). The aesthetics and practice of designing interactive computer, events, **Siggraph 93 Visual Proceedings Art Show Catalog**. ACM.
- Winn, W. (2002). Current trends in educational technology research: The study of learning environments, **Educational Psychology Review**. (14)3, 331-351

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmalar

7

Öğretimde toplulaştırma anlamına gelen disiplinlerarası öğrenme, “çocuğun kavrayış kapasitesini göz önünde tutarak, derslerin konu veya üniteler çerçevesinde toplulaştırılması” olarak algılanabilir. Bu toplulaştırma, ayrı ayrı disiplinlerin gerekli bağlantılarla birleştirmesidir. Disiplinlerarası öğrenme; iki veya daha fazla alanın, her bir alandaki öğrenmenin gelişimini sağlamak amacı ile bütünleştiği bir eğitim işlemidir. Bu nedenle disiplinlerarası çalışmalar öğretmenlere, öğrenciler için motive edici öğrenme deneyimleri oluşturma konusunda yeni seçenekler sunmaktadır (Jacobs, 1989).

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra,

- 👁️ Öğretim sürecinde disiplinlerarası yaklaşımın önemini kavrayabilecek,
- 👁️ Okulöncesi öğretim sürecinde, görsel sanatlar eğitiminde ortaya konulacak disiplinlerarası yaklaşım uygulamalarının katkılarını sıralayabilecek
- 👁️ Okulöncesi öğretimde, görsel sanatlar eğitiminin farklı disiplinlerle ilişkisini açıklayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Örnek Olay

Anaokuluna giden Ali bilgisayarda oyun oynamayı çok seviyordu. Oyunlarda kendine ait bir şehir planlıyor, insanları yerleştiriyor ve kendi şehrini oluşturuyordu. Okulda arkadaşlarıyla oynarken bile bunu düşünüyordu. Öğretmeni bunu fark etti ve ailesiyle konuştu. Ailesi onun bu oyunu çok sevdiğinden bilgisayar başında çok zaman geçirdiğini ve bu sebeple derslerle ilgilenmediğinden şikâyetçiydi. Öğretmenin aklına birden çok parlak bir fikir geldi.

Öğretmen ertesi gün derse elinde renkli kâğıtlar ve kartonlarla geldi. Öğrenciler merakla bunların ne olduğunu sordular ama Ali hiç ilgilenmiyordu. Daba sonra öğretmen yaşadıkları çevreyle ilgili sorular sordu, şehirlerin nasıl oluştuğunu anlattı. Mimar kimdir? Ne yapar? diye sordu. Farklı ülkelerde ve tarihlerde yapılmış olan binaların ve şehirlerin resimleri üzerinde konuştular. Ali yavaş yavaş derse katıldı. İnsanların yaşamlarını sürdürmek için, evlere ihtiyaç duyduklarını söyleyerek, bir şehir neden, nasıl oluşur kendince açıklamaya başladı. Daba sonra öğretmen, bu malzemelerle bayallerindeki şehri yapacaklarını söyledi. Ali bu dersin sonunda en başarılı ve yaratıcı şehri oluşturdu.

Anahtar Kavramlar

- Okulöncesi
- Okulöncesinde Disiplinlerarası Yaklaşım
- Görsel Sanatlar Öğretiminde Disiplinlerarası Yaklaşım

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLERARASI ÇALIŞMALARIN ÖNEMİ
  - Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi'nde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğrencilere Katkıları
  - Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi'nde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğretim Sürecine Katkıları
- OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN FARKLI DİSİPLİNLERLE İLİŞKİSİ
  - Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Bilim Alanı
  - Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sosyal Alanlar
  - Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sanat Alanı
  - Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Teknoloji Alanı

GİRİŞ

Öğrencilerin daha iyi ve kalıcı bilgiler alarak okullarını bitirmeleri eğitim sistemlerinin amaçları arasındadır. Ezbere dayalı konularla donanmış bilgilerin öğrencilere, kalıcı olmayacak yöntemlerle anlatılmasının yararlı olmadığı artık bilinen bir gerçektir. Öğrenciler veya iş hayatına atılmış mezunlar karşısına çıkan bazı problemlerle ilgili bilgilerin kendilerine aktarılıp aktarılmadığı konusunda kesin bir sonuca varamamaktadırlar. Bazı öğrenciler ise bildikleri konuları, o konuyu içine alan yeni problemlere uyarlayamamaktadır. Pratikle bezenmemiş, uygulamadan uzak ezbere dayalı eğitim alan bireylerin, ileriki hayatlarında karşılaştıkları problemler ve bunların çözümünde yaptıkları başarısızlıkların temelinde bazen, onların aldıkları tek yönlü eğitim çalışmalarını yer almaktadır (Gökay, 2010).

Son zamanlarda sadece sanat eğitiminde değil çok farklı alanlarda da önem kazanan disiplinlerarası yaklaşımı tanımlama girişimleri 1930'larda başlamış ve 1970-80'lerde ise doruk noktaya ulaşmıştır (Lattuca, 2001). Amerika Birleşik Devletleri, 1. Dünya Savaşı sonrası yılları kapsayan 1930-1940 yılları arasında okullarda bütüncül yaklaşımı desteklemiştir. Uygulanan programlarla öğrencilerin ilgileri ve ihtiyaçları günlük yaşamla ilişkilendirilerek öğrenmenin bütünleşmesi sağlanmıştır (Klein, 1996).

Bir tema veya kavrama farklı açılardan ışık tutabilen; bilgi, beceri ve disiplinlerin birbirleriyle ilişkili bir şekilde birleştirilmesi olan disiplinlerarası yaklaşım için farklı tanımlar yapılmıştır. Apostel (1970)'e göre "disiplinlerarası" kavramı, iki veya daha fazla disiplin arasındaki bağlantıyı içermektedir. Yıldırım (1996), "disiplinlerarası" kavramını, "geleneksel konu alanlarının belirli kavramlar etrafında anlamlı bir biçimde bir araya getirilerek sunulması" olarak tanımlamaktadır. Jacobs (1989) ise, disiplinlerarası kavramını "bir konu veya kavramın incelenmesi için birden fazla disiplin alanının bilgi ve yöntemini kullanan bir yaklaşım" olarak tarif etmektedir.

Günümüzde eğitimciler; gerçek hayatı taklit eden ve hatta hayatın aynası olarak nitelendirilebilecek konuları, öğrencilere çoklu zekâlarını geliştirebilme fırsatları da sunarak kazandırmayı hedeflemektedirler. Bundan dolayı günümüz eğitim sistemlerinde disiplinlerarası çözümlerin yer aldığı görülmektedir (Armstrong, 2000).

Yıldırım (1996)'ın belirttiğine göre "disiplinlerarası yaklaşım bir ders saati içerisinde biraz Tarih, biraz Coğrafya, biraz Matematik ya da Müzik işlemek değildir". Eğer böyle bir uygulama yapılacak olursa bu yapay bir birleştirme olacaktır. Bunun yerine öğretimde farklı disiplinlere ait bilgi ve becerilerin ortak bir tema etrafında etkili ve anlamlı bir şekilde birleştirilmesi gerekmektedir (Yarımca, 2010).

Disiplinlerarası yaklaşımın temelleri, Dewey'in bireyin deneyimine, yaşantısına odaklanan okul modeline ve Piaget'in yapılandırmacı eğitim kuramına dayanmaktadır. Dewey'in "*öğrenmede yaratıcılık ve deneyime odaklanan çocuk merkezli yaklaşımı*" ile Piaget'in bireyin kendi tecrübesiyle kendi bilgisini oluşturmasına dayanan "*yapılandırmacılık teorisi*" disiplinlerarası yaklaşımın temelini oluşturan çalışmalardır (Head, 1997). Dewey, eğitim yaklaşımında, okulun yaşamdan ayrı bir parça olarak görülmesi yerine, gerçek yaşamla bütünleştirildiğinde çocukların deneyimlerinin daha anlamlı olabileceğini savunmuştur. Böylece öğrenciler okulda işlenen konular üzerinden elde ettikleri deneyimlerle gerçek yaşamla bağlantılarını sağlamış olacaklardır.

Ellis ve Fouts (2001) ise yaptıkları bir çalışmada disiplinlerarası yaklaşım ilkelelerinin, "beyin temelli" öğrenme kuramına uygun olduğunu belirtmişlerdir. Bu araş-

tırmacılar insan beyninin daha iyi bir öğrenmeyi sağlamak için algıladığı bilgi ve kavramlarda örüntü ve ilişkiler aradığını, her insanın kendi deneyimleri ve hatırlama yetenekleriyle dışarıdan yeni edinilen kavramlara anlamlar yüklediğini açıklamışlardır. Yeni edinilen kavramın, farklı alanlardaki diğer bilgilerle bütünleştirildiğinde öğrenmenin daha çabuk ve daha kalıcı olduğunu belirten bu araştırmacıların bulguları “beyin temelli” öğrenmeyle uyumluluk göstermektedir. Bilgilerin birleştirilmesi işlemine, “bağıntı kurma” açısından bakıldığında, farklı disiplinlerin sağlayacağı bağıntıların, öğrenilmek istenen yeni bilginin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacağı beklenilir.

Disiplinlerarası yaklaşımın etkilendiği bir başka kuram da “çoklu zekâ” kuramıdır. Çoklu zekâ kuramında bireyin sahip olduğu zekâ alanını keşfetmek ve bu alana yönelik eğitim vermek önemlidir. Görsel zekâ alanında başarılı olan öğrencilerin bulunduğu bir sınıfta ders anlatımlarının sanatla ilişkilendirilmesi veya ders anlatım materyallerinin görsel olmasına özen gösterilmesi konunun daha hızlı anlaşılmasını sağlarken, anlatılan konu başlığının diğer disiplinlerden sağlanan bilgi ve becerilerle bütünleştirilmesi ile daha kalıcı bir öğrenme gerçekleşecektir (Yarımca, 2010).

OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DİSİPLİNLERARASI ÇALIŞMALARIN ÖNEMİ

Eğitimin her aşamasında görsel sanatlar eğitimi belirli bir öneme sahiptir. Görsel zekâ alanı, insanın görsel bilgi edinme ve örüntü kurma becerisi, bireyin okumaya yazma bilmesini gerektirmediğinden okulöncesi dönemde kendini daha çok hissettirmektedir. Öğrencilerin yeni fikir ve bakış açısına sahip olması okulöncesi dönemde aldıkları eğitimle ilgilidir. Bu dönemde öğrenilen bilgi ve deneyimler, onların geleceğine ışık tutacaktır. Okulöncesi dönem eğitiminin en önemli amacı; çocukların zihinsel, bedensel, devinimsel yönden dengeli biçimde gelişimlerini sağlamak ve onların bilişsel özelliklerini, anlatım ve iletişim becerilerini, bağımsız iş görebilme yeterliklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmektir (Özalp,2009). Bu amaca ulaşmak için okulöncesi dönemde bulunan çocuklara anlatılacak konular farklı disiplinlerle bağıntı kurulmuş, konuların gereği olarak görsel örneklerle donatılmış, hayatın içinden, çocuğun çevresinde gördüğü dünyayı içine alan temaları içermelidir. Belirlenen temaların öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmasına ve farklı açılımlar yapılmasına fırsat verecek esnekliği taşımasına ayrıca özen gösterilmelidir. Değişik dallardan beslenen bilgi dağarcığına sahip olmaya başlayan öğrencilerin, gerçek hayatta karşılarına çıkacak yeni durumlara karşı çözümlerini kendilerince deneyerek bulmaları beklenilir. Böylece hayatın içinde öğrenme kavramına, bu yöntemle biraz daha yaklaşmış olunacaktır. Öğrencilerin bilgilerini geliştirme isteği, eleştirel düşünme yeteneklerinin gelişmesi, karşılaştıkları problemleri çözmek için istekli olmaları onların ezberlenen ve sonrasında unutulmuş bilgilerden arındırılmış olarak eğitilmeleriyle ilgilidir. Farklı konularda edindiği bilgileri birbiriyle bağdaştırmaya, onların arasındaki ilişkileri bulmaya çalışan öğrencilerin olayları kavrama yeteneğinde bir yükselme de sağlanabilir. Disiplinlerden elde edilen bilgilerin okulöncesi öğrenciler için belirlenen bir konu (kavram, tema, bilgi v.b.) için birlikte kullanılması, bu yaşta çocuklara ilgili konudaki düşüncelerini, fikirlerini ve kişisel deneyimlerini ifade etmenin değişik yollarını gösterecektir.

Disiplinlerarası kavramı, ayrı ayrı disiplinlerin zenginliğini, onların birbiriyle bağlantılı olduğunu ve gerçek hayattaki problemlerin her zaman tek doğru cevabı olmadığını kabul eder. Problemlere veya durumlara bağlı öğrenme etkinliklerini

Disiplinlerarası kavramı, ayrı ayrı disiplinlerin zenginliğini, onların birbiriyle bağlantılı olduğunu ve gerçek hayattaki problemlerin her zaman tek doğru cevabı olmadığını kabul eder.

içeren bu kavram, bilim, matematik, sosyal, sanat, dil vb. gibi farklı alanlarda bir-biri içine girmiş çözümleri bir arada bulundurabilmektedir. Belirli bir konuyu öğrenmek isteyen kişiler (öğrenciler), sadece o konuyu araştırmak yerine, araştırmalarına yardımcı olacak diğer disiplinleri de kullanarak konuyu inceleyeceklerdir. Böyle bir eğitim sistemi içerisinde yetiştirilecek öğrencilerin genel eğitim düzeyi, kapsam ve derinlik açısından daha zenginleşecektir. Bu öğrencilerin bilgi dağarcığı, örüntülü olarak birbirlerine bağlı, unutulma riski düşük bilgi kapsüllerinin oluşturduğu bir mozaik gibi olacaktır. Disiplinlerarası öğretim sayesinde çocuk kendini sürekli yenileyen, öğrendiği bilgiyi kullanan bir insan olarak yetişecektir.

İşler (2004)'e göre de sanat eğitiminin, disiplinlerarası tematik yaklaşım çerçevesinde farklı disiplinlerle bütünleştirilmesi, öğrenciler açısından daha olumlu eğitimsel sonuçlar ortaya çıkartacaktır. Öğrencilerin eğitim programlarında yer alan farklı alanlar; onların sanatsal kavram ve becerileri öğrenmelerinde yardımcı olurken diğer taraftan sanat, farklı disiplinlere ait bilgilerin birbirine bağlanmasında da kullanılabilir. Öğrencilerin sanat yolu ile kendi yaşantılarına tepki vermelerinin yolu açılmalıdır. Okullarda farklı disiplinlerle verilen dersler, farklı renklerdeki iplerden dokunan bir kilime benzetilebilir. Renkli bir kilim, desen ve renkleriyle nasıl bir insanın kültürünü ve geleneklerini kendisinde saklıyorsa farklı disiplinlerden kazanılan bilgiler de öğrencinin eğitimi üzerinde kaplayıcı bir örüntü oluşturmaktadır.

Yakın ve uzak çevremiz incelendiğinde insanoğlunun daha karmaşık sosyal ilişkilerin içine doğru ilerlemekte olduğu görülecektir. Bundan 100 sene öncesinde yaşayan insanların günlük problemleriyle şimdiki problemlerin çoğu benzeşmezken, gelecekte de benzer bir değişimin sürebileceği unutulmamalıdır. Bugünün okulöncesi dönem öğrencilerinin gelecek 50 veya 100 yılı etkileyebilecekleri düşünüldüğünde onların, geçmiş ve gelecek dönemleri kendi şartlarına göre anlayarak yetişmeleri konusu önem kazanmaktadır. Bu nedenle okullarda kendilerine verilen ezber bilgileri tekrarlayabilme yeteneklerine göre öğrencilerin başarılı sayılmasının tehlikesi bulunmaktadır. Öğrenciler karşılaştıkları her yeni problem karşısında farklı disiplinlerden edindikleri bilgi ve yetenekleri kullanarak karar verme yeteneği edinmeden başarılı sayılırlarsa, bunlar gelecekteki iş hayatlarında da, ya ezber (benzeri daha önceden verilmiş) kararları tekrarlama eğilimine girecekler veya başkalarının kararlarını (akıl danışmanın ötesine geçen karar danışma) uygulama yolunu seçeceklerdir (Gökay, 2010).

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğrencilere Katkıları

Gerçek yaşamla bağlantı kurmayı destekleyen disiplinlerarası yaklaşım, öğrenmeyi daha anlamlı hale getirerek öğrencilere olumlu yönde katkı sağlamaktadır. Bir bilgi insanın yaşantısıyla ne kadar çok ilişkilendirilmişse, o kadar iyi organize edilmiş demektir. Bu tür kavramlar ve bilgiler gerçek hayatla ne kadar örüntülenirse bunlar insan hafızasında o derece iyi saklanıp, hatırlanabilir (Senemoğlu, 2005). Bu nedenle öğrencilerin unutma olasılıklarını azaltmak ve aktarılan konuları daha iyi hatırlamalarını sağlamak için, konu alanları ile güncel hayat arasında ilişkiler kurulurken farklı disiplinlerden yararlanılmaktadır.

Mathison ve Freeman (1997)'a göre disiplinlerarası yaklaşımın katkıları sıralanmak istenirse, şu maddeler dikkat çekici olacaktır.

Disiplinlerarası yaklaşımın öğrenci üzerine katkıları.

- Genel kavramların uygulanmasını artırmaktadır,
- Konulara daha geniş bakış açısı sağlamaktadır,
- Değer yargılarının ve küresel bağlantıların daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır,
- Karar vermeye yardımcı olmaktadır,
- Yaratıcı ve eleştirel düşüncede artış sağlamaktadır,
- Motivasyonu arttırmaktadır.

- Genel kavramların uygulanmasını artırmaktadır,
- Konulara daha geniş bakış açısı sağlamaktadır,
- Değer yargılarının ve küresel bağlantıların daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır,
- Karar vermeye yardımcı olmaktadır,
- Yaratıcı ve eleştirel düşüncede artış sağlamaktadır,
- Motivasyonu artırmaktadır.

Gestalt teorisine ve Brewer, Hebi ve Benjamin (1999)'ne göre "bütün" bireysel parçalardan daha anlamlıdır. Disiplinlerarası yaklaşım, öğrencilerin gerçek yaşamla ilgili durumları anlamalarını ve bu durumların büyük bir resmini görmelerini sağladığından dünyanın "bütünsel" anlamıyla ilgilidir (Drake ve Burns, 2004). Öğrencilerin dersleri, bunların kendilerine özgü yöntemlerini, birbirlerine göre farklılıkları ile kabul eden disiplinlerarası yaklaşım, öğretme-öğrenme sürecinde öğrencinin üzerinde uğraştığı problemin bütünü görmesini sağlayacaktır. Bu yaklaşım, öğrencilerin kendilerine farklı disiplinler aracılığıyla anlatılan bilgilerin birbirinden tamamen ayrı konular içermediğinin anlaşılmasını sağlayarak, öğrencilerin yaşadıkları dünyayı bir bütün olarak görmelerini kolaylaştırarak, onlara çok yönlü düşünce biçimi kazandırmaktadır. Disiplinlerarası yaklaşım, çeşitli disiplinlerin bilgi ve becerilerini sentezlemeyi ve analiz etmeyi gerekli kıldığından öğrencilerin üst düzey düşünme becerilerine de katkıda bulunmaktadır. Mathison ve Freeman (1997), "disiplinlerarası yaklaşım, eleştirel ve yaratıcı düşünce oluşturma becerisinin yanında karar verme becerisini artırırken, bilginin sentez edilmesini sağlamaktadır" diyerek bu görüşü desteklemektedir. Yapılan çalışmalarda, disiplinlerarası yaklaşımların, öğrenme motivasyonunu artırdığı ve öğrencilerin motivasyonunun, geleneksel ortamda öğrenim gören öğrencilerden daha yüksek olduğu belirtilmektedir (Guthrie ve arkadaşları, 2000).

Önümüzdeki yılların gereksinim duyduğu buluşçu, yaratıcı, planlayıcı, beyinsel yetileri gelişmiş bireylerinin yetiştirilmesi sırasında disiplinlerarası yaklaşım içerisinde sanat eğitimi alanının kapsamı zenginleşerek genişlemektedir (Yarımca, 2010). Sanat eğitimi görsel kültür bağlamında öğrenciyi görmeye bir o kadar da aramaya, sormaya, merak etmeye, yenilikler denemeye, yeni tasarımlara yönelmektedir. Sanat tarihi, sanat eserleri inceleme, estetik temel disiplinleri ile farklı disiplinleri ortak bir tema etrafında bir araya toplayan çocuklar edindikleri bilgilerle sanatın nasıl üretildiğini kendisi de uygulayarak daha farklı yaklaşımlar sergileyecektir. *(Sanat eğitiminin bir parçası olan görsel kültürün içeriği ve doğasına çizim, resim, heykel, baskı resmin yanı sıra fotoğrafçılık, video ve bilgisayar gibi teknolojinin yansımaları olan yeni ürünlerde eklenmiştir. Bu ürünler arasında yer alan mimari (iç-dış) tasarımlar, tekstil, seramik, moda tasarımları, çiçek düzenleme ve diğer farklı uygulamalarla sanat artık günlük hayatın içine girmiştir. Hayatımızı çevreleyen ve her zaman yanımızda olan sanat ve zanaat objeleri, birçok sanatçının ve zanaatkârın ürettiği eserler olarak çocuğun yaşantısında yer almaktadır. Popüler sanat olarak da tanımlanabilen afişler, çizgi romanlar, dövme şekilleri, çizgi filmler, grafitiler vb. diğer sanat eserleriyle birlikte çevremizi kaplayan görsel kültürün kapsamı içindedir (Gökay, 2009)).*

Sanatın, sanat disiplinleriyle ve diğer disiplinlerle kaynaştırılmasındaki önemli nokta, sanatın diğer disiplinlerle kolaylıkla bütünleşebilme özelliğidir. Burton ve arkadaşları (2000) bu konuyla ilgili aşağıdaki listeyi oluşturmuşlardır. Sanat;

- Orijinal düşünmeyi, yaratıcılığı ve tasarımsal hayal kurma yeteneğini artırır,
- Öğrencilerin enerjisini odaklaştırmasında yardımcı olur,
- Farklı alanları araştırma esnekliğini öğretir, yeni olasılıkları analiz etmeyi ve yeni fikirleri sorgulamayı geliştirir,
- Farklı düşünceleri ayırabilmeyi, birleştirmeyi, kaynaştırmayı öğretir,
- İlkokullarda öğrencilerin okuma, yazma yeteneklerini geliştirir,
- Sosyal konuların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olur,
- Özellikle öğrencilerinin analitik düşünme yeteneklerinin artmasına yardımcı olur (Doster, 2004).

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası sanat eğitimi yönteminin uygulanmasının öğrenmeye etkisi nedir?

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğretim Sürecine Katkıları

Okulöncesinde nasıl daha iyi öğrenme sağlanabilir? ve Öğrenme nasıl geliştirilebilir? Sorularının cevabı bizi disiplinlerarası çalışmaların temel alındığı öğretim tasarımlarına yönlendirmektedir. Yıldırım (1996) disiplinlerarası yaklaşım kullanılarak hazırlanan öğretim tasarımlarında öğrencilerin var olan ve gelecekte olabilecek beceri ve ihtiyaçlarının dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır. Lattuca, Voigt ve Fath (2004) ise, disiplinlerarası yaklaşıma göre öğretim planlarken hedeflerin, yönlendirici soruların ve öğretim stratejilerinin belirlenmesi gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Bu amaç için Roberts ve Kellough'un (2000) da belirttiği gibi; öğretim sırasında disiplinlerarası yaklaşıma uygun ders içerik ve tasarımlarının yapılabilmesi için aşağıda belirtilen adımlar sırasıyla gerçekleştirilmelidir.

- **Temanın belirlenmesi:** Bu ilk basamaktır. Konunun öğrenciler ve ilişkili disiplinlerin öğretmenleri ile belirlenmesinden sonra “tema” adlandırılır.
- **Gözden geçirilmesi:** Seçilen konunun kazanımlarının belirlenmesidir.
- **Eğitim kaynaklarının belirlenmesi:** Seçilen temanın işlenmesine uygun eğitim kaynaklarının, ders materyallerinin, teknolojik araç ve gereçlerin belirlendiği aşamadır.
- **Temanın organize edilmesi:** Yapılacak etkinliklerin ve gerekli olan soruların hazırlanmasıdır.
- **Sınıf ortamının düzenlenmesi:** Sınıfın yapılacak etkinliklere ve kazanımlara göre düzenlenmesidir.
- **Ünite finali, kapanış etkinliğinin belirlenmesi:** Öğrenilenlerin görsel destekli sunumlarla sözlü, yazılı, ürün oluşturma, proje tasarımları veya gösteri (dans, drama...) olarak, grup dışında veya grup içinde paylaşılmasıdır.
- **Değerlendirmenin belirlenmesi:** Tanımlayıcı, biçimlendirici ve sonuç değerlendirmesi yapılabilir. Sürecin başında yapılan tanımlayıcı değerlendirmede öğrencilerin ne bildiği; biçimlendirici değerlendirmede süreçte ne yaptıkları; sonuç değerlendirmede ise ne öğrendikleri hakkında bilgi edinilmektedir.

Disiplinlerarası yaklaşımı program geliştirme boyutunda inceleyen Jacobs (2004) ise yedi basamaklı bir model önerisinde bulunmaktadır.

1. **Format seçimi:** Yapılacak tüm etkinlikler genel olarak planlanmalıdır.
2. **Konuyu belirlemek:** Öğrencilerin dikkatini çekecek bir tema seçilmelidir.
3. **Beyin fırtınası:** Tema ile ilişkilendirilebilecek kavramların neler olabileceği belirlenmelidir.

Disiplinlerarası eğitim “anlam ve anlamakla” ilgilidir. Farklı alanlardaki bilgilerin öğrenci tarafından kullanılması, ilgili bilgi geçişlerinin sağlanarak belirli bir konunun anlaşılmasının tamamlanması, öğrencinin merak ettiği konuyu sorgulayarak edindiği farklı bilgileri bütünleyebilmesi, anlayarak öğrenmenin temeli oluşturmaktadır.

4. **Gerekli soruların geliştirilmesi:** Öğrencilerin disiplinlerarasındaki ilişkiyi kurmalarında yol gösterecek, kolaylık sağlayacak sorular hazırlanmalıdır.
5. **Gerekli sorularla beceriyi ve değerlendirmeyi birleştirmek:** Belirlenen beceri, bilgi ve değerlendirmeler sorularla bütünleştirilmelidir.
6. **Günlük etkinliklerin planlanması:** Belirlenen her etkinlik gerekli sorularla ilişkilendirilerek etkinlikler planlanmalıdır.
7. **Son kontrollerin yapılması:** Tüm basamakların yeniden gözden geçirilip gerekli görülen düzeltmelerin veya düzenlemelerin yapıldığı aşamadır (Yarımca, 2010).

Ayrıca farklı disiplinlere ait bilgi ve beceriler öğretilirken asıl temadan uzaklaşma riskinin bulunduğu da unutulmamalıdır. Böyle bir durum karşısında öğrenciler ana temayı tam anlamıyla kavrayamayacaklardır.

Disiplinlerarası yaklaşımı planlayan öğretmenlerin sahip olması gereken özelliklerinden birisi, kendi alanının dışındaki disiplinler hakkında da bilgi sahibi olma zorunluluğudur. Bu yaklaşımla ders anlatan öğretmen, elbette her alanın ayrıntılarını, kazanımlarını o disiplinin uzman öğretmeni kadar iyi bilemeyecektir. Bu durumlarda ilgili alan öğretmenleriyle bir araya gelerek ortak organizasyonlarla ders anlatımının yanı sıra ilgili disiplin alanlarında uzman kişilerin (sanatçı, mimar, heykeltıraş, tarih uzmanı, yazar vb.) sınıfa davet edilmesi veya alan gezilerinin düzenlenmesi gibi etkinliklerle öğrencilerin konuyu kavramalarına yardımcı olacaktır. Disiplinlerarası yaklaşımın ilkesi gereği yaşamla ilgili konuların seçilmesi ancak güncel olayların takip edilmesiyle gerçekleşebilmektedir. Dolayısıyla öğretmen gündemi takip ederek öğrencinin dikkatini çekecek konuları seçmek zorundadır. Günlük yaşamla ilgili konular da böylelikle öğrenciler tarafından ilgilenilen bir konuma gelecektir.

Aynı zamanda öğretmen temaları belirlerken çok dar veya çok geniş kapsamlı konuları seçmekten sakınılmalıdır. Disiplinlerarası yaklaşımla yapılan etkinliklerde konuların sonradan oluşacak yeni şart ve durumlara göre, sınırlarının değiştirilebilme olasılığının bulunduğu da ders planlaması yapılırken unutulmamalıdır. Disiplinlerarası yaklaşımla etkili bir biçimde ilişkilendirme yapabilmek için konu alanlarına ait bilgilerin iyi bir şekilde kavranması, anlamlandırılması, içselleştirilmesi önemlidir. Bu nedenle, öğretmen ve öğrencilerin disiplinlerarası ilişki kurmaya, eleştirel düşünmeye ve sorgulamaya açık olmaları gerekmektedir. Okulöncesindeki çocuğun içinde bulunduğu yaş grubu özelliğine dikkat edilerek seçilen temayla ilgili oluşturulacak sorular ve etkinlikler onların hoşlanacağı farklı yöntemlerle (oyun, drama...) verildiği zaman öğrenciler ilgili temaya farklı disiplinlerin bakış açılarından bakabilecek, temanın hangi bilgi ve becerileri içerdiğini sorgulayabilecek ve farklı konu alanlarına ait bilgileri asıl konuyla birleştirebileceklerdir.

Disiplinlerin birleştirilmesi ile bilgiler diğer alanlarla ilişkilendirildiğinden öğrencilerin sevmediği dersler bile onlar için zevkli hale gelebilmektedir. Örneğin, öğrenciler matematiğin sadece rakamlardan oluşmadığını, sanat (kübizm, denge vb. konular) ve sosyal alanlarında da kullanılabileceğini anladıklarında, bu onlar için çok heyecan verici bir duruma gelecektir. (Duman ve Aybek, 2003).

Parsons (2004)'a göre disiplinlerarası eğitim "anlam ve anlamakla" ilgilidir. Farklı alanlardaki bilgilerin öğrenci tarafından kullanılması, ilgili bilgi geçişlerinin sağlanarak belirli bir konunun anlaşılmasının tamamlanması, öğrencinin merak ettiği konuyu sorgulayarak edindiği farklı bilgileri bütünleyebilmesi, anlayarak öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. Bu görüşe göre konuyu anlamak, daha alt öğrenme seviyeleri olan "konuyu öğrenmek" ve "rutin beceriler" kazanmaktan daha

çok önemli olmaktadır (Gökay,2010). Okulöncesinde yapılan bazı uygulamalarda çocukların, verilen fotokopi kağıtlar üzerindeki şekilleri kendilerinden istenilen renkte boyamakla veya hazır çizilmiş şablon kalıpları keserek yapıştırmakla yukarıda belirtilen kazanımları elde edip etmediklerini düşünmek gerekir. Bu şekilde eğitim alan bir çocuk ileriki yaşlarında sanatı sadece el becerisi olarak görecektir. Estetik, tarih, eleştiri ve tasarım yapma gücünden yoksun olarak yetişecektir.

Disiplinlerarası eğitimin hedefi öğrencinin içinde bulunduğu dönem özelliğine göre ihtiyacı olan bilgilerle ve deneyimlerle donanımlı olarak yetişmesidir. Belirli bir zaman sonra unutulacağı, uygulama yönünü hiç öğrenemediği bilgilerin yüklendiği yerler artık okullar olmamalıdır. Bu durumda gerçek hayat tecrübesini sokakta öğrenen öğrenci, okulu kullanmayacağı bilgilerden bahseden bir yer olarak görmeye başlayacaktır ki, bu eğitim sisteminin düşebileceği en alt başarısızlık seviyesidir. Bu nedenle eğitim, öğrencilerin günlük hayatını etkileyen her türlü bilginin ilgili disiplinlerle araştırılarak sunulduğu, öğrencilerin kendi karar verme mekanizmalarını içeren etkinliklerle, projelerle renklendirilmiş, “anlamaya” yönelik bir olgu olarak verilmelidir. Bu yaklaşım, bireyin zihinsel gelişiminde etkili olan, farklı düşünme becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra problem çözme becerisi, soyut düşünebilme, analiz ve değerlendirme yapabilme davranışlarını kazanmada da etkin olacaktır. Özkök (2005) ‘ün deyimi ile disiplinlerarası yaklaşım; Var olan şeylerin geçmişini araştıran *tarihçi*; Neden ve nasıl araştıran *bilim insanı* ve yeni şeyler üreten *sanatçının* zihinsel fonksiyonlarının bir araya getirilmesidir. Bu üçlü olgunun öğrenciler tarafından karşılaşılabilecekleri yeni problemlere uyarlamasını öğrenmek onları önlerindeki hayata hazırlayacaktır. Böylece bu yöntemle yetiştirilecek öğrencilerin karar verme yetilerinin, araştırmacı özelliklerinin geleneksel yöntemlere göre yetişen öğrencilerden daha fazla olması beklenilmektedir (Gökay, 2010).

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası çalışmaların hedefleri nelerdir?

SIRA SİZDE

2

OKULÖNCESİ GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNİN FARKLI DİSİPLİNLERLE İLİŞKİSİ

Günümüz yaşam şartları düşünüldüğünde sanatı öğrenirken sanatsal çözümlerle öğrenmeyi artırmak ve zenginleştirmek için farklı alanlar arasında anlamlı ortaklığa ihtiyaç duyulmaktadır. Amerikan Sanat Eğitimi Dernekler Topluluğu (CNAEA, 2002) sanat alanında disiplinlerarası öğrenmenin gerekli basamaklarını şu şekilde sıralamıştır;

- Sanatı içine alan disiplinlerarası anlamlı ilişkileri ortaya çıkarmaya yönelik öğrenme deneyimleri,
- Hedefe uygun olarak dikkatlice seçilmiş sanatsal örnekler, malzemeler ve terminoloji ile seçilmiş konu ve kavramların derinlemesine çalışılması,
- Sanat eğitiminde, öğrencilerin öğrenme işlemine katılması (yaratıcılık, performans ve karşılık verme, ürün oluşturma, tartışmalara katılma vb.),
- Sanatla uyumlu ödevlerin, çalışmaların, projelerin oluşturulması.

Doster (2004) yaptığı tez çalışmasında, sanatın insan beyninin yeni şeyler ortaya koyma tarafını harekete geçirdiğini yazarak, bu yönüyle sanatın farklı disiplinlerde kullanılmasının son 25 yıl içinde daha çok teşvik edildiğini söylemektedir. Doster'e göre bilgi yüklü standart eğitim programlarının yerine, sanatla birleştirilmiş uygulamaları içeren programların ele alınması, öğrencilere günümüz hayat ve

Disiplinlerarası yaklaşım; Var olan şeylerin geçmişini araştıran tarihçi; Neden ve nasıl araştıran bilim insanı ve yeni şeyler üreten sanatçının zihinsel fonksiyonlarının bir araya getirilmesidir.

çalışma koşullarıyla uyumlu bilgi aktarımında daha geçerli bir yöntem olarak göze çarpmaktadır. Doster araştırmasında, öğrencilerin sanat ile kendi ülke tarihlerinin birleştirilerek anlatımının avantajlarından bahsetmektedir. Çalışma sonunda; sanat eserleriyle birleştirilerek hazırlanan ülke tarihi ders programının, öğrencilerin tarih algılamasını artırdığı, onların tarihi olayları daha iyi kavramaya başladıkları ve öğrencilerin sanata doğru yönelimlerinin de arttığı belirtilmektedir. Bu araştırma sanatın uygulama alanlarının nasıl genişleyebileceği konusunda fikir vererek diğer uygulama alanlarındaki araştırmacıları da teşvik etmektedir.

Bu örnekten yola çıkıldığında Kurtuluş Savaşı öncesi ve sonrası ülke tarihimizi okulöncesi dönemdeki çocuklara kalıcı bir şekilde aktarmanın en önemli yolunun, mümkün olduğu kadar görsel materyallere dayanarak konuyu sunmak olduğu artık tartışılmayacak bir gerçektir. Büyük boyutlu panoramik duvar resimleri ve bu resmi 3. boyuta taşıyan tasarımlar artık ülkemizde bazı müzelerimizde yer almaktadır. Bu resimler anlatılan konuya uyumlu olan müzik ve seslendirmelerle birleştirilince çok daha etkili olmaktadır. Anıtkabir’de bulunan Kurtuluş Savaşı anlatımlı panoramik resim; sanatın, sesin ve tarihi mekan tasarımının duygulara nasıl hitap ettiği konusunda bir örnektir. Benzer sanat-tarih etkileşiminin sağlanacağı resim-mekan ilişkileri farklı atmosferlerde de sürdürülebilir. Tarihi bir ev ortamında, evin içindeki eşyaları değiştirilmeden, ilgili dönemin müzikleri, dönemin algılanmasını sağlayacak manzara ve portre resimlerle bezenmiş bir mekanı gezecek olan okulöncesindeki çocuklar, ilgili dönemin yaşantısı hakkında çok daha fazla soru soracaklardır. Bu çocukların, merak ettikleri için sordukları her soru onların hafızalarında daha kalıcı olacaktır. Birçok açıdan o ev onlar için, içinde gezdikleri, gördükleri, dokundukları ve koklayabildikleri tarihi bir ortamdır.

Benzer şekilde Kurtuluş savaşı konuları anlatılırken, o devrin evleri, o devir insanların giysileri gösterilirken, çocuklara Resim sanatı tarihimizde özel bir öneme sahip ‘Şişli Atölyesi Grubu’na ait tarihi resimler gösterilip sanat eleştiri yöntemi ile incelendiğinde, çocukların sanata ve tarihe olan ilgileri artırılırken öğrendiklerinin görsel olarak da desteklenmesi sağlanmaktadır. Bu öğrencilerin daha sonra konuyla ilgili bir şiir, öyküden yola çıkarak resim yapmaları, henüz okuma yazma öğrenmemiş bu çocuklar için kendilerini ifade etme yöntemi olacaktır.

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Bilim Alanı

Günümüzde yapılan sanat eserleri incelendiğinde sanatçıların her türlü malzeme ve teknik imkanlardan faydalanarak eserlerini oluşturdukları görülür. Bir anlamda diğer disiplinlerde olduğu gibi sanatta da sınırların ortadan kalktığını pek çok alandan sanatın beslendiği söylenebilir. Rönesans döneminin büyük sanatçısı Leonardo da Vinci’nin çalışmaları incelendiğinde yaptığı çalışmalarla kendisini mimar, mühendis, sanatçı, bilim adamı gibi sıfatlarla görmekteyiz. Bu tip örneklerin çocuklarla incelenmesi farklı alanların birbirini nasıl desteklediğini anlamalarına yardımcı olacaktır.

Okullarda verilen resim derslerinin sadece sanat eğitimiyle sınırlı kalmaması gerektiğini söyleyen Artut (2004) çocukların, doğa ile insanlar arasındaki ilişkileri sanat aracılığıyla daha iyi tanımladığını belirtmektedir. Artut’a göre çocukların dünyadaki hayatın zenginliğini görerek (anlayarak) büyümeleri, onların yaratıcı ve özgün düşünce birikimlerini artıracaktır. Bu deneyimler çocukların gelecek yıllardaki bilgi seviyelerinin, araştırma isteklerinin ve entelektüel gelişimlerinin artmasına yardımcı olacaktır.

Çocuklar dünyadaki hayatın zenginliğini anlayarak büyürlerse, onların yaratıcı ve özgün düşünce birikimlerini artacaktır.

Bir okulöncesi öğretmenin sanat da dahil olmak üzere öğrencilerin farklı disiplinlerdeki bilgileri bulma, ilişkilendirme ve anlamlandırma becerileri üzerine yoğunlaşmaları gerekmektedir. Taylor (2006) sanat uygulamalarıyla diğer bilim dallarının anlamlı ilişkilendirilmesi konusunda örnekler veren bir başka araştırmacıdır. Sanatın; sağlık, bitki yetiştirme ve toprakta bulunan besinler konusunda nasıl katkıda bulunabileceğini örneklerken; öğrencilerin bitki form ve şekillerini “tehlikeli bahçeler” konu başlığı altında inceleyebileceklerini yazmıştır. Okulöncesi çocukların “bitki tohumu paketi” tasarımları, paket üstündeki motif ve şekilleri düşünmelerini sağlayacak, belki de onları kendi aralarında bitkilerin tohumlarının farklı farklı şekillerde filizlendiği ve büyümeye başladığı konusunda tartışmaya sevk edecektir. Bu örnekte öğrenciler dünyadaki ekolojik yaşam konusunda bir çalışma hazırlayacaklardır. Proje ilgili ön-inceleme, tartışmalar ve proje planının oluşturulması işlemi sırasında ressam Joseph Norman’ın “Tehlikeli bahçeler” isimli tablosu öğrencilere ekolojik sistemin hayatımızdaki yerini göstermesi açısından çok önemlidir. Öğrencilerin toplayacağı bilgilerle Norman’ın bu tabloyu yaparken, insanların oluşturdukları atıklar nedeniyle dünyanın ne kadar tehlikeli bir duruma dönüşebileceğini göstermek istediğini öğreneceklerdir.

İlişkilendirme aşamasında; Öğrencilerin, Norman’ın “Tehlikeli bahçeler” resmi üzerindeki söyleşileri, tartışmaları onların ekoloji konusunu anlamalarını sağlayacaktır. Öğrencilerin “Kendi yaşadığımız çevre içinde “tehlikeli bahçeler” oluşturmamak için neler yapılabilir?” sorusuna cevap aramaları, “anlam ve konuların birleştirilmesi” konusuna verilebilecek örneklerdendir. Öğrencilerin okulda ve çevrelerinde gördükleri “azaltalım”, “tekrar kullanın”, “geri dönüşüm” işaretleri ve yazılarının ne anlama geldiğini bulmaya çalışmaları, onları farklı disiplinler içinde araştırmaya sevk etmektedir. Öğrencilerin aşağıdaki sorulara verecekleri cevaplar, onların sınıfta gördükleri bir tabloda yola çıkarak neleri incelemeleri gerektiği konusunda fikir verecektir. İlgili sorular;

- Atıklarımızı nasıl azaltırız?
- Sınıfımızdaki çöp sepeti içinde neler var?
- Çöpe attığımız şeylerden tekrar kullanmaya uygun olanı var mı? Bunlar nelerdir?
- Elimizi kurularken daha az kağıt havlu parçası kullansaydık ne kadar kağıt ve enerji kazanılabirdi?
- Kalemlerinize sahip çıkıyor musunuz, yoksa onları kaybedip tekrar tekrar kalem mi alıyorsunuz?
- Her gün etrafımızda görmeye alıştığımız çöp kutuları içindeki çöpler nereye gidiyor, hiç düşündünüz mü?

Anlamlandırma aşamasında; Öğrenciler farklı disiplinlerden öğrendikleri deneyimleri, bu konuda yaptıkları deney sonuçlarını, fikirleri ve bilgileri kendi sanat üretimlerinde kullanabileceklerdir. Okulöncesi çocuklara verilen bitki tohumu paketi tasarlama çalışmasında, çocuklar kendi hayali bitkileri için resim ve çizim yapacaklardır. Bu sırada kendi firma sembollerini, bitki şekillerini, renklerini ve bitki formlarını, edindikleri bilgiler ışığında tasarlayıp resimleyeceklerdir. Taylor (2006) üzerinde çalıştığı bu örnek proje kapsamında, okulöncesi öğrencilerinin yaptığı hayali bitki ve paketlerine verilen ilginç örnekler; “dişlerini fırçalamayı unutma” bitkisi tohum paketi tasarımı, “köpeğime mama verecek bitki” paket tasarımı ve “yeni doğmuş kardeşim bitkisi” paket tasarımlarıdır.

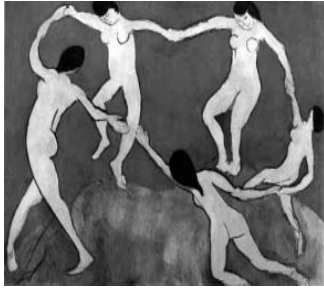
Marshall (2006) tarafından yapılan bir diğer proje ise sanat eğitimini diğer araştırma ve düşünme alanlarıyla (bilim, sanat, mitoloji, dil, öykü anlatma... gibi) birleştirmeye yöneliktir. Bu çalışma içeriğinde, bazı basit konuların öğrenciye o güne

kadar anlatıldığından farklı olarak verilmesi bulunmaktadır. Böylece derslerde anlatılan kavramlar derinlemesine araştırılarak seçilen tema ile ilgili diğer alt kavram ve bilgiler yüzeysel anlamlarının ötesinde incelenmektedir. Konunun başlangıcında farklı hayvan türlerinin fotoğrafları incelenmiş, mitolojideki fantastik hayvanlarla ilgili bölümler öğretmen tarafından okunmuş ve öğrencilerle bunların özellikleri tartışılmıştır. Bu projeye katılan öğrencilerden doğal olmayan, hayali bir hayvanı detaylandırarak çizmeleri istenmiştir. Öğrenciler daha sonra bu hayvanların nerede yaşayacaklarını düşünerek resimlerini geliştirmiş, hayali olarak tasarladıkları hayvanlara hayali yaşam alanları kurmuşlardır. Bu noktada sanat diğer bilim dallarıyla birleştirilmeye başlanmıştır. Çizilen hayali hayvan ve yaşadığı çevre belirli bilim kurallarına uyacak şekilde tasarlanmalıdır. Bu aşama öğrenci için; düşündüğü ve resmini yapmaya çalıştığı ortam konusunda sanat-bilim birleştirilmesinin gerçekleştiği evredir. Bir sonraki aşamada öğrenciler yaptıkları çalışma hakkında öyküler hazırlayarak sınıfa sunumlarını gerçekleştirerek aynı zamanda sosyal deneyim kazanmışlardır. Bilim ve dil alanının yanı sıra öğrenci daha önce görmediği ve düşünmediği bir hayvanı çizmeye yönlendirilmiş, akıl, yaratıcılık ve el becerileri kullanılmıştır. Bunun gibi uygulamalar çocuğun gelecek yaşantısında orijinal düşünmeye önem veren bir kişilik yapısının da oluşmasına yardımcı olacaktır.

Fizik alanı içerisinde yer alan kuvvet, hareket konusu kapsamı ile spor, dans, resim alanları ortak bir tema kapsamında ele alınabilir. Kuvvet sonucu oluşan hareketlerin (hızlanma, yavaşlama, sallanma, yön değiştirme, dönme) neler olduğu oyunlarla vücut hareketleri (spor) ile buldurulur. Çocuklarla bu kez Matisse'in "Dans" isimli resmi ile Degas'ın "Balerinler" resmi incelenir. Ders sonunda çocuklar kendi dans figürlerini oluştururlar. Sanat alanı ve matematik disiplininin ele alındığı çalışmalarda Calder (mobil heykeller=denge) Escher, Kandinsky, Malevich, Mondrian, Picasso, Sabri Berkel ve Nurullah Berk gibi sanatçıların eserleri ile bağlantı kurulabilir. Öğrenciler bu eserleri sanat eserleri yöntemi ile inceledikleri zaman matematiğin bir anlamda görselleştirilmesine tanık olacaklardır. Fizik konusunda ışığın sanat gerecine dönüştürüldüğü günümüzdeki uygulama örnekleri, botanik, zooloji, ekoloji, coğrafya, tarih, mitoloji, psikoloji gibi pek çok alanla bağlantı kurulabilir. Fakat burada unutulmaması gereken sanatın temel disiplin olarak ele alınması ve belirlenen temadan uzaklaşmamasıdır.

Resim 7.1

Matisse, Dans.

Resim 7.2

Degas,
Balerinler

Eleştirel düşünmeyi geliştirmek, olay veya olgular arasında bağlantı kurabilmek, sadece bir sanat eseri üzerinde çalışmakla değil, günlük hayattaki faaliyet ve edinilen tecrübelerle de olabilir.

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sosyal Alanlar

Sanat eğitiminin sosyal alanlarda uygulama çalışmalarına da girmesi kaçınılmazdır. Sanat insanın kendini tanımlamaya çalıştığı farklı bir anlatım yolu olduğuna göre sosyal alanlar sanatsal uygulamalara ek kazanımlar getirecektir.

Sosyal alanlar-sanat ilişkisini sağlamak ve ilgilenilen kavramları daha iyi anlamak için seçilecek konuların günlük yaşamdan seçilmesi, öğrencilerin disiplinleri tek bir tema altında ilişkilendirmede kolaylık sağlayacaktır. Popovich (2006), bu görüşü destekleyen bir çalışmada, çevresel konuları tema olarak ele alarak, dünya ve ABD nüfusunu ve gittikçe artan nüfusun doğal kaynaklar ve ekonomik kalkınma üzerindeki etkilerini sanat uygulamalarını da içine alacak şekilde incelemiştir. Öğrencilerin “Dünya ve Amerikan nüfus miktarı ve nüfusa ilgili problemler” konusunu anlamaları için uygulanan bu projenin resim dersini ilgilendiren kısmında öğrencilerden “teknolojik gelişim bizi nereye götürüyor” başlıklı bir resim yapmaları istenmiştir. Öğrenciler bu uygulamada geleceğin şehirlerini çizerek oluşturmak istediklerinde öncelikle bu temadaki gelecek tahminlerinde, dünya üzerinde kısıtlı olan bazı kaynakların farkına varacaklardır. Bu durum öğrencilerin, kaynakların daha verimli kullanılması konusunu çok daha iyi anlamalarını sağlayacaktır.

Öğrencilerin çevrelerini genişleterek daha geniş bir dünyayla bağlantı kurmak için seçebilecekleri konu başlıklarının (temaların); kişisel kimlik, özgürlük, bağımsızlık, sosyal yapılar, kahramanlar ve çevre olduğunu söyleyen Popovich’i, benzer görüşleriyle Anderson ve Milbrandt (2005), Parsons (1998) ve Stokrocki’de (2005) desteklemiştir (Yarımca,2010). Sanatın sosyal alanlarla ilişkilendirilmesi ve ilgili bilimlerin disiplinlerarası bilgi aktarımında beraberce kullanılması sayesinde, öğrenciler dünya hakkında eğitilerek, yaşadığımız bu dünyada ne kadar farklı toplumların olduğunu, toplumların geçmişlerini ve bugünkü yaşantılarını, düşüncelerini ve kültürlerini de öğrenmiş olacaklardır. Bu bilgileri edinirken farklı kültürlerin değişik sanat eserlerini sınıfta veya müzede inceleyerek, sanatın daha karmaşık olabileceğini kavramakta, farklı kültürleri, değişik sanatçıları onların eserlerini anlamaya çalışmaktadırlar. Bu yaklaşım, öğrencilerin yaratıcılıklarının gelişmesinin yanında, iletişim kurmalarına, hayal etmelerine, toplumsal anlayışlarının artmasına ve farklı konularda karar vermelerine de yardımcı olmaktadır (Dobbs, 1998; Aktaran: Gökay, 2005).

Sosyal alanla ilgili Bu konuya verilebilecek bir başka örnek “mozaik inceleme” olabilir. Derste, ülkemizde çok güzel örnekleri bulunan mozaik tekniğinde eserlerin yansıtıldığı efsanelerden seçilmiş örnekleri bir masalmış gibi çocuğun yaş seviyesine göre anlatmak çocukların ilgisini eser üzerinde yoğunlaştırır. Bunun için bu aşamada sorulacak sorular, açık uçlu, esere yönelik, dikkat çekici, verilmek istenen bilgiye çocuğun kendisinin ulaşmasını sağlayacak yapıda olmalıdır. Bu amaçla yapılan bir çalışmada örnek olarak ‘Odysseus ve Kiklop’ ve ‘Dafne’nin Akan Gözyaşları’ adlı mitolojik hikâyeler okulöncesi çocuklara okunmuş ve bu hikâyeleri anlatan mozaik örnekleri gösterilmiştir. Bu çalışmada çocukların gösterilen mozaikler hakkındaki hikâyeleri büyük bir dikkatle dinledikleri görülmüştür. Onların dikkatlerini en çok resimlerdeki insanların kıyafetleri ve taşların dizilmesi (mozaik tekniği) çekmiştir (Özalp, 2009). Bu uygulamalı proje sırasında, eserler sanat eleştirisi yöntemi ile incelenmiş, eserlerin o günkü kullanım alanları ile bugünkü durumları karşılaştırılmış ve grup çalışması ile kendilerine mozaik tekniğini uygulama fırsatı tanınmıştır. Onların artık mozaik tekniği ve ilgili hikayeyi mümkün olduğunca hatırlamaları, konunun sanatsal ve tarihsel bilgisini ömür boyu taşımaları konusunda beklentilerimiz daha fazla olmaktadır.

Eleştirel düşünmeyi geliştirmek, olay veya olgular arasında bağlantı kurabilmek, sadece bir sanat eseri üzerinde çalışmakla değil, günlük hayattaki faaliyet ve edinilen tecrübelerle de olabilir. Miami’de bulunan “Wolfson Çocuk Gelişim Merkezi”, program idaresinin eleştirel düşünceyi geliştirme konusu ile ilgili bir çalış-

ması bu tür incelemelere örnek verilebilir. Bu çalışma sırasında okulöncesi dönemdeki bir öğrenci grubu, Miami şehir merkezinde, çevreyi tanıma amaçlı bir yürüyüş yapmışlardır. Bu geziden sonra çocukların gördükleri mimari yapılar hakkında konuşmaları istenmiştir. Daha sonra çocuklar gördüklerinden ve edindikleri fikirlerden faydalanarak kendilerine göre çizimler yapmaya çalışmışlardır. Çocukların bir proje süresinde ürettikleri mimari çizimlerden bazıları araştırmacıyı şaşırtmıştır. Okulöncesi dönem çocuklarının isteyerek ilgiyle çizdikleri proje çalışmaları, onların kendilerine rehber olan öğretmenlerle, mimarla, ilgili kitap ve materyallerle nasıl desteklenebileceğini göstermiştir. Bu destek onların proje sonuçlarını, okulöncesi çocuklardan beklenebilecek sonuçlardan çok daha ileriye götürmüştür. Bu nedenle öğretmenler, öğrencilerin yeni şeyler üretmeleri, konuya adapte olmaları, düşüncelerini serbestçe açıklamaları noktasında onlara farklı disiplin alanlarından destek alarak yardımcı olmalıdır. De La Rosa'nın çalışması sırasında okulöncesi dönem çocukları; bir mimar bir evin planını nasıl çiziyorsa onlarda öyle davranışlar sergilemişlerdir. Çizimlerini evin planını konuşarak ve teorik kelimeleri kullanarak yapmışlardır. Kendilerini bu projeye öyle kaptırmışlardır ki, planlarını kağıt rulo yaparak onları sanki bir mimar gibi taşımışlardır. Öğrencilerin birbirleriyle konuşurken sordukları, "Binanın ayakta durması için bunu nasıl yerleştirmemiz gerekir? Yapının nerede durması gerekir?" gibi sorularla çocukların, eleştirel düşünce ve problemleri çözme konusundaki yaratıcılıklarını izleyen De La Rosa, çocukların bu çalışmayla mimari yapıları öğrenme sürecinde, diğer disiplinlerle bağlantı kurmanın onları ne kadar geliştirdiğini açıklamıştır (Drew ve Rankin, 2004).

Disiplinlerarası yaklaşımla sanat eğitimi kavramının ele alındığı bir araştırmaya Kirk ve Jefferies'in (2006) çalışmaları örnek olarak verilebilir. Bu çalışmada araştırmacılar öğrencilerle birlikte maske uygulaması yapmışlardır. Öğrencilerden ilgilenecekleri bir hayvan figüründen yola çıkarak maskelerde kullanılan farklı ve hayali yaratık sembollerine geçiş yapabilecekleri anlatılmış ve farklı kültürlerdeki maske ve totem anlayışları üzerinde durulmuştur. Öğrenciler bu proje çalışması sırasında, "Doğa tarihi merkezine" götürülerek orada bulunan 36000'den fazla doğal objeyi görmeleri sağlanmıştır. Burada öğrencilerden kendileri için maskelerine konu olabilecek 5 farklı hayvan türü seçmeleri ve bu hayvanların belirgin özelliklerini çizmeleri istenmiştir. Bu uygulama sırasında öğrenciler, kendilerinin seçtiği hayvanları dikkatlice inceleyerek, bunların maskelerine konu olabilecek özelliklerini defterlerine detaylı bir şekilde çizmişlerdir. Bu çizimlerde ilgilendikleri hayvanların estetik değerleri (form, renk, motif ve doku olarak) çizilen resimler üzerinde göstermişlerdir. Burada gerçek hayvan figürlerinden yola çıkarak her öğrencinin kendi algılamasına göre, elde edilen bu estetik değerlerin, çizimlere geçirilebilme oranının değişeceği gözden kaçırılmamalıdır. Öğrencilerin daha sonra maske üretim aşamaları konusunda bilgi alarak kendi maskelerini yapmaları, el becerilerini geliştirmeleri, maske yapım aşamasında kendi beğenileri doğrultusunda maske üretim aşama kararlarını vermeleri, sonuçta ortaya çıkan ürünlerinin artılarının ve eksilerinin nedenlerini bilmelerinin sağlanması açısından önemlidir. Daha sonra bu öğrencilerden ürettikleri maskede ortaya çıkardıkları hayvanların veya hayali yaratıkların, hayali bir adada geçen maceraları konusunda hikâyeler oluşturmaları istenmiştir. Böylece maskelerini oluştururken gittikleri doğa müzesinden seçerek gözlemledikleri 5 hayvanın doğal yaşam ortamları (doğal mekânları, yiyecek ve yuva şartları, kendileri için tehlikeli olan diğer hayvanlar vb) ve hayvanların özellikleri, ortaya koydukları maskede sembolleştirdikleri bu hayvanların estetik değerleri ve kendilerinin ilave ettiği ek estetik değerler öğrencilerin hikâyelerinde ye-

rini almıştır. Bu araştırmaya katılan öğrenciler çok uzun bir süre, belki de hayatları boyunca yaptıkları bu uygulamanın kendilerine sağladığı anlamları üzerlerinde taşıyacaklardır. Neden insanların maske yapma ihtiyacı duyduklarını anlayan, maskelerdeki kültürel izler konusunda bilgi edinen, kendisi de kendi maskesini yaparken maske yapım zorluklarını ve kolaylıklarını anlayan öğrencilerin üzerinde çalıştıkları proje konusuna bakış açıları değişecektir. Buna ilave olarak, bu projede yer alan öğrencilerin çalışma sırasında ziyaret ettikleri doğa tarihi müzesinde sayısız hayvanın doğal boyutlardaki halini incelemelerinin, bunları görmeyen arkadaşlarına göre kendilerine ek anlamlar ve duygular kazandırması da beklenmektedir. Sonuç olarak; Kirk ve Jefferies'in (2006) bu çalışması, projeye katılan öğrencilerin maske yapım uygulamalarını öğrenirken; sanat, kültür, mitoloji, doğa bilimi, biyoloji, ekoloji (çevrebilim) ve sosyal bilimlerin farklı yönlerden birbirleriyle ilişkilendirilerek, bunlardan elde edilen bağlantılarla seçilen maske konusunun öğrencilere kalıcı olarak aktarılması sağlanmıştır (Gökay, 2010).

Sanat ve sosyal alanların disiplinlerarası uygulama konusunda yapılan çalışma örnekleri arasında "moda" konusu da verilebilir. Giyim kuşamdan mimariye, kullanım eşyalarından günlük yemek türlerine kadar birçok konuyu etkileyen moda, bir anlamda oluşturduğu yeni değişimlerle insanlar farkında olsunlar veya olmasınlar onların belleğinde yerini almaktadır. Duncum (1999) ve Eisner'a (2001) göre, gördüğü görüntülerin (bina, park, peyzaj düzenlemeleri, çizgi filmler, tekstil tasarımları, bilgisayar oyunları, internet sayfa düzenlemeleri v.b.) farklılığından, insanların giyimine kadar birçok konu öğrencinin hemen çevresindeki görsel kültür değerlerini oluşturmada ve bu onun hayatında öğretilmeden zaman içinde kazanılarak gelişen, kendisine ait estetik bir anlayış oluşturmaktadır (Gökay, 2004).

Freedman (2003)'a göre, popüler görsel kültür (hikaye kitapları, masallar, filmler, çizgi roman ve filmleri, müzik, televizyon, internet üzerinden oynanan oyunlar) çocukların günlük hayatında önemli bir yer tutmaktadır. Onlar, psikolojik anlamda içinde buldukları yaş sebebiyle popüler görsel kültür elemanlarından daha çok etkilenmekte ve zaman zaman kendilerini bu elemanların bir parçası gibi görmekteyizler. Bu nedenle hikaye kitaplarının resimleri gibi popüler kültürün kazandırdığı bilgiler de çocukların sanatsal anlayışlarını ortaya çıkarmada kullanılabilecek bir yol olmaktadır.

Bu sanatsal estetik anlayışının okulöncesi dönemde çocuklara kazandırılmasıyla ilgili olarak bir uygulama örneğini ele alırsak, disiplinlerarası bilgi alışverişine örnek vermiş oluruz. Okulöncesi dönemde mevsimler, moda, müzik, sosyal yaşam konularının gerçek bir dünya içinde derinlemesine çocuklara aktarılması onlara daha kalıcı bilgilerin kazandırılmasını sağlayarak, onların karar verme, tercih yapma ve araştırma yapma becerisi yükseltilebilir. Bu çalışmalar sırasında öğretmen mevsimler konulu bir müzik parçasını öğrencilerle beraber söyledikten sonra, mevsimlerin özellikleri, insanların farklı mevsimlerde kıyafetlerinin neden değiştiği, mevsimlerin renk özellikleri vb. konular öğrencilerle resimler, fotoğraflar üzerinde tartışılır.

Resim 7.3

Öğrenci Çalışması
(Yaş:6)

Mevsimler şarkısı;

İlkbabarda çiçekler açılır açılır; İlkbabarda çiçekler böyle açılır

Yaz gelince denizde yüzeriz yüzeriz; Yaz gelince denizde böyle yüzeriz

Sonbaharda yapraklar dökülür dökülür; Sonbaharda yapraklar böyle dökülür

Kış gelince kar yağar üşürüz üşürüz, Kış gelince kar yağar böyle üşürüz.

Öğrencilere dünyada ve ülkemizde tanınan birkaç moda tasarımcısının farklı mevsimler için tasarladıkları kreasyonları gösterilerek bunlar arasındaki farklılıklar üzerinde konuşulabilir. Öğrencilerin gösterilen resimler ve fotoğrafları inceleme ve değerlendirme zamanlarının bulunmasına özen gösterilerek yapılacak bu tür bir ders onların modayı ve farklılıkları anlamalarını kolaylaştıracaktır. Bu incelemede kumaş, renk, esinlenme, farklı yaklaşımlar vb. konusu üzerinde durulduktan sonra çocuklardan farklı mevsimlere göre kendi kıyafet tasarımlarını çizmeleri istenir. Bu çocukların kendilerini moda tasarımcısı olarak ifade etmelerini sağlayacaktır.

Resim 7.4

Resim 7.5

Resim 7.6

Moda Konusu Öğrenci Çalışmaları (Yaş:6)

Görsel sanatlar denildiği zaman müzelerde, sanat galerilerinde duvarlara asılan resimlerin dışında da sanatsal uygulamaların olduğunu öğrencilerin algılaması gerekmektedir.

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sanat Alanı

Eğitimde yapılandırmacı yaklaşım temelinin 20.Yüzyılın başındaki pragmatist teoriye (Dewey, 2001) kadar gittiğini yazan Marshall (2006), bu konuda çalışmalar yapan araştırmacıların, yapılandırmacı yaklaşım konusunda önemle üzerinde durdukları ana prensipleri şu şekilde sıralamıştır;

- Öğrenme ilişki-kurma işlemi (öğrenciler daha önceki deneyimleriyle yeni deneyimlerini ilişkilendirerek kendilerine anlamlı gelen yeni bilgiler kazanacaklardır),
- Öğrenciler kendi bilgi dağarcıklarını kendileri oluştururlar,
- Öğrenme denemelerle süren ilişki analizlerinin aktif sonucudur,
- Bilgi ve deneyim; edinilen başarılı bilgi ve tecrübe basamaklarının birbirine eklenmesi ve bunun devamıyla oluşur,
- Bizler genellikle başkalarından öğreniriz.

Marshall burada Dewey'in belirttiği bir sözü ön plana çıkartmaktadır, bilgiyi anlamının en önemli yolu onu kullanmak veya uygulamaktır. Marshall'a göre sanat işte tam burada devreye girmektedir. Sanat yoluyla öğrencilerden öğrendikleri bilgileri görsel nesnelere, çizimler olarak ifade etmeleri istendiğinde öğrenciler hayallerini de kullanarak bilgilerinin (gerçek veya hayali) farklı sanat dallarında uygulayabileceklerdir (Gökay, 2010).

Sanat insanların karşısına farklı formlarda çıkmaktadır. Görsel sanatlar denildiği zaman müzelerde, sanat galerilerinde duvarlara asılan resimlerin dışında da sanatsal uygulamaların olduğunu öğrencilerin algılaması gerekmektedir.

Sadece su içmek için kullandığımız bir bardağı ele aldığımızda; bardağın amacının su içmeyi kolaylaştıran bir gereç olmasından dolayı, belirli sabit bir şekli, formu, olan bir çeşit bardak olarak tasarlanıp sonra şeklinin değişmemesi gerekmez miydi? Bu gün evlerimizde bulunan farklı bardak formlarını, farklı renk, desenler ve bezemelerdeki bardakları neden satın aldığımızı kendimize sorduğumuzda, görsel sanatların etkisini sorgulamaya başlarız. Bu insanın kendisine özgü bir farklılık arama isteğinin dışa vurma durumumudur sadece? Yoksa toplumdan topluma kişiden kişiye değişen güzellik anlayışının, insanların kullandığı alet ve gereçlere bir yansıması mıdır? Bu soruların cevabını arayan eğitimcilerin, karşılıklarına çıkacak olan araştırma sahalarından birisi görsel sanat konusudur. Öğrencilere görsel sanatlar konusunda bilgi aktarımında bulunulurken, insanın maddi ve sosyolojik açıdan ihtiyaç duyduğu için elde ettiği bir nesnenin görünümündeki görsel farklılıklarının kültürel yönleri ve analizleri verilirken, ilgili nesnenin ortaya çıkarılmasını sağlayan disiplinlerden de bilgiler toplanması gerekmektedir. Bazen bu bilgiler; ilgili nesnenin teknolojik özelliklerine göre, görsel sanat türünün, formunun veya niteliğinin neden farklılaştığı konusunda açıklayıcı olabilmektedir (Gökay,2010).

Günümüzde sanat eğitiminin okulöncesi dönemde öğrencilere bir yöntem dahilinde sunulması gerekmektedir. Çünkü çocuklara sanatı kolay ve anlaşılır düzeyde anlatmak, onların bu yeteneklerini geliştirmelerine fırsat vermek gerekmektedir. Bu gelişimin sadece uygulama çalışmaları ile olmayacağı açıktır. Sadece uygulamaya (resim yapmaya) dayalı eğitim çocukların el becerilerini geliştirirken bilişsel ve duyuşsal alanda eksikliğe neden olabilir. Bu anlamda çocuğun her alanda orantılı gelişimini sağlayabilmek için sanat eleştirisi, estetik, sanat tarihinin yanı sıra farklı disiplin alanlarını okulöncesinde sanat eğitimine taşımak doğru bir yaklaşımdır. Sanat eğitiminin çocuğa etkisini inceleyen, psikolojik yaklaşım, bilişsel yaklaşım ve öz gelişim yaklaşımı olmak üzere üç farklı görüş bulunmaktadır. *Psikolojik yaklaşım* sanatı çocukların içsel dünyalarının bir yansıması olarak görmektedir. *Bilişsel yaklaşım* ise sanatı, çocukların dünya hakkındaki genel bilgi yapısı olarak değerlendirirken, üçüncü yaklaşım olan *öz gelişim yaklaşımında* sanat eğitimi, çocukların öz gelişimlerini ifade etmekte ve çocukların içinde yaşadıkları toplumla kendileri arasındaki ilişkiyi anlayabilmelerini, kendilerini ifade edebilmelerini ve toplumla iletişim kurabilmelerini kapsamaktadır (Zimmerman, 2000; Ulutaş ve Ersoy, 2004; Aktaran: Özalp, 2009).

Sanat eğitimi teorik bilgiyle veya sadece uygulamayla sınırlandırmayan, bir konu üzerinde tek yönlü düşünme yerine farklı bakış açılarının oluşmasını sağlamayı amaçlayan bir yöntemin seçilmesi daha uygun olacaktır. Sanat eğitimi farklı disiplinlerle, farklı kültürlerle birleştirmek bu dersi zengin kılacak ve çocuğun bu derse ve sanat eserlerine değişik açılardan sorgulayarak bakmasını ve kendine güvenen bir davranış kazanmasını sağlayacaktır. Sanat eğitimine dâhil edilme şekli ve süreci çocuğun gelişim aşamasına, seçilen temaya, öğrencilerin dikkat düzeylerine göre değişebilir. Burada esas olan şey, bu yöntemin kullanılarak öğrencilerin sanatı anlamasına, sanatı yaratmak kadar, sanata nasıl tepki vereceklerini bilmelerine yardım etmektir.

Bu anlamlandırma sürecinde çocuğa rehber olunması, onun çevreyi algılama ve şekillendirme becerilerinde büyük ölçüde farklılıklar görmemizi sağlayacaktır. Çocuğun çevresini algılamasına, yorumlamasına ve bunları dışa vurmasına yardımcı olmak ona sanatsal algı kazandırmaktır. Sanat eğitimi dediğimiz bu kazanım, çocuğa belli bir yöntemle verilirse, kısa sürede çocuğun bilişsel, duyuşsal, devinışsel gelişimi gözlenecektir. Ayrıca okulöncesi eğitim programlarında yer alan nesne ile resim arasındaki benzerlik veya farklılıkları bulma, geometrik şekillerin veya resimlerin eşleştirilmesi, renk ayırt etme, şekil-zemin ilişkisini ayırt etme gibi etkinlikler görsel ayırt etmeye yöneliktir. Bu çalışmalar çocukta görsel algıyı geliştirir. Estetik eğitimi ile estetik algı ve beğenisi gelişecek olan çocuk, çevresindeki güzelliklerin farkına varır. Çocuk edindiği sanat eğitimi sayesinde harflerin, kelimelerin, sembollerin, şiirlerin, hikâyelerin ve diğer kültürlere sahip insanların değerlerini daha iyi kavrayacaktır. Estetik duyuları gelişen birey, iyi bir tasarımı değerlendirebilecek duruma gelir. Bunun sonucunda; araç, giysi, mobilya seçiminden şehirlerin planlanmasına, çevre kirliliği problemlerine kadar pek çok alanda duyarlılığı artacaktır. Estetik deneyimler, çocuğun kavram gelişimini artırır. Kavram gelişimiyle birlikte estetik beğenisini gerekçeleriyle anlatmaya yönelik çocukta sanatsal dilin geliştiği de gözlenir. Öğretmen ona bir sanat eserini gösterdiğinde veya arkadaşlarının çalışmaları hakkında fikrini ifade etmesi gerektiğinde, beğendiği ya da sevmediği noktaları söyleyebilir. Bunları söylerken resimlerde hep kendi hayatından ortak noktalar bulmaya çalışır. Bulduğunda da bunu söylemekten çekinmez. Estetik beğeni gelişiminin yanı sıra eleştiri yapabilme becerisini elde etmeye çalışan çocukta dili kullanma yeteneği ve bu alanda yaptığı gelişim önemlidir. Eseri neden beğenmediği veya neden sevdiği konusunda konuşabilen çocuk, bunu ileride hayatının her safhasında kullanabilecektir (Schirmmacher, 1988; Aktaran: Tuna, 2007; Özalp, 2009).

Wilson & Wilson (1981), yaptıkları araştırmada, küçük çocukların ressamların çalışmaları veya kendi yaptıkları resimler hakkında istekli bir şekilde konuştuklarını ifade etmişlerdir. Bu araştırmacılar, "çizgisel diyalog" dedikleri bir uygulamayı okulöncesi dönem çocuklarıyla birlikte yapmışlardır. Bu uygulama, çocukların kendi resimleri üzerinde lider bir şekilde konuşmalarını amaçlamıştır. Bu çalışmada her yaşa uygun cevaplar alınmıştır. (Zander, 2003; Aktaran; Özalp, 2009).

Müzeler çocukların sanat tarihini ve pek çok disiplini belki de en iyi anlayabilecekleri, kendi açılarından sorularına cevap bulabilecekleri bir yerdir. Trimis ve Savva'nın (2004) Lefkoşa (Kıbrıs) Belediye Sanat Merkezi'nde düzenlenen bir çalışması bu konuya örnek verilebilir. Merkezin Çağdaş Yunan sanat eserlerini (27 adet) içeren bu koleksiyonunda; soyut resimler ve üç boyutlu eserler bulunmaktadır. Buradaki üç boyutlu eserler, çevrede bulunan doğal ve yapay malzemelerin yanı sıra kumaş, kâğıt, ağaç, makine parçaları ve mukavva gibi farklı malzemelerden yapılmıştır. Bu çalışmaya katılan okulöncesi dönem öğrencilerinden, bu merkezi ziyaret etmeden önce, çevrelerinde buldukları farklı türdeki ve boyuttaki artık materyallerden üç boyutlu çalışmalar yapmaları istenmiştir. Öğrenciler, hangi materyallerle ne yapabilecekleri konusunda kendi aralarında değerlendirme yaptıktan sonra, ortaya çıkan fikirlere göre buldukları materyallerle tasarımlarını oluşturmuşlardır. Bu aşama tamamlandıktan sonra bu öğrenciler yukarıda adı geçen sanat merkezine götürülmüşlerdir. Sanat merkezinde, öğrencilerin en çok üç boyutlu çalışmalarla ilgilendikleri gözden kaçmamıştır. Gördükleri sanat eserleri hak-

kında kendilerine bilgi aktarılmayan öğrenciler, daha önce yaptıkları üç boyutlu çalışmanın da etkisiyle, ilgi duydukları eserler hakkında öğretmene sorular yöneltmeye başlamışlardır. Bu sorular;

1. Bu eseri kim yapmış?
2. Bunun gibi çalışmaları yapmayı, bu sanatçılar nasıl öğrenmişler?
3. Kâğıdı renklendirmek için suluboya mı kullanmışlar?
4. Diğer eseri de aynı sanatçı mı yapmış?
5. Bu ağacı sanatçının nasıl yaptığını öğrenmek istiyorum?

şeklinde devam etmektedir. Sanat merkezi ziyaretinden sonra, öğrencilerin çevrelerinde buldukları atık ve artık materyallerle tekrar kendi eserlerini yapmaları istenir. Bu aşamada ortaya çıkan eserlerin bir öncekine göre daha farklı olduğu görülmektedir. Çocukların çağdaş sanat çalışmalarıyla ilgilenmeleri ve onları incelemeleri (özellikle üç boyutlu yapılarla) onların şekillendirilebilir sanatsal düşüncelerini geliştirmeye yardımcı olmuştur. Öyle ki, araştırmaya katılan öğrencilerin müze gezisinden sonra eserlerinde kullanmak için topladıkları materyallerde bile daha dikkatli davrandıkları gözlenmiştir (Özalp, 2009). Bu çalışmadan da görüldüğü gibi, sanat müzesi gezisi sırasında incelenen sanatsal çalışmalar çocukların görsel deneyimlerini artırmıştır. İlgilendiği resim veya sanat eserleri hakkındaki bilgisini disiplinlerarası ilişkiler doğrultusunda yükseltme isteği, ister istemez çocuğa birçok soruyu arka arkaya sorduracaktır. Konuyla ilgili merakı çocuğu araştırmaya yönlerecek ve bu araştırmalar çocuğun istediği bilgileri toplayıp, bunlardan tatmin olana kadar sürecektir. Yukarıda örneklenen çalışma, çocukların kültürel ve sanatsal ilgilerini, estetik beğenilerini keşfettikleri ve çevreyi koruma boyutunu da içine alan uygulamalar olmuştur.

Sanatsal anlamda bir gelişmeden söz edildiğinde, müzelere gidip sanat eserlerini görme olanağı bulamayan okulöncesi dönemdeki bir çocuğun, akşamları ailesiyle birlikte, gündüzleri de kendisinin izlediği televizyon programlarında geçen popüler kültür örneklerini kendisine örnek alması yadırganmamalıdır. Bu gibi çocukların kendilerine göre “güzel” ve “estetik” olarak tanımladıkları popüler kültür ürünlerine (kitsch-sanat değeri taşımayan, ticari kaygıyla hazırlananlar) yönelmeleri doğal olacaktır. Sanat eseri konusunda deneyim kazandırılmayan, kendi kültür değerleri konusunda disiplinlerarası bilgi bütünleştirmesini hiç kullanmamış öğrencilerle, ilgili kavramları okulöncesinden itibaren örnekleyerek kullanmış, kendi kültür değerlerinin ötesinde farklı kültür örneklerini de farklı disiplinlerden edindiği bilgilerle öğrenmiş, dünyada ve ülkemizde günlük yaşadığımız olaylarla ilgili sanatsal anlatımları, çizimleri, resimleri, afişleri ve diğer üç boyutlu ürünleri görmüş bir öğrenci kitlesi (genç veya yetişkin olarak) aynı olmayacaktır.

Doster (2004)'ün sanat ve diğer disiplinlerin birleştirilmesi ile ilgili tez çalışmasında sanat ve sanatın çocuğa ve bireye katkıları konusunda farklı sanat eğitimcilerinin yaptığı tanımlar verilmiştir. Bu tanımlara bakıldığında; sanat, insanların semboller sistemiyle fikirlerini anlatabildiği bir uğraş dalıdır. Bazı araştırmacılar sanatın bir çeşit anlatım dili ve kendini ifade şekli olduğunu yazarken bazıları için birleştirici ve bütünleştirici ifadelerin anlatımıdır. Sanat duygu ve hislerin ifadesi iken bazılarına göre farklı düşünme ve farklı sonuçlara ulaşmanın yoludur. Daha ileri aşamaları düşündüğümüzde sanatın mantık-düşünce ile elle çizilen-yapılan işler arasında dengeyi sağlayan bir unsurdur. Bir başka deyişle mantık ve duygular arasında bağlantıyı sağlar. Sanat, düşünme işlevinin bir parçası olan yaratıcı etkinlik-

Müzeler çocukların sanat tarihini ve pek çok disiplini belki de en iyi anlayabilecekleri, kendi açılarından sorularına cevap bulabilecekleri bir yerdir.

Sanat geniş anlamda, insanların hayatın anlamını kavramak için kullandıkları bir yoldur ve insanları birarada tutar.

lere izin verir. Sanat geniş anlamda, insanların hayatın anlamını kavramak için kullandıkları bir yoldur ve insanları bir arada tutar.

Efland'ın (2002) özetlediği aşağıdaki maddeler, sanatın yukarıdaki tanımlara ek olarak yaptığı katkıları göstermektedir.

1. Sanat öğrencilere; dünyayı anlamlandırmayı öğretir. Bu amaç için öğrenciler daha önceki dönemlerde yapılmış olan sanat eserleri ve güncel sanat eserleriyle birlikte kendi yaptıkları sanat eserlerini de örnek olarak kullanabilirler. Çocuklar sanatı yerel kültür ile diğer kültürleri karşılaştırmakta kullanabilirler. Bu amaçla günümüzün ve geçmişin farklı kültürlerine ait sanat eserlerinden değerlendirme yapılabilir.
2. Sanat öğrencilerin konuyu anlamalarını sağlar. İncelenen sanat eserinin arkasındaki konu çok önemlidir. Konunun anlaşılması hayat içindeki öğrenme basamaklarında da önem taşıyan bir sonuçtur.
3. Sanat farklı disiplinler arasındaki bağıntıyı kurarak birbirleriyle olan ilişkileri değerlendirilir. Sanat üretildiği kültür içinde değerlendirilmeli ve o kültürün değerleri öğrenildikten sonra diğer kültürlere geçilmelidir.

Schiller (1995) sanatın İtalya'daki Reggio Emilia Okulöncesi Çocuk Merkezinde çok kapsamlı zengin bir öğrenme ortamının oluşturulmasında yardımcı olduğunu belirtmektedir. Okulöncesi çocuklar için gerekli ve etkili bir eğitim aracı olan sanat bu merkezde okul eğitim programının ana parçası konumundadır. Bir anlamda sanat farklı bir disiplin olarak düşünülmeden eğitimin merkezinde yer almaktadır.

Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Teknoloji Alanı

Makineleşmenin endüstrileşme ve üretim alanında meydana getirdiği gelişmeler elbette her disiplini etkilediği gibi sanat disiplinini de etkilemiştir. Görsel sanatlarda teknoloji kullanımı oldukça geniş bir kavramdır. Sinema, bilgisayar destekli grafik sanatı, video sanatı, enstalasyon (mekan yerleştirmeleri), dijital sanat ve fotoğraf sanatı görselliğin teknoloji ile kaynaştığını bize gösteren sanat alanlarından bazılarıdır. Görsel olarak sunulan eserlerin bir kısmını hareket olgusunun yanı sıra çoğu zaman ses ve ışık olgusu da desteklemektedir. Sanat eserleri, geleneksel anlayışın yanı sıra yeni teknolojik avantajların kullanımı ile farklılaşmış değişik anlamlara yönelebilir. Bu nedenle teknoloji ve sanat birbirini etkileyen ve besleyen iki farklı disiplin olmaktadır (Şengül, 2006)

Görsel sanatlar eğitiminde kullanılan teknoloji büyük oranda bilgisayar ve internet ortamı üzerinde olmaktadır. Bu konudaki daha detaylı bilgi "Okulöncesinde Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar" ünitesinde yer almaktadır. Günümüzde bilgisayar diğer alanlarda olduğu gibi görsel sanatlarda da oldukça geniş bir kullanım alanına sahiptir. Bilgi ve sanat eserlerinin fotoğraflarının bilgisayar-internet ikilisiyle ulaştığı serbest dolaşım özgürlüğü, farklı ülkelerdeki insanların birbirine daha yakın olmalarını sağlamaktadır. İnternet son yıllarda bir bakıma öğrencilerin iletişim, araştırma yapma, bilgiye ulaşma ve paylaşma becerilerini kullandıkları bir ortam haline almıştır. Bu becerileri etkin şekilde okulöncesi çağlardan itibaren kullanmayı öğrenen bireyler kendilerini bilgi merkezli teknolojik bir ortama daha avantajlı hissedeceklerdir. Teknoloji ve sanat günümüzde internet sayfa tasarımı olarak da karşımıza çıkmaktadır (web-art). Bu sayfaların tasarım sürecinin çocuklarla beraber çalışılması renk ilişkileri, denge ve kompozisyon bilgileri konusunda yardımcı olacaktır.

Aynı zamanda sanat eğitiminde farklı disiplinlere ait görsellerin bilgisayar, video, tepegöz ve slayt makinesi gibi teknolojik materyallerle sunumu özellikle okulöncesi dönemdeki çocuğun görsel ve işitsel duyularının gelişimini artıracaktır.

Okulöncesi çocukların belirli kavramları, bilgileri daha iyi anlamalarını sağlamak amacıyla özel konulu kısa filmler “video sanatı” sanatsal özellikler içerecek şekilde çekilebilir. Öğrenilmesinin yararlı olduğuna inanılan bir tema, kavram veya sorun belirlendikten sonra, bu sanat dalında (video sanatı) düşüncenin görme eylemine dönüştürülme aşaması başlatılır. Nesnelerin farklı zamanlarındaki farklı görüntüleri arka arkaya kaydedilerek, zamanın akışı durdurulabilir ve yeni bir zaman boyutu-algısı yaratılabilir. Video sanat oluşturma işleminde çocukların uygulama içine alınması onların kendilerini bir yönetmen gibi görmelerini sağlayacaktır. Kamera açısının yönetmenin kişisel üslubu olduğu belirtiler ve bu üslupla izleyicinin bakış açısı ve göreceği alanın belirlendiği söylenir. İzleyicinin konuya yaklaşması, uzaklaşması, yüksekte ve alçaktan bakmasını kamera açısı belirler. Öyleyse kameraman ve yönetmen rolündeki çocuklar çekilen filmin konusuna karar verdikten sonra (bu kısım disiplinlerarası bilgi toplama ve bilgiyi yorumlama çabasını gerektirmektedir) kamera açısını hedeflenen etkiyi yaratmak için kullanmak isteyeceklerdir. Görüntüye girecek sembol ve diğer görsel kavramların sanatsal etkisi küçümsenmeyecek kadar önemli olduğu için, bu konuda da sanat bilgilerinin verilmesinin yararı vardır.

Özet

Öğretim sürecinde disiplinlerarası yaklaşımın önemini kavramak,

Eğitimin her aşamasında görsel sanatlar eğitimi belirli bir öneme sahiptir. Görsel zekâ alanı, insanın görsel bilgi edinme ve örüntü kurma becerisi, bireyin okuma-yazma bilmesini gerektirmediğinden okulöncesi dönemde kendini daha çok hissettirmektedir. Öğrencilerin yeni fikir ve bakış açısına sahip olması okulöncesi dönemde aldıkları eğitimle ilgilidir. Bu dönemde öğrenilen bilgi ve deneyimler, onların geleceğine ışık tutacaktır. Okulöncesi dönem eğitiminin en önemli amacı; çocukların zihinsel, bedensel, devinimsel yönden dengeli biçimde gelişimlerini sağlamak ve onların bilişsel özelliklerini, anlam ve iletişim becerilerini, bağımsız iş görebilme yeterliklerini ve yaratıcılıklarını geliştirmektir (Özalp, 2009). Bu amaca ulaşmak için okulöncesi dönemde bulunan çocuklara anlatılacak konular farklı disiplinlerle bağlantı kurulmuş, konuların gereği olarak görsel örneklerle donatılmış, hayatın içinden, çocuğun çevresinde gördüğü dünyayı içine alan temaları içermelidir. Belirlenen temaların öğrencilerin ilgisini çekecek nitelikte olmasına ve farklı açılımlar yapılmasına fırsat verecek esnekliği taşımasına ayrıca özen gösterilmelidir. Değişik dallardan beslenen bilgi dağarcığına sahip olmaya başlayan öğrencilerin, gerçek hayatta karşılarına çıkacak yeni durumlara karşı çözümlerini kendilerince deneyerek bulmaları beklenilir. Böylece hayatın içinde öğrenme kavramına, bu yöntemle biraz daha yaklaşmış olunacaktır.

Okulöncesi öğretim sürecinde, görsel sanatlar eğitiminde ortaya konulacak disiplinlerarası yaklaşım uygulamalarının katkılarını öğrenmek,

Disiplinlerarası yaklaşımla etkili bir biçimde ilişkilendirme yapabilmek için konu alanlarına ait bilgilerin iyi bir şekilde kavranması, anlamlandırılması, içselleştirilmesi önemlidir. Bu nedenle, öğretmen ve öğrencilerin disiplinlerarası ilişki kurmaya, eleştirel düşünmeye ve sorgulamaya açık olmaları gerekmektedir. Okulöncesindeki çocuğun içinde bulunduğu yaş grubu özelliğine dikkat edilerek seçilen temayla ilgili oluşturul-

cak sorular ve etkinlikler onların hoşlanacağı farklı yöntemlerle (oyun, drama...) verildiği zaman öğrenciler ilgili temaya farklı disiplinlerin bakış açılarından bakabilecek, temanın hangi bilgi ve becerileri içerdiğini sorgulayabilecek ve farklı konu alanlarına ait bilgileri asıl konuyla birleştirebileceklerdir.

Disiplinlerarası eğitimin hedefi öğrencinin, içinde bulunduğu dönem özelliğine göre ihtiyacı olan bilgilerle ve deneyimlerle donanımlı olarak yetişmesidir. Belirli bir zaman sonra unutulacağı, uygulama yönünü hiç öğrenemediği bilgilerin yüklendiği yerler artık okullar olmamalıdır. Bu durumda gerçek hayat tecrübesini sokakta öğrenen öğrenci, okulu kullanmayacağı bilgilerden bahseden bir yer olarak görmeye başlayacaktır ki, bu eğitim sisteminin düşebileceği en alt başarısızlık seviyesidir. Bu nedenle eğitim, öğrencilerin günlük hayatını etkileyen her türlü bilginin ilgili disiplinlerle araştırılarak sunulduğu, öğrencilerin kendi karar verme mekanizmalarını içeren etkinliklerle, projelerle renklendirilmiş, “anlamaya” yönelik bir olgu olarak verilmelidir. Bu yaklaşım, bireyin zihinsel gelişiminde etkili olan, farklı düşünme becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra problem çözme becerisi, soyut düşünme, analiz ve değerlendirme yapabilme davranışlarını kazanmada da etkin olacaktır.

Okulöncesi öğretimde, görsel sanatlar eğitiminin farklı disiplinlerle ilişkisini açıklamak için gerekli bilgi ve becerilere sahip olmak,

Günümüz yaşam şartları düşünüldüğünde sanatı öğrenirken sanatsal çözümlerle öğrenmeyi artırmak ve zenginleştirmek için farklı alanlar arasında anlamlı ortaklığa ihtiyaç duyulmaktadır. Amerikan Sanat Eğitimi Derneği Konsorsiyomu (CNAEA, 2002) sanat alanında disiplinlerarası öğrenmenin gerekli basamaklarını şu şekilde sıralamıştır;

- Sanatı içine alan disiplinlerarası anlamlı ilişkileri ortaya çıkarmaya yönelik öğrenme deneyimleri,
- Hedefe uygun olarak dikkatlice seçilmiş sanatsal örnekler, malzemeler ve terminoloji ile seçilmiş konu ve kavramların derinlemesine çalışılması,

- c) Sanat eğitiminde, öğrencilerin öğrenme işlemine katılması (yaratıcılık, performans ve karşılık verme, ürün oluşturma, tartışmalara katılma vb.),
d) Sanatla uyumlu ödevlerin oluşturulması.

Doster (2004) yaptığı tez çalışmasında, sanatın insan beyninin yeni şeyler ortaya koyma tarafını harekete geçirdiğini yazarak, bu yönüyle sanatın farklı disiplinlerde kullanılmasının son 25 yıl içinde daha çok teşvik edildiğini söylemektedir. Doster'e göre bilgi yüklü standart eğitim programlarının yerine, sanatla birleştirilmiş uygulamaları içeren programların ele alınması, öğrencilere günümüz hayat ve çalışma koşullarıyla uyumlu bilgi aktarımında daha geçerli bir yöntem olarak göze çarpmaktadır. Doster yaptığı çalışmada, öğrencilerin sanat ile kendi ülke tarihlerinin birleştirilerek anlatımının avantajlarından bahsetmektedir. Çalışma sonunda; sanat eserleriyle birleştirilerek hazırlanan ülke tarihi ders programının, öğrencilerin tarih algılamasını artırdığı, onların tarihi olayları daha iyi kavramaya başladıkları ve öğrencilerin sanata doğru yönelimlerinin de arttığı belirtilmektedir. Bu araştırma sanatın uygulama alanlarının nasıl genişleyebileceği konusunda fikir vererek diğer uygulama alanlarındaki araştırmacıları da teşvik etmektedir.

Kendimizi Sınavalım

1. Aşağıdakilerden hangisi disiplinlerarası yaklaşımın etkilendiği kuramlar arasında yer almaz?

- Yapılandırmacı
- Çocuk merkezli
- Çoklu zeka
- Beyin temelli
- Uygulama

2. Aşağıdakilerden hangisi Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde disiplinlerarası çalışmaların önemini ortaya koyan maddelerden değildir?

- Çocuklara ilgili konudaki düşüncelerini, fikirlerini ve kişisel deneyimlerini ifade etmenin değişik yollarını gösterir.
- Çocukların genel eğitim düzeyinin, kapsam ve derinlik açısından daha zenginleşmesini sağlar.
- Farklı alanları birbiriyle karıştırarak öğrencinin yeteneği olduğu alanı kendisinin bulmasını sağlar.
- Öğrencilerin bir taraftan sanatsal kavram ve becerileri öğrenmelerinde yardımcı olurken diğer taraftan sanatın, farklı disiplinlere ait bilgilerinin birbirine bağlanarak kullanılabilmesini sağlar.
- Çocuklar kendini sürekli yenileyen, öğrendiği bilgiyi kullanan bir insan olarak yetişir.

3. Aşağıdakilerden hangisi disiplinlerarası yaklaşımın öğrencilere katkıları arasında değildir?

- Yaratıcı ve eleştirel düşüncede artış sağlamaktadır.
- Konulara daha geniş bakış açısı sağlamaktadır.
- Değer yargılarının ve küresel bağlantıların daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır.
- Çocuk gerçek yaşamla bağlantı kurmaktadır.
- Motivasyon eksikliğini artırmaktadır.

4. Aşağıdakilerden hangisi disiplinlerarası yaklaşımın uygun ders içerik ve tasarımın ilk basamağını oluşturur?

- Soruların geliştirilmesi.
- Değerlendirmenin belirlenmesi.
- Sınıf ortamının düzenlenmesi.
- Temanın belirlenmesi.
- Beyin fırtınası yapılması.

5. Aşağıdakilerden hangisi sanat alanında disiplinlerarası öğrenmenin gerekli basamaklarından değildir?

- Bilgi yüklü bir eğitim programının uygulanması
- Hedefe uygun olarak seçilmiş sanatsal örnekler, malzemeler ve terminoloji ile seçilen konu ve kavramların derinlemesine çalışılması
- Sanat eğitiminde, öğrencilerin öğrenmenin birebir içinde olması
- Sanatla uyumlu ödevlerin oluşturulması
- Sanatı içine alan disiplinlerarası anlamlı ilişkileri ortaya çıkarmaya yönelik öğrenme deneyimlerinin olması.

6. Aşağıdakilerden hangisi görsel sanat eğitiminin teknoloji alanıyla ilişkisini gösteren bir örnektir?

- Leonardo da Vinci'nin çalışmalarının incelenmesi ve öğrencilerin farklı alanların birbirini nasıl desteklediğini anlamalarının sağlanması.
- "Odysseus ve Kiklop" ve "Dafne'nin Akan Gözyaşları" adlı mitolojik hikâyelerin okulöncesi çocuklara okunması, kültürlerin incelenmesi.
- Öğrencilerin "Doğa tarihi merkezine" götürülerek oradaki doğal objeleri görmelerinin sağlanması, öğrencilerin maskelerine konu olabilecek 5 farklı hayvan türü seçmeleri ve bu hayvanların belirgin özelliklerini çizmelerinin istenmesi.
- Video sanatı, enstalasyon (mekan yerleştirme), dijital sanat ve fotoğraf sanatının görsel sanat eğitiminde kullanılması.
- Sanat alanında ilgilenilen kavramları daha iyi anlamak için seçilecek konuların günlük yaşamdan seçilmesi.

7. Aşağıdakilerden hangisi disiplinlerarası yaklaşımın temel aldığı yapılandırmacı kuramın prensiplerinden değildir?

- Öğrenciler kendi bilgi dağarcıklarını kendileri oluştururlar.
- Öğrenciler bilgiyi sadece öğretmenin anlattıklarından elde ederler.
- Öğrenme denemelerle süren ilişki analizlerinin aktif sonucudur.
- Bilgi ve deneyim; edinilen başarılı bilgi ve tecrübe basamaklarının birbirine eklenmesi ve bunun devamıyla oluşur.
- Öğrenciler daha önceki deneyimleriyle yeni deneyimlerini ilişkilendirerek kendilerine anlamlı gelen yeni bilgiler kazanırlar.

8. Aşağıdakilerden hangisinde sanat eğitiminin çocuk üzerindeki etkisini inceleyen görüşler doğru eşleştirilmiştir?

- Psikolojik yaklaşım-çocukların dünya hakkındaki genel bilgi yapısı.
- Bilişsel yaklaşım- çocukların içsel dünyalarının yansımaları.
- Öz gelişim yaklaşımı- kendini ifade edebilme, toplumla ilişki kurabilme.
- Psikolojik yaklaşım- kendini ifade edebilme, toplumla ilişki kurabilme.
- Öz gelişim yaklaşımı- çocukların dünya hakkındaki genel bilgi yapısı.

9. Aşağıdakilerden hangisi estetik eğitiminin okulöncesi dönemdeki çocuğa kazandırdığı davranışlardan değildir?

- Estetik algıyı geliştirir.
- Sanatsal dili geliştirir.
- Sanatsal eleştiri yapabilme becerisini geliştirir.
- Estetik beğeniyi geliştirir.
- Bilişsel gelişimi sağlar.

10. Aşağıdaki seçeneklerin hangisinde program geliştirilmede disiplinlerarası yaklaşım basamakları doğru sıralanmıştır?

- Format seçimi
  - Gerekli sorularla beceriyi ve değerlendirmeyi birleştirmek
  - Gerekli soruların geliştirilmesi
  - Beyin fırtınası
  - Son kontrollerin yapılması
  - Konuyu belirlemek
  - Günlük etkinliklerin planlanması
- I-II-III-IV-V-VI-VII
  - II-III-I-VI-VII-IV-V
  - VII-VI-V-IV-III-II-I
  - V-I-III-II-VI-VII-IV
  - I-VI-IV-III-II-VII-V

Yaşamın İçinden

VAKKO-Müziğin Resmi 1995.Mart

Ressam Habip Aydoğdu Vakko Sanat Galerisi'nde, caz sanatçıları; vokalde Yıldız İbrahimova'nın ve piyanoda Tuna Ötenel'in doğaçlama olarak yaptıkları müziğin ve balerinlerin eşliğinde sekiz metrekairelik bir tuval üzerine spontane bir resim uygulaması yaptı. Resim, müzik, ritmik dans olgusu, böylece izleyicinin yoğun ilgisi sonucu yeni bir belgeleme olanağı bulmakla kalmadı, giderek tek düzeleşmeye başlayan sanatsal etkinlik zincirinin yeni heyecan bulgularıyla renklenmesi gereği de bir kez daha kanıtlanmış oldu.

Kaynak: (<http://www.habipaydogdu.com/frame.htm>)

Kendimizi Sınavalım Yanıt Anahtarı

1. e Yanıtınız doğru değilse "Giriş" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
2. c Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmaların Önemi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
3. e Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğrencilere Katkıları" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
4. a Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğretim Sürecine Katkıları" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
5. a Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminin Farklı Disiplinlerle İlişkisi" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
6. d Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Teknoloji Alanı" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
7. b Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sanat Alanı" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
8. c Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sanat Alanı" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
9. e Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sanat Alanı" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
10. e Yanıtınız doğru değilse "Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitiminde Disiplinlerarası Çalışmaların Öğretim Sürecine Katkıları" bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Disiplinlerarası sanat eğitimi yöntemi öğrencilerin kendi düşüncelerini ve hislerini farklı yollarla dışa vurabilecekleri bir eğitim sistemidir. Öğrenciler kendi dünyalarında olup bitenleri bazen konuşarak bazen yazarak anlatmaya çalışmaktadırlar. Disiplinlerarası sanat eğitimi yöntemi sayesinde bu duygularını dil bilgisi kullanmadan da farklı yöntemlerle anlatabileceklerini öğrenmektedirler. Böylece öğrenciler kendi yaratıcı zekâlarına güvenmeyi öğrenirken, bazı duyguların veya problemlerin (okul, arkadaşlar ve yakın çevre ile ilgili olanlar, v.d.) ifade edilmesinde farklı yöntemlerin olabileceğini görmekteyiz. Bu, öğrencilerin birden çok cevabın olduğu karar ortamlarında ilgili durumlarda karar vermekten korkmayan ve kendilerine güven duyan bir davranış kazanmalarını sağlamaktadır (Gökay, 2005). Bütün disiplinleri bir arada tutan bu yöntem sayesinde çocuklar, bütün disiplinleri bir arada öğrenme ve bunları birbirleriyle ilişkilendirme şansı bulur. Çok Alanlı Görsel Sanatlar Eğitimi benimsenmiş çağdaş görsel sanatlar öğretimi, okul ders programında diğer alanlarla çeşitli yollarla ilişki kurar.

Sıra Sizde 2

Disiplinlerarası eğitimin hedefi öğrencinin içinde bulunduğu dönem özelliğine göre ihtiyacı olan bilgilerle ve deneyimlerle donanımlı olarak yetişmesidir. Belirli bir zaman sonra unutulacağı, uygulama yönünü hiç öğrenmediği bilgilerin yüklendiği yerler artık okullar olmamalıdır. Bu durumda gerçek hayat tecrübesini sokakta öğrenen öğrenci, okulu kullanmayacağı bilgilerden bahsedilen bir yer olarak görmeye başlayacaktır ki, bu eğitim sisteminin düşebileceği en alt başarısızlık seviyesidir. Bu nedenle eğitim, öğrencilerin günlük hayatını etkileyen her türlü bilginin ilgili disiplinlerle araştırılarak sunulduğu, öğrencilerin kendi karar verme mekanizmalarını içeren etkinliklerle, projelerle renklendirilmiş, "anlamaya" yönelik bir olgu olarak verilmelidir. Bu yaklaşım, bireyin zihinsel gelişiminde etkili olan, farklı düşünme becerilerinin geliştirilmesinin yanı sıra problem çözme becerisi, soyut düşünebilme, analiz ve değerlendirme yapabilme davranışlarını kazanmada da etkin olacaktır. Özkök (2005) 'ün deyimi ile disiplinlerarası yaklaşım; Var olan şeylerin geçmişini araştıran tarihçi; Neden ve nasıl araştıran bilim insanı ve yeni şeyler üreten sanatçının zihinsel fonksiyonlarının bir araya ge-

tirilmesidir. Bu üçlü olgunun öğrenciler tarafından karşılaşacakları yeni problemlere uyarlamasını öğrenmek onları önlerindeki hayata hazırlayacaktır. Böylece bu yöntemle yetiştirilecek öğrencilerin karar verme yetilerinin, araştırmacı özelliklerinin geleneksel yöntemlere göre yetişen öğrencilerden daha fazla olması beklenilmektedir (Gökay, 2010).

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Anderson, T. and Milbrandt, M. (2005). **Art for life**. Newyork: McGraw-Hill Press.
- Apostel, Leo. (1970). **Interdisciplinary; problems of teaching and research in universities**. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development.
- Armstrong, T. (2000). **Multiple intelligences in the classroom**. VA, USA: Association for Supervision & Curriculum Development.
- Brewer, C. L., Hebi M. & Kudy T. B. (1999). **Handbok for teaching introductory psychology**. Lawrence Erlbaum Associates, Erişim Yeri: <http://books.google.com.tr/url>, Erişim Tarihi: 28.06.2009.
- Burton, J., Horowitz, R. & Abeles, H. (2000). Learning in and through the arts: The question of transfer. **Studies in Art Education**, 41 (3), 228-257.
- CNAEA, (2002). **Authentic connections: Interdisciplinary work in the arts**. The Consortium of National Arts Education Associations, AATE, MENC, NAEA, NDEO.
- Dewey, J. (2001). **Child and the Curriculum**. Newyork: Dover (original published in 1902).
- Doobs, S.M. (1998). **Learning in and through art (A guide to discipline based art education)**. California: The Getty Education Institute for the Arts.
- Doster, R.J. (2004). **A study of integrated curriculum**, PhD. Thesis, The Florida State University, School Of Visual Arts And Dance Co-Study Art Education.
- Drake, S., Burns R. (2004). **Meeting standards through integrated curriculum Alexandria**. VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Drew, W., Rankin, B. (2004). Promoting creativity for life using open- ended materials. **Young Children**, (59)4, 38-46.
- Duman B., Aybek B. (2003). Süreç temelli disiplinler arası öğretim yaklaşımlarının karşılaştırılması. **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:11.
- Duncum, P. (1999). A case for an art education of everyday aesthetic experiences. **Studies in Art Education**, (40)4, 295-311.
- Efland, A. (2002). **Art and cognition: Integrating the visual arts in the curriculum**. New York: Teachers College Press and Reston, VA: National Art Education Association.
- Eisner, E.W. (2001). Should we create new aims for art education. **Art Education**, September, 6-17.
- Ellis, A. K., Jeffrey T. F. (2001). Interdisciplinary curriculum: The research base. **Music Educators Journal**. (87)5, 6-22.
- Freedman, K. (2003). **Teaching visual culture, curriculum, aesthetics and the social life of art**. NAE-A, New York: Teachers College Press.
- Gökay, M. (1998). **İlköğretim II. basamağında birleştirilmiş sanat eğitimi yöntemine göre sanat eleştirisinin uygulanması ve sonuçları**. Doktora Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gökay, M. (2004). Modanın görsel kültür ve sanat eğitimindeki yeri. **Eğitim ve Bilim**, Temmuz, (138)29.
- Gökay, M. (2007). Research on art education and symbols. Insea - **Art Education Research and Development Congress**, Heidelberg-Karlsruhe.
- Gökay, M. (2009). Görsel sanatlar eğitimi. (Ed.A. O. Alakuş, L. Mercin) **Sanat Eğitimi ve Görsel Sanatlar Eğitimi**. (Kitap Bölümü), (13-18), .Ankara: Pegem Yayınları.
- Gökay, M. (2010). Görsel sanatlar eğitiminde disiplinlerarası yaklaşım ve uygulama örnekleri. **Türk İslam Medeniyeti Akademik Araştırmalar Dergisi**, Türk-İslam Medeniyeti İlmi Araştırmalar Enstitüsü, 9, 49-60.
- Guthrie, J.T., Wigfield, A. & VonSecker C. (2000). Effects of integrated instruction on motivation and strategy use in reading. **Joulnal of Educational Psychology**. (92)2, 331-341.
- Head, R. (1997). **Interdisciplinary curriculum: The effects of a unit about landscapes on second-grade students knowledge, skills, and attitudes**. University of Alabama. PhD. Thesis, Alabama University Education Faculty.
- İşler, A.,Ş. (2004). Sanat eğitiminde disiplinlerarası-tematik yaklaşım. **Milli Eğitim Dergisi**, Yaz, 163, Ankara: 43-53.
- Jacobs, H. H. (1989). **Interdisciplinary curriculum: Design and implementation**. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development.

- Jacobs, H. H. (2004). **Getting results with curriculum mapping**. Alexandria: Association for Supervision and Curriculum Development, ProQuest Education Journals.
- Kirk, B. and Jefferies, M. (2006). **The art and science of mask making**. *The Science Teacher*, March, (73)3, ProQuest Education Journals.
- Klein, T. J. (1996). Crossing boundaries: **Knowledge, disciplinarity, and interdisciplinarity**. Charlottesville: The University Press of Virginia.
- Lattuca, L. (2001). **Creating interdisciplinarity: Interdisciplinary research and teaching among college and university faculty**. Nashville: Vanderbilt University Press.
- Lattuca, L., Voigt L., Fath K. (2004). Does interdisciplinary promote learning? Theoretical support and researchable questions. *The Review of Higher Education*. (28)1, 23-48.
- Marshall, J. (2006). Substantive art integration: Exemplary art education. *Art Education*, Nov 2006, (59)6, 17-24.
- Mathison, S., Freeman, M. (1997). **The logic of interdisciplinary studies**. Chicago: Annual Meeting of the American Educational Research Association.
- Özalp, H. K. (2009). **Okulöncesi dönem (5-6 yaş grubu) sanat etkinliklerinde çok alanlı sanat eğitimi yönteminin uygulanması üzerine bir durum çalışması**. Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.
- Özkök, A. (2005). Disiplinlerarası yaklaşıma dayalı yaratıcı problem çözme öğretim programının yaratıcı problem becerisine etkisi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (28), 159-167.
- Parsons, M. (1998). Integrated curriculum and our paradigm of cognition in the arts. *Studies in Art Education*, (39)2, 103-116.
- Parsons, M. (2004). Art and integrated curriculum. Section 34 in; **Handbook of Research and Policy in Art Education**, (Eds. Eisner, E.W. and Day, M.D.), New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Popovich, K. (2006). Designing and implementing: Exemplary content, curriculum, and assessment in art education. *Art Education*, November, (59)6, 33-39, ProQuest Education Journals.
- Roberts, L. P., R. D. Kellough (2000). **A guide for developing interdisciplinary thematic units**. United States: Prentice-Hall.
- Schiller, M. (1995). Reggio emilia: A focus on emergent curriculum and art. *Art Education*, Reston, VA: National Art Education Association, 48 (3), May, 45-50.
- Senemoğlu, N. (2005). **Gelişim ve Öğrenme**. 12. basım, Ankara: Gazi Kitap Evi.
- Stokrocki, M. (Ed.) (2005). **Interdisciplinary art education: Building bridges to connect disciplines and cultures**. Reston, VA: National Art Education Association.
- Şengül, E. (2006). **Teknolojinin görsel sanatlarda kullanımını ve sanat eğitimine katkısı**. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taylor, G.P. (2006). Earth's careful gardeners: Uncovering, connecting and creating meaning. *Arts and Activities*, (139)3, 48-51.
- Trimis, E. ve Savva, A. (2004). The in-depth studio approach: Incorporating an art museum program into a pre-primary classroom. *Art Education*, Reston: November, (57)6, 20-26.
- Tuna, S. (2007). The teaching of art criticism in the primary school in relation to the development of aesthetics perception and taste. *Journal of Faculty of Educational Sciences*, (40)1, 121-133.
- Ulutaş, İ., Ersoy, Ö. (2004). Okulöncesi dönemde sanat eğitimi. *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12)1, 1-12.
- Yarımca, Ö. (2010). **İlköğretim II. kademe görsel sanatlar dersinde disiplinlerarası yaklaşıma dayalı uygulamalar**. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A. (1996). Disiplinlerarası öğretim kavramı ve programlar açısından doğurduğu sonuçlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 89-94.
- Zander, M.J.(2003). Talking, thinking, responding and creating: A survey of literature on talk in art education. *Studies in Art Education*, (44)2, 117-135.

Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitimi Sürecinde Değerlendirme

8

özlem ayvaz '08

Okulöncesinde sanat öğretiminde değerlendirme, okulöncesi öğretimin genel özellikleri olan öğrenci merkezli ve süreç temelli öğretim amaçları ile çelişmekte olan, oldukça güç ve gözden kaçırulabilecek ayrıntıları içeren bir konudur. Okulöncesi çocukların sanatsal gelişimlerine ilişkin başarıları keşfetmek, izlemek, algılama, iletişim, kişisel ve sosyal farkındalık, beceri kullanımı, yaratıcılık, analiz etme ve eleştirme gibi süreçler üzerine odaklanmaktadır. Sanat öğretimine ilişkin temel ilke ve prensipler, sanatın elemanları, kavramlar ve açıklama yöntemleri okulöncesi değerlendirme sürecinde geri planda kalmalıdır. Çünkü çocukların sanatsal üretim sürecinde kullandıkları semboller, estetik değerler ve kişisel ifadeler kişisel özelliklerine göre şekillenmekte ve değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde çocukların çabalarının ve ürünlerinin notla değerlendirilmesi söz konusu değildir. Okulöncesinde değerlendirme çocukların nasıl öğrendikleri, gelişimleri ve kendilerini nasıl açıkladıkları üzerine yapılandırılmalıdır (Wright, 1994).

Amaçlarımız

Bu üniteyi tamamladıktan sonra;

- Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde değerlendirmenin özelliklerini betimleyebilecek,
- Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde değerlendirme sürecinin bileşenlerini açıklayabilecek
- Okulöncesi görsel sanat eğitimi sürecinde değerlendirme araçlarını, türlerini ve ölçütlerini açıklayabilecek bilgi ve becerilere sahip olacağız.

Örnek Olay

Bazı öğrencilere; “En çok beğendiğin renk hangisi?” şeklinde bir soruya karşılık olarak verilen bazı ilginç yanıtlar şu şekildedir (Linderman, 1997).

- “Mavi, çünkü benim gözlerim mavi. Deniz ve gökyüzü gibi”.
- “Mavi, çünkü o da kendim gibi canlı”.
- “Yeşil, çünkü bana şekerleri hatırlatıyor”.
- “Pembe, beni iyi hissettiriyor”.
- “Kırmızı, çünkü, sıcak, solmayan bir renk”.
- “Siyah, beni üzgün, soğuk, yavaş, ölü gibi hissettiriyor”.
- “Gri, çünkü, kamyonun çarptığı bir kedim vardı”.
- “Kırmızı ve maviyi daha çok seviyorum. Çünkü gözünüze çarpıyor, şimşek gibi parlıyor”.

Aslında yukarıda verilen yanıtlar çocukların görsel sanatlar eğitimi sürecindeki etkinliklerine ilişkin duygusal tavırlarının bir göstergesi olarak düşünülebilir. Resim yaparken çocuklar için öğrendikleri değil kendilerini en iyi yansıtan, anlatan, en sevdikleri, en nefret ettikleri, üzüldükleri, iyi hissettikleri gibi duygular daha önemlidir. Bu nedenle sanat etkinliğinde çocukları öğrenme durumlarına göre yargulamak yerine süreç içerisinde gözlemlemek ve bu doğrultuda değerlendirmek son derece önemlidir. Sanat, çocuklar için bir ifade yoludur ve öğretmenlerin öğrencileri değerlendirmeye ilişkin tutumları çocukların kendilerini ifade etmelerini sağlayan ya da engelleyen sanat deneyimi yaşamaları ile birebir ilişkilidir. Bu nedenle öğretmen sanat eğitimi sürecine ilişkin değerlendirmede öğrenciyi tanımaya çalışmalı, sanatsal etkinlik sürecini gözlemlemeli ve öğrencinin kendini ifade etme biçimini dikkatli bir biçimde yorumlamalıdır.

Anahtar Kavramlar

- Okulöncesi
- Okulöncesi Öğretimde Değerlendirme
- Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirme

İçindekiler

- GİRİŞ
- OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRMENİN ÖZELLİKLERİ
- OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİMİNDE DEĞERLENDİRME SÜRECİNİN BİLEŞENLERİ
- OKULÖNCESİ SANAT EĞİTİMİNDE SANATSAL GELİŞİMİ DEĞERLENDİRME ARAÇLARI
- OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ
- OKULÖNCESİ SANAT EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

GİRİŞ

Değerlendirme, öğretmenlerin öğretim içeriğini, öğretim yöntemini, öğrencilerin ne öğrendiklerini ve neleri öğrenmeye ihtiyaç duyduklarını belirlemelerine yardımcı olan bir süreçtir. Bu yönüyle değerlendirme öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin gelişimlerini ve ihtiyaçlarını açık bir biçimde ortaya koyan bir öğretim yardımcısıdır. Görsel sanatlar öğretiminde değerlendirme, öğrencilerin içinde bulunduğu öğretim ortamının süreç, ürün, performans ve sunum olarak değerlendirilmesini içermektedir.

Görsel sanatlar eğitimi sürecine ilişkin değerlendirmede önemli olan okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi programlarının temel amaçlarını dikkate almaktır. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminin temel amaçları yaratıcı düşünebilme, düşündüğünü çeşitli yöntem ve tekniklerle, estetik bir bütünlük içinde görselleştirebilme, ürün, olay ve olguları estetik, eleştirel bir yaklaşımla değerlendirebilme davranışları kazandırarak, bireylerin estetik kişiliklerini geliştirmedir (İlhan, 1999). Bu temel amaçlar doğrultusunda öğretmenlerin görsel sanatlar eğitimi sürecinde gerçekleştirmeyi planladıkları değerlendirmeye ilişkin sormaları gereken bir takım sorular vardır. Bunlar:

- Hangi kavramlar, beceriler ve bilgiler değerlendirilecek?
- Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri nedir?
- Öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin performansları ne düzeyde?
- Öğretim sürecine ilişkin ne tür bilginin ölçülmesi düşünülmekte; öğrencilerin düşünme becerileri mi, bellekleri mi yoksa bir bütün olarak süreç mi değerlendirilecek?
- Öğretim sürecine ilişkin öğrencilerin karşılaşılabilecekleri engeller nelerdir?
- Değerlendirme ayırım göz etmeksizin gerçekleştirilebilecek mi?
- Öğretim ortamı bütün öğrencilerin başarıya ulaşabilmeleri için uygun mu?
- Öğretim sürecine ilişkin değerlendirme öğrenmeye ilişkin yeterlikleri, öğretim sürecine katılımı ve öğretim sürecinde karşılaşılan sorunları asgari düzeye indirme hedeflenerek mi gerçekleştirilecek mi?

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi, çocukların kendilerini ifade etmeleri ve çevrelerindeki olaylar ve kavramlara ilişkin düşüncelerini ifade etmeleri ve iletişim kurup etkileşimde bulunabilmeleri için oldukça önemli bir süreçtir. Görsel sanatlar eğitimi çocukların, kendilerini ifade etmelerini, iletişim kurmalarını, bireysel gözlem, algı ve yorumlarını öğrenme durumları doğrultusunda anlatmalarını içeren bir süreçtir ve bu süreç çocukların bireysel gelişimlerinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bu nedenle görsel sanat eğitimi sürecinde değerlendirme okulöncesi öğretimde görsel sanatların önemi düşünüldüğünde son derece dikkat edilmesi ve üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Görsel sanatlar eğitimine ilişkin etkinliklerin çocukların gelişim süreci göz önünde tutularak değerlendirilmesi gerekmektedir (MEB, 2000; Artut, 2001). Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde değerlendirme, aslında çocuğun kişilik özelliklerinin, bireysel farklılıklarının, ilgilerinin, isteklerinin, beğenilerinin ve tercihlerinin belirlenmesine ilişkin bir süreçtir. Bu nedenle görsel sanatlar eğitimi sürecinde değerlendirme yalnızca bir ürün üzerinde gerçekleştirilmemelidir. Özellikle okulöncesinde görsel sanatlar eğitimine ilişkin değerlendirmede süreç ve bütünlük çok önemlidir. Çocukların sanat etkinlik süreçleri ve etkinliklerinde ortaya koydukları bütün eserler öğretmenin çocuğu tanımasını ve değerlendirmeye ilişkin gözlem yapmasını sağlamaktadır. Sanat eğitiminde değerlendirme, okulöncesinde öğretmenin öğ-

retim sürecine ilişkin olarak program geliştirmesi için de önemlidir. Çünkü sanat etkinliği sürecinde öğretmene öğrenci ve öğrencinin gelişim özelliklerine ilişkin bilgi veren uygulamalar öğretmenin yeni öğretim etkinliğini belirlemesi için yardımcı olmaktadır.

OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRMEİNİN ÖZELLİKLERİ

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi süreç olarak bir takım amaçlar doğrultusunda öğrencilere kazanımlar elde etme olanağı sunmaktadır. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminin genel anlamda amaçları şu şekilde sıralanabilir:

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi çocukların;

- görsel sanatlara ilişkin ortam, teknik ve süreci anlayıp uygulayabilme yeteneğini geliştirmelerini sağlar
- farklı sanatsal formlar kapsamında temel düzeyde duygularını, fikirlerini açıklama olanağı sağlar
- görsel sanatlara ilişkin bilgilerini kullanmaları için çocukları yönlendirir
- süreç içerisinde bir çok konu, malzeme, sembol ve fikir ortaya koymalarına, seçmelerine ve değerlendirmelerine ilişkin yeteneklerini geliştirir
- görsel sanatların tarih ve kültürle ilişkilendirilerek anlaşılmasına ilişkin yeteneklerini geliştirir
- farklı kültürler ve tarihi periyotlardan sanat çalışmalarını tanımlamalarını ve onlar üzerine tartışmalarını sağlar
- kendi çalışmalarını ve sınıf içerisindeki diğer arkadaşların çalışmalarının özelliklerini değerlendirmek ve tartışmak için olanak sağlar
- görsel sanatlar ve diğer disiplinler ile ilişki kurmasını sağlar
- doğal yaratıcılığını, meraklarını ve öğrenmeye ilişkin heveslerini besler
- sanat uygulamalarına ilişkin yaratıcı düşünme, araştırıcılık ve süreç becerisini içerir
- temel sanat kavramları ve ilkelerini öğrenmeleri, geliştirmeleri ve uygulamaları için olanak sağlar
- aktif katılımcı, risk alan, iletişim ve bağlantı kuran bireyler olmayı öğrenmelerini sağlar (MEB, 2000).

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde uygulama sürecine ilişkin genel amaçlar çocukların süreci anlamaları, uygulama ortamını, kullanılan teknik ve yöntemlerle ilişkilendirmeleri, bir takım temel kavramları tanımlayıp açıklayabilmeleri doğrultusunda sıralanabilir. Bu genel amaçlar doğrultusunda öğrenciler;

- ana renkleri tanımlayabilirler
- ara renkleri bulmak için ana renkleri karıştıracılabirler
- çizimlerinde farklı çizgi çeşitlerini kullanabilirler
- boşluğu kullanmayı öğrenirler
- geometrik ve düzensiz şekillerle dokular oluştururlar ve dokuları tanımlayabilirler
- farklı baskı tekniklerini uygulayabilirler (ip baskı, patates baskı, mono baskı gibi)
- sanat malzemelerini güvenli bir biçimde kullanmayı ve malzemelerin kullanımına ilişkin sorumluluk almayı öğrenirler (MEB, 2000).

Öğretim, öğretim içeriği, programı ve değerlendirmenin birleşiminden oluşmaktadır. Öğretim ortamı, öğrencilerin bireysel olarak kendilerini ifade etmelerine olanak veren bir ortam olmalıdır. Öğretim süreci ise öğrencilerin birbirleri ile yarış

içerisinde olmadığı, bireysel farklılıkların (cinsiyet, kültürel farklılıklar, fiziksel yetlikler gibi) göz önünde bulundurulduğu bir süreçtir. Okulöncesinde öğretim süreci öğrenci özellikleri kapsamında bütün olarak düşünüldüğünde okulöncesi öğretim sürecinde değerlendirmeye ilişkin dikkat edilmesi gereken en önemli noktalardan biri öğrencinin bireysel özellikleri kapsamında öğretim sürecinde gösterdiği performansın sanat öğretimi programının amaçları doğrultusunda değerlendirilmesidir.

Okulöncesinde görsel sanatlar öğretimi sürecinde değerlendirme gözleme dayalıdır ve bağımsızdır. Değerlendirme öğrencinin gelişimini izleyen ve öğrenme-öğretme içeriği ile ilişkilendirilen bir süreci içermektedir (Cartwright, 1989; Salvia ve Ysseldyke, 1992; Wright, 1987). Değerlendirme öğretim sürecine, öğretim ortamına ve öğretim programına ilişkin eleştirel yaklaşım, öğretim deneyimi ve yöntemlerine ilişkin düzenlemeler ve kazanımları içermektedir. Bu doğrultuda görsel sanatlar öğretimi sürecinde değerlendirme çocukların ne öğrendikleri ve sanatsal etkinlikler sürecinde nasıl bir gelişim sergiledikleri üzerine odaklanmaktadır. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirmeye ilişkin yöntem ve teknikler öğretmenin çocukların düşünme hayal etme, anlama, imgesel düşünme, yaratma, kavramlaştırma ve sembollere dönüştürme gibi bir takım özelliklerinin değerlendirilmesine ilişkin öğretmene fikir vermektedir.

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde öğretmenin değerlendirmeye ilişkin olumlu veriler elde edebilmesi için dikkat etmesi gereken bir takım noktalar vardır. Bunlar (Wright, 1994):

- Çocukların ortaya koydukları ürünlerden çok bireysel olarak öğretim süreci ve sürece katılımları, etkinliklerinin içeriği ve ortam, kazanımları ve bireysel ifade biçimleri dikkate alınmalı; süreç içerikli bir değerlendirme gerçekleştirilmelidir.
- Her çocuğun birbirinden farklı olduğu, gelişim özellikleri ve ilgi alanları değerlendirme sürecinde göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocuklar, günlük yaşamlarındaki ve sosyal çevrelerindeki etkenler dikkate alınarak değerlendirilmektedir.
- Öğrenci sınırlandırılmış bir değerlendirme ile karşı karşıya olmamalı; değerlendirme sürecinde öğrencinin ortaya koyduğu ürünün gerçekleştirilmesine ilişkin dış (aile, çevre, arkadaşlar ile iletişim) etkenler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocuklar sanatsal etkinlikler sürecinde belirlenmiş bir konu ile sınırlandırılmamalıdır. Sınırlı bir konu çocuklara ilişkin öğretmene yeterince bilgi vermeyebilir. Çünkü konu sınırlaması ile aynı zamanda çocukların hayal dünyaları, bakış açıları, algılarını yansıtır biçimleri de sınırlandırılmaktadır.
- Değerlendirme sürecinde öğrencilerin yalnızca öğrendikleri içeriklerin bilgi ve beceri yönünden değerlendirilmesine dikkat edilmelidir.
- Öğrenciler değerlendirme sürecine ve değerlendirme ölçütlerine ilişkin bilgilendirilmelidir. Özellikle okulöncesi dönemde çocuklar değerlendirme sürecine katılmalıdır. Kendi ve arkadaşlarının çalışmalarını gözlemlemeli ve çalışmalar üzerine düşüncelerini ifade etmelidir. Bu tür etkinlikler öğrencinin öğretmen tarafından daha etkili bir şekilde gözlemlenmesini sağlar.
- Değerlendirme her zaman öğretim planlamasının bir parçası olarak görülmeli ve değerlendirme süreci bu doğrultuda geliştirilmelidir
- Değerlendirme yapıcı, yönlendirici ve teşvik edici olmalıdır

- Değerlendirme öğrencileri motive etmeli ve öğrencileri kendilerini ifade etmeye teşvik etmelidir
- Değerlendirme öğretim sürecinin etkililiğinin artırılmasına ilişkin veriler içerecek şekilde planlanmalıdır
- Değerlendirme öğrencilere yaratıcılık gösterebilmek, performans sergileyebilmek, farklı bakış açıları ile çeşitli sanatsal çalışmalar gerçekleştirebilmek ve özgün tavırlar göstermek için uygun bir ortam sağlayabilmelidir.
- Değerlendirme güvenilir, destekleyici, yargılamayan bir ortamda gerçekleştirilmeli, öğrencilerin kendine güvenlerini ve kendilerine ilişkin olumlu görüşlerini destekleyici özellikte olmalıdır
- Değerlendirme sürecinde ürünlerin değerlendirilmesinin yanında sürecin ve sürece ilişkin deneyimlerin değerlendirilmesini de içermelidir
- Okulöncesinde değerlendirme sürecinde öğretmenlerin geri bildirimleri sözlü olmalı, öğretmenler öğrencilere değerlendirmeye ilişkin geribildirimleri sözlü olarak ve açık bir biçimde ifade etmelidir.
- Değerlendirme sürecine ilişkin etkinliklerin gözlemlenmesinde bireysel etkinliklerin yanı sıra grup etkinlikleri ve sanatsal deneyimler de dikkate alınmalıdır.

SIRA SİZDE

1

Sizce okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme neden sürece dayalıdır?

OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR ÖĞRETİMİNDE DEĞERLENDİRME SÜRECİNİN BİLEŞENLERİ

Değerlendirme öğretmen, öğrenme-öğretme süreci, öğrenme çevresi, öğretim programı, öğretim uygulamaları ve yöntemlerinin bütün olarak gözden geçirilmelidir.

Okulöncesinde görsel sanatlar öğretimi sürecinde değerlendirmede iki önemli etmen rol oynamaktadır: bunlardan birincisi çocukların sanat yoluyla ne öğrendiği ve öğrendiklerini nasıl geliştirdikleridir, ikincisi ise bu öğrenme ve gelişim sürecine yardımcı olan uygun öğrenme ve öğretme etkinliklerinin sağlanması, seçilmesi ve uygulanması için ölçütler belirleyebilmektir. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme sürecine ilişkin temel bileşenler öğretmen, öğretim programı, öğretim ortamı ve niteliği, öğretim yöntemlerinin uygunluğu ve öğretim ortamına ilişkin içeriğin uygunluğudur (Wright, 1994);

Öğretmen

Değerlendirme sürecinde öğretmenin tutumu, mesleki yeterliği, iletişim becerisi, kişisel gelişimi, değerlendirmeye ilişkin yeterliği, öğretim sürecine ilişkin planlanması, belirlediği etkinlikler ve uygulamaya ilişkin yöntem ve teknikler öğrencinin öğretim ortamına ilişkin performansını belirleyen ya da geliştiren durumlardır (Tablo 8.1). Bu nedenle öğretmen de öğretim sürecine ilişkin değerlendirme ortamında bu ölçütler bağlamında öz değerlendirme yapmalıdır. Öğretmene ilişkin değerlendirme ve değerlendirme sonuçlarının kişisel ve mesleki gelişim, öğrencilerin öğretim ortamı ve programına daha başarılı bir şekilde aktif katılımını sağlama ve öğretmen temelli sorunları dikkate alarak öğrencileri daha objektif bir biçimde değerlendirme gibi bir takım olumlu yönleri vardır. Öğretmenin kendisini değerlendirmesi öğretim sürecine ilişkin yaratıcılıklarını ve yeterliklerini artırmalarını da sağlamaktadır (Artut, 2001; MEB, 2004).

Öğretmen Değerlendirme Formu	
Ölçütler	Değerlendirme
Öğretim Süreci	
Öğretim Sürecinin Planlanması	
Mesleki yeterlik	
İletişim Becerisi (Öğrenci-öğretmen)	
Kişisel Gelişim	
Değerlendirmeye ilişkin yeterlik	
Öğretim ortamının öğretmen tarafından geliştirilmesine ilişkin etkinliklerin değerlendirilmesi	
Öğretim ortamında öğretmen tarafından seçilen ve kullanılan öğretim materyallerinin uygunluğunun değerlendirilmesi	

Tablo 8.1
Öğretmen
Değerlendirme
Formu

Öğretim Programı

Öğretim programının öğrencinin değerlendirilmesinde önemi çok büyüktür. Çünkü öğretim programının amacı, süreci, içeriği, öğretim programı kapsamında belirlenen etkinlikler, program-içerik-süreç-uygulama tutarlılığı, öğretim programının yeterliliği ve öğretim programının geliştirilmesine ilişkin gereksinimler görsel sanatlar öğretiminde değerlendirme sürecine ilişkin ölçütlerin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır (Tablo 8.2). Öğretim programı çerçevesinde değerlendirme ölçütlerinin belirlenmesi öğrencinin öğretim programı kapsamında belirlenen amaçlara ulaşım ulaşımadığının da ortaya konulmasını sağlamaktadır (Artut, 2001; MEB, 2004).

Öğretim Programı Değerlendirme Formu	
Öğretim amaçları	
Öğretim süreci	
Öğretim içeriği, amacı ve uygulamalar arasındaki tutarlılık	
Öğretim programının ve öğretim etkinliklerinin ilişkilendirilmesi	
Öğretim sürecinde uygulamalar ve etkinliklere ilişkin gereksinimler	
Öğretim sürecinin yeterliği	
Öğretim programının öğrenci öğretmen etkileşimi dikkate alınarak hazırlanması	
Öğretim programının yeni beceriler kazandırma ve eski becerileri geliştirme yeterliği	

Tablo 8.2
Öğretim Programı
Değerlendirme
Formu

Öğretim Ortamı

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme sürecinde dikkat edilmesi gereken noktalardan biri de öğretim ortamıdır. Öğretim ortamının öğrencilerin özelliklerine uygunluğu, sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesine ilişkin yeterliği, öğrencilerin sanat etkinlikleri sürecinde bağımsız olarak çeşitli olanaklara sahip ol-

masına ilişkin nitelikleri öğrencinin sanatsal etkinliklere ilişkin değerlendirilmesi sürecinde son derece önem taşımaktadır ve özellikle göz önünde bulundurulması gereken bir noktadır (Tablo 8.3) (Artut, 2001; MEB, 2004).

Tablo 8.3
Öğretim Ortamı
Değerlendirme
Formu

Öğretim Ortamı Değerlendirme Formu	
Öğrencilerin gelişimsel özelliklerine uygun araç gereçlerin seçilmesi özelliği	
Öğretim ortamına ilişkin düzenlemelerin çocukların gelişim özelliklerine ve etkinliklere uygunluk özelliği (kullanılan masa, sandalyeler ve düzenlenmesi gibi)	
Öğretim etkinliğinde kullanılacak araç-gereçlerin öğrencilerin kolay erişebileceği şekilde düzenlenmesi özelliği	
Öğretim etkinliğinin gerçekleştirildiği ortamın fiziksel özellikleri (sınıfın ne derece ışık aldığı, ısı, havalandırması, gürültü olup olmadığı, sınıfın büyüklüğü ve yüksekliği vb.)	
Öğretim etkinliğinde öğrencilere ayrılan çalışma alanının yeterli özelliği	
Öğretim etkinliklerinde çevre olanaklarının kullanılması özelliği (müze, sanat galerileri vb.)	

Öğretim Yöntemi

Değerlendirme sürecindeki bir diğer dikkat edilmesi gereken nokta, öğretmenin öğretim deneyimi ve öğretim sürecine ilişkin kullandığı yöntemdir. Öğretim deneyimi ve yöntemleri öğrencilerin sanatsal etkinlikler sürecindeki başarısında büyük rol oynamaktadır. Çocuklar öğretim etkinliğinin niteliği kapsamında bireysel özelliklerine göre, küçük gruplarla ya da bütün sınıf olarak gerçekleştirebilecek bir takım öğretim yöntemleri ile sanatsal etkinliklere yönlendirilmeli ve her çocuğun kendisini ifade edebileceği bir ortam oluşturulmalıdır. Öğretmenin öğretim sürecine ilişkin beklentileri öğrencilere açık bir biçimde ifade edilmelidir, çocukların özel ve bireysel ihtiyaçları ve ilgileri göz önünde bulundurulmalıdır (Tablo 8.4) (Artut, 2001; MEB, 2004).

Tablo 8.4
Öğretim Yöntemi
Değerlendirme
Formu

Öğretim Yöntemi Değerlendirme Formu	
Öğretim yönteminin uygunluğu	
Öğretim yönteminin öğrencilerin gelişimsel özellikleri ile ilişkilendirilmesi özelliği	
Öğretim yöntemi ve öğretim etkinlikleri arası tutarlılık özelliği	
Öğretim yönteminin grup ve bireysel etkinliklere uygunluk özelliği	
Öğretim yönteminin öğrenci-öğretmen etkileşimi dikkate alınarak tercih edilmesi özelliği	

Öğretim İçeriği

Okulöncesinde görsel sanatlar öğretimi sürecinde en önemli nokta öğretim sürecinin içeriğine ilişkin kazanımların anlamlılığının ve uygunluğunun değerlendirilmesidir. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi süreci ve değerlendirilmesine ilişkin

öğretim içeriğinin (sanatın elemanları/renk, çizgi, doku, şekil, form, nokta, ışık-gölge ve ilkelerinin/ritim, denge, ton vb.) öğrencilere uygunluğu ve öğrencilerin öğretim içeriğine yönelik bilgi, beceri, tutum ve kavramların edinimlerine ilişkin gelişimleri oldukça dikkatle belirlenmesi gereken bir konudur. İlk ya da orta öğretimde öğrenci belirli bir alana ilişkin içerik konusunda son derece etkili bir biçimde değerlendirilebilirken okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminin içeriğine ilişkin değerlendirme yapmak oldukça güçtür. Bu nedenle öğretim içeriği çocukların bütün sanatsal etkinlikleri dikkate alınarak ve süreç olarak öğrencilerin gelişim özellikleri kapsamında değerlendirilmelidir (Tablo 8.5) (Artut, 2001; MEB, 2004).

Öğretim İçeriği Değerlendirme Formu	
Öğretim içeriğinin öğrencilerin gelişim özellikleri ve hazır bulunuşluk düzeylerine uygunluk özelliği	
Öğretim içeriğine uygun öğretim etkinliklerinin seçilmesi özelliği	
Öğretim içeriğinin bütün öğrencileri kapsayan grup etkinlikleri ve bireysel ilgi, gereksinim ve yeteneği dikkate alan bireysel etkinliklere yer verilmesi özelliği	
Öğretim içeriğinde disiplinler arası ilişkilendirmelere yer verilmesi (müzik, oyun, fen gibi) özelliği	
Öğretim içeriğinin günlük yaşamla ilişkilendirilmesi özelliği	
Öğretim içeriğindeki etkinliklerine ilişkin öğrenci gelişim ve performans dosyalarına (portfolyo, gelişim dosyası, ürün değerlendirme formu vb.) yer verilme özelliği	

Tablo 8.5
Öğretim İçeriği
Değerlendirme
Formu

OKULÖNCESİ SANAT EĞİTİMİNDE SANATSAL GELİŞİMİ DEĞERLENDİRME ARAÇLARI

Okulöncesi dönemde çocukların gelişim özellikleri, ilgileri, ihtiyaçları, yetenekleri, içinde buldukları koşullar ve sıralanan bireysel özellikler doğrultusunda karşılaştıkları problemler hakkında fikir sahibi olmak çocukların öğretim sürecinde daha objektif bir biçimde değerlendirilmesini sağlar. Bu nedenle okulöncesi değerlendirme sürecinde çocukları daha iyi tanımak, öğretim sürecinde karşılaştıkları durumları daha iyi çözümlmek için bir takım yöntem ve araçlara ihtiyaç vardır. Bu yöntem ve araçların çoğu durumlarda bir arada kullanılması gerekmektedir. Değerlendirme sürecinde çocuğun gelişimi bireysel olarak değil öğretim ortamının özellikleri ve öğretim sürecindeki bileşenler ile bütün olarak ele alınmalı ve değerlendirme bu doğrultuda gerçekleştirilmelidir. Okulöncesinde çocuğu tanımaya ilişkin araçlar aynı zamanda çocuğun kendisini tanımaya da yardımcı olmakta, yeteneklerini, neleri yapabileceğini, ilgilerini, ihtiyaçlarını ve isteklerini fark etmelerini sağlamaktadır. Okulöncesinde öğrencileri tanımaya ve değerlendirmeye ilişkin kullanılacak bir çok araç vardır. Öğretim sürecinde öğrenciyi tanımaya ilişkin değerlendirme amaçlı araçların seçiminde önemli olan öğretim amacı ve durumuna en uygun olanın kullanılmasıdır. Bu araçlardan biri ya da bir kaçını bir arada kullanılabilir, öğrencinin gözlemlenmesine ve tanınmasına en çok yardımcı olan yöntem ve araçlar belirlenmeli ve bireysel özellikleri belirlemeye ilişkin araçlara, özellikle sanat öğretiminin genel özellikleri düşünüldüğünde daha çok yer verilmelidir. Öğrenciyi tanımaya yönelik olarak kullanılan bir çok araç vardır ancak okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde sanatsal gelişimin değerlendirilmesi sürecinde en

Okulöncesi sanat eğitiminde sanatsal gelişimi değerlendirmeye ilişkin olarak kullanılan araçlar portfolyolar ya da süreç dosyaları, görüşmeler, gözlemler ve durum çalışmasıdır.

yaygın olarak kullanılan araçlar portfolyolar ya da süreç dosyaları, gözlemler, görüşmeler, durum çalışması gibi öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alan veri toplama yöntemleri kullanılır. Görsel sanatlar öğretiminde sanatsal gelişimin değerlendirilmesi sürecinde portfolyolar ya da süreç dosyaları ile öğrencilerin sanatsal gelişim alanlarının incelenmesi, gözlem ya da görüşme yöntemleri ile sürece ilişkin öğrenci özelliklerinin, bireysel farklılıklarının ve gelişimlerinin incelenmesi durum çalışması ile de sürece ilişkin ayrıntıların incelenmesi ve değerlendirilmesi söz konusudur. Bu farklı uygulama ve araçlar öğretmenlerin öğrencilere ilişkin daha fazla veri toplamasını ve daha objektif bir değerlendirme gerçekleştirilmesini sağlar. Okulöncesinde değerlendirme sürecinde kullanılan bu temel araçlar bütün olarak öğrenciye ilişkin gelişim raporlarının oluşturulmasında da kullanılır. Gelişim raporları portfolyolar ya da süreç dosyaları, gözlemler ve görüşmeler olarak sıralanan öğrenciyi tanımaya yönelik veri toplama araçları ile öğrenciye ilişkin elde edilen verilerin sentezidir. Gelişim raporları aileler ile de paylaşılarak öğrencilerin öğretim sürecinde karşılaştıkları olumlu ya da olumsuz durumlara ilişkin görüşler alınmaktadır.

Portfolyolar ya da Süreç Dosyaları

Portfolyo ya da süreç dosyaları, öğretmenlerin öğrenciler ile ilgili değerlendirme sürecine ilişkin oldukça etkili veriler elde etmesini sağlayan uygulamalardır. Sanat eğitiminde değerlendirme sürecinde portfolyo ya da süreç dosyalarının kullanımı, yalnızca çocukların sanat çalışmalarının biriktirilmesi değil, öğrencilerin öğrenmelerini, öğretim sürecindeki gelişimlerini ve öğretim içeriğine bakış açılarını ortaya koyan bir uygulamadır. Görsel sanatlar öğretimi sürecinde öğrenciler portfolyoları ya da süreç dosyalarının içeriğinin öğretmenle birlikte seçebilmelidirler. Öğrencilere de portfolyolarında ya da süreç dosyalarında tercih edecekleri çalışmalar için fikirleri sorulmalıdır. Portfolyolar ya da süreç dosyaları, değerlendirme sürecine ilişkin tercih edilen çalışma ile ilgili ne tür araçlar ve teknikler kullanıldığı hakkında, öğrencinin performansı ve başarı düzeyi ile ilgili fikir vermelidir. Portfolyolar ya da süreç dosyaları yalnızca öğrencilerin çalışmalarını değil, öğrencilerin etkinlikleri ve sürece ilişkin fikir veren fotoğraflar, ses kayıtları, video görüntüleri, öğrencilerin öğretim sürecine ilişkin davranış değişikliklerinin kayıtlarını içeren gelişim dosyası (log) gibi bölümleri, aileye ve çocuğa ait bilgi formları, öğretmenlerin çocuklar ile gözlem ve görüşmelerinden ortaya çıkan bilgiler, çocuklara ait anekdotlar (öğretim süreci ve yaşamına ilişkin gelişimsel olayların kaydedilmesi ile oluşan bilgi formları), projeler de içermelidir. Portfolyo ya da süreç dosyaları öğretmene öğrenciyi daha iyi tanıma ve iletişim kurma olanağı verir, öğrencilerin objektif ve çok yönlü olarak değerlendirilmesini sağlar, öğrencilerin gelişimlerinin kayıt altında tutulmasını sağlar ve öğrencilerin kendi gelişimlerini gözlemlemesine olanak tanır (Mills, 1994).

Gözlemler

Okulöncesinde görsel sanatlar öğretiminde değerlendirme sürecinde gözlem son derece önemlidir. Öğretmenler, öğretim programını geliştirirken, uygulama içeriğini belirlerken, değerlendirme yaparken ve öğretim içeriğine uygun öğretim materyallerini seçerken öğrencilerin gelişimsel özelliklerini ve ilgi alanlarını göz önünde bulundurarak bu doğrultuda öğrencileri gözlemlemelidirler. Gözlem çocukların sanatsal sürece ne şekilde katıldıkları, sanat yoluyla kendilerini nasıl ifade ettikleri, sanat etkinliğine ilişkin geribildirim nasıl verildiği ve ne tür öğretim deneyim-

Öğrencilerin öğretim sürecinde sürece ilişkin etkinliğe yönelik çabalarını, ilerleme ve başarılarını gösteren ve öğrencinin kendini yansıtabildiği değerlendirme araçlarından biridir (Lankes, 1995).

Gözlem, belirli bir sürede öğretmenlerin öğretim ortamına ilişkin olarak planlama ve değerlendirme yapımlarına olanak tanıyan; öğretim deneyimi, öğretim yöntemleri, öğretim içeriği ve öğretim içeriğinin düzenlenmesini içeren bir süreçtir.

lerinin planlandığını içermektedir. Bu süreç aynı zamanda öğretmenlerin çocuklara ilişkin bir profil oluşturmalarını sağlar (Alexander, 1982). Değerlendirmeye ilişkin bir çok gözlem türü vardır ancak görsel sanatlar öğretimi sürecinde en yaygın kullanılan gözlem türü katılımcı gözlemdir. Gözlemlere ilişkin gözlem formu öğretmenin öğretim sürecine ilişkin gözlemlemek istediği özellikler kapsamında değişkenlik gösterebilir (Tablo 8.6).

SANATSAL ETKİNLİK GÖZLEM FORMU		
Öğrencinin Adı-Soyadı:		Gözlem Yapan Öğretmen:
Yaşı:		
Cinsiyeti:		
Gözlem Tarihi ve Zaman Aralığı	Gözlem nedeni	
	Gözlem ortamının özellikleri	
	Sanatsal etkinlik türü ve sanatsal etkinlik sürecinde kullanılan malzemeler	
	Yaş ve cinsiyet ölçütleri kapsamında sanatsal etkinlik sürecinde iletişim kurma özellikleri (kimlerle ve nasıl iletişim kuruyor)	
	Sanatsal etkinliğin uygulama alanı (bireysel uygulama, grup uygulaması)	
	Sanatsal etkinlik sürecindeki tutum ve davranışları, üstlendiği roller ve sorumluluklar	
	Ayrıntılar	
	Yorumlar ve Öneriler	

Tablo 8.6
Örnek Gözlem
Formu

Katılımcı gözlemlerde, öğretmen öğretim sürecine ve süreç içerisindeki etkileşimlere katılarak öğrencilerin içinde buldukları öğretim durumunu, öğretim sürecindeki gelişmelerini ve sürece ilişkin karşılaştıkları problemleri öğrencileri gözlemleyerek, onlarla konuşarak ve doğrudan iletişim kurarak belirler. Katılımcı gözlem sürecinde önemli olan öğretmenin gözlem sürecine katılımının öğrencilerin öğretim yaşantıları üzerinde etkisinin olmaması ve öğrencilerin gerçek öğretim durumlarına ilişkin nitelikleri sunmaları gerekmektedir. Katılımcı gözlem sanat öğretimi sürecinde çocukların çeşitli becerileri kazanımlarını, kavramları ve duygularını ifade etme yeterliklerini gözlemlemek amacıyla öğrencilerin öğretimi sürecine ilişkin gelişmelerini yansıtabilecekleri bir ortam oluşturmak amacını taşımaktadır. Bu süreçte öğretmen rolü son derece önemlidir. Çünkü öğretmen çocukların gerçek öğretim yaşantıları içerisinde çalışmalarına, yaşadıkları deneyimlere ve sorunlara ilişkin kendilerini ifade edebilmelerini sağlar. Böylece hem sürece hem de çocukların gelişmelerine ilişkin gerçekçi bir gözlem yapma olanağına sahip olur. Katılımcı gözlemlerde önemli olan öğretmenin sürece yalnızca çocukların kendilerini ve gelişmelerini gösterebilmelerine olanak tanıyan ortamı oluşturmaktır. Bu nedenle katılımcı gözlem sürecinde öğretmen kesinlikle çocukların davranışları ve etkinliklerine ilişkin eleştirel ve düzeltici yaklaşımlar sergilememelidir (Kawulich, 2005).

Okulöncesinde çocukların sanatsal etkinliklerde gösterdikleri yaratıcı tavrın niteliği, öğrenciyeye geribildirim vermek ve yönlendirmek için önemle gözlemlenmesi gereken bir durumdur. Çünkü çocukların sanatsal gelişim sürecindeki performansları ve özelliklerindeki bir takım ayrıntılar öğretmenlerin onlara ilişkin çok özel du-

rumları tespit etmelerini sağlar. Bu nedenle gözlem sürecinde ayrıntılara dikkat etmek, sıra dışı davranışları belirlemek ve özgün tavırları fark etmek önemlidir ve bunun için öğretmenlerin öğrencileri tanımaya ilişkin olarak kullanabileceği araç anektoddur. Anektod, öğretmenlerin öğretim sürecindeki doğal bir ortamda belli bir amaca yönelik, sistemli, planlı gözlemin sonucunda objektif olarak öğrenciye ilişkin kimi davranışları ayrıntılı şekilde kaydetmesine dayalı bir öğrenciyi tanıma yöntemidir. Her öğrenci için ayrı bir anektod formu, kartları ya da defteri olabilir. Anektodlarda öğrencilere ilişkin bütün ayrıntılara yer verilmez, sıra dışı, dikkate değer ve öğrencileri tanımlayıcı davranışlar kaydedilir (Creswell, 1994).

Anektod Formu	
Gözlem yapan öğretmen	
Öğrencinin adı, soyadı	
Olayın geçtiği yer ve zaman	
Gözlenen olay	
Gözlemcinin yorumu ve önerisi	

Görüşmeler

Öğrencilere ilişkin veri elde etmek amacıyla kullanılan araçlardan biridir. Görüşmelerin türü ne olursa olsun önemli olan görüşülen kişi ya da kişileri yönlendirmektir. Okulöncesi görsel sanatlar öğretiminde değerlendirme sürecinde çocuklara sanat deneyimlerine ilişkin sorular sormak, yaşadıkları deneyim, öğretim durumu ve gelişimlerinin anlaşılması için etkili bir yöntemdir. Sanat eğitimi sürecinde görüşme yöntemi ile çocukların yalnız sanat alanı ile ilgili değil günlük yaşamları ya da deneyimleri üzerine de olabilir. Önemli olan bütün görüşme içeriğinin daha önceden belirlenmiş bir amaç doğrultusunda sürdürülebilir, dinamik ve karşılıklı bir etkileşim içermesi gerekliliğidir (Yıldırım ve Şimşek, 2004). Görüşme ikili, ya da grup görüşmesi şeklinde gerçekleştirilebilir. Öğretim sürecinde öğretmenin öğretim içeriğinin değerlendirilmesine ilişkin öğrencilerle ilgili edinmesi gereken veriler görüşmenin türünü belirlemektedir. Görüşme okulöncesi öğretim sürecinde çocukların deneyimlerini nasıl anlamlandırdıklarını anlamak konusunda öğretmene yardımcı olmaktadır (Siedman, 1991). Genel olarak görüşme türleri yapılandırılmamış, yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme olarak sınıflandırılabilir. Yapılandırılmamış görüşme belirli bir amaç doğrultusunda, sözel etkileşimin kendiliğinden sürdürüldüğü görüşme türüdür. Bu görüşme türünde öğretmen öğrenciden aldığı dönütler doğrultusunda etkileşimi sürdürmektedir (Gall, Borg ve Gall, 1996).

Yapılandırılmış görüşme ise daha önceden belirlenmiş olan öğretim içeriğine ilişkin sorular doğrultusunda her öğrenci ile aynı görüşmenin gerçekleştirildiği bir görüşme türüdür (Gall, Borg ve Gall, 1996). Bu görüşme türü okulöncesi görsel sanatlar öğretimi sürecinde değerlendirmeye ilişkin veriler elde etmek isteyen öğretmeni sınırlayabilir. Çünkü her çocuğun yaşadığı deneyim ve öğretim süreci birbirinden farklıdır ve her çocuğun söyleyeceği farklı bir şeyler vardır. Bu doğrultuda her çocuk ile farklı bir etkileşim kurmak gerekebilir.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde ise yapılandırılmış görüşmeden farklı olarak belirlenen sorular kapsamında görüşme yapılır ancak görüşmenin içeriği-

Görüşme sözlü olarak sürdürülen veri toplama yöntemidir (Karasar, 2005).

ne bağlı olarak sorular ve etkileşim değişkenlik gösterebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2004). Bu tür görüşme tekniği görsel sanatlar öğretimine ilişkin değerlendirme sürecinde daha etkili olarak kullanılabilir. Öğretmen öğretim amacına yönelik sorular belirler ancak görüşmenin öğrencilere ilişkin daha fazla veri elde etmek amacı doğrultusunda her öğrenciye göre görüşmeyi yönlendirir. Bu durum öğrencilerin bireysel farklılıklarının ve bu farklılıklar doğrultusunda yaşadıkları deneyimi ortaya koymaları için uygun bir ortam oluşturur. Bu görüşme türleri yanında okulöncesi öğrenciler için daha uygun bir görüşme türü olarak sohbet tarzı görüşme kullanılabilir. Öğretmen süreçte hem gözlem yapar hem de etkileşimde bulunur. Öğrencilerle etkileşim doğrultusunda sorular sorulur ve etkileşimin içeriğine göre kendiliğinden gelişir (Yıldırım ve Şimşek, 2004). Yapılandırılmamış görüşme türünde olduğu gibi bireysel farklılıkların son derece etkili bir biçimde değerlendirilebildiği bir görüşme yöntemidir. Bu görüşme yöntemi öğretmenlerin, öğrencilerin yaşadıkları öğretim deneyimine ilişkin yeterince fikir edinmelerini sağlar. Çünkü görüşmeyi aslında öğrenci yönlendirmekte, soruları bireysel farklılıkları ve yaşadıkları deneyimler doğrultusunda esnek bir biçimde yanıtlayabilmektedirler.

Durum Çalışması

Durum çalışmalarında bir öğrenci, bir ortam, bir olay ayrıntılı olarak incelenmektedir. Öğretmen, öğretim sürecinde öğrencinin karşılaştığı durumlar, olaylar ve etkileşimlere ilişkin veriler toplar, süreci gözden geçirir, keşiflerde bulunur ve öğrencinin öğretim sürecine ilişkin performansını değerlendirirken durum çalışması ile nereye ulaşacağına, öğrenci ve sürece ilişkin değerlendirme yaparken kimlerle görüşmesi gerektiğine ve öğrencinin bireysel özelliği doğrultusunda öğretim sürecinde neyi derinlemesine inceleyeceğine karar verir ve bu doğrultuda öğrenciyi tanımaya ilişkin veriler elde etmeye çalışır. Öğrenciye ilişkin öğretim sürecinde o an gelişimsel olarak belirlenen aşamaya nasıl geldi? Daha önceki durumu ile şu anki durumu arasında ne tür farklılıklar var? Ne tür gelişimler sergiledi? gibi sorular ile aslında öğrencilerin süreç içerisindeki durumları ve gelişimleri gözlemlenir. Öğretim süreci ve öğrenciye ilişkin durumları tanımlamak ve nedenlerini ortaya çıkarmak amacı ile kullanılmaktadır. Durum incelemesinde öğrenci derinlemesine ve detaylı bir biçimde incelenmesi söz konusudur. Öğrenciye ilişkin genel bir durum analiz edilir ya da öğretim amaçları doğrultusunda daha önceden planlanmış bir durum yaratılarak öğrenci öğretim ortamında incelenir. Öğrencinin sanatsal öğretim sürecinde gösterdiği performansa ilişkin davranışları tanımlamak çoğu zaman kolay değildir ve bu doğrultuda sanatsal etkinliklerde öğrenciyi tanımaya yönelik olarak etkinlik süreci ve öğretim durumunun derinine inmek gerekmektedir. Durum çalışmalarında öğrencilerin daha önceden belirlenmiş bir süre içinde hazırlanmış bir durumu doğru anlamlandırıp, yorumlayıp çözümlemeleri beklenir. Bu yönüyle bireysel ya da grup olarak belirlenmiş olan sanatsal bir etkinliğe ve sürece ilişkin inceleme, yorumlama, çözümler üretme, problem çözme, somut becerileri kullanma gibi yeterlikler gözlemlenip değerlendirilebilir. Bu süreçte öğrencinin kişisel yaşam deneyimleri, yaşamlarındaki önemli olaylar, ilişki kurduğu insanlar ve etkileşimler önem kazanmaktadır. Durum çalışmasında çoğu kez öğrencinin ailesi, arkadaşları ve üzerinde çalışılan konuya ilişkin etkide bulunan diğer kişilerle de iletişim kurulması ve konuşulması gerekir. Durum çalışması kapsamında elde edilen veriler doğrultusunda öğretim sürecindeki öğretim etkinliğinde öğrencilerin ortaya koydukları davranışların nedenleri ortaya çıkarılmaya çalışılır (Patton, 1990).

Öğrenciler ve öğretim süreci ile ilgili olguların belirli özellikleri ile ayrıntılı bir biçimde incelenmesini içermektedir.

OKULÖNCESİNDE GÖRSEL SANATLAR EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME TÜRLERİ

Gelişimsel (İzlemeye Dönük) Değerlendirme

Gelişimsel değerlendirme öğrencilerin öğrenmeye ilişkin kazanımlarının düzenli bir biçimde ve sürekli olarak değerlendirilmesi anlamına gelmektedir.

Gelişimsel değerlendirme türü öğretim süreci boyunca öğrencilerin öğrenmelerini ve gelişimlerini değerlendirmeyi amaçlar. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde gelişimsel değerlendirme çocukların sanatsal çalışmalarının, sanatsal gelişimlerinin ve sürecin belirli aralıklarla gözlemlendiği, öğrenciye sürece ilişkin dönütler verildiği, sanatsal gelişimin düzenli olarak kontrol edildiği ve öğrenci ile sürekliliği olan bir etkileşimin sürdürüldüğü değerlendirme etkinliklerini içermektedir. Bu tür bir değerlendirmenin birçok avantajı vardır. Öncelikle çocukların kendilerini ifade ederken kullandıkları semboller, malzemeler, malzemelerin seçimi, kullanımı ve anlatım çok açık ve ayrıntılı bir biçimde analiz edilebilir (Wright ve Ashman, 1991). Öğretmenlerin kendilerine ilişkin bir değerlendirme yapmasını, öğretim yönteminin uygunluğunu analiz etmesini, öğretim sürecinin yalnızca bir ya da birkaç çocuk için mi yoksa bütün çocuklar için mi anlamlı olduğunu belirlemelerine yardımcı olur. Öğretim sürecinde yer alan çocukların gelişimlerinin diğer disiplinlerde yer alan öğretmenler ile tartışılması ve öğretim yöntemine ilişkin ortak ve etkili bir yol belirlenmesi için öğretmene yardımcı olur. Öğrencilere ilişkin gelişimlerin aynı zamanda aileler ya da öğretim içeriğinin geliştirilmesine katkıda bulunabilecek diğer alan uzmanları ile tartışılması için ortam sağlar (Wright, 1994). Gelişimsel değerlendirme, öğrencilerin öğrenmelerine ilişkin öğretim ortam ve içeriğinin niteliğini artırmak amacıyla sürecin sürekli değerlendirilmesini içermektedir. Gelişimsel değerlendirme sürecinde öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşim sürekli ve öğretmen öğretim ortamının niteliğini artırmak için öğrenciden sürekli dönüt alır, öğrenciler de öğretim sürecindeki performansları hakkında öğretmen-den dönüt alırlar (Black, 2001).

Düzy Belirlemeye Yönelik Değerlendirme

Düzy belirlemeye yönelik değerlendirme, öğrencilerin öğretim programında belirlenen amaçlara ne derece ulaştıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen değerlendirme türüdür (Morrison, 1994).

Düzy belirlemeye yönelik değerlendirme öğretim süreci sonunda gerçekleştirilir. Gerçekleştirilen değerlendirme ile öğretim amacı ilişkilendirilir ve öğrenci performansı çoğunlukla bir not ile değerlendirilir (Brookhart, 2001). Düzy belirlemeye yönelik değerlendirme, öğrencinin öğretim sürecindeki gelişimine ilişkin bilgi veren ve öğrencinin başarı profilini sunan verileri içerir. Düzy belirlemeye yönelik değerlendirme çoğunlukla öğretime ilişkin kazanımların bireysel testler yoluyla ölçülmesi üzerine odaklanmaktadır. Ancak bu tür bir değerlendirme, okulöncesi öğretimde çocukların iletişim becerileri ve performanslarının değerlendirilmesi için uygun değildir. Bu yönüyle, okulöncesi öğretimde öğretmen ve öğrenci arasında iletişimi gerektiren, çocukların gelişim özelliklerini dikkate alan değerlendirme yöntem ve araçlarının seçilmesi ve geliştirilmesi büyük önem taşır (Meyer, 1992). Okulöncesi öğretimde, düzy belirlemeye yönelik değerlendirmelerde öğrencilerin sanatsal gelişimlerine ilişkin çalışmalarını, beceri ve yeteneklerine ilişkin verileri içeren portfolyoların kullanılması daha objektif bir değerlendirme sürecinin oluşturulmasına katkı sağlayacaktır (Gardner, 1988; Meyers, 1992). Sanat eğitiminde düzy belirlemeye yönelik değerlendirme öğrencilerin ortaya koydukları performans dikkate alınarak gerçekleştirilmelidir. Çünkü sanat eğitiminde düzy belirlemeye yönelik değerlendirme, sanatsal etkinliklere ilişkin bilginin, becerinin, tutumların bir bütün olarak değerlendirilmesini içermektedir. Düzy belirlemeye dö-

nük değerlendirmede önemli olan öğretim sürecindeki etkinliklerin bir öğrenme modülü ya da dönem sonunda belirlenilen değerlendirme ölçütleri göz önünde bulundurularak bir bütün olarak gerçekleştirilmesi ve yorumlanmasıdır. Bu nedenle düzey belirlemeye yönelik değerlendirme sürecinde öğrencilerin sanatsal gelişimlerini ve süreç içerisinde deneyimlerini daha etkili bir biçimde gözlemleyip değerlendirebilecekleri portfolyoların kullanılması ve bu doğrultuda çalışmaların bir bütün olarak değerlendirilmesi okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde değerlendirmeye daha uygun bir yaklaşımdır. Düzey belirlemeye yönelik değerlendirme sürecinin en önemli gerekliliklerinden biri de geribildirimdir. Öğretim sürecine ilişkin geribildirim düzey belirlemeye yönelik değerlendirmenin bir parçasıdır ve öğrencilerin öğrenme sürecinde yol gösterici rol oynar. Öğrencilerin sanatsal etkinlikleri anlamlandırmalarını, etkinlik sürecine ilişkin kendilerini ifade etmelerini, yeni ve özgün yaklaşımlar göstermeye yönelik olarak yönlendirilmelerini sağlar.

Ürün ve Ürün Oluşturma Sürecinin Değerlendirilmesi

Görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme sürecinde gelişimsel ve düzey belirlemeye yönelik değerlendirme yaklaşımlarının uygulanabilmesi için bu değerlendirme yaklaşımları kapsamında ürün ve ürün oluşturma sürecinin değerlendirilmesinde dikkate alınan ölçütlerin ve değerlendirme sürecinde kullanılan değerlendirmeye ilişkin yöntemlerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Ürün ve ürün oluşturma sürecinin değerlendirilmesi, öğrencilerin öğretim ortamlarının ve koşullarının incelenmesi, ürün ortaya koymaya ilişkin uygulama sürecinin gözlemlenmesi ya da kaydedilmesi (video kayıt, fotoğraf, ses kaydı gibi), öğrencilerin uygulama sürecinde öğrendiklerini belirlemeye ilişkin süreç öncesi ve sonrasında uygulanan ön-son görüşmelerin gerçekleştirilmesi, öğrencilerin kazanması beklenen davranışların niteliğini belirlemeye ilişkin oluşturulmuş ölçütlerden oluşan süreç değerlendirme formunun uygulanması, öğrencilerin gerçekleştirdikleri sanatsal çalışmanın niteliğini belirlemek amacıyla bir takım ölçütlerden oluşmuş olan ürün değerlendirme etkinliğinin gerçekleştirilmesi, süreç içerisinde sanatsal etkinliklere ilişkin edinilen öğretim içeriğinin değerlendirilmesi amaçlı sorular içeren sanatsal edinimleri değerlendirme etkinliğinin gerçekleştirilmesi, öğrencilerin gerçekleştirdikleri etkinliklere ilişkin kendilerini ve çalışmalarını tanımlama, anlatmak istediklerini yorumlama, anlatım yöntemini çözümleme ve ortaya çıkan ürün ve süreci yargılama aşamalarından oluşan öz değerlendirme etkinliğinin gerçekleştirilmesi ve öğrencilerin süreç içerisindeki gelişimlerini ve ürünlerini genel olarak değerlendirip öğretmenlerin genel değerlendirmeye ilişkin öğrenciye dönütler verdiği genel değerlendirme etkinliğinin gerçekleştirilmesi şeklinde sıralanabilecek çalışmaları içermektedir (Kırıçoğlu ve Stokrocki, 1997). Ürün ve ürün oluşturma sürecinin değerlendirilmesi belirlenmiş olan bir periyod süresince düzenli aralıklarla gerçekleştirilirse, değerlendirmelerin bütünü gelişimsel değerlendirme ölçütleri kapsamında yorumlanabilir ve bu doğrultuda öğrenciye geribildirim sağlanabilir. Ürün ve ürün oluşturma süreci, bütün olarak ele alınır ve oluşturulan bütün ürünler ve süreç bütün olarak değerlendirilirse düzey belirlemeye dönük değerlendirme ölçütleri kapsamında öğrenciye geribildirim sağlanabilir.

Okulöncesi sanat eğitiminde değerlendirme ölçütleri keşfetme, araştırmacılık, algılama ve sezgi, iletişim, bireysel ve sosyal farkındalık, beceri kullanımı, yaratıcılık, analiz ve eleştiri şeklinde sıralanmaktadır (Farmer, 1987; Gardner, 1990; McArdle ve Barker, 1990).

OKULÖNCESİ SANAT EĞİTİMİNDE DEĞERLENDİRME ÖLÇÜTLERİ

Okulöncesi görsel sanatlar eğitiminde uygulama sürecine ilişkin değerlendirmelerde göz önünde bulundurulmuş bir takım ölçütler ve bu ölçütler doğrultusunda gözlemlenmesi beklenen davranış değişiklikleri vardır (Tablo 8.7).

Keşfetme

Sanat etkinliklerinin gerçekleştirirken konuların seçimi ve malzemenin kullanımına ilişkin seçenekleri araştırmak, gözlemlemek, karşılaştırmak, soru sormak, olanakları tanımak, alternatifler bulmak ve amacı sorgulamak gibi bir takım etkinlikleri içermektedir.

Araştırmacılık

Sanatsal etkinliklere katılım, inisiyatif kullanmak, özel fikirler üzerine odaklanmak, derinlemesine araştırmak, sorumluluklarını yerine getirmek, amaca ulaşmaya çalışmak, problem çözmek, fikirler üretmek ve gerçekleştirmek, zamanı iyi kullanmak ve kişisel fikirler üretmek gibi bir takım davranış süreçlerinin değerlendirilmesini içermektedir.

Algılama ve Sezgi

Duyumsal farkındalık, görselleştirmeye ilişkin malzemelerin niteliği, fiziksel özellikler ve çevre gibi etmenlere ilişkin duyarlılık, sanatsal etkinlikleri içselleştirme eğilimi, iyi ayrımlar yapmak, detaylara dikkat etmek, tarzlar, kültürler ve tarihi süreçlerin çeşitliliğine ilişkin hassasiyet göstermek gibi davranışların değerlendirilmesini içermektedir.

İletişim

Belirli bir amaç kapsamında sanat elemanları ve malzemelerini seçmek ve kullanmak, sanatsal etkinliğin içeriğine dayalı olarak fikirleri ve duyguları açıklamak, tasvir etmek için semboller kullanmak, sanatsal ürünler için bir ortam ya da hikaye yaratmak yolu ile sanatsal etkinlikler kapsamında bir iletişim dili oluşturmak gibi etkinliklerin değerlendirilmesini içermektedir.

Bireysel ve Sosyal Farkındalık

Bağımsız çalışmak, bireysel duyguları ortaya çıkarmak, sanat etkinliği sürecindeki hazırlık aşamalarına katılmak, keşifleri paylaşmak, düş kırıklığı ile başa çıkmak, grup etkinliklerine katılmak, işbirliğinde bulunmak, etkili iletişim kurmak, sınıf içindeki diğer öğrencileri önemsemek, empati kurmak ve onlara değer vermek ve önerilerde bulunmak gibi davranışların değerlendirilmesini içermektedir.

Beceri Kullanımı

Malzemeleri etkin kullanmak, el-göz koordinasyonunu sağlayabilmek, temel teknikleri kullanmak ve kontrol etmek, sanatsal etkinliklere ilişkin süreç, sanatın elemanları ve ilkeleri gibi konulara duyarlılık göstermek (okulöncesi öğretim sürecinde sanat öğretimi programlarına ilişkin bir takım kuramsal içeriklerin öğrenilmesi beklenir ancak çocukların bu içerikleri sanatsal etkinliklerinde kullanmaları beklenmez), ürünlerin sunumuna ilişkin belirli bir tutarlılık ve nitelik sunmak gibi davranışların değerlendirilmesini içermektedir.

Yaratıcılık

Farklı durumlarda esneklik göstermek ve bu tür durumlardan keyif almak, bir ortama ya da etkinliğe ilişkin risk almak, hayal gücünü kullanmak, keşfetmeye ilişkin yaratıcı tavır sergilemek, bir takım fikirleri farklı bakış açıları ile açıklamak, farklı sanatsal uygulama yöntem ve tekniklerini farklı biçimde ve bir arada kullanmak, birleştirmek gibi davranışların değerlendirilmesini içermektedir.

Analiz

Çocuğun sınıf içerisinde sanatsal yaratma sürecine ilişkin neleri hayal ettiğini, düşündüğünü, hissettiğini, duyduğunu ya da gördüğünü tanımlamak, ürün ve sürece yansıtma, sanat alanına ilişkin sanat terimlerini kullanmaya yönelik ilgi göstermek, önceki öğrenilenler ile yeni öğrenilenler arasında ilişki kurmak, kendi görüşlerini sunmak, gerekli görülen durumlarda farklı çözüm önerileri geliştirmek gibi davranışların değerlendirilmesini içermektedir.

Eleştiri

Sanatsal ürünlere değer vermek, kendi sanatsal etkinlikleri, arkadaşlarının çalışmalarını ve diğer sanatsal ürünler üzerine konuşmak, tanımlamak, açıklamak, sorgulamak, uygun görülen noktalarda önerileri dikkate alıp kabul etmek gibi davranışların değerlendirilmesini içermektedir (Wright, 1994).

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme sürecinde takım ölçütleri vardır, sizce bu ölçütler değerlendirme sürecine ne tür bir katkıda bulunmaktadır.

2

SIRA SİZDE

Tablo 8.7
Okulöncesinde
Sanatsal Etkinlik
Sürecinin
Değerlendirilmesi
(Wright, 1994).

Sanat Etkinlik Sürecine İlişkin;		Davranış Değişiklikleri;	Değerlendirme	
Keşfetme				Gözlemlemek, Farklı malzemeleri kullanarak seçenekleri araştırmak, Karşılaştırmalar yapmak, Sorgulamak, Olanakları görmek ve olanaklar kapsamında farklı alternatifler yaratmak, Amacı sorgulamak.
Araştırmacılık (Sanatsal etkinlikleri izleme ve takip etme)				Sanat etkinliklerine katılmak Özel tercihler kullanmaya ilişkin girişimde bulunmak, Özel alanlar üzerine odaklanmak, Derinlemesine, ayrıntılı incelemek, Amaç doğrultusunda sorumlulukları tamamlamak, Problem çözmek, fikirler ileri sürmek ve planlarını gerçekleştirmek, Çalışmaları bitirmeye ilişkin zamanı iyi kullanmak, Çalışmalarını kişisel tercihleri doğrultusunda sürekli geliştirmek.
Algılama ve Sezgi				Duyumsal farkındalık, Görselleştirmeye ilişkin malzemelerin niteliği, fiziksel özellikler ve çevre gibi etmenlere ilişkin duyarlılık, Sanatsal etkinlikleri içselleştirme eğilimi, Sanatsal içeriğe ilişkin ayırım yapma ve detaylara ilişkin duyarlılık, Kültürler ve tarihi süreçlerin çeşitliliğine ilişkin duyarlılık.
İletişim				Belirli bir amaç kapsamında sanat elemanları ve malzemelerini seçmek ve kullanmak, Sanatsal etkinliğin içeriğine dayalı olarak fikirleri ve duyguları açıklamak, Duygu ve düşüncelerini anlatmak için semboller kullanmak, Sanatsal ürünler için bir ortam ya da hikaye yaratmak yolu ile sanatsal etkinlikler kapsamında bir iletişim dili oluşturmak.
Bireysel ve Sosyal Farkındalık				Bağımsız çalışmak, bireysel duyguları ortaya çıkarmak, Sanat etkinliği sürecindeki hazırlık aşamalarına katılmak, keşifleri paylaşmak, Başarıyla başa çıkmak, grup etkinliklerine katılmak, işbirliğinde bulunmak, etkili iletişim kurmak, Diğer öğrencileri önemsemek, empati kurmak, onlara değer vermek ve önerilerde bulunmak,
Beceri kullanımı				Malzemeleri etkin kullanmak, El göz koordinasyonunu sağlayabilmek, Temel teknikleri kullanmak ve kontrol etmek, Sanatsal etkinliklere ilişkin süreç, sanatın elemanları ve ilkeleri gibi konulara duyarlılık göstermek, Ürünlerin sunumuna ilişkin belirli bir tutarlılık ve nitelik sunmak.
Yaratıcılık				Farklı durumlarda esneklik göstermek ve bu tür durumlardan keyif almak, Bir ortama ya da etkinliğe ilişkin risk almak, hayal gücünü kullanmak, keşfetmeye ilişkin yaratıcı tavır sergilemek, Bir takım fikirleri farklı bakış açıları ile açıklamak, farklı sanatsal uygulama yöntem ve tekniklerini farklı biçimde ya da bir arada kullanmak ve birleştirmek.
Analiz				Sanatsal etkinliğe ilişkin neleri hayal ettiğini, düşündüğünü, hissettiğini, duyduğunu ya da gördüğünü tanımlamak, ürün ve sürece yansıtma, Sanat alanına ilişkin sanat terimlerini kullanmaya yönelik ilgi göstermek, Önceki öğrenilenler ile yeni öğrenilenler arasında ilişki kurmak, Kendi görüşlerini sunmak, farklı çözüm önerileri geliştirmek.
Eleştiri				Sanatsal ürünlere değer vermek, Kendi sanatsal etkinlikleri, arkadaşlarının çalışmaları ve diğer sanatsal ürünler üzerine konuşmak, tanımlamak, açıklamak, sorgulamak, Önerileri dikkate almak.

Özet

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde değerlendirmenin özelliklerini betimlemek,

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde değerlendirmenin genel özellikleri şu şekilde sıralanmaktadır:

- Okulöncesinde süreç içerikli bir değerlendirme gerçekleştirilmelidir.
- Her çocuğun birbirinden farklı olduğu, gelişim özellikleri ve ilgi alanları değerlendirme sürecinde göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocuklar, günlük yaşamlarındaki ve sosyal çevrelerindeki etkenler dikkate alınarak değerlendirilmektedir.
- Öğrenci sınırlandırılmış bir değerlendirme ile karşı karşıya olmamalı; değerlendirme sürecinde dış etkenler göz önünde bulundurulmalıdır.
- Çocuklar sanatsal etkinlikler sürecinde belirlenmiş bir konu ile sınırlandırılmamalıdır.
- Değerlendirme sürecinde öğrencilerin yalnızca öğrendikleri içeriklerin bilgi ve beceri yönünden değerlendirilmesine dikkat edilmelidir.
- Öğrenciler değerlendirme sürecine ve değerlendirme ölçütlerine ilişkin bilgilendirilmelidir.
- Değerlendirme her zaman öğretim planlamasının bir parçası olarak görülmeli ve değerlendirme süreci bu doğrultuda geliştirilmelidir.
- Değerlendirme yapıcı, yönlendirici ve teşvik edici olmalıdır.
- Değerlendirme öğrencileri motive etmeli ve öğrencileri kendilerini ifade etmeye teşvik etmelidir.
- Değerlendirme öğretim sürecinin etkililiğinin artırılmasına ilişkin veriler içerecek şekilde planlanmalıdır.
- Değerlendirme öğrencilere yaratıcılık gösterebilmek, performans sergileyebilmek, farklı bakış açıları ile çeşitli sanatsal çalışmalar gerçekleştirebilmek ve özgün tavırlar göstermek için uygun bir ortam sağlayabilmelidir.
- Değerlendirme güvenilir, destekleyici, yargılamayan bir ortamda gerçekleştirilmeli, öğrencilerin kendine güvenlerini ve kendilerine ilişkin olumlu görüşlerini destekleyici özellikte olmalıdır.
- Değerlendirme sürecinde ürünlerin değerlendirilmesinin yanında sürecin ve sürece ilişkin deneyimlerin değerlendirilmesini de içermelidir.
- Okulöncesinde değerlendirme sürecinde öğretmenlerin geri bildirimleri sözlü ve açık bir biçimde ifade etmelidir.
- Değerlendirme sürecine ilişkin etkinliklerin gözlemlenmesinde bireysel etkinliklerin yanı sıra grup etkinlikleri ve sanatsal deneyimler de dikkate alınmalıdır.

Okulöncesi görsel sanatlar eğitimi sürecinde değerlendirme sürecinin bileşenlerini açıklamak

Değerlendirme öğretmen, öğrenme-öğretme süreci, öğrenme çevresi, öğretim programı, öğretim uygulamaları ve yöntemleri olarak sıralanan bileşenlerden oluşmakta ve bu bileşenlerin bütünü dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir.

Öğretmen; değerlendirme sürecinde öğretmenin tutumu, mesleki yeterliği, iletişim becerisi, kişisel gelişimi, değerlendirmeye ilişkin yeterliği, öğretim sürecine ilişkin planlaması, belirlediği etkinlikler ve uygulamaya ilişkin yöntem ve teknikler öğrencinin öğretim ortamına ilişkin performansını belirleyen ya da geliştiren durumlardır.

Öğretim Programı; öğretim programının öğrencinin değerlendirilmesinde önemi çok büyüktür. Çünkü öğretim programının amacı, süreci, içeriği, öğretim programı kapsamında belirlenilen etkinlikler, program-içerik-süreç-uygulama tutarlılığı, öğretim programının yeterliliği ve öğretim programının geliştirilmesine ilişkin gereksinimler görsel sanatlar öğretiminde değerlendirme sürecine ilişkin ölçütlerin belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Öğretim Ortamı; öğretim ortamının öğrencilerin özelliklerine uygunluğu, sanat etkinliklerinin gerçekleştirilmesine ilişkin yeterliği, öğrencilerin sanat etkinlikleri sürecinde bağımsız olarak çeşitli olanaklara sahip olmasına ilişkin nitelikleri öğrencinin sanatsal etkinliklere ilişkin değerlendirilmesi sürecinde son derece önem taşımaktadır ve özellikle göz önünde bulundurulması gereken bir noktadır.

Öğretim Yöntemi; değerlendirme sürecindeki diğer dikkat edilmesi gereken nokta, öğretmenin öğretim deneyimi ve öğretim sürecine ilişkin kullandığı yöntemdir. Çocuklar öğretim etkinliğinin niteliği kapsamında bireysel özelliklerine göre, küçük gruplarla ya da bütün sınıf olarak gerçekleştirebilecek bir takım öğretim yöntemleri ile sanatsal etkinliklere yönlendirilmeli ve her çocuğun kendisini ifade edebileceği bir ortam oluşturulmalıdır.

Öğretim İçeriği; okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi süreci ve değerlendirilmesine ilişkin öğretim içeriğinin (sanatın elemanları/renk, çizgi, doku, şekil, form, nokta, ışık-gölge ve ilkelerinin/ritim, denge, ton vb.) öğrencilere uygunluğu ve öğrencilerin öğretim içeriğine yönelik bilgi, beceri, tutum ve kavramların edinimlerine ilişkin gelişimleri oldukça dikkatle belirlenmesi gereken bir konudur.

Okulöncesi görsel sanat eğitimi sürecinde değerlendirme araçlarını, türlerini ve ölçütlerini açıklamak için gerekli bilgi ve becerilere sahip olacaksınız.

Okulöncesi Sanat Eğitiminde Sanatsal Gelişimi Değerlendirme Araçları; öğrenciyi tanımaya yönelik olarak kullanılan bir çok araç vardır ancak okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde sanatsal gelişimin değerlendirilmesi sürecinde en yaygın olarak kullanılan araçlar portfolyolar ya da süreç dosyaları, gözlemler, görüşmeler, durum çalışması gibi öğrencilerin bireysel özelliklerini dikkate alan veri toplama yöntemleri kullanılır *Portfolyolar ya da Süreç Dosyaları;* öğrencilerin öğretim sürecinde sürece ilişkin etkinliğe yönelik çabalarını, ilerleme ve başarılarını gösteren ve öğrencinin kendini yansıtabildiği değerlendirme araçlarından biridir.

Gözlemler; gözlem çocukların sanatsal sürece ne şekilde katıldıkları, sanat yoluyla kendilerini nasıl ifade ettikleri, sanat etkinliğine ilişkin geribildirim nasıl verildiği ve ne tür öğretim deneyimlerinin planlandığını içeren bir değerlendirme aracıdır. Okulöncesinde yaygın olarak kullanılan gözlem araçları katılımcı gözlem ve anekdot olarak sıralanmaktadır.

Görüşmeler; sözlü olarak sürdürülen veri toplama yöntemidir. Görüşmelerin türü ne olursa olsun önemli olan görüşülen kişi ya da kişileri yönlendirmektir. Okulöncesi görsel sanatlar öğretiminde değerlendirme sürecinde çocuklara sanat deneyimlerine ilişkin sorular sormak, yaşadıkları deneyim, öğretim durumu ve gelişimlerinin anlaşılması için etkili bir yöntemdir. Görüşmeler yapılandırılmış, yarı yapılandırılmış ve yapılandırılmamış görüşmeler olarak farklı uygulama yöntemleri ile görsel sanatlar eğitimi sürecinde kullanılmaktadır. Bu görüşme türleri dışında sohbet tarzı görüşme de okulöncesinde yaygın bir biçimde kullanılmaktadır.

Durum Çalışması; öğrenciler ve öğretim süreci ile ilgili olguların belirli özellikleri ile ayrıntılı bir biçimde incelenmesini içermektedir. Durum çalışmalarında bir öğrenci, bir ortam, bir olay ayrıntılı olarak incelenmektedir. Öğretmen, öğretim sürecinde öğrencinin karşılaştığı durumlar, olaylar ve etkileşimlere ilişkin veriler toplar, süreci gözden geçirir, keşiflerde bulunur ve öğrencinin öğretim sürecine ilişkin performansını değerlendirirken durum çalışması ile nereye ulaşacağına, öğrenci ve sürece ilişkin değerlendirme yaparken kimlerle görüşmesi gerektiğine ve öğrencinin bireysel özelliği doğrultusunda öğretim sürecinde neyi derinlemesine inceleyeceğine ka-

rar verir ve bu doğrultuda öğrenciyi tanımaya ilişkin veriler elde etmeye çalışır.

Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirme Türleri

Gelişimsel (İzlemeye Dönük) Değerlendirme; Gelişimsel değerlendirme öğrencilerin öğrenmeye ilişkin kazanımlarının düzenli bir biçimde ve sürekli olarak değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Bu değerlendirme türü öğretim süreci boyunca öğrencilerin öğrenmelerini ve gelişimlerini değerlendirmeyi amaçlar. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde gelişimsel değerlendirme çocukların sanatsal çalışmalarının, sanatsal gelişimlerinin ve sürecin belirli aralıklarla gözlemlendiği, öğrenciye sürece ilişkin dönütler verildiği, sanatsal gelişimin düzenli olarak kontrol edildiği ve öğrenci ile sürekliliği olan bir etkileşimin sürdürüldüğü değerlendirme etkinliklerini içermektedir.

Düzy Belirlemeye Yönelik Değerlendirme; düzy belirlemeye yönelik değerlendirme, öğrencilerin öğretim programında belirlenen amaçlara ne derece ulaştıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen değerlendirme türüdür. Değerlendirme işlemi öğretim süreci sonunda gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen değerlendirme ile öğretim amacı ilişkilendirilir ve öğrenci performansı çoğunlukla bir not ile değerlendirilir.

Ürün ve Ürün Oluşturma Sürecinin Değerlendirilmesi; ürün ve ürün oluşturma sürecinin değerlendirilmesi, öğrencilerin öğretim ortamlarının ve koşullarının incelenmesi, ürün ortaya koymaya ilişkin uygulama sürecinin gözlemlenmesi ya da kaydedilmesi (video kayıt, fotoğraf, ses kaydı gibi), süreç öncesi ve sonrasında uygulanan önson görüşmelerin gerçekleştirilmesi, süreç değerlendirme formunun uygulanması, ürün değerlendirme etkinliğinin gerçekleştirilmesi, sanatsal edinimleri değerlendirme etkinliğinin gerçekleştirilmesi, öz değerlendirme etkinliğinin gerçekleştirilmesi ve genel değerlendirme etkinliğinin gerçekleştirilmesi şeklinde sıralanabilecek çalışmaları içermektedir.

Okulöncesi Sanat Eğitiminde Değerlendirme Ölçütleri; okulöncesi görsel sanatlar eğitiminde uygulama sürecine ilişkin değerlendirmelerde göz önünde bulundurulmuş bir takım ölçütler ve bu ölçütler doğrultusunda gözlemlenmesi beklenen davranış değişiklikleri vardır (Tablo 3). Bunlar: keşfetme, araştırmacılık, algılama ve sezgi, iletişim, bireysel ve sosyal farkındalık, beceri kullanımı, yaratıcılık, analiz ve eleştiridir (Farmer, 1987; Gardner, 1990; McArdle ve Barker, 1990).

Kendimizi Sınayalım

1. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecindeki değerlendirmeye ilişkin özelliklerden biri **değildir**?

- Okulöncesinde değerlendirme öğrencilerin katılımı olmadan gerçekleştirilmelidir.
- Değerlendirme süreç temellidir
- Değerlendirme sürecinde çocukların gelişim özellikleri önemlidir
- Değerlendirme yapıcı, yönlendirici ve teşvik edici olmalıdır
- Değerlendirme güvenilir, destekleyici, yargılamayan bir ortamda gerçekleştirilmelidir

2. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesinde öğretim öncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecindeki değerlendirme sürecinin bileşenlerinden biri **değildir**?

- Öğretmen
- Öğretim programı
- Öğrencinin tercihleri
- Öğretim ortamı
- Öğretim yöntemi

3. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi sanat eğitiminde sanatsal gelişimi değerlendirme araçlarından biri **değildir**?

- Portfolyolar
- Yaratıcı Drama
- Süreç Dosyaları
- Katılımcı Gözlem
- Görüşme

4. Aşağıdaki seçeneklerden hangisi portfolyolar ya da süreç dosyalarında bulunması gerekenlerden biri **değildir**?

- Ses kayıtları
- Video görüntüleri
- Animasyon kayıtları
- Gelişim dosyası
- Bilgi formları

5. Aşağıdakilerden hangisi öğretmenin öğretim sürecine katılarak ve öğrencilerin içinde buldukları öğretim durumunu gözlemleyerek öğrencinin sanatsal gelişimini değerlendirdiği araçlardan biridir?

- Katılımcı Gözlem
- Gözlem
- Durum Çalışması
- Anektod
- Görüşme

6. Aşağıdakilerden hangisi görüşmenin belirlenen sorular kapsamında yapıldığı ve içeriğe bağlı olarak yönlendirildiği türüdür?

- Yapılandırılmış görüşme
- Yarı yapılandırılmış görüşme
- Sohbet tarzı görüşme
- Yapılandırılmamış görüşme
- Belirlenmiş görüşme

7. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme türlerinden gelişimsel değerlendirmenin özelliklerinden biri **değildir**?

- Düzenli bir biçimde ve sürekli olarak gerçekleştirilir
- Öğretim sürecinin bütününe kapsar
- Öğrencilerin ayrıntılı ve açık bir biçimde analiz edilmesini sağlar
- Öğrenci öğretim süreci sonunda öğretmenden dönüt alır
- Öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşim süreklidir

8. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme türlerinden düzey belirlemeye dönük değerlendirmenin özelliklerinden biridir?

- Bütün öğretim süreci boyunca belirli aralıklarla öğrenciye geribildirim verilir
- Öğrenci ve öğretmen arasında değerlendirmeye ilişkin etkileşim süreklidir
- Öğretim sürecinin belirli bir kısmına ilişkin değerlendirme gerçekleştirilir
- Değerlendirme öğretim süreci sonunda gerçekleştirilir
- Bilgi, beceri ve tutumlar her etkinlikten sonra değerlendirilir.

9. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme türlerinden ürün ve ürün oluşturma sürecinin değerlendirilmesine ilişkin kullanılan yöntemlerden biri **değildir**?

- Uygulama sürecinin gözlemlenmesi
- Süreç değerlendirme formunun uygulanması
- Ürün değerlendirme etkinliği
- Öz değerlendirme etkinliği
- Kural değerlendirme testi

10. Aşağıdakilerden hangisi okulöncesi sanat eğitiminde değerlendirme ölçütlerinden biri **değildir**?

- Algılama ve sezgi
- Bireysel ve sosyal farkındalık
- Beceri kullanımı
- Yaratıcılık
- Öz beğeni

Yaşamın İçinden

“

- Öğretmen : Mavi saydam (transparan) jelatini ışığa tutmaktan ve onu izlemekten gerçekten çok hoşlanıyorsun sanırım
- Öğrenci : Her şey mavi görünüyor
- Öğretmen : Evet haklısın her şey mavi ve parlak görünüyor
- Öğrenci : Ben bu kutuyla da her şeyi mavi görme-yi isterdim
- Öğretmen : Kutunun neden transparan olmasını istiyorsun?
- Öğrenci : Böylece onu motosiklet başlığı olarak kullanabilirdim
- Öğretmen : Peki jelatini kutunun üzerine yapıştırmayı düşündün mü? Kutunun üzerine jelatini yapıştırdıktan sonra da her tarafı mavi görebilecek misin?
- Öğrenci : Evet kutunun yüzüme gelen kısmına bu jelatini yapıştırabilirim ve her yeri mavi görebilirim
- Öğretmen : Bu güzel bir fikir ve kutuda pencere gibi bir delik açarsın, böylece kutudan yapacağın motosiklet başlığın ile her tarafı mavi olarak görebileceğin bir görüş alanı, vizör oluşturabilirsin (çocuk bir takım seçenekleri dener)
- Öğrenci : Arda ve ben birlikte motosiklet oyunu oynayacağız
- Öğretmen : Ben bunu açık hava oyunu süresince takmaktan keyif alacağına inanıyorum. Peki, bu başlığı motosiklet oyunu dışında bir oyun için kullanabilir misin merak ediyorum
- Öğrenci : Ben astronot olabilirim ya da deniz altında giden. Hey ay üzerinde yürüyen biri de olabilirim.
- Öğretmen : Güzel, düşündüğün fikirleri ve bu kutu ile mavi olarak gördüğün şeyleri resimleyebilirsin.

Öğretmen öğrenci ile yaptığı bu konuşmada öğrenci için yaratıcı bir süreç oluşturmaya ilişkin bir ortam yapılandırmaktadır (“Evet haklısın her şey mavi ve parlak görünüyor”; “Bu iyi bir fikir”; “Ben bunu açık hava oyunu süresince takmaktan keyif alacağına inanıyorum”). Ayrıca çocuğun bilgisini ve becerisini açık uçlu sorular sorarak daha fazla ortaya koymasını sağlamaktadır (“Kutunun neden transparan olmasını istiyorsun?”; “Kutu-

nun üzerine jelatini yapıştırdıktan sonra da her tarafı mavi görebilecek misin?”; “Kutuda pencere gibi bir delik açarsın, böylece kutudan yapacağın motosiklet başlığın ile her tarafı mavi olarak görebilirsin”). Çocuğa yine açık uçlu sorular ile farklı alternatifleri ortaya koymasını sağlamaktadır (“Peki bu başlığı motosiklet oyunu dışında bir oyun için kullanabilir misin merak ediyorum?”). Aynı zamanda çocuğun bir takım kavramları öğrenmesini sağlamaktadır (saydam, parlak gibi). Böylece çocuğun hayal gücünü daha etkili kullanmasını sağlamaya ilişkin ortam oluşturmada, yaratıcılık alanının sınırlarını genişletmekte, etkinlik sürecinde çocuğun ilerlemesini gözlemleyebilmekte ve çocuğa kendi düşünce ve duygularını açıklama olanağı tanımaktadır. Bu uygulama aynı zamanda informal bir değerlendirme etkinliği olarak değerlendirilmektedir. Bu şekilde çocuk değerlendirildiğine ilişkin bir takım endişe ve kaygıları taşımadan gerçek tavırları, yaratıcılığı, yeteneği ve uygulamaları ile kendisini etkili bir biçimde ifade edebilmekte, daha objektif bir değerlendirmenin gerçekleştirilmesine uygun bir tavır sergileyebilmektedir. Bu nedenle okulöncesinde değerlendirmenin belirli bir süreç ve süreç içerisindeki performans dikkate alınarak gerçekleştirilmesi ve doğru değerlendirme türünün kullanılması son derece önem taşımaktadır (Wright, 1994).

”

Kendimizi Sınayalım Yanıt Anahtarı

1. a Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirmenin Özellikleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
2. c Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Görsel Sanatlar Öğretiminde Değerlendirme Sürecinin Bileşenleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
3. b Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Sanat Eğitiminde Sanatsal Gelişimi Değerlendirme Araçları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
4. c Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Sanat Eğitiminde Sanatsal Gelişimi Değerlendirme Araçları/Portfolyolar ya da Süreç Dosyaları” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
5. a Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Sanat Eğitiminde Sanatsal Gelişimi Değerlendirme Araçları/Gözlemler” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
6. b Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Sanat Eğitiminde Sanatsal Gelişimi Değerlendirme Araçları/Görüşmeler” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
7. d Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirme Türleri/Gelişimsel (İzlemeye Dönük) Değerlendirme” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
8. d Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirme Türleri/Düzyer Belirlemeye Yönelik Değerlendirme” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
9. e Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesinde Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirme Türleri/Ürün ve Ürün Oluşturma Sürecinin Değerlendirilmesi” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.
10. e Yanıtınız doğru değilse “Okulöncesi Sanat Eğitiminde Değerlendirme Ölçütleri” bölümünü yeniden gözden geçiriniz.

Sıra Sizde Yanıt Anahtarı

Sıra Sizde 1

Okulöncesinde görsel sanatlar öğretimine ilişkin değerlendirmede süreç çok önemlidir. Çünkü sanatsal etkinliklerin değerlendirilmesi için etkinliklerin bütünü kapsamında öğrencilerin ortaya koydukları davranış değişikliklerinin yorumlanması gerekmektedir. Okulöncesinde görsel sanatlar eğitimi sürecinde yalnızca ürün değil ürün oluşturmaya ilişkin deneyim, kendini ifade, problem çözme, yaratıcı tavır sergileme, keşfetme, algı ve sezgilerini ortaya koyma gibi bir çok durum değerlendirmeyi etkilemekte ve bu nedenle öğretim etkinliğinin belirli bir süreç içerisinde değerlendirilmesi daha objektif bir değerlendirme gerçekleştirilmesini sağlamaktadır. Süreç temelli değerlendirme, öğretmenin çocuğu tanımasını ve değerlendirmeye ilişkin gözlem yapmasını sağlamaktadır.

Sıra Sizde 2

Okulöncesinde görsel sanatlar eğitiminde değerlendirme sürecindeki ölçütler, sanat öğretimi etkinliğinin çok yönlü ve farklı açılardan değerlendirilmesini sağlamaktadır. Öğrencilerin bireysel farklılıkları, ilgileri, ihtiyaçları ve performansları daha ayrıntılı ve açık bir biçimde değerlendirilebilmektedir. Görsel sanatlar eğitiminde değerlendirmeye ilişkin belirlenmiş olan ölçütler sanatsal etkinliğin öğrencilere hangi açılardan ne tür kazanımlar edindirdiğinin belirlenmesini sağlamakta ve bu yönüyle öğretim sürecindeki olumsuz durumlar daha belirgin bir biçimde ortaya konulmaktadır.

Yararlanılan ve Başvurulabilecek Kaynaklar

- Alexander, R.R. (1982). Participant observation, ethnography, and their use in educational evaluation: A review of selected works. **Studies in art education**, 24(1), 63-69.
- Artut, K. (2001). **Sanat eğitimi, kuramları ve yöntemleri**. Anı Yayıncılık, Ankara.
- Black, P., 2001. Dreams, strategies and systems: portraits of assessment past, present and future, **Assessment in Education**, 8 (1), 65-85.
- Brookhart, S.M. (2001). Successful students' formative and summative uses of assessment information, **Assessment in Education**, 8 (2), 154-168.
- Creswell, J. W. (1994). *Research Design: Qualitative and Quantitative Approaches*, Thousand Oaks, London, New Delhi: SAGE Publication International Educational and Professional Publisher.
- Gall, M. D., Borg, W. R. ve Gall, J. P. (1996). **Educational research: An introduction**. White Plains, NY: Longman.
- Gardner, H. (1988). On assessment in the arts: A conversation with Howard Gardner. **Educational Leadership**, 45(4), 30-34.
- İlhan, A. Ç. (1999). Aktif öğrenme, öğrenme stratejileri ve materyal kullanımı (Resim-iş dersi planı) **İlköğretim Müfettişleri Semineri**, Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi.
- Karasar, N.(2005). **Bilimsel araştırma yöntemi**. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kawulich, B. B. (2005). Participant observation as a data collection method **Forum: Qualitative Social Research** 6(2), Art. 43. Erişim Yeri: <http://www.qualitative-research.net> Erişim Tarihi: 06.02.2008.
- Kırıçoğlu, O. ve Stokrocki, M. (1997). Yök ve dünya bankası milli eğitimi geliştirme projesi, hizmet öncesi öğretmen eğitimi. **İlköğretim Sanat Öğretimi**, Ankara.
- Lankes, A.M.D. (1995). Electronic portfolios: A new idea in assesment. **ERIC Digest**. Erişim Yeri: <http://searcher.eric.org/digests/ed390377.html> Erişim Tarihi: 05.06.2007
- Linderman, Marlene Gharbo (1997). **Art in elementary school**. USA: The McGraw Hill Companies,
- MEB (2004). **Okulöncesi eğitim kurumları yönetmeliği**, Erişim Yeri: <http://oogm.meb.gov.tr> Erişim Tarihi: 05-02-2008
- MEB (2000). **İlköğretim resim-iş dersi programı**, MEB Yayınları 6-7-8, İstanbul.
- Meyer, C.A. (1992). What's the difference between authentic and performance assessment? **Educational Leadership**. 49. 39-40.
- Mills, L. (1994). Yes, it can work!: Portfolio assesment with preschoolers. **ERIC Digest**. Erişim Yeri: <http://www.eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2> Erişim Tarihi: 05.06.2007
- Morrison, K. (1994). Uniformity and diversity in assessment: an international perspective and agenda, **A Journal of Comparative Education**, 24 (1), 5-16.
- Patton, M. Q. (1990). **Qualitative evaluation and research methods**. Newsbury: Sage Publication.
- Siedman, I. E. (1991). **Interviewing as qualitative research: a guide for researchers in education and the social sciences**. New York, Teachers College Press.
- Wright, S. K (1994). Assessment in the Arts: Is It Appropriate in the Early Childhood Years? **Studies in Art Education**, 36: 1, ss. 28-43.
- Yıldırım,A. ve Şimşek, H. (2004). **Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri**, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Sözlük

B

Benzeşim: Bir olay, ortam ya da sürecin aslına uygun olarak yeniden oluşturulmasıdır.

Bilgisayar Destekli Öğretim: Öğretim sürecini daha etkili hale getirmek amacıyla öğretim içeriğinin belirli bir kısmının bilgisayar desteği ile gerçekleştirildiği öğretim ortamlarıdır.

Bilgisayar Tabanlı Öğretim: Öğretim sürecinin tamamen bilgisayarda gerçekleştirildiği öğretim ortamlarıdır.

Bilimsel Rasyonalist Sanat Eğitimi Yaklaşımı: Sanat alanındaki program geliştirme çalışmalarını bilimsel bir yapıya kavuşturarak temellendirmeyi amaçlayan bir sanat eğitimi yaklaşımıdır.

Bilişsel Gelişim: Bireylerin içinde buldukları ortamı anlamlandırmaya yönelik anlamak, tanımak ve öğrenmek gibi süreçleri kapsayan zihinsel davranış süreçleri bilişsel gelişim süreci olarak nitelendirilir ve zihinsel gelişimi ve beraberinde çocukların nasıl düşündüklerini, dünyayı nasıl gördüklerini, nasıl öğrendiklerini ve nasıl kullandıklarını da içerir.

Bütünlük: temel olarak materyali oluşturan parçaların arasındaki ilişkileri ifade eden bir kavramdır.

Ç

Çizgi: gözün belirli bir alanda ya da bir alan etrafında hareket etmesini sağlayarak odaklanmayı sağlayan tek boyutlu görsel bir araçtır.

Çocuk Merkezli Sanat Eğitimi Yaklaşımı: Sanatın, çocuğun kendiliğinden gelişimini sağlamak, yaratıcı etkinlikler yolu ile onların duygu, düşünce coşkularını dışa vurarak anlatmalarını kolaylaştırmak, böylece dengeli bir kişilik gelişimine yardımcı olmak amacıyla işe koşulduğu bir sanat eğitimi yaklaşımıdır.

Çok Kültürlülük: Bir toplumdaki farklı etnik ve kültürel grupların bir arada yaşamasına olanak tanıyan kültürel demokrasi ve kültürel çoğulculuk yaklaşımlarının oluşturduğu bir kavramdır.

Çoklu Ortam: Farklı dijital ortamların (görüntü, ses, grafik, metin gibi) birleşimi ile oluşturulan ve farklı duylara hitap eden etkileşimli uygulamalar yolu ile bilginin belirlenilen bireysel ve küçük gruplardan oluşmuş bir hedef kitleye sunumunu hedefleyen dijital teknolojilerdir.

D

Değerlendirme: Uygun ölçme araçları yardımıyla, arandığı özellik hakkında toplanan bilgileri ya da herhangi bir konuda elde edilen ölçme sonuçlarını, uygun bir ölçütlerle karşılaştırma ve karar verme sürecidir.

Disavurumcu Sanat Eğitimi Yaklaşımı: Çocukların kendi iç dünyasını yaratıcı yollarla anlatmasını bir yöntem olarak kabul eden sanat eğitimi yaklaşımıdır.

Dil Gelişimi: Kelimeler aracılığı ile yazılı ve konuşarak iletişim kurma ve anlamayı içeren gelişimi ifade etmektedir.

Disipline Dayalı Sanat Eğitimi: Sanat eğitiminde sanat tarihi, sanat eleştirisi ve estetik alanlarını sanat uygulamalarıyla bir arada öğretmeyi amaçlayan bir anlayıştır.

Disiplinlerarası: Bir tema veya kavrama farklı açılardan ışık tutabilen bilgi, beceri ve disiplinlerin birbirleriyle ilişkili bir şekilde birleştirilmesi ve bağlantı kurulması yoluyla birden fazla disiplin alanının bilgi ve yöntemini kullanan bir yaklaşımdır.

Durum Çalışması: Öğrenciler ve öğretim süreci ile ilgili olguların belirli özellikleri ile ayrıntılı bir biçimde incelenmesini içermektedir. Durum çalışmalarında bir öğrenci, bir ortam, bir olay ayrıntılı olarak incelenmektedir.

Düzyer Belirlemeye Yönelik Değerlendirme: Öğrencilerin öğretim programında belirlenen amaçlara ne derece ulaştıklarını belirlemek amacıyla gerçekleştirilen değerlendirme türüdür.

E

Ebru: Kitre (bir bitki özü) ile karıştırılmış su üzerine serpiştirilen sıvı boya ile su üzerinde yapılan bezeme ve bu bezemelere müdahale edilmesi ile meydana gelen figürlerin kağıt üzerine aktarılması ile gerçekleştirilen geleneksel Türk el sanatıdır.

Eğitim: Amaçlanan yeterlikleri kazanmış nitelikli insanları yetiştirmek amacıyla gerçekleştirilen eylemler bütünüdür.

Estetik: Güzelin ne olduğu sorusunu yanıtlamakla ilgilenen felsefe dalıdır.

Etkileşim: Kişinin, nesnenin, olayın ya da ortamın başka bir kişiyi, nesneyi, olayı ya da ortamı etkilerken, karşısındakinden de etkilenmesi durumudur.

Etkileşimli CD: Metin, görüntü, hareketli görüntü, ses ve canlandırma gibi çeşitli etkileşim ortamlarını ve uygulamalarını içeren CD tasarımlarıdır.

Etkileşimli Öğrenme Ortamı: İlgili bilgiyi seçmek, klavye, fare (mouse), dokunmalı ekran ya da ses kumandalı sistem gibi araçlar kullanarak, bilgisayar girdileri ile veri ortamı hazırlamak, sorular sormak, yanıtlamak, problem çözmek, verileri tamamiyle sorgulamak, bilgi sunumu yaratmak, yakın ya da uzaktaki diğer insanlarla işbirliği, diğer yandan anlamlı öğrenme ortamları sağlamak gibi etkinlikler doğrultusunda yönelen öğrenme ortamıdır.

Etkileşimli: Olayların akışını etkileme ya da onların biçimlerini değiştirmeye yönelik bilgisayar-kullanıcı iletişimi ve yeterliliğidir. İnteraktif sistemler, kullanıcıdan veri ya da komut kabul eden ve bu doğrultuda yanıt veren sistemlerdir.

Etkili Öğretim: Öğretim etkinliklerinin öğrencinin güdülenmişlik düzeyini yükseltmesini, dikkatini öğrenme hedefleri üstünde odaklaştırmasını, öğrencinin ön öğrenmeleri ile yeni öğrenecekleri arasında ilişki kurmasını, çok sayıda duyu organına hitap edecek uyarıcılar kullanarak öğrencinin bilgiyi çok yönlü kodlamasını, beynin iki yarı küresini de etkili olarak işe koşmasını sağlayacak şekilde düzenlenmesi ile oluşturulan öğretimdir.

F

Fiziksel Gelişim: Belirli fizyolojik hareketlerin belirli bir sıra ile beyin-kas koordinasyonu doğrultusunda ortaya çıkmasını sağlayan davranış gelişimini ve çocukların küçük kas gelişimi-büyük kas gelişimini kapsayan kas gelişimlerini ifade etmektedir.

G

Gelişimsel Değerlendirme: Öğrencilerin öğrenmeye ilişkin kazanımlarının düzenli bir biçimde ve sürekli olarak değerlendirilmesi anlamına gelmektedir

Geribildirim: Öğrencinin, gösterdiği davranışın hangi ölçüde doğruluk taşıdığını bilmesi ve anlamasına ilişkin dönütlerdir.

Görsel Kültür: Bireylerin yerel ve küresel anlamdaki kültürel deneyimlerinden yola çıkarak görsellere ilişkin bir görüş edindikleri ya da görsel deneyimlerinden yola çıkarak sosyal ve kültürel olarak görselleri inceledikleri bir sürecidir.

Görsel Sanatlar Eğitimi: Bireylere, güzel sanatların yaşamdaki yerini ve önemini yaşatarak kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlarla, güzel sanatların türlerini, tarihsel gelişimini, ifade gücünü, insanın temel gereksinimlerinden biri olduğunu örnekleriyle göstererek ve aynı zamanda çeşitli tür ve dallarında beceri kazandıracak uygulamalı çalışmalarla, sanatsal olgusunu tanıtmaya yönelik bir eğitim sürecidir.

Görsel-Uzamsal Zeka: Nesnelere doğru biçimde algılamak, bu nesneyi başka birinin bakış açısından görebilmek, algıları iki ya da üç boyutlu biçimde transfer etmek üzere üç temel yeteneğe dayalı olarak bir nesnenin biçim ve görüntüsünün hayal edilebilme düzeyidir.

Görüşme: Sözlü olarak sürdürülen veri toplama yöntemidir.

Gözlem: Belirlenmiş bir ortamda belirli bir sürede bir takım davranışları ayrıntılı olarak araştırmaya yönelik olarak tercih edilen veri toplama tekniğidir Belirli bir sürede öğretmenlerin öğretim ortamına ilişkin olarak planlama ve değerlendirme yapmalarına olanak tanıyan; öğretim deneyimi, öğretim yöntemleri, öğretim içeriği ve öğretim içeriğinin düzenlenmesine ilişkin olarak öğrencileri gözlemlemesini içeren bir süreçtir.

Güdüleme: Öğrencilerin, öğrenmeye olan ilgilerinin, dikkatlerinin ve katılımlarının artmasına yardımcı olan davranış ve etkinliklerdir.

İ

İmge: Bireylerin gerçeklikten edindikleri izlenimleri dönüşüme uğratması yoluyla bilincinde yeni duyuşsal ya da dünsel yansılar oluşturma yeteneğidir

İnternet Destekli Öğretim: Öğretim sürecinin daha etkili hale getirilmesi amacıyla öğretim içeriğinde internet desteğinin kullanıldığı öğretim ortamlarıdır.

İnternet Tabanlı Öğretim: Öğretim sürecinin internet üzerinden gerçekleştirildiği öğretim ortamlarıdır.

İnternet: Dünya üzerindeki en büyük bilgisayar ağıdır.

İşbirlikli Öğrenme: Öğretim sürecinde öğrencilerin kendi ve diğer öğrencilerin öğrenmelerini en yüksek düzeye çıkarmak için birlikte çalışmalarını sağlayan küçük grupların öğretimsel kullanımınıdır.

K

Katılımcı Gözlem: Öğretmen öğretim sürecine ve süreç içerisindeki etkileşimlere katılarak öğrencilerin içinde buldukları öğretim durumunu, öğretim sürecindeki gelişimlerini ve sürece ilişkin karşılaştıkları problemleri öğrencileri gözlemleyerek, onlarla konuşarak ve doğrudan iletişim kurarak belirler.

Kavram: Olay ya da olguların bir takım özelliklerini içeren genel tanımlamalardır.

Kolaj: Kağıtların kesme yapıştırma yoluyla yeniden düzenlenmesine denir.

Konstrüksiyon: ?

Kukla: İnsan gücü ile hareket ettirilen, bir insan, bir hayvan ya da hayali bir karakteri yansıtan cansız figürlerdir.

Oran-Orantı: İki veya daha çok eleman arasında ölçü bakımından uygunluk.

O-Ö

Öğretim Ortamı: Öğrenme-öğretme süreci içerisinde yer alan öğretim etkinliklerinin gerçekleştirildiği, öğretime ilişkin etkileşimde bulunulan, öğretim araç, gereç, organizasyonları ve öğretim sürecine dahil olan personeli içeren ortamlardır.

Öğretim Yöntemi: Öğrencinin dikkatini sürekli tutma, hatırlamasını sağlama, ipuçlarını kolayca yakalamasını ve öğrenme işine doğrudan katılmasını sağlama gibi işlevleri olan ve öğretim sürecinde öğrencilerin öğrenme özellikleri, gelişim düzeyleri ve önkoşul öğrenmeleri doğrultusunda etkin katılımlarına olanak veren öğretim yardımcılarıdır.

Özedönük Zeka: Kişinin kendine ilişkin duygu ve düşüncelerini biçimlendirebilmesi, yaşamını sürdürebilmesi ve öğrendikleriyle yaşam felsefesini oluşturabilmesi, yaşamını bu doğrultuda planlayabilmesi, kişisel arzu ve hayaller oluşturabilmesi becerisidir.

P

Pekiştirme: Bir davranışın tekrar edilmesi ve tekrar edilme sıklığıdır.

Portfolyolar ya da Süreç Dosyaları: Öğrencilerin öğretim sürecinde sürece ilişkin etkinliğe yönelik çabalarını, ilerleme ve başarılarını gösteren ve kendisini yansıtabildiği, öğrenciyi tanımaya yönelik değerlendirme araçlarıdır.

Postmodernizm: Klasik modernizm anlayışı dışındaki çağdaş bir yaşam geleneğini kurma arayışıdır.

Projektor: Bilgisayar destekli içerikleri yansıtmak için kullanılan ve bilgisayar desteği ile kullanılan sunum araçlarıdır.

R

Rölyef: Ahşap, kil, metal, taş ya da alçı yüzeylerin oyularak ya da kabartılarak figür ya da süsleme unsuruna çevrilmesi ile oluşturulan süsleme sanatıdır. (Okulöncesinde kullanımı ve uygulaması kolay malzemelerle (kağıt, hamur gibi) oldukça yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir).

S-Ş

Sanal Gerçeklik: Dijital teknolojiler yardımı ile oluşturulan, kullanıcının benzeşiminin bir parçası olduğu ve özel donanımlar (başlık, eldiven, gözlük ya da giysi gibi sistem ya da araçlar) yardımı ile sanal bir ortamda üç boyutlu olarak etkinlikler gerçekleştirilebildiği, içeriğinde üç boyutlu ve etkileşimli görüntülerin yer aldığı gerçek dünyanın benzeşimi ortamlardır.

Sanat Eğitimi: Sanatın yaşamdaki yerini ve önemini kavratacak biçimde düzenlenmiş belli programlar aracılığı ile çeşitli dallarında beceri de kazandırabilecek uygulama çalışmaları ve sanatsal yaratma olgusunu tanıtmaya yönelik bir eğitim sürecidir.

Sanat Eleştirisi: Bir sanat eseri üzerinde bireylerin soru ve sorgulamalar yoluyla inceleme yapmaları ve böylece kendi anlamlandırmalarını oluşturmaları sürecidir.

Simülasyon: Gerçek durumların modellenmesi ile oluşturulan, benzeşim hikayeler, sanal kavramlar, etkileşimli oyunlar, simülatörler gibi bir çok uygulamayı içeren arayüzlerden oluşan etkileşimli ortamlardır.

Sohbet Tarzı Görüşme: Öğretmen süreçte hem gözlem yapar hem de etkileşimde bulunur. Öğrencilerle etkileşim doğrultusunda sorular sorulur ve etkileşimin içeriğine göre kendiliğinden gelişir.

Sosyal/Duygusal Gelişim: Çocukların toplum tarafından kabul gören bir takım değerler ve davranışlar bütününe öğrendiği ve bunun sonucunda sosyalleşmeye başladığı, ilgi alanları, beğenileri ve duyguları doğrultusunda davranış değişikliği gösterdiği gelişim özelliklerini içeren gelişim alanıdır.

Süreç: Aralarında birlik olan veya belli bir düzen veya zaman içinde tekrarlanan, ilerleyen, gelişen olay ve hareketler dizisi.

Şeker Boyası: Tutkallı boya içine şeker katılmasıyla oluşturulan boya ve uygulama türüdür.

Şekil: Bir yüzey üzerinde oluşturulan iki boyutlu bir ögedir.

T

Tutkallı Boya: Toz boyanın su ve tutkal ile karıştırılıp yoğunluğunun su ve tutkal miktarının değiştirilmesiyle hazırlanan boyadır.

V

Vitray: Renkli camların belirli bir düzenlemeye göre kesilerek kurşun, alçı gibi malzemelerle birleştirilmesi ile oluşturulan ve gün ışığının durumuna göre (ışığın yoğunluğu, şiddeti, azlığı vb.) değişiklik gösteren cam süsleme sanatıdır. (Okulöncesinde renkli camlar yerine saydam renkli jelatinlerle ya da saydam özellikteki kağıtların boyanması ile oluşturulan kağıtlarla uygulanan bir yöntemdir).

Vurgu: Tasarımın bütününde bir öğenin öne çıkarılması ve anlam bakımından güçlendirilmesi amacıyla başvuru bir tasarım ilkesidir.

Y

Yakınlık: Tasarım öğeleri arasında birbiri ile ilişkili olan ve olmayan tasarım öğelerini belirtmek amacıyla kullanılan bir özelliktir.

Yapılandırılmamış Görüşme: Belirli bir amaç doğrultusunda, sözel etkileşimin kendiliğinden sürdürüldüğü görüşme türüdür.

Yapılandırılmış Görüşme: Daha önceden belirlenmiş olan öğretim içeriğine ilişkin sorular doğrultusunda her öğrenci ile aynı görüşmenin gerçekleştirildiği bir görüşme türüdür.

Yaratıcı Düşünme Eğitimi: Kişinin kendi düşüncesini tanıması, farklı düşünceler arasında ilişki kurabilmesi, bildiklerini uygulayabilmesi, değişen ortamlarda çalışabilmesi ve yeni düşünceler üretebilmesi amacını taşıyan eğitim sürecidir.

Yaratıcı Düşünme: Var olana farklı bakmak ya da olanı yeniden yorumlamaktır.

Yaratıcılık: Bilinen şeylerden yararlanarak yepyeni bir şey ortaya koymaktır.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme: Belirlenen sorular kapsamında başlanılan görüşme içeriğine bağlı olarak sorular ve etkileşim değişkenlik gösterdiği görüşme türüdür.

Yeniden Yapılandırıcı Sanat Eğitimi Yaklaşımı: İnsan ve toplum yararına olan bilginin sanat adına da öğrenilmesini öngören bir sanat eğitimi yaklaşımıdır.

Sözlük

A

Algılama 175, 190, 194

Analiz 175, 187, 188, 190, 191, 194

Araştırmacılık 178, 190, 194

B

Baskı Teknikleri 98, 99, 102, 109, 115

Beceri Kullanımı 175, 190, 194

Benzeşim 138, 139

Biçim 45, 48, 50, 51, 52, 56, 57

Bilgisayar 122, 133, 134, 138, 140-142

Bilgisayar Destekli Öğretim 122, 133, 134, 142

Bireysel ve Sosyal Farkındalık 190, 194

C-Ç

Canlandırma 126, 135, 142

Coklu Ortam 126, 129, 139

Çizgi 46, 47, 50- 54, 56, 58

Çizgisel Çalışmalar 7

Çocuk Resimlerinin Gelişim Evreleri 66, 73, 76, 80, 89

Çocuk Resimlerinin Özellikleri 66, 90

Çocukların Sanatsal Çalışmaları 54-56, 59

Çok Kültürlülük 18, 33, 34

Çoklu Ortam Teknolojileri 126, 139

D

Değerlendirme 175-184, 186- 190, 193

Değerlendirme Araçları 175, 184, 194

Değerlendirme Sürecinin Bileşenleri 176, 180

Değerlendirme Türleri 194

Dil Gelişimi 69-71, 74, 88, 89

Disipline Dayalı Sanat Eğitimi Yaklaşımı 25, 29, 30, 36, 37

Disiplinlerarası Sanat Eğitimi 18, 34, 36

Disiplinlerarası Yaklaşım 148-155, 160, 168

Doku 46, 49-53, 58

Dönüt 186, 188, 189, 194

Durum Çalışması 183, 184, 187, 194

Duvar Resmi 98, 102, 110

Düzyer Belirlemeye Yönelik Değerlendirme 188, 189, 194

E

Ebru 98, 99, 102, 107, 115

Eğitim CD'leri 122, 123, 135-138

Eleştiri 190, 191, 194

Estetik 18, 24-29, 34, 36, 37

Etkileşim 122-126, 129, 131-133, 135-142

Etkileşimli CD 136, 138

Etkileşimli Öğrenme 123, 125, 126, 132, 137, 142

F

Film Temelli Etkileşimli Eğitim CD'leri 136, 137, 138, 142

Fiziksel Gelişim 66, 69, 89

Form Çalışmaları 7, 8

Fotoğraf 126, 129, 135, 136, 142

G

Gazlı Kalem 98, 101, 102, 107, 115

Gelişimsel (İzlemeye Dönük) Değerlendirme 188, 194

Görsel Kültür 18, 31-33, 36, 37

Görsel Kültür ve Sanat Eğitimi 18, 31

Görsel Sanatlar Eğitimi 1-13, 44, 46, 48- 53, 57, 65-67, 69, 70, 73, 74, 88, 89

Görsel Sanatlar Eğitiminde Değerlendirme 179-181, 189, 191

Görsel Sanatlar Eğitiminin İşlevi 1, 11

Görsel Sanatlar Öğretiminde Disiplinlerarası Yaklaşım 148

Görüşmeler 183, 184, 186, 189, 194

Gözlemler 183-185, 194

H

Hareketli Görüntü 130, 136

Hedef Kitle 129, 135, 136, 141

İ

İki Boyutlu Çalışmalar 102, 115, 116

İletişim 190

İnternet Destekli Öğretim Ortamları 122, 134, 142

K

Kağıt Hamuru 98, 99, 111, 112, 115

Kağıttan Rölyef 98, 111, 115

Karışık Teknikler 98, 99, 107, 115

Keşfetme 175, 190, 191, 194, 197

Kil 99, 111, 112

Kolaj 98, 99, 102, 107, 108, 111, 115

M

Müze Eğitimi 98, 113, 116

O-Ö

Okulöncesi 1-13, 66-70, 73, 74, 76, 80, 83-90, 121, 122, 129-131, 135-142, 148, 150, 151, 153-160, 162-168, 175, 177-194

- Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Bilim Alanı** 148, 156
- Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sanat Alanı** 148, 162, 172
- Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Sosyal Alanlar** 148, 158
- Okulöncesi Görsel Sanatlar Eğitimi ve Teknoloji Alanı** 148, 166, 172
- Okulöncesi Öğretimde Değerlendirme** 176
- Okulöncesi Öğretimde Gelişim Özellikleri** 66
- Okulöncesi Öğretimde Öğretmenlerin Rolü** 66
- Okulöncesi Öğretmen** 44, 48
- Okulöncesi Programı** 44
- Okulöncesinde Disiplinlerarası Yaklaşım** 148
- Okulöncesinde Sanat Eğitimi** 44
- Okulöncesinde Teknoloji** 122, 130
- Oyun Temelli Etkileşimli Eğitim CD'leri** 137, 142
- Öğretim Etkinliği** 178, 182, 187, 193
- Öğretim İçeriği** 182, 193
- Öğretim Ortamı** 177-181, 183, 184, 187, 188, 193
- Öğretim Programı** 179- 181, 184, 188, 193
- Öğretim Süreci** 177-180, 182-190, 193, 194
- Öğretim Yöntemi** 177, 182, 188, 193
- Öğretmen** 176- 182, 184- 188, 193
- Öğretmenin Yaratıcılık Alanındaki Yeterlikleri** 63

P

- Parmak Boya** 98, 99, 102, 103, 110, 115
- Pastel Boya** 98, 102, 104, 105, 107, 110, 115
- Portfolyolar ya da Süreç Dosyaları** 183, 184, 194
- Postmodernizm** 18, 30, 31, 34, 36, 37
- Renk** 46, 47, 50- 54, 56, 58
- Renkli Çalışmalar** 7
- Resim** 46, 47, 49, 50, 53, 54, 56, 59

S-Ş

- Sanal Gerçeklik** 122, 138, 139, 142
- Sanat Eğitimi** 17-26, 28-37
- Sanat Eğitimi Kuramları** 18
- Sanat Eleştirisi** 18, 25- 29, 34, 36, 37
- Sanat Tarihi** 18, 25, 26, 28, 29, 34, 36, 37
- Sezgi** 190, 194
- Simülasyon** 126, 138, 139, 142
- Soğuk Renk** 106
- Sosyal Duygusal Gelişim** 69, 88
- Sulu Boya** 98, 99, 102, 106, 107, 109, 112, 115
- Şeker Boya** 102, 115

T

- Teknoloji Destekli Görsel Sanatlar Öğretimi** 122, 126
- Temel Sanat Eğitimi** 2, 7, 50, 58
- Ton** 50, 52, 53, 58
- Tutkallı Boya** 98, 102-104, 107, 115
- Tuz Seramiği** 98, 99, 111, 112, 115

U-Ü

- Uygulamalı Çalışmalar** 18, 25
- Uzam (Boşluk)** 51, 59
- Üç Boyutlu Çalışmalar** 3, 7, 8, 11, 98-100, 111-113, 115
- Ürün** 177, 179, 180, 183, 189, 190- 193
- Ürün Oluşturma Sürecinin Değerlendirilmesi** 189, 194

V

- Vitray** 98, 102, 109, 115

Y

- Yaratıcı Düşünce** 44- 46, 48- 50, 52- 54, 57
- Yaratıcılık** 2, 5, 6, 8, 12, 43- 45, 47- 50, 54, 56, 57, 175, 180, 190, 191, 193, 194
- Yaratıcılık Alanı ve Potansiyeli** 63